

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

**2000 SONRASI TÜRK GENÇLİK EDEBİYATINDA
ERGENLİK TEMSİLLERİ**

İlknur KOYUNCU

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

2000 SONRASI TÜRK GENÇLİK EDEBİYATINDA ERGENLİK
TEMSİLLERİ

İlknur KOYUNCU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

İlknur KOYUNCU tarafından hazırlanan “2000 Sonrası Türk Gençlik Edebiyatında Ergenlik Temsilleri” başlıklı bu çalışma, 03.09.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Nuray 3.KARAKAYA (Başkan)

Doç. Dr. Serdar ODACI (Danışman)

Doç. Dr. Koray ÜSTÜN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

İlknur KOYUNCU

“**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sisteminde yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Serdar ODACI** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

İlknur KOYUNCU

Dürdane Aydoğmuş'un Güzel Hatırasına...

TEŞEKKÜR

Uzun bir yolculuktan sonra sonuna geldiğim çalışmam benim için oldukça zorlayıcı ve öğretici oldu. Türk Dili ve Edebiyatı sahasında daha önce buna benzer herhangi bir çalışmanın olmaması benim için hem zorlayıcı hem de çok eğlenceli oldu. Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca Hacettepe ailemden edindiğim engin bilgiler ışığında çalışmamı nihayete erdirmeyi başardım.

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca üstümden desteğini çekmeyen, her zaman yanımda olan danışman hocam Doç. Dr. Serdar ODACI'ya en büyük teşekkürlerimi iletiyorum. Akademik anlamda onun bana kattığı her güzel şeyi umuyorum ki ben de kendi öğrencilerime iletebileyim. Prof. Dr. Âbide DOĞAN, Prof. Dr. G. Gonca GÖKALP ALPASLAN, Prof. Dr. S. Dilek YALÇIN ÇELİK, Doç.Dr. Koray ÜSTÜN ve Doç. Dr. Hayrunisa TOPÇU'ya eğitim hayatım boyunca bana öğrettikleri her şey için teşekkürlerimi sunarım. Tez jüri başkanlığımı yaparak görüş ve önerileriyle beni destekleyen Doç. Dr. Nuray 3.KARAKAYA'ya görüşleri için en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bütün eğitim-öğretim hayatım boyunca benden asla şüphe etmeyen ve her daim beni koşulsuz şartsız destekleyen canım annem Emine DENİZ'e, canım babam İhsan DENİZ'e ve kız kardeşim Nisanur DENİZ'e bana hep güvendikleri ve ellerini hiç üstümden çekmedikleri için en kalbi teşekkürlerimi sunuyorum. Tez yazma sürecim boyunca kahrımı çeken ve beni asla yalnız bırakmayan sevgili eşim Ahmet KOYUNCU'ya hep yanımda olduğu ve bütün stresimi göğsünde yumuşattığı için teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız canım ailem...

ÖZET

KOYUNCU, İlknur. *2000 Sonrası Türk Gençlik Edebiyatında Ergenlik Temsilleri*, Yüksek Lisans, Ankara, 2024.

“2000 Sonrası Türk Gençlik Edebiyatında Ergenlik Temsilleri” ismini taşıyan bu tezde 2000 yılından sonra kaleme alınmış karakterlerin ergenlik süreçlerinin izleyebildiğimiz eserlerde yer alan karakterlerin ergenlik temsilleri üzerinde durulmuştur. Çalışmamızda gençlik edebiyatının önemli isimlerinin kaleme aldığı ve bir ergen karakterin ergenlik süreçlerini izleyebileceğimiz 21 eser incelenmiştir.

Ergenlik dönemiyle birlikte bireyler oldukça önemli değişimler geçirmektedirler. İnsan hayatının en hızlı gelişimsel süreçlerinden olan ergenlik dönemi bütün karmaşık yapısını rağmen gençlik edebiyatı açısından her zaman önemli bir yaş aralığı olmuştur. Bu durum gençlik edebiyatında tipik ergen özellikleri gösteren karakterlerin yer almasına olanak sağlamıştır.

Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ergenlik döneminde bireylerin yaşadığı değişim ve dönüşümleri iyi analiz edebilmek adına gelişim psikolojisi kuramları ele alınmıştır. Burada ergenlerin fiziksel, bilişsel, ahlak ve kişilik gelişimleri Jean Piaget, Lev Vygotsky, Sigmund Freud, Erik Erikson, Lawrence Kohlberg gibi önemli gelişim kuramcılarının çalışmaları ekseninde incelenmiştir. İkinci bölümde ise tespit ettiğimiz 21 romanda yer alan ana ve yan ergen karakterlerin ilk bölümde ele aldığımız değişimler bağlamında fiziksel, bilişsel, sosyal ve ahlaki gelişimleri ışığında değişen davranışları ve psikososyal durumları tasnif edilmiştir. Eserlerde yer alan karakterlerin kendilerine, başkalarına, çevreye, olaylara olan tutumları üzerinden temsil ettikleri ergenlik hâlleri ele alınmıştır. Bu ergenlik temsilleri üç ana başlık etrafında şekillenmiştir. Bunlar; ergenlerin kendilerine yaklaşımları, ikili ilişkilerindeki yaklaşımları ve toplumsal durumlar karşısındaki yaklaşımlarıdır. Belirlediğimiz bu ilişki ağları etrafında bir karakter olarak eserlerde yer alan ergenlerin temsil ettiği hâlleri de alt başlıklar ekseninde tasnif ettik. Ergenlerin tutum ve davranışlarının okura nasıl yansıtıldığı, ergenlik döneminin kendine has olan gelişimsel değişim süreçlerinin eserlere nasıl etki ettiği gibi konular üzerinde durularak ergenlik döneminde görülebilecek olan ergenlik temsilleri tespit edilmiştir. Ergenlik döneminin bütün karmaşık yapısıyla birlikte gençlik edebiyatının önemli bir kısmını oluşturduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler

Türk Romanı, Gençlik Edebiyatı, Gençlik Edebiyatında Karakter, Ergenlik, Ergenlik Temsilleri

ABSTRACT

KOYUNCU, İlknur. *Representations of Adolescence in Post-2000 Turkish Youth Literature After*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

In this thesis titled "Representations of Adolescence in Post-2000 Turkish Youth Literature After", the focus is on the adolescence representations of the characters in the works written after 2000, in which we can follow the adolescence processes of the characters. In our study, 21 works written by important names of youth literature, in which we can follow the adolescence processes of an adolescent character, were examined. During adolescence, individuals undergo significant changes. Adolescence, one of the fastest developmental processes of human life, has always been an important age range in terms of youth literature, despite all its complex structure. This situation has enabled the inclusion of characters with typical adolescent characteristics in youth literature.

Our study consists of two main parts. In the first part, developmental psychology theories are discussed in order to better analyze the changes and transformations experienced by individuals during adolescence. Here, the physical, cognitive, moral and personality developments of adolescents are examined in the light of the works of important developmental theorists such as Jean Piaget, Lev Vygotsky, Sigmund Freud, Erik Erikson and Lawrence Kohlberg. In the second part, the changing behaviors and psychosocial situations of the main and side adolescent characters in the 21 novels we identified are classified in the light of their physical, cognitive, social and moral development in the context of the changes we discussed in the first part. The states of adolescence that the characters in the works represent through their attitudes towards themselves, others, the environment and events are discussed. These representations of adolescence are shaped around three main headings. These; adolescents' approaches to themselves, their approaches to their bilateral relations, and their approaches to social situations. We also classified the situations represented by the adolescents in the works as characters around these relationship networks we determined, on the basis of subheadings. Representations of adolescence that can be seen during adolescence have been identified by focusing on issues such as how the attitudes and behaviors of adolescents are reflected to the reader, and how the developmental change processes unique to adolescence affect the works. It is seen that the adolescence period, with all its complex structure, constitutes an important part of youth literature.

Keywords

Turkish Novel, Youth Literature, Character in Youth Literature, Puberty, Representations of Adolescence

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM ERGENLİK	12
1.1. ERGENLİKTE FİZYOLOJİK GELİŞİM.....	14
1.1.1. Birincil Cinsiyet Özellikleri.....	15
1.1.2. İkincil Cinsiyet Özellikleri.....	16
1.2. ERGENLİKTE BİLİŞSEL GELİŞİM	17
1.2.1. Jean Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	17
1.2.2. Lev Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	27
1.2.3. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı	29
1.3. ERGENLİKTE AHLAK GELİŞİMİ	31
1.3.1. Jean Piaget'nin Ahlak Gelişim Kuramı	31
1.3.2. Lawrence Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı	34
1.4. ERGENLİKTE KİŞİLİK GELİŞİMİ	41
1.4.1. Sigmund Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı.....	42
1.4.2. Erik Erikson'un Kişilik Gelişim Kuramı.....	48
2. BÖLÜM ROMANLARDA ERGENLİK DÖNEMİNDE OLAN	
KARAKTERLER	53
2.1. ROMANLARIN KISA TANITIMI	53
2.1.1. Adım Adım Hayata	53
2.1.2. Dost Kuzenler 1-2	53

2.1.3. Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek	54
2.1.4. İçimde Çiçekler Açınca	54
2.1.5. Dönemeç	55
2.1.6. Söyleyemediğim Sözcükler.....	55
2.1.7. Aramızda.....	55
2.1.8. Bütün Sabahlarım Senin Olsun	56
2.1.9. Gece Defteri	56
2.1.10. Derinlerde Fırtına.....	56
2.1.11. Lise Aşkım	57
2.1.12. Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda.....	57
2.1.13. Ayrı Dünyalar	58
2.1.14. Efsaneden Gerçeğe.....	58
2.1.15. Düşlerin Ötesi	58
2.1.16. Kolaysa Ağlama.....	59
2.1.17. Kent Düşleri.....	59
2.1.18. Üçünü de Sevdim.....	59
2.1.19. Mine Kızlar Yurdunda	60
2.1.20. Aynada Görmediklerin.....	60
2. 2. ROMANLARDA ERGENLİK TEMSİLLERİ	60
2.2.1. Ergenlerin Kendileriyle Olan İlişkileri	61
2.2.1.1. Olgun Ergenler.....	61
2.2.1.2. Tutarsız Ergenler	76
2.2.1.3. Beden Algısı Açısından Ergenler	83
2.2.1.4. Duygusal Problemler Yaşayan Ergenler	88
2.2.1.5. Gelecek Planı Kuran Ergenler	93
2.2.1.6. Madde Kullanan Ergenler.....	97
2.2.2. Ergenlerin İkili İlişkileri.....	101
2.2.2.1. Aile İçi Çatışma Yaşayan Ergenler.....	101
2.2.2.2. Akran İlişkileri Açısından Ergenler	115
2.2.2.3. Âşık Olan Ergenler	125
2.2.2.4. İstismara Uğrayan Ergenler	137
2.2.3. Ergenlerin Birey-Toplum İlişkileri	140

2.2.3.1. Toplumsal Uyum Sorunu Yaşayan Ergenler	140
2.2.3.2. Sosyoekonomik Açıdan Ergenler	145
2.2.3.3. Mekân Karşısında Ergenler	151
SONUÇ	155
KAYNAKÇA	163
EK 1 TEZDE İNCELENEN ROMANLARIN KRONOLOJİK LİSTESİ	168
EK 2 TEZDE İNCELENECEK ROMANLARIN YAZAR ADINA GÖRE ALFABETİK SIRASI	170
EK 3 ORJİNALLİK FORMU	172
EK 4 ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	174

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Temel Özellikleri

Tablo2: Heinz İkilemine Verilen Cevapların Düzeylere Göre Dağılımı

ÖNSÖZ

Ergenlik dönemi her bireyin yaşam sürecinde geçirdiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde bireyler fizyolojik, bilişsel, psikolojik, sosyolojik pek çok yenilikle karşılaşmaktadırlar. Ergenlik dönemiyle birlikte bireylerin gelişimsel süreçler etrafında hızlı değişimler yaşamaları onların psikolojilerini de etkilemektedir.

Doğum öncesi dönemden ölüme kadar geçen süre içerisinde insanın gelişimi her dönemin kendine has özellikleri bağlamında hemen bütün insanlarda benzer şekilde seyretmektedir. Ergenlik dönemi de genel olarak bütün ergen bireylerde benzer döngülerde gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında bir genel kanı olarak ergenlik döneminin hayatın en kritik dönemlerinden biri olduğunu söylememiz mümkündür. Bu dönem vücudun en hızlı değiştiği, bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimleri açısından en karmaşık dönemlerden olması bakımından önemlidir.

Ergenlik dönemi bütün bu karmaşasıyla edebiyat içerisinde önemli bir yere sahiptir. Gençlik edebiyatı sahasında verilen edebi ürünlerde en çok işlenen gelişimsel dönem olması bakımından dikkat çekmektedir. Özellikle romanlarda ergenlik dönemi bütün zorlayıcı yönleriyle ele alınmaya çalışılmaktadır.

Türk gençlik edebiyatı henüz emekleme aşamasında olmakla birlikte her geçen gün gelişmektedir. Günümüz gençlik edebiyatının nitelik anlamında çok eksikleri olmasına rağmen umuyoruz ki ilerleyen süreçlerde özellikle sanatsal anlamda kendini geliştirmeye devam edecektir. Gençlik edebiyatı ürünlerinin en önemli noktası muhtevasıdır. Burada en çok ergenlik döneminin getirdiği karmaşalar ele alınmaktadır. Ergenlikle birlikte bireylerin yaşadığı değişim ve dönüşümler gençlik edebiyatının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Türk gençlik edebiyatı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında tematik çalışmalarda genel karakterler üzerinde durulduğu görülmektedir. Bunun dışında 2000 sonrası gençlik edebiyatı karakter incelemesi bağlamında toplu bir çalışma bulunmamaktadır. Bu açıdan çalışmamız kapsamında 2000 sonrasında yazılmış gençlik romanlarında yer alan ergen karakterlerin yaşadıkları fiziksel, bilişsel, ahlaki ve sosyal değişimler ve bu değişimlerin karakterlerin kendileriyle ve çevreleriyle olan durumlara yansımaları üzerinde durulmuştur.

Ergenlik ile ilgili yaptığımız literatür taramasında tıp, psikoloji ve eğitim bilimleri alanlarının bu konu üzerinde daha çok durduklarını tespit ettik. Edebiyatımızda ise gençlik romanlarında yer alan ergen karakterlerin psikolojileri üzerine yapılmış herhangi bir çalışma olmadığını gördük. Çalışmamız ile alanımızda tespit ettiğimiz bu eksiği tımdengelim yöntemi ile gidermeye çalıştık. Bu tezi kaleme alma amacımız Türk romanlarındaki ergen karakterlerin yaşadıkları değişimlere bağlı olarak bu dönem içerisinde göstermiş oldukları tutum ve davranış biçimlerini çözümleyerek toplumumuzun önemli bir parçası olan ergenleri anlayabilmektir.

Çalışmamız toplam iki bölümden oluşmaktadır. Edebiyat ve psikoloji ilişkisini ve gençlik edebiyatını incelediğimiz giriş bölümünün ardından gelen birinci bölümde ergenlik ile ilgili gelişim kuramlarını incelemeye çalıştık. Bu bölümde ergenlikte yaşanan fizyolojik, bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimlerini kuramsal çerçevede ele almaya çalıştık. Burada öne çıkan bilim insanlarının fikirleri bizlere ışık olacaktır. Bu bağlamda özellikle Jean Piaget, Lev Vygotsky, Sigmund Freud, Erik Erikson, Lawrence Kohlberg gibi isimlerin kuramları dikkate alınmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde eğitim bilimleri ve psikoloji alanlarında kaleme alınmış eserler bizim için öncü çalışmalar olmuştur. Bu yönüyle çalışmamız disiplinler arası bir özellik de göstermektedir.

Çalışmamız dâhilinde incelediğimiz psikoloji ve eğitim kaynakları ergenlerin yaşadığı gelişimsel özellikleri anlamamıza yardımcı oldu. Bununla birlikte çalışmamızda psikolojik tahlillerden ziyade ergenlikte görülen karakter tutum ve davranışlarını tahlil etmeye çalıştık. Bu açıdan çalışmamız karakterlerin yaşadıkları yeni gelişimlerle

birlikte edindikleri davranış değişiklikleri ve ruhsal dalgalanmaları tespit etmeye yönelik bir çalışma olmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise tespit ettiğimiz 21 eserin inceleme bölümüne geçtik. Çalışmamız kapsamında belirlediğimiz bu eserlerde dikkat ettiğimiz nokta 12-18 yaş aralığında ergen karakterleri ele almış olmalarıydı. Belirlediğimiz eserlerde yer alan ana veya yardımcı karakterler ergen karakter olmaları bakımında dikkat çekmektedir. Biz de bu çalışmamızda ergen karakterleri yaş kriteri bağlamında ele alarak yaşadıkları gelişimsel değişimler üzerinden içinde bulundukları durumlara karşı olan yaklaşımlarını ele almaya çalıştık.

Çalışmamız kapsamında belirlediğimiz eserlerde yer alan ergen karakterleri incelerken karakterlerin kendileriyle, yakın çevreleriyle ve toplumsal anlamda yaşadıkları dönüşümler alt başlıklar hâlinde incelenmeye çalışılmıştır. Bu tasnifi yaparken karakterlerin ergenlik, aile ve arkadaşlık sorunları etrafında kendi içlerinde yaşadıkları değişim ve dönüşümler, ikili ilişkilerindeki tutum ve davranışları ve içinde bulundukları toplumu ilgilendiren sorunlar veya kendi yaşadıkları uyum sorunları gibi kriterler etkili olmuştur.

Çalışmamız dâhilindeki 21 eseri seçerken eserlerin gerçekçi bir anlayışla yazılmasına dikkat ettik. Gençlik edebiyatı ürünlerini incelediğimizde oldukça çeşitli konularda yazılmış eserler olduğunu tespit ettik. Bunların içerisinde fantastik, polisiye, bilim kurgu, tarihi roman türlerinde yazılmış eserler bulunmaktadır. Fakat bu eserleri incelediğimizde içerisinde ergen karakterlerden ziyade daha çok olay örgüsü ön plana çıkarıldığı ve karakterlerin gelişimleri üzerine herhangi bir veri elde edemediğimiz için bu eserleri çalışmamıza dâhil etmedik. Çalışmamıza dâhil ettiğimiz eserlerin konuları aile, akran ilişkileri ve toplumsal uyum sorunları etrafında şekillenmektedir.

Tespit ettiğimiz bu eserleri incelerken ana karakterler ve yan karakterleri bir bütün olarak ele alarak bütün karakterlerin geçirdiği değişimleri bütüncül bir yaklaşımla ele almaya çalıştık. Karakterlerin gelişim dönemlerine bağlı olarak yaşadıkları fiziksel, bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimlerinin eserlere nasıl yansıdığı, karakterlerin bu değişimlere bağlı olarak göstermiş oldukları davranış özellikleri eserlerde incelenerek

tezimiz için önemli bir veri olmuştur.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise ilgili başlıklar altında incelenen karakterlere ait bulgular incelenmiştir. Önceki bölümlerde tasnif edilen ergenlik kriterleri ekseninde eserlerde yer alan ergen karakterlerin göstermiş olduğu değişim ve dönüşümler tek tek ele alınarak belirlediğimiz 12 kriter etrafında nasıl şekillendiği, ne yönlerden ele alındığı durumu belirtilmiştir.

GİRİŞ

EDEBİYAT VE PSİKOLOJİ

Edebiyat ve psikoloji bilimleri özünde insanı ele alması bakımından birbirine oldukça yakın duran disiplinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca bu iki disiplinin birbirinin kaynaklarından faydalanarak gelişip dönüştüklerini görmekteyiz. 20.yüzyılda psikoloji bilimine verilen önemin özellikle Sigmund Freud'un çalışmalarıyla artmasıyla birlikte psikolojinin gelişimi hızlanmıştır. Bu durum psikolojinin zamanla edebiyat araştırmalarının da konusu olmasına neden olmuştur.

Edebiyat biliminin içerisinde pek çok alt çalışma alanı bulunmaktadır. Günümüzde edebiyat ve psikoloji ilişkili çalışmalar da bu alt çalışma alanlarından sayılmaktadır. Edebiyat ve diğer disiplinler arasındaki yöntem ve veri alışverişi farklı edebi çalışmalara farklı bakış açıları kazandırmaktadır. Edebiyat ve psikoloji ilişki ekseninde metne, yazara ve karakterlere ilişkin yapılan psikolojik yaklaşımlar da bu farklı bakış açıları arasındadır. Bu bağlamda edebiyat ve psikolojinin birbirlerini besleyen kaynaklar olmaları ayrı bir kuramın doğmasına neden olmuştur. Psikanalitik edebiyat kuramı edebiyat ve psikolojinin harmanladığı ve bu ki disiplinin birbirlerinin verilerinde kullanıldığı bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kuramın ilk temelleri 20.yüzyılda Sigmund Freud'un bilinçaltını keşfetmesiyle birlikte atılmıştır. Bilinçaltı, bilinç dışı kavramlarıyla birlikte yazarın tüm benliğinin edebi eser içerisinde var olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır:

“Günlük yaşantısını bir tarafa bırakırsak yazar, masanın başına oturup yazmaya başladığı andan itibaren artık bilinçaltı okyanusundan bilinç kıyılarına malzeme taşıyan bir aracı olmakla kalmayıp aynı zamanda görünür dünyaya çoğu insanın ulaşmaya cesaret edemeyeceği bilinç dışı ve bilinç üstü alanlardan da ciddi veriler taşır. Bu yönüyle bakıldığında yazar-öznenin varlığı bizi doğrudan edebiyat psikolojisinin temellerini irdeleme ve oluşturmaya sevk eder. Psikoloji bilimi, yazar-öznenin sıradan insandan pek çok bakımdan farklı özellikleri bulunduğu üzerinde önemle durur.” (Emre,

2009:322)

Edebiyat ve psikolojisi ilişkisinin çıkış noktası burada başlamaktadır. Yazarın metin içerisindeki varlığının ve dahası benliğinin ne ölçüde eserde bulunduğu meselesi edebiyat psikolojisinin edebiyatın bir alt disiplinin olarak ele alınmasını sağlamıştır.

““Edebiyat psikolojisi” sözüyle yazarın bir tip olarak ve bir fert olarak psikolojisinin incelenmesini, yaratma sürecinin incelenmesini, edebi eserlerde mevcut psikolojik tip ve kanunların ve nihayet edebiyatın okurları üzerindeki etkilerinin incelenmesini (okur veya seyirci psikolojisini) anlayabiliriz.” (Wellek ve Warren, 2019:101). Bu yönüyle bakıldığında edebiyat ve psikoloji ilişkisi yalnızca metnin yaratıcısının değil metnin kendisinin ve okurunun da psikolojik durumunu göz önüne koymaktadır. Çalışmamız kapsamında biz de edebiyat ve psikoloji ilişkisinin metin boyutuna odaklanacağız.

Edebi metinler yazarın kaleminden çıkıp okura ulaşma serüveninde bir hüviyet meydana getirirler. Bu hüviyetin eser içerisindeki karakterler aracılığıyla olduğunu söylememiz mümkündür. Eserde yer alan karakterlerin elde ettiği bu kimlik edebiyat psikolojisinin bir diğer boyutuna işaret eder:

“Biz oyun ve romanlardaki kişileri, “psikolojik bakımdan” doğru, gerçek olmalarına bakarak değerlendiririz. Durumlar ve olay örgüleri de aynı ölçüye göre övülür ve kabul edilir. Bazen yazarın bilinçli olarak veya tam bilincine varmadan benimsediği bu psikolojik teori, bir kişiye veya duruma uyar. Nitekim Lily Campbell, Hamlet’in Elizabeth devri yazarlarının kendi psikolojik görüşlerinden bildikleri “yakıp kavurucu bir melankolinin acısıyla kıvranan demevî insan” tipine uyduğunu öne sürmüştür.”(Wellek ve Warren, 2019:115)

Edebi eserin gerçekçiliği eserlerde yer alan karakterlerin psikolojilerini de gerçekçi bir

biçimde yansıtmalarıyla doğru orantılıdır. Bir metin incelemesi yapıldığında yalnızca vaka örgüsünün değil metnin bütün unsurlarının bir bütün olarak ele alınması zorunluluğu bulunmaktadır. Edebiyat psikolojisinde ise bu unsurlardan en çok karakterin üzerine yoğunlaşılması gerekmektedir. Edebi eserlerdeki karakterlerin psikolojileri onların içinde bulunduğu bütün koşullar gözetilerek yansıtılmalıdır. Burada yansıtma sorumluluğu yazara aitken bu psikolojik durumların tespitinin sorumluluğu ise okura aittir. Görüldüğü üzere edebiyat ve psikoloji ilişkisi yazar-eser-okur üçgeninin etrafından başka bir noktaya çıkamaz.

Edebiyat ve psikoloji ilişkisi eser bağlamında incelendiğinde metnin türü de kimi zaman önemli olmaktadır. Burada roman türünün ayrı bir noktada olduğunu söylememiz mümkündür. Roman türü özellikle karakter odaklı bir tür olması bakımından diğer edebi türlerden ayrılmaktadır. Roman ve öykü gibi tahkiyeye dayalı metinlerde anlatılmak istenen konu gerçekçi bir anlayışla ele alınmaktadır. Bu gerçekçilik roman veya öykü karakterinin de gerçekçiliğini içermesi bakımında dikkat çekmektedir. Romanın gelişimiyle birlikte edebiyat ve psikolojinin elindeki malzeme de genişleyerek gelişime uğramıştır:

“Elbette, psikolojinin bilimleşmediği, fizyolojinin alt şubesi olarak hayatini sürdürdüğü 19. yüzyılın ilk yarısında ve ondan önceki dönemlerde yazılan metinlerde de insan psikolojisi önemli bir yer tutmakta idi. Ancak bu metinlerde yansıtılan psikoloji daha çok yazarların içgüdüsel ve el yordamıyla edindikleri birikimlerin sonucu olarak karşımıza çıkıyordu. Ama, özellikle roman türünün gelişimini dikkate aldığımızda psikolojinin gelişmesine paralel bir zenginleşme kaçınılmaz şekilde kendini göstermektedir. Örneğin dünya romanının önde gelen temsilcilerinden Dostoyevski metinlerinde ayan beyan görünen “psikolojik” çözümlemeleri bu bağlamda değerlendirmek ve ille de psikoloji bilimiyle ilişkilendirmek gerekiyorsa Jung’un arketipleri bağlamında çözümleme yapmak gerekir. İnsanlık tarihi boyunca bilinçaltımıza yerleşen pek çok duygu herhangi bir

formülasyon gerektirmeyecek şekilde kendini dışarı atabilmektedir. Suç ve Ceza romanının Rodion Raskolnikov'unun içinde bulunduğu ruh hâli ve anlatıcının onun içine yaptığı yolculuklarda vardığı sonuçlar psikoloji biliminden çok insan doğasının sahip olduğu, belki psikoloji biliminin sonradan keşfedeceği pek çok gerçeklikle doludur.” (Emre, 2009:330)

Edebiyatın doğasında var olan insanı inceleme meselesi görüldüğü üzere psikolojinin de ötesindedir. Bunun sebebi psikolojinin ayrı bir bilim olarak kabul görmesinin gecikmiş olmasıdır. Nörolojinin bir alt dalı olarak görülen psikolojinin ayrı bir disiplin olarak görülmesiyle bu alandaki çalışmalar derinleşebilmiştir. Ancak edebi metinlerde psikolojik tahliller ve verilerin bulunması daha eskiye dayanmaktadır. Fakat bu metinlerde yazarın her zaman psikolojik bir bilinçle bunu gerçekleştirdiğinin söyleyemeyiz. Sanatçı eserinde yer verdiği psikolojik verilere çoğunlukla gözlemleri sonucunda ulaşmaktadır. Bununla birlikte psikolojinin gelişimiyle birlikte sanatçılar da bu bilim alanını öğrenmeye ve eserlerinde kullanmaya başlamışlardır:

“Edebi metnin doğrudan doğruya psikoloji biliminin verilerinden yararlandığını söylemek elbette doğru değildir. Hiçbir yazar, önüne psikoloji kitabı koyup oradan edindiklerini şiir, öykü yahut romanına malzeme olarak kullanmaz. Bununla birlikte, insan psikolojisini edebi metnin doğasına uygun şekilde yorumlama, edebi metin içindeki insanların fiziksel ve sosyal çevreleri ile ilişki kurgulamalarını gerçeğe uygun şekilde yapabilmeleri için az çok bir psikoloji bilgisine sahip olmaları gerekir.” (Emre, 2009:332)

Psikolojinin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde edebiyatta kullanılmasıyla birlikte edebi türlerin muhtevası da değişime uğramıştır. Edebiyat araştırmacılarının kullandığı bir

terim olarak “psikolojik roman” kavramı literatürde yerini almıştır. Edebiyat ve psikoloji ilişkisinin bir getirisi olan psikolojik roman, romanın muhtevasında psikoloji bilimine ait unsurların bulunmasını ifade etmektedir. Bu unsurlar vakada olabileceği gibi büyük ölçüde karakterler üzerinden sağlanmaktadır:

“Psikolojik roman türünde, vaka örgüsüne yahut olaya değil de kahramanların psikolojik yapılarına önem verilir. Psikolojik romanda olaylar, kahramanların psikolojilerine bağlanır veya kahramanların psikolojik yapılarını aydınlatılabildiği ölçüde eserde yer bulur. Psikolojik romanlarda "olaylara sebep olan, hazırlayan ve olayların sonucu olan ruhsal durumlar üzerinde yoğunlaşılır.”” (Çetin2004:175, akt. Ayata ve Tonga, 2008:9)

Psikolojik romanlarda en önemli unsur karakterdir. Psikolojik romanlarda karaktere odaklanılarak onların psikolojik durumları yazar tarafından okura aktarılır. Psikoloji biliminin olanaklarından da zaman zaman faydalanan sanatçı yarattığı karakterlerle onların psikolojik tahlillerini örtük veya açık bir şekilde aktarır. Bunu yaparken sanatçının tasvir yeteneğinin etkili kullanabilmesi gerekmektedir. Eserde yer alan karakterlerin ruh durumlarının okur tarafından anlaşılabilmesi eserin gerçekçiliğine bağlı olarak değişmektedir.

Psikolojik romanlarda karakterlerin psikolojilerini anlayabilmemiz için tasvir yeteneğinin dışında başka tekniklerin kullanımı da romanın güçlenmesine neden olmaktadır. Bu teknikler bilinç akımı ve iç monolog olarak karşımıza çıkmaktadır:

“Bilinç akımı tekniğinin roman sanatında denenmesi, yakın zamanlara tesadüf eder. Bu teknik, bir anlamda psikolojinin romana armağanıdır. Romanın erken dönemlerinde böyle bir imkândan söz etmek mümkün değildir.”(Tekin,2017:296)

“İç monolog” (interior monologue) okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazarın -daha doğrusu anlatıcının- varlığı ortadan kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar, okuyucuya bırakılır.” (Tekin, 2017:289)

Psikolojik romanların sıklıkla kullandığı bu teknikler sayesinde karakterlerin iç dünyalarını görebilmekteyiz. Karakterlerin iç dünyalarını görmek okurun romanın içerisine girerek karakteri tahlil etmesine olanak sağlamaktadır. Bu teknikler edebiyatımıza dünya edebiyatından daha geç girmiştir. Bu durum roman türünün edebiyatımıza Tanzimat ile birlikte ancak girmesinden kaynaklanmaktadır. Edebiyatımız için henüz yeni bir tür olan romanın bu tarz modernist tekniklerin kullanılmasında buna bağlı olarak geç olmuştur. Romanın edebiyatımız için yeni bir tür olmasından dolayı psikolojik romanın gelişi de buna bağlı olarak dünya edebiyatına göre geç olmuştur. Fakat burada edebiyatımızdaki ilk psikolojik romanın hangisi olduğu meselesi karşımıza çıkmaktadır.

Bu konuda edebiyat araştırmacılarının net bir ortak görüşte toplanmadıklarını görmekteyiz. Bununla birlikte edebiyatımızda kabul gören görüş Mehmet Rauf’un kaleme aldığı *Eylül* eseridir. Fakat bununla birlikte bazı araştırmacılar da Nabızade Nazım’ın *Zehra* romanının ilk psikolojik roman olduğunu kabul etmektedirler. Edebiyatımızda hâlihazırda kabul edilen bilgi *Zehra*’nın ilk psikolojik roman denemesi olduğuyken *Eylül*’ün ise gerçek manadaki ilk psikolojik roman olduğudur. Bununla birlikte iki esere baktığımızda ikisinin de gerçek bir ruh çözümlemesi olmadığını söyleyebiliriz. İsmet Emre’ye göre edebiyatımızda psikolojik roman anlamındaki ilk kırılma Halit Ziya Uşaklıgil’in *Aşk-ı Memnu*’su ile yaşanmıştır:

“Bu anlamda, bırakın ana akıma bağlı öteki romanları, edebiyat tarihimizde ilk psikolojik roman olarak karşımıza çıkan gerek Nabızade Nazım’ın *Zehra* romanı, gerekse Mehmet Rauf’un *Eylül* romanı tam anlamıyla psikolojik bir derinlik taşımazlar. Ancak Halit Ziya Uşaklıgil’in *Aşk-ı Memnu*’sunda canlandırdığı Bihter tipiyle yazar-anlatıcının ciddi psikolojik tahliller yaptığını görürüz.” (Emre, 2009:333)

Tanzimat ile birlikte ilk örneklerini görmeye başladığımız ve nihayet Servet-i Fünûn'da en güçlü örneğini gördüğümüz psikolojik roman türünün esas gelişimi Cumhuriyet ile birlikte gerçekleşmiştir. Cumhuriyet ile birlikte modern edebiyatımızın gelişimi oldukça hızlanmıştır. Bu dönemle birlikte kendi zamanlarına damga vurmuş pek çok sanatçı yetişmiştir. Bu sanatçılar modern edebiyatı öğrenmenin yegâne yolunun Batı'dan geçtiğini bilerek bilinçli bir şekilde Batılı tekniklerden ve türlerden faydalanmışlardır:

“Cumhuriyet sonrası metinlerinde ise Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yusuf Atılgan, hatta Oğuz Atay metinlerine uzanan çizgide edebi metin yazarı ile psikolojinin kuramsal gelişimi arasında doğrudan bir bağ kurmak mümkündür. Bunun, başlıca sebeplerinden biri Cumhuriyetin yüzünü Batıya dönmesinden kaynaklı yeni bir toplumsal yapının inşa edilmesi; bu toplumsal yapıya uygun birey anlayışının gelişerek, zamanla bireytoplum arasındaki çatışmanın derinleşmesi sayılabilir.” (Emre, 2009:334)

Edebiyatımızda psikolojik romanın geç gelişimine rağmen özellikle Cumhuriyet döneminin ikinci yarısında oldukça büyük bir yol katetmiştir. Psikolojik roman türü zamanla o kadar gelişti ki günümüzde romanların birçoğunda psikolojik tahliller yapılmaya çalışılmaktadır. Bu durum da psikolojinin romanın hemen her türünde kullanılmasına yol açmıştır. Romanın alt türleri olan aşk, macera, fantastik, gençlik romanları da psikolojiyle iç içe geçmişlerdir.

Çalışmamız kapsamında ele aldığımız gençlik romanları da psikolojik roman türü açısından önemlidir. Gençlik romanlarında psikolojik romanların önemsedığı karakter analizi önemli bir yere sahiptir. Gençlik romanlarında da yazarın okura sunduğu karakterin yaş grubu dikkate alınarak onun gelişimsel özellikleri ve ruh hâli hakkında bilgi verilmektedir. Bu da gençlik romanlarının karakter odaklı bir tür olduğunu göstermektedir. Bu özelliğinden dolayı gençlik romanlarında da psikolojinin izleri

bulunmaktadır diyebiliriz. Elbette bütün gençlik romanlarında bu nitelik bulunmaz. Fakat karakterin ön plana çıkarıldığı hemen her eser hakkında bu şekilde bir yorum yapmamız mümkündür.

GENÇLİK EDEBİYATI

İnsan tarafından insan için üretilen edebiyat içerisinde gelişimin çeşitli boyutları ele alınarak eserler üretilmektedir. Bunlardan birisi de elbette ki gençlerdir. Gençlere yönelik bir edebiyat oluşturulması fikri Platon'dan itibaren dile getirilmesine rağmen bir tür olarak gençlik edebiyatının doğması 20.yüzyılda gerçekleşebilmiştir (Şık, 2020:20). Türk edebiyatında ise gençlik edebiyatının örnekleri 20.yüzyılda da olmakla birlikte esas gelişimi 21.yüzyıl itibariyle verilebilmiştir.

Gençlik edebiyatını tanımlayacak olursak diyebiliriz ki:

“Gençlik edebiyatı kavramıyla gençlik çağında okunan eserlerin tümü kastedilir. Resimli kitaplardan halk şarkılarına, masallardan fıkralara, efsanelere, halk kitaplarından gençlik dergilerine kadar geniş bir yelpazede yer alan birçok eser, sırf gençlerin gereksinimi olduğu için yazılmamasına rağmen (gazete gibi) onlar tarafından kabul gören veya okul kitapları gibi gençler tarafından tüketilen tüm yazılar olarak tanımlanırken özel kapsamıyla dar anlamda edebiyat işletmeciliğinin gençler üzerine ihtisaslaştığı, bu alana hizmet veren yayınevlerince basılmış kitapların oluşturduğu edebiyat yahut eserlerde herhangi bir şekilde muhatabın açıkça belirtildiği edebiyat olarak tanımlanmıştır.” (Şık, 2020:12-13)

Görüldüğü üzere gençlik edebiyatı oldukça geniş bir eser yelpazesine sahiptir. Gençlik edebiyatı içerisinde yine bir alt tür olan gençlik romanları da hitap ettiği hedef kitlenin istek ve ihtiyaçları ölçüsünde kaleme alınan metinlerdir. Gençlerin yaşadıkları sorunlar

veya ilişkiler üzerine eğilen gençlik romanlarının bir tür olarak özellikle son yüzyılda önemi oldukça artmıştır. Okurun en çok tercih ettiği türlerden olması sebebiyle romanın bir türü olan gençlik romanları da yazınsal açıdan edebiyatçılar için önemli bir yere sahiptir. Gençlik edebiyatının bu tanımından yola çıkarak gençlik edebiyatının “popüler edebiyat” adını verdiğimiz bir türün ürünü olduğunu söylememiz gerekmektedir.

Popüler edebiyat denilen edebiyat alanı isminden de anlaşılır olduğu üzere popüler, tüketilmeye açık olanı anlatan edebi eserleri içerisine almaktadır. Gençlik edebiyatı ürünleri de popüler edebiyatın içerisinde yer alan bütün türler gibi belirli bir ilgi alanındaki okura hitap eder. Gençlik edebiyatı açısından bu okur kitlesi yaklaşık 12-25 yaş aralığını içermektedir. Belirli bir okur kitlesini hedef alan popüler edebiyat ürünlerinde bu kitlenin beklentileri, arzuları ve hayalleri ön planda tutulmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında gençlik edebiyatı ürünlerinin de hep belirli bir durum çerçevesinde kaleme alındığını söylememiz mümkündür.

Gençlik edebiyatı ürünleri yukarıda da belirtildiği üzere 12-25 yaş aralığındaki okur kitlesine hitap etmektedir. Bu yaşlardaki bireylerin istekleri doğrultusunda hızlıca kaleme alınabilen ve yine aynı hızda tüketilen ürünlerdir. Burada önemli nokta ise bu yaş aralığındaki bireylerin istekleridir. Ergenlik dönemi ve ilk yetişkin dönemi kapsayan bu yaş aralığındaki bireylerin dünyası belirli noktalarla sınırlıdır. Bu sınır içinde bulundukları koşullara göre değişmekle birlikte genel olarak aile ve çevre ilişkileri, aşk, akademik başarı durumu, meslek durumu gibi bir sınır içerisinde yer almaktadır. Gençlik edebiyatının konuları da bu sınır etrafında şekillenmektedir.

Popüler edebiyat ürünlerinde ana amaç haz vermesidir. Edebiyat ürünü okuru mutlu etmeli ve onun beklentisini karşılamalıdır. Bunun haricinde sanat yapmak gibi bir kaygısı yoktur. Bundan dolayı da popüler edebiyat ürünlerinde üst bir edebi dil veya teknikten ziyade konu ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda baktığımızda gençlik edebiyatı ürünlerinin de buna uygun olduğunu söylememiz mümkündür. Yukarıda da belirtildiği üzere gençlik edebiyatı sınırlı konular çerçevesinde eserler üretmektedir. Genellikle gençlerin yaşadığı aile içi sorunlar, aşk ve arkadaş ilişkileri gibi sorunlar ele alınmaktadır. Bu durum konunun basitleşmesine ve eserlerin edebi yönden zayıf kalmasına neden

olmaktadır. Gençlik edebiyatı ürünlerine bu açıdan bir yaklaşım yaptığımızda sanatsal değerlerinin düşük olduğunu söylememiz mümkündür.

Sanat açısından yeterli sayamayacağımız bu edebi ürünler hitap ettiği kitleye bir edebi zevk sunmazlar. Bu eserler hoş vakit geçirmelik hızlı yazılan, hızlı basılan ve hızlı okunan eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı da bir anda çok popüler olan bir eser kısa bir süre sonra unutulmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında gençlik edebiyatı içerisinde klasik olarak sayabileceğimiz eser sayısı oldukça nadirdir. Kısa bir süreliğine popüler olan bu eserler o dönemin gençlerine hitap ederken 5-10 yıl sonraki gençlerin isteklerine cevap vermeyebilir. Sürekli olarak değişen ve gelişen dünya içerisinde bu durum oldukça normaldir.

Gençlik romanları içerisinde ergenlerin nerede yer alacağı konusu da bizler için önemlidir. Çalışmamız kapsamında gençlik romanlarında yer alan ergen karakterler ve onların psikolojilerine eğilmemiz dolayısıyla gençlik romanlarının bu bağlamda bir sınır olup olmadığı meselesine değinmemiz gerekmektedir. Gençlik romanları genel itibariyle 12-25 yaş aralığındaki bireylere yönelik olan ve yine bu yaş aralığındaki karakterler etrafında gelişen eserlerdir. Ergenlik dönemi ise kızlarda 10-12, erkeklerde ise 12-14 yaşları arasında başlamakta ve ortalama 18-20 yaş civarında sona ermektedir. Bu açıdan bakıldığında gençlik edebiyatı içerisinde ergen romanları da ayrı bir tür olarak değerlendirilebilir.

Gençlik dediğimiz grup ergenleri de içerisine alan daha geniş bir grubu ifade etmektedir. Ergenler ise gelişim döngüsünde çocuklukla yetişkinlik arasında kalan ayrı bir dönemdir. Yetişkinliğin ilk çağları da gençlik olarak değerlendirilebildiği için ergen romanları daha belirli bir kitleye hitap etmektedir.

Ergen romanları incelendiğinde bu türün gençlik edebiyatı içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz. Ergenlik dönem itibariyle oldukça karışık bir yapıya sahiptir. Ergenlerin hem kendi dünyalarında yaşadıkları iç çatışmalar hem de değişen

fiziksel, bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimleri karşısında yaşadıkları çatışmalar sıkça gençlik romanlarının konusu olmuştur. Ergenliğin bünyesinde barındırdığı zorluklar edebi eserlere girerek hitap ettiği kitlenin sorunlarına eğilmektedir. Bu tür romanlara genel olarak ergenlerin eriştiği düşünüldüğünde ergenlerin edebi eserlerde kendilerine ait bir şeyler bulmaları onlar açısından önemlidir. Bu bağlamda bakıldığında gençlik edebiyatı içerisinde önemli bir yere sahip olan ergen romanlarında ergenlerin yaşadığı değişim ve gelişimler ve bunların ergenler üzerinde bıraktığı psikolojik etkiler edebiyat için önemli bir konu alanıdır. Ergen romanlarında ergenlerin fiziksel, bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimleri açısından yaşadıkları değişimlerin kendilerinde ve çevrelerinde yarattığı etkiler ve bu etkilerden dolayı doğan psikolojik durumlar ele alınmaktadır.

1. BÖLÜM ERGENLİK

İnsan, yaşamı boyunca çocukluk, yetişkinlik, yaşlılık gibi isimlendirilen dönemlerden geçerek hayat serüvenini tamamlar. Bu dönemler içerisinde fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal olarak insanı en çok zorlayan dönemlerden birisi de ergenliktir.

Ergenliğin gelişimsel bir dönem olarak kabul edilmesi 19.yüzyıla tekâmül etmektedir. Bu yüzyıla kadar tartışmaları içerisinde barındıran bir dönem olan ergenlik artık gelişimsel bir dönem olarak kabul edilerek literatürdeki yerini edinmiştir.

Ergenlik dönemi ile ilgili pek çok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları şu şekildedir:

“Ergenlik dönemi, erinlik (puberte) ile başlayıp yetişkinliğe kadar süren bir dönemi kapsamakta, çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi oluşturmaktadır.” (Atıcı, Bilgin ve İnanc, 2013:231)

“Çocukluk ile erişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanan Ergenlik, “adolescence” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Adolescence (ergenlik) büyüme, olgunluğa erişme anlamına gelmektedir. Ergenlikte çocukluktan erişkinliğe geçerken çeşitli fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişiklikler yer almaktadır.” (Aydın, 2010:171)

“Ergenlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir ara “ara dönemdir”. Gençlik belirli yaşlarla sınırlı olmayan bir hayat dönemidir. Bununla beraber gençlik kelimesi ergenlik yerine kullanılabilir. Buluş (erinlik, önergenlik) ergenliğin başlarındaki biyolojik-cinsel gelişme dönemidir.” (Kulaksızoğlu, 1998:29)

“Ergen” sözcüğü, Batı literatüründeki “adolescent” ın karşılığıdır. Latince’de büyüme ve olgunlaşmak anlamındaki “adolescere” fiilinden

türemiştir. Bu sözcük yapısı gereği, durumu değil süreci ifade etmektedir. Günümüzde de ergenlik; bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli gelişim dönemi olarak tanımlanmaktadır (Yavuzer, 2003: 262, akt. Coşkunsever, 2022:50)

Verilen tanımlamalara baktığımızda genel anlamda ergenliğin çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında kalmış olan gençler için kullanıldığını görmekteyiz. Çocukluk döneminin sona ermesiyle birlikte bireylerin direkt olarak yetişkinlik evresine geçebilmeleri mümkün değildir. Bu iki dönem arasında köprü olan ergenlikte çocukluk özellikleri atılırken bireyler bir yandan da yetişkinliğe hazırlanmaktadır.

İnsanın gelişim dönemlerini incelediğimizde gelişimin doğum öncesi dönemden başladığını görürüz. Fiziksel gelişimin en hızlı olduğu dönem doğum öncesi olmakla birlikte bebeklik ve ergenlik dönemleri de fiziksel gelişimin hızlı yaşandığı dönemler olarak bilinmektedir (Aydın, 2021:32-49). Bununla birlikte ergenlik dönemi içerisinde psikolojik, sosyolojik, davranışsal değişiklik ve dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında ergenliğin insan gelişimindeki kritik dönemlerden birisi olduğunu söylemek mümkündür.

Ergenlik dönemiyle birlikte çocukluktan çıkan bireyler yaşadıkları değişimler ekseninde hayat karşısında ne yapacaklarını bilemez bir durumda kalırlar. Bu durum ergenlerin kimlik krizi yaşamalarına ve bocalamalarına neden olmaktadır. Ergenlik döneminin tarihsel süreçlerine bakıldığında da görüldüğü üzere bu durum oldukça normaldir. Çünkü ergenlik bir ara dönemdir. Ara dönem olması ergenliğin uzun zaman anlaşılamamasına neden olmuştur. Ergenlikte bedensel gelişimin ilk önce yaşanması durumu bu karışıklığın temel sebeplerinden olmuştur. Ergenin fiziksel özellikleri yetişkinlere benzemekle birlikte bilişsel, kişilik ve ahlaki yönden hâlâ çocuk olması ergenin nereye konumlandırılacağı sorusunu ortaya çıkarmıştır. Zamanla bu durum bilimin gelişmesine bağlı olarak ortaya atılan gelişim kuramlarıyla bir çözüme bağlanmıştır.

Ergenlik dönemiyle ilgili bilimsel anlamda yapılan çalışmalar ergenin gelişimini fiziksel, bilişsel, kişilik ve ahlak çerçevesinde değerlendirme üzerine ilerlemiştir.

Ergenliğin tanımlanarak sınırlarının çizilmesiyle birlikte gelişimsel süreçler hakkında bilgi sahibi olmaya başladık. Bu bağlamda bakıldığında ergenlik üzerine yeni düşünceler ortaya atılarak çeşitli kuramların belirdiğini söylememiz mümkündür. Ergenlik üzerine getirilen yaklaşımlar çalışmamız kapsamında detaylı olarak incelenecektir.

1.1. ERGENLİKTE FİZYOLOJİK GELİŞİM

İnsan, ana rahmine düştüğü andan itibaren bir büyüme ve olgunlaşma faaliyetinin içindedir. Bireyin gelişimsel basamaklara ulaşması için büyüme ve olgunlaşmanın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu anlamda hayatımızın her aşamasında belirli dönemlerden, durumlardan geçmemiz gerekmektedir. Ergenlik dönemi de insan gelişiminde kritik bir yere sahip olan dönemlerdendir.

Ergenlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir "ara dönemdir". Gençlik belirli yaşlarla sınırlı olmayan bir hayat dönemidir. Bununla beraber gençlik kelimesi ergenlik yerine kullanılabilir. Buluş (ergenlik, önergenlik) ergenliğin başlarındaki biyolojik-cinsel gelişme dönemidir (Kulaksızoğlu, 1998:29).

İnsanın gelişimsel çizgisi incelendiğinde gelişimin en hızlı yaşandığı dönemlerin doğum öncesi ve bebeklik dönemlerinden sonra ergenlik dönemi olduğu görülmektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte insan, fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal açılardan büyük bir değişime uğrar.

Ergenlik dönemi kabul görülen literatürde kızlarda 10-12, erkeklerde ise 12-14 yaşları arasında başlamaktadır. "Erinlik (puberte), ergenlik yıllarının başlangıcında, hızlı değişikliklerin meydana geldiği döneme verilen isimdir. Erinlikte hızlı beden gelişimi ve hormonların faaliyeti ile fiziki olgunluk aşamasına ulaşılır (Aydın, 2010:172)." Erinlik döneminde yaşanan gelişmeler bireylere özgü farklılık gösterebilir. Bunun sebebi ise her çocuğun gelişim aşamasında koşullarının farklı olmasıdır. "Kalıtımla gelen genetik faktörler, beslenme, çocuğun sağlık durumu, beden kütlesi, erinliğin başlangıcını belirleyen etmenlerdir (Aydın, 2010:173).

Erinlik dönemine girilmesiyle birlikte kilo ve boy artışı başta olmak üzere çeşitli fiziksel değişimler yaşanır. Belirtildiği üzere ergenlik dönemi en hızlı büyümenin geliştiği

dönemlerden birisidir. Bu dönemde fiziksel olarak orantısız bir şekilde büyüme gerçekleşmektedir. Bu ebeveynler ve çocuklar için erinlik başlangıcı hakkında önemli bir ipucu olmaktadır. Çünkü özellikle ergenlik döneminde orantısız bir büyüme ve buna bağlı olarak sakarlık, hareketlerde aksama gözle görülür bir biçimde fark edilmektedir. "Büyüme atılımı sırasında eller ve ayaklar çoğu zaman beden diğer bölümlerinden daha çabuk gelişir; bu da geçici bir sakarlığa ve beceriksizliğe yol açar. (Gardiner ve Gander, 2015:444).

Erinlikte yaşanan fiziksel büyümenin ardından cinsiyet özelliklerinin belirginleşmesine bağlı olarak gelişen bir büyüme de yaşanır. Bu gelişme kızlarda ve erkeklerde artık cinsel olgunlaşmanın başladığının göstergesidir. Erinlik döneminde yaşanan cinsel olgunlaşmaya birincil ve ikincil cinsiyet isimleri verilmektedir. "...birincil cinsiyet özellikleri (erkeklerde penis ve testisler, kızlarda yumurtalıklar, klitoris, vajina ve rahim) ve ikincil cinsiyet özellikleridir (kadınlarda göğüslerin gelişimi, erkeklerde ses değişimi ve yüz kılları, her iki cinsten apışarası kılları) (Gardiner ve Gander, 2015:448)." Birincil cinsiyet özellikleri cinsel organların belirginleşmesiyle ikincil cinsiyet özellikleri ise cinsiyete bağlı fiziksel değişimlerdir.

1.1.1. Birincil Cinsiyet Özellikleri

Birincil cinsiyet özellikleri kızlar ve erkeklerde farklı şekilde tezahür etmektedir. "Kızlarda ergenliğe girerken görülen en önemli değişiklik âdet kanamasıdır. İlk âdet kanamasından yaklaşık bir yıl sonra yumurta üretimi başlar (Kulaksızoğlu, 1998:41)." Âdet dönemi adı verilen vajinal kanamalarla birlikte kızlar üreme yetisine sahip olmaktadır. Her ay 28 günlük periyotlarla gerçekleşen 6-7 gün süren vajinal kanamalar bize bireyin birincil cinsiyet gelişmesini edindiğini göstermektedir.

Erkeklerde ise durum daha az karmaşıktır. Kızlarda olduğu gibi yeni karşılaşılan bir durum yoktur. Bu dönemde erkeklerde penis ve skrotum büyümesi görülür. Penis büyümesine bağlı olarak da prostat bezleri sperm üreterek erkeklerde de üreme yetisinin başlamasına neden olur. Yine birincil cinsiyet gelişime bağlı olarak erkeklerde gece boşalmaları, bir diğer tabirle ıslak rüyaların görülmesi birincil cinsiyet gelişmesinin edinildiğini göstermektedir (Gardiner ve Gander, 2015:448, Kulaksızoğlu, 1998:42).

1.1.2. İkincil Cinsiyet Özellikleri

İkincil cinsiyet özellikleri ise üremeden bağımsız olarak kızlarda ve erkeklerde farklı şekilde görülen fiziksel büyümelerdir. Bu dönemde kızlarda memeler tomurcuklaşır, omuzlar yuvarlaklaşır ve daralır. Göğüs ve kalçalarda büyüme ve deri altı yağ miktarında artış yaşanır (Gardiner ve Gander, 2015:449, Kulaksızoğlu, 1998:42). Memelerin tomurcuklanması, göğüsün belirginleşmesi ve kalçaların gelişmesiyle birlikte yavaş yavaş kadınsı bir görünüm elde edinmeye başlanır. Deri altı yağ miktarının artmasıyla birlikte ise kilo alımında artış görülür. Özellikle ergenliğin ilk dönemlerinde kızların erkeklere göre daha hızlı fiziksel gelişim göstermeleri ve kilo artışı yaşamaları bu dönemde olumsuz bir beden algısı kazanmalarına neden olmaktadır.

Erkeklerde ise fiziksel olarak irileşme görülür. Omuzlar ve vücut hatları genişlerken kalça dar bir şekil alır. Yüz hatları keskinleşir. Bu dönemde bacak boyları uzar ve gövdeler bacağa göre kısa kalır. Erkeklerde cinsel bölgelerin yanı sıra yüzde sakal ve bıyık çıkması görülmektedir (Gardiner ve Gander, 2015:449, Kulaksızoğlu, 1998:42). Erkeklerin vücutlarının irileşmesi yukarıda belirttiğimiz üzere sakarlık gibi problemlerinin olmasına neden olur. Ani bir irileşme yaşanmasıyla birlikte vücutta meydana gelen orantısızlığın bir sonucudur. Bunun yanı sıra vücudun kıllanmasıyla daha erkeksi bir görünüm elde edilir.

Erinlik döneminde kızların ve erkeklerin ayrı ayrı geçirdiği fiziksel gelişimleri olmasına rağmen ortak özellikler de görülmektedir. Erinlik döneminin en belirgin fiziksel gelişimi boy uzamasıdır. Kızlarda boy uzaması 11-14 yaşları arasında en hızlı gelişimi gösterirken erkeklerde yaş aralığı 13-16 olarak değişmektedir. Erinlik döneminde kızlar erkeklere göre daha erken boy uzaması yaşamaktadır. (Gardiner ve Gander, 2015:449, Kulaksızoğlu, 1998:42)

Erinlik döneminde ter bezleri fazla çalışmaya başlar. Bu dönemde ergenliğe giriş yapan gençler aşırı derece bir terleme sorunu yaşamaktadırlar. Yine buna bağlı olarak özellikle yüz bölgesi olmak üzere sivilcelenme yaşanmaktadır. Sivilcelenme bu dönemin en belirgin özelliklerindendir. (Gardiner ve Gander, 2015:449, Kulaksızoğlu, 1998:42) Ergenliğe bağlı olarak ter bezlerinin fazla çalışmasından dolayı aşırı terleme problemi

yaşanması koku, bakteri, enfeksiyon vb. sorunlara neden olabilir. Aynı zamanda yine ter bezlerinin fazla çalışmasına bağlı gelişen sivilcelenme problemi ergenler için olumsuz beden algısı oluşturmalarına neden olur. Özellikle kızlarda kendini güzel hissetmeme ve özgüven problemleri meydana gelebilmektedir.

Erinlik dönemi ikincil cinsiyet özelliklerinden birisi de kıllanmadır. Başta cinsel bölgeler olmak üzere koltuk altında ve vücudun çeşitli bölgelerinde kıllanmalar yaşanır. Erkeklerde göğüs bölgesi ve bacaklardaki kıllanma kızlara göre daha fazladır (Gardiner ve Gander, 2015:449, Kulaksızoğlu, 1998:42)

Erinlik döneminde ses kalınlaşmaya başlar. Bu dönemde ses tellerinde yaşanan değişmeye alışamayan ergenler bunu kontrol edemezler. "Bu dönemde ergen ses tonunu ayarlayamaz, önceleri sesi çatallaşır. Daha sonra ses telleri gelişmesini tamamlar, ergenin ses tonu da olgunlaşır." (Kulaksızoğlu, 1998:42). Erkeklerde ses kalınlaşması kızlara göre daha belirgin gerçekleşmektedir. Ses tonunda meydana gelen bu değişim ergeninilk başlarda çekingenlik yaşamasına ve özgüveninin kırılmasına neden olmaktadır. Fakat ergenliğin ilerlemesiyle birlikte ses tellerinin gelişimini tamamlaması ergenin yaşadığı olumsuz durumların yok olmasını sağlar.

Erinlik dönemi birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri 18-20 yaşları arasında tamamlanır. Böylelikle ergenler fizyolojik gelişmelerini tamamlamış olurlar.

1.2. ERGENLİKTE BİLİŞSEL GELİŞİM

Ergenlik dönemi, hayatın dönüm noktalarından birisidir. Ergenlikle birlikte çocukluktan çıkıp yetişkinliğe doğru yol alan birey, fizyolojik büyümesinin yanı sıra bilişsel düzeyde de gelişim göstermektedir. Ergenliğe girişle birlikte çocukların zihinsel yapıları değişmektedir. Bu dönemle birlikte ergenler daha üst bir bilişsel düzeye erişmektedirler.

Ergenlik döneminde yaşanan bilişsel gelişimler farklı kuramlarla açıklanmıştır. Bunların içerisinde Jean Piaget'nin kuramı öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bilim dünyası açısından Lev Vygotsky ve Jerome Bruner'in bilişsel gelişim kuramları da bizler açısından önemlidir. Çalışmamızın bu bölümünde bu kuramlara değineceğiz.

1.2.1. Jean Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı, bilişsel gelişim dönemleri ile ilgili bilim dünyasında en kabul gören kuram olarak bilinmektedir. Piaget çocukları inceldiğinde belirli olaylara belirli tepkiler verdiklerini görmüş ve bunun sonucunda kuramını geliştirmiştir.

Piaget insanın gelişimini çeşitli dönemlere ayırarak incelemektedir. Fiziksel olarak birey büyüdükçe bilişsel anlamda da büyümektedir. Piaget her yaş için farklı bir bilişsel süreç olduğunu söyler. "Piaget'e göre, çocuk dünyayı algılama, anlamada ve bilgiyi kazanmada pasif bir alıcısı değil; tam aksine bu süreçte aktif bir role sahiptir. Ona göre, bilişsel gelişim birbiri ardına dizili hiyerarşik bir sıra izler" (Ateş, 2020:69). Buna göre her insan aynı yaşlarda aynı bilişsel süreçlerden geçmektedir.

Piaget bilişsel süreçlerin gelişim aşamasını incelerken önce bilişsel süreçlerin yapısıyla ilgili bilgiler verir. Piaget bilişsel süreçleri açıklarken şema, uyum sağlama-özümleme, örgütleme, dengeleme gibi kavramları kullanır. Piaget'nin dile getirmiş olduğu her bir yapının bilişsel süreçler içerisinde önemli bir yeri vardır.

Şemalar bireyin zihninde çeşitli öğrenmeler sonucunda oluşmuş yapılardır. Bireyler yaşantılar sonucu elde ettikleri bilgileri zihinlerinin bir köşesinde anlamlandırarak şemalar oluştururlar. Oluşturdukları bu şemalar her öğrenmeyle birlikte kendi içlerinde alt veya üst katmanlara ayrılabilen bir yapıya dönüşmektedir. Bireyin elde ettiği her bilgi bu şemalarda bir yere konulmaya çalışılmaktadır:

“Piaget'e göre, şemalar öğrenmedeki en temel unsurdur. Şemalar, bireylerin bilgi edinmede ve düzenlemede kullandıkları bir dizi fiziksel etkinlikler, zihinsel süreçler, kavramlar dizisidir. Şema aslında zihinsel sürece dâhil olan yaşantının, bilginin yerleştirildiği bir çerçevedir. Şemalar, düşünce ve davranış kalıplarının yer aldığı bilişsel yapılardır.” (Ateş, 2020:70).

Diyebiliriz ki şemalar bireyin bilişsel gelişiminin bağlı olduğu yapıdır. Çünkü her yeni bilgi bu şemalar doğrultusunda bir anlam kazanacak ve bu sayede de öğrenme biliş düzeyinde anlamlı hâle gelecektir. Söz gelimi bireyin zihninde bir kalem şeması

olduğunu varsayalım. Birey bütün kalemleri bu kalem şeması altında toplar. Örneğin ilk kez gördüğü tükenmez veya dolma kalemin özelliklerinin neler olduğunu keşfettikten sonra türünün ne olduğuna bakmaksızın bunları kalem şemasına yerleştirir. Her bireyin bilişsel düzleminde kendi yaşantısına bağlı olarak farklı şemalar oluşmaktadır.

Özümleme, var olan şemalara yeni öğrenmelerin eklenmesidir (Ateş,2020:70). Yukarıda verdiğimiz örnekte olduğu üzere zaten hâli hazırda var olan kalem şemasına tükenmez veya dolma kalemin yerleştirilmesi olayıdır. Özümleme durumunda bireyin zihninde önceden oluşturduğu şemalar etkindir. Bu durumda bireyler karşılaştıkları yeni durumu önceden bulunan şema içerisine yerleştirmektedirler.

Uyum sağlama ise yeni öğrenmelerin şemaya uymama durumudur. Yeni öğrenilen bilgiler var olan şemalara uymazsa şemalarda değişiklikler yapılabilir veya komple yeni bir şema oluşturulabilir. Örneğin ilk kez defterle karşılaşılması durumunda bunu kalem şemasına yerleştirmek mümkün olmadığı için yeni bir şema oluşturulur. Bu sayede bireyin bilişsel faaliyetleri daha da gelişmektedir.

Özümleme ve uyum sağlama birbirine benzeyen iki aşamadır. Fakat bunlardan uyum sağlama bilişsel gelişim açısından daha istendik bir durumdur. Çünkü özümlemde yeni durumlar var olan şemalara uydurulmaktadır. Bu durumda yeni şemalar oluşturulamayacağı için bilişsel faaliyetler kısıtlanacaktır. Fakat uyum sağlamada her yeni durumla birlikte yeni şema oluşturulacağı için bireyler bilişsel anlamda sürekli aktif olacaktır.

Bilişsel gelişim kavramlarından bir diğeri de örgütlemedir:

“Piaget’e göre insan örgütleme eğilimi ile dünyaya gelir ve diğer bir ismi organizasyondur. Örgütleme, birbirlerinden ayrı davranış ya da düşüncelerin, daha üst bir sistemde gruplandırılmasıdır. Örgütleme, öğrenilmiş pek çok uyarıcı ve şemaları organize etme, ilişkilendirme ve bütünleme olarak ifade edilebilir.” (Ateş, 2020:71)

Görüldüğü üzere örgütleme zihnin gerçekleştirdiği bir düzenleme mekanizmasıdır.

Zihin farklı algıladığı düşünceleri ve davranışları gruplandırır. Bu gruplandırmanın içerisinde bütün durumlar ve şemalar dâhil edilir. Bireyin zihninde yer alan bütün düşünceler sistematik bir şekilde bütünleştirilir.

Piaget'nin bilişsel gelişim sürecinin nasıl işlediğiyle ilgili bilgi veren Ateş'in, Atıcı, Bilgin ve İnanç'ın, Aydın'ın ve Yeşilyaprak'ın¹ kaynaklarına baktığımızda ortak bir görüş olarak görüyoruz ki, birey öğrendiği bütün bilgilerle şemalar oluşturur, var olan şemaları düzenler ve bütün düşünce ve davranışları örgütler. Bunun sonucunda ise bilişsel düzlemde bir dengesizlik meydana gelir. Alınan her bilgiyle birlikte şemalar hareketlenmekte, dönüşmekte ve değişmektedir. Bu durum bireylerin bilişsel süreçlerinin zaman zaman dengesiz bir hâle dönüşmesine neden olur. Bu noktada ise zihin, dengeleme sistemini devreye sokar. Dengeleme dediğimiz şey zihinde yer alan bütün bilgilerin, şemaların, öğrenmelerin bir nizama koyulmasıdır. Çünkü bireyler yaşantıları kapsamında çeşitli düşüncelere ve davranışlara maruz kalırlar. Ancak dengeleme işlemi gerçekleşirse öğrenmeler anlamlı hâle gelebilir. Zihnin istendik bir aşaması olan dengeleme işlemi sabit kalmamalıdır. Çünkü her yeni bilgi yeni şemalar oluşturur. Bu durum da bize öğrenmenin gerçekleştiğinin gösterir. Yani ancak bu sayede olumlu bir bilişsel gelişim yaşanabilir.

Bilişsel gelişim kuramları içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan Piaget'nin bu kuramında gelişimsel özelliklere göre 4 dönem bulunmaktadır. Bu dönemler şunlardır:

1. Duyusal Hareket Dönemi

2. İşlem Öncesi Dönem

¹ Ateş,(2020).*GelişimPsikolojisi*.Eskişehir:AÖFYayınları.s.70-72

Bilgin,M. Kılıç Atıcı, M. ve Yazgan İnanç,B.(2013).*Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi. s.115

Aydın, B. (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.54

Yeşilyaprak, B. (2021). *EğitimPsikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi. s.86-89

3. Somut İşlemler Dönemi

4. Soyut İşlemler Dönemi (Küçükkaragöz, 2021:92)

Tablo1: Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Temel Özellikleri
(Küçükkaragöz,2021:92)

Evreler	Ortalama Yaşlar	Temel Özellikler
Duyusal Hareket Dönemi	(0-2yaş)	– Kendisini nesnelerden ayırt eder. – Amaçlı davranışlar yapmaya başlar. – Nesne kalıcılığı kavramını edinir. – Döngüsel tepkiler ortaya koyar. – Taklit ve oyunlar yapar.
İşlem Öncesi Dönem • Sembolik İşlem Dönemi • Sezgisel İşlem Dönemi	(2-7yaş) (2-4yaş) (4-7yaş)	– Dili kullanmayı, nesneleri imgeler ve sözcüklerle belirtmeyi öğrenir. – Nesneleri tek bir özelliğe göre sınıflar. – Düşünceler ve konuşmalar ben-merkezlidir. – Konuşmalarda animizm ve monolog tarzı görülür. – Sıralama ve sayı uygunluğunu kavrayamaz.
Somut İşlemler Dönemi	(7-11yaş)	– Nesne ve olaylara ilişkin mantıklı olarak düşünebilir. – Sayı (6yaş), kütle (7yaş) ve ağırlık (9yaş) korunumu kavramlarını edinir. – Nesneleri farklı özelliklerine göre sınıflar ve onları bir

		özelliğe göre sıraya koyabilir. – Geriye dönebilirlik ve merkeziyetsizlik gelişir.
Soyut İşlemler Dönemi	(11 yaş ve üstü)	– Soyut düşünme gelişir. – Değişkenleri birleştirip ayırabilir. – Varsayımsal, geleceğe yönelik ve ideolojik sorunlarla ilgilenir. – Ergenlik ben-merkezciliği görülür.

Çalışmamızın kapsamında yer alan ergenler Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında soyut işlemler dönemine tekamül etmektedir. Fakat bu döneme geçmeden önce önceki dönemler hakkında kısa bir bilgi vermemiz doğru olacaktır. Bilişsel gelişimin ilk dönemi olan duyuşsal hareket dönemi doğumdan iki yaşa kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu dönemde bebekler henüz yeni dünyayla tanışmakta ve keşfetmektedirler. Bu dönemde bebekler bilişsel anlamda döngüsel tepkiler vermeyi ve nesne sürekliliğini edinmeyi öğrenmektedirler.

İkinci dönem olan işlem öncesi dönem ise 2-7 yaş aralığında görülür. Kendi içinde iki alt başlığa ayrılan bu dönemde daha çok dil bilimsel gelişmeler görülmektedir. Bu dönemde çocuklar bilişsel anlamda nesne kavramını oturtarak bunları dil ile ifade etmeye başlarlar.

Üçüncü dönem ise somut işlemler dönemidir. 7-11 yaşları arasındaki çocukların bilişsel gelişim düzeylerini ifade etmektedir. İlkokul dönemi başlangıcına denk gelen bu dönemle birlikte çocukların düşünme biçimleri iyice gelişmeye başlamaktadır. Bu dönemle birlikte akıl yürütme, kütle korunumu gibi temel düşünme becerileri bilişsel düzeyde yer almaya başlamaktadır. Çalışmamız kapsamında değerlendireceğimiz ergenlik dönemi ise bilişsel gelişim kuramının son dönemi olan soyut işlemler döneminde yer

almaktadır.

Piaget ergenlik dönemini soyut işlemler dönemi olarak adlandırmaktadır. Önceki dönemlerde taklit yolunu kullanan, somut kavramlar üzerinden işlem yapan çocuklar bu dönemle birlikte daha üst bir düşünmeye geçerler. Bu dönemde bireyler somut düşüncelerin yanı sıra soyut kavramlar üzerine de düşünmeye başlarlar.

Soyut düşünmeye geçişle birlikte üst düzey akıl yürütmeler ve mantıksal varsayımlar zihinde kendine bir yer edinmeye başlar. Bu döneme geçişle birlikte bilişsel düzeyde geçmiş ve gelecek yaşantılara dair düşünceler ve varsayımlar kurulmaya başlanır. İlköğretimin ortaokul basamağına tekamül eden bu dönemle birlikte çocuklar daha karmaşık olan soyut kavramlar üzerinde düşünmeye başlar. Bu dönemin en belirgin göstergesi olan soyut kavramlar, ergenin çocukluk döneminde konumlandırımadığı birtakım olguların anlam kazanmasıdır. Ergen bu dönemle birlikte somut olarak bir karşılığı olmayan durumları bilişsel düzlemde algılayabilir ve konumlandırabilir. Bu durum ergenin eğitim hayatında ve toplumsal hayatta daha karmaşık problemleri anlamlandırmasına ve bu problemleri çözmesine yardımcı olmaktadır.

“Piaget soyut düşünceyi oluşturan dört temel özelliğın olduğunu ifade etmiştir. Bunlar:

- **İçe bakış:** Düşünce hakkında düşünmektir. Kendi ve başkalarının düşünceleri hakkında düşünebilmektir.
- **Soyut düşünme:** Soyut düşünme, gerçek olandan olası olana doğru düşünebilme olarak ifade edilir.
- **Mantıksal düşünme:** Mantıksal düşünme, doğru sonuçları oluşturmada rasyonel temelde neden sonuç ilişkisi kurabilmektir.
- **Varsayımsal (Hipotetik) düşünme:** Gelecek bir duruma yönelik denenceler kurabilme ve sııayabilme yeterliliğidir.” (Ateş, 2020:82)

Soyut işlemler dönemiyle birlikte ergenler önermelerle mantık yürütmeye başlarlar. “Önermeli mantık yürütme, iki durum arasındaki ilişkiye dayalı olarak mantıklı bir

sonuç çıkarma yeterliliğidir.” (Ateş,2020:82). Yani ergenler, var olan iki durum üzerinden bir değerlendirme yapıp bu durumların nedenlerini analiz ettikten sonra sonuçlarının neler olabileceği hakkında mantıklı sonuçlar çıkarabilirler. Bu özellik ergenlerin okulda veya günlük yaşantılarında karşılaştıkları durumları analiz etmeleri ve bunun doğrultusunda karşılarına çıkabilecek olan potansiyel sonuçları görmesi bakımından önemlidir.

Soyut işlemler döneminde görülmeye başlayan bu önermelerle mantık yürütmeye yakın olarak görülen bir diğer özellik de hipotetik düşünmedir. Hipotetik düşünme veya diğer bir deyişle varsayımsal düşünme, bireylerin bir sorunla karşılaştıkları zaman bunun olası bütün senaryolarını zihinlerinde tahlil edebilmeleridir. Soyut işlemler döneminde hipotetik düşünmeye başlayan ergenler, karşılaştıkları sorunlar karşısında çeşitli hipotezler üretebilirler. Bu hipotezler ergenin karşılaşılabileceği olası durumlara karşı kendini hazırlamasını sağlar:

“Bu evredeki çocuklar bir problemle karşılaştıklarında, öncelikle bu problemle ilgili gerçek ya da olası durumları içeren hipotezler oluşturmaktadır. Bir anlamda problemin olası tüm açıklamalarını, özelliklerini değerlendirmekte ve gerçekte var olanın, o durum ya da gerçeklikle ilgili olası açıklamalardan sadece biri olduğunu bilmektedirler. Böylelikle ergen sadece bu çeşit bir varsayımsal analiz yaparak hipotezini doğrulayacak deneysel bilgiye ulaşmaya çalışmaktadır.” (Ahioğlu-Linderg, 2011:6)

Bu problemler hayatın her anlamda etkisini gösterebilen küçük veya büyük pek çok şey olabilir. Burada önemli olan ergenin artık sorunlar karşısında mantıklı hipotezler üreterek bunları kanıtlar bağlamında doğrulamaya çalışmasıdır. Soyut işlemler döneminde ergenler yaşadıkları veya yaşayabilecekleri durumları analiz eder, bununla ilgili hipotezler üretir ve bu hipotezleri zihninde kanıtlayarak doğru olana ulaşmaya çalışır. Ergenin yaptığı bu işlem daha önceki bilişsel dönemlerinden çok üst düzeyde olan bir bilişsel faaliyettir.

Bu dönemin bir diğer önemli bilişsel gelişimi de birleştirici (kombinazyon) düşünmedir.

Birleştirici düşünme, ergenin birkaç değişkenden oluşan durumları bir bütün olarak değerlendirmesidir. Birleştirici düşünmeye erişen bireyler, birden fazla olguyla karşılaştıkları zaman bunu bütüncül olarak değerlendirip bunun doğrultusunda bütüncül bir yaklaşım sergileyebilirler. Bunun yanı sıra birleştirici düşünme bütün olası değişkenlerin birlikte değerlendirilmesi olarak da kendini göstermektedir. Bu düşünme becerisini elde eden ergenler, karşılaştıkları durumlar karşısında bütüncül bir yaklaşım sergileyebilmektedir. Bu doğrultuda toplumsal hayatta veya okulda karşılarına çıkan problemlerin çözülmesi kolaylaşmaktadır.

Soyut işlemler dönemi bireyin 11-12 yaşlarında ergenliğe adım atmasıyla eriştikleri ve hayatlarının sonuna kadar devam eden bilişsel gelişimdir. Yani bir yandan soyut işlemler döneminin bilişsel gelişim anlamında ulaşılabilecek en üst nokta olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde kazanılan özellikler bireylerin yetişkinlik hayatlarında da kullanabilecekleri düşünsel faaliyetlerdir. Fakat bunların içerisinde ergen benmerkezciliği adı verilen durum yalnızca ergenlik dönemine mahsus bir özelliktir. Kendi düşünceleri ile başka insanların düşünceleri arasındaki ayrımı henüz yapamayan ergen, benmerkezci bir düşünmeye ulaşır:

“Ergenlik dönemindeki bireyler soyut düşünme becerisinin de etkisiyle daha fazla kendilerine dönük olmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak ergen, kendi düşüncelerini diğerlerinin düşüncelerinden ayırt edememektedir. Ancak ergen bu dönemde diğerlerinin de kendilerine ait düşünceleri, deneyimleri, bakış açıları olduğunun bilincinde olarak iki tür inanç geliştirmektedir. Bunlardan ilki *hayali seyirci* olarak adlandırılmaktadır. Bu kavram ergenin, çevresindeki tüm insanların dikkatinin kendi üzerinde olduğuna ilişkin inancını tanımlamak için kullanılmaktadır. Gerçekte hayali seyirci, gerçekliğe ilişkin öznel ve nesnel bakışları ayırt edememekten kaynaklanmaktadır. Ergenlik dönemine özgü bir diğer inanç türü *kişisel efsane*’dir. Bu kavram, ergenin sadece kendisinin bu evrede olduğunu hissetmesi nedeniyle kendi düşünce ve duygularını özel ve biricik olarak görmesi biçiminde açıklanmaktadır.” (Ahioğlu-Lindberg, 2011:8)

Ergen benmerkezciliği, ergenin hayatın merkez noktasında kendinin olduğunu düşündüğü bir yapıdır. Benmerkezcilik gelişimsel dönemler içerisinde daha önce de yaşanan bir dönem olmakla birlikte buradaki tutum öncekinden farklıdır. İşlem öncesi dönemin gelişimlerinden biri olan benmerkezcilik daha çok çocuğun kendi dışındaki fikirlere katı yaklaştığı, soyut olaylar karşısında tavır alan bir yaklaşımı ifade eder. Ergen bu dönemde soyut kavramlarla karşılaştığı için burada böyle bir yaklaşımdan söz etmek mümkün değildir. Soyut işlemler döneminin ben merkezciliğinde ergen kendini hayatın merkezine alarak çevresindeki bütün insanların odaklarında kendilerinin olduğu düşüncesi vardır. Ergen bu fikre o kadar inanır ki bütün hareketlerinin, davranışlarının, dış görünüşünün diğer insanlar tarafından oldukça önemsendiği fikrinden kaçamaz.

Bu bağlamda ergen benmerkezciliği iki şekilde görülür. Bunlardan ilki hayalî seyircilerdir. Ergen kendinin hayalî seyirciler tarafından sürekli olarak izlendiğini zanneder. Ergen dünyasındaki her şeyin hayalî seyirciler tarafından önemli olduğunu düşünerek bütün davranışlarında, kıyafetlerinde, hareketlerinde buna dikkat eder. Hatta bu hayalî seyirci düşüncesi ergende o kadar yoğundur ki kimi zaman kendilerini ünlü biri gibi tahayyül ederek görünüşleri başta olmak üzere pek çok unsura dikkat ederler.

Ergen benmerkezciliğinin bir diğer yansıması da kişisel efsanelerdir. Kişisel efsanede ergen kendini tek ve biricik olarak nitelendirir. Tek ve biricik olan ergen, karşısına çıkan bütün zorluklara tek başına göğüs geren adeta efsanevi diyebileceğimiz bir konumdadır. Bu dönemde her ergen kendi dünyasının kahramanıdır. Bu düşünce ergenlerde her şeyin üstesinden gelebilecek, her şeyi yapabilecek güçte olduklarını düşündürür. Ergen bir nevi kendi dünyasının kahramanı olur. Bu durum soyut işlemler döneminin en tipik bilişsel özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Soyut işlemler döneminde ergenler geçmiş, yaşantı ve gelecek arasında bağlantı kurabilen bir düşünce yapısı geliştirirler. Yani bu dönemle birlikte ergenler, yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak geleceğe yönelik varsayımlarda bulunabilir, bununla birlikte akıl yürütebilirler. Bunun yanı sıra soyut işlemler dönemindeki ergenler, olayları geniş bir perspektifle inceleyebilirler, bir olayla ilgili bütün olası sebepleri ve sonuçları üzerine düşünebilirler. “ Gözlemler yaparak bundan ilkeler çıkarmak, varsayımlar ileri

sürerek onları denemek ergen düşüncesinin temel özelliklerindendir. Ergenin soyut sözcükleri kullanma ve anlama becerisi gelişmiş, felsefe, din siyaset ve ahlak gibi soyut konularda akıl yürütmeye başlamıştır.” (Köker, 1993:259, akt. Kulaksızoğlu, 1998:119).

1.2.2. Lev Vygotsky’nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim ile ilgili fikirleriyle öne çıkan bir diğer isim de Lev Vygotsky’dır. Çok yönlü bir bilim insanı olan Vygotsky, önemli gelişim kuramcılardan birisi olmuştur. Vygotsky bireylerin bilişsel gelişimin tamamen beyinsel süreçlere bağlı olmadığını söyleyerek sosyal-kültürel bilişsel gelişim kuramını meydana getirmiştir.

Vygotsky’nin sosyal-kültürel bilişsel gelişim kuramına göre bilişsel gelişimde sosyal çevrenin etkisi azımsanmayacak şekildedir. Sosyal bir varlık olan insanın bilişsel faaliyetlerinin gelişiminde çevresiyle olan etkileşim oldukça önemlidir. “Vygotsky bilişsel gelişimin ilk olarak kişisel boyutta başladığı görüşü yerine bilişsel gelişim sürecinin zihinler arası bir düzlemde insanlar arasında gerçekleştiğini savunur. Ona göre, bilişsel gelişim toplumsal sürecin içselleştirilmesi ve üstün hâle gelmesi ile ortaya çıkar.”(Ateş, 2020:84).

Vygotsky bilişsel gelişim üzerine düşünürken çağdaşı olan Piaget’nin görüşlerinden farklı bir yol izlemiştir. Piaget bilişsel gelişimin zihinsel süreçlerle başlayarak geliştiğini söylerken Vygotsky bilişsel gelişimin sosyal düzlemde başlayarak zihinsel düzleme doğru şekillendiğini savunmuştur.

Piaget’nin bilişsel gelişim kuramında gördüğümüz üzere her yaşta zihinsel anlamda beklenen birtakım gelişimler vardır. Vygotsky ise böyle bir yaklaşıma karşıdır. Sosyal-kültürel ilişkiler içerisinde bireyleri yaş, cinsiyet, ırk vs. gibi bağlamlarla sınırlandırmadan kuramını geliştirmiştir. “Vygotsky’ye göre gelişim, sosyalleşmeye doğru giden bir süreç değildir. Sosyal ilişkilerin alışverişi zihinsel işlevlere doğru gider.” (Uşak ve Yeşilyaprak, 2021:366). Vygotsky bu sosyal ilişkilerin hangi yaş veya kademedede gerçekleşeceği gibi bir ayırmadan bahsetmez. Buna bağlı olarak diyebiliriz ki hayatının her anında sosyal ilişkiler içerisinde bulunan insan, bebeklikten yaşamının ileri dönemlerine kadar bilişsel gelişimini sürdürmektedir. Burada herhangi bir sınırlandırma

söz konusu değildir.

Bireyin bilişsel gelişiminin sosyal etkileşime bağlı olduğunu savunan Vygotsky, kuramını açıklarken ilk önce “çıraklık” esasını anlatmıştır. “Vygotsky, birincil olarak, bilişsel gelişim alanındaki yetkinliklerle ilgilenmiştir. Ona göre bu yetkinlikler, toplumun daha olgun bireyleriyle çocuklar arasındaki karşılıklı etkileşimler sonucunda gelişir. Vygotsky bu etkileşimi "düşünmede çıraklık " olarak adlandırır.” (Rogoff, 1990, akt. Öncü, 1999:228). Vygotsky, bireyin yaşamının ilk çağlarından itibaren çevresindeki diğer insanların davranışlarına göre çeşitli bilgi ve beceriler kazandığını savunmaktadır. Burada çevrenin iki türlü yaklaşımı bulunmaktadır. Çevremiz bize bu bilgi ve becerileri kazandırırken ya rehberlik ederek ya da yapıp gösterme yoluyla bunu yaparlar. Çıraklık sürecinde toplumun bireylerden beklediği davranışlar, bilişsel yetkinlikler, günlük hayata yönelik basit beceriler gibi çeşitli yetiler edinilir. Çıraklık sürecinde ebeveynler, öğretmenler veya akranlar bireyler üzerinde etkili olmaktadır. Birey daha önceden karşılaşmadığı bilgi ve becerilere çevresindeki diğer insanların yönlendirmesi veya göstermesiyle ulaşmaktadır. Vygotsky’nin sosyal-kültürel bilişsel kuramı bu sosyal ilişkilerin temelinde gelişmiştir.

Vygotsky’nin sosyal-kültürel gelişim kuramında önemli belli kavramlar vardır. Bunlardan ilki yakınsal gelişim alanı denilen kavramdır. Vygotsky’nin en çok üzerinde durduğu kavramlardan birisi olan yakınsal gelişim alanı kavramı, “çocuğun kendi başına öğrendiği ile bir yetişkin yardımı ile öğrenebileceği yer arasındaki mesafe” (Ateş, 2020:84) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere yakınsal gelişim alanı bireyin çocukluk çağlarında yapabileceği bağımsız davranışlarla yetişkinlerin ona öğretebileceği davranışlar arasındaki farktır. Burada davranışların birer sınırı ifade ettiğini düşünürsek çocuğun yetişkinlerin desteğiyle yaptığı davranışlar onun ulaşılabilir olduğu en üst bilişsel düzeyi göstermektedir. Buna göre çocuğun hâli hazırda ulaştığı bilişsel düzeyle ulaşabileceği bilişsel düzey arasındaki farka yakınsal gelişim alanı demekteyiz.

Sosyal-kültürel gelişimin diğer önemli bir kavramı da kişilerarası öznelliktir. “Kişilerarası öznellik, iki katılımcının göreve farklı anlayışla başlaması ve ortak bir anlayışa ulaşarak ayrılması olarak adlandırılır.” (Ateş, 2020:84-85). Burada iki kişiden söz edilir. Bu iki kişinin genel anlamda biri yetişkinken diğeri çocuk olarak kabul

edilmektedir. “Her birey, diğerrinin bakış açısını anlayıp bu bakış açısıyla hareket etmeye başlayınca, kişilerarası ortak alanlar oluşur. Yetişkinler bunu çocuğun seviyesine inerek yapmaya çalışırlar. Çocuk ise; yetişkinin öznel alanıyla değerlendirme yaptığında olgun bir yaklaşıma ulaşır.” (Ateş, 2020:85)

Sosyal-kültürel bilişsel gelişim içerisinde önemli bir diğerr kavram da iskele kurmadır. İskele kurma bir nevi rehberlik etmektir. Sosyal çevrenin bireylerin bilişsel gelişimleri üzerindeki etkisine dayanan bu kuramda iskele kurma kavramı bireyin çevresindeki diğerr insanların onun bilişsel kapasitesine göre yol göstermesidir. “İskele kurma, öğrenen kişinin kapasitesi ve yeterliliğı ile ilgili tüm özelliklerin öğretici, rehberler tarafından (akran ya da yetişkin) kontrol edilmesi ve böylelikle onun sadece bu özelliklere dikkatinin çekilerek kendi yetenek sınırları içerisinde görevi tamamlaması biçiminde açıklanabilir.” (Ateş, 2020:85). Bireyler kendi potansiyellerine bağılı olarak çevrelerindeki diğerr insanlar tarafından desteklenerek bilişsel anlamda olumlu bir gelişim gösterebilirler.

1.2.3. Bruner’in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim hakkında görüşlerini ortaya koyan bir diğerr isim Jerome Bruner’dir. Bruner’in bilişsel gelişim hakkındaki düşünceleri Piaget’nin görüşlerine benzemektedir. Tıpkı Piaget gibi Bruner de bilişsel gelişimde bireyin aktif bir şekilde rol aldığıını söylemiştir. Bilişsel gelişimin yaşam boyu devam ettiğini söyleyen Bruner, Piaget’nin bilişsel kuramında olduğu gibi bilişsel gelişimi evrelere ayırmıştır. “Gelişim: eylemsel (enactive), imgesel (imaginative) ve sembolik (symbolic) olarak adlandırılan belli başlı üç gelişim aşamasından oluşur (Senemoğlu:2007, akt. Kol, 2011:8).

Bruner’in bilişsel kuramında dikkat çektiğı bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki dil gelişimidir. Bruner bilişsel gelişimin mümkün olabilmesi için dilin oldukça önemli bir etken olduğunu söylemektedir. Çünkü Bruner bilişsel gelişimin ilk olarak duyu organlarından başladığını düşünmektedir. Bu bağlamda bakıldığında duyma duyusuna hitap eden dil, bilişsel gelişimde önemli bir hâl almaktadır. “Bilişsel gelişim için sistemli bir öğretici-öğrenici etkileşimi...” (Kol,2011:8) olduğunu söyleyen Bruner, insanların dil üzerinden anlaştıklarını ve alıcı-verici sistemiyle bilişsel gelişimin mümkün olduğunu ifade eder.

Bruner'in bilişsel gelişimde önemli gördüğü bir diğer nokta ise toplumsal alışverişidir. Bilginin diğer insanlar tarafından çocuğa öğretildiğini savunan Bruner, ebeveyn, öğretmen veya akran ilişkilerine bağlı olarak bireylerin öğrenmeyi gerçekleştirebildiklerini söyler. Burada Vygotsky'nin görüşlerine benzer bir tutum sergilemektedir. Bruner de Vygotsky gibi sosyal ve kültürel öğrenmelerin bilişsel gelişim üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Bireylerin çevrelerindeki insanların desteğiyle bilgiye dolayısıyla da bilişsel yeterliğe ulaşabildikleri düşüncesi Bruner'in bilişsel gelişim kuramı için de oldukça önemlidir.

Bruner'in bilişsel gelişimi üç evrede ele aldığını dile getirmiştik. Bu üç evreden ilki 0-3 yaş aralığını kapsayan eylemsel dönemdir. Bu dönemdeki bireyler henüz bebeklik çağındadırlar. Bu dönemde bebeklerin psikomotor becerileri gelişim göstermektedir. Çevresindeki nesnelere dokunma, ısırma, sıkma vs. gibi eylemler göstererek işlevlerinin neler olduğunu bulmaya çalışırlar. İkinci evre ise 3-6 yaş aralığını kapsayan imgesel dönemdir. Görsel belleğin geliştiği bu evrede bilgi, imgeler aracılığıyla taşınır. Bu evredeki bir birey herhangi bir olayı veya nesneyi nasıl algılasa o şekilde bilgiyi işlemekte ve yansıtmaktadır (Senemoğlu:2007, akt. Kol, 2011:9). Genel hatlarıyla ele aldığımız bu iki evre bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerinin bilişsel gelişimini yansıtmaktadır. Çalışmamız ergen psikolojisi üzerine olduğu için üçüncü evre olan sembolik dönem bizim için daha önemlidir.

Bruner'in bilişsel gelişim kuramının son evresi olan sembolik dönem 6 yaş itibarıyla başlamakta ve yaşam boyu devam etmektedir. Bu bağlamda bakıldığında 11-12 yaş aralığında kabul edilen ergenlik dönemi itibarıyla bireylerin bu bilişsel gelişim aşamasında olması gerekmektedir. Bireylerin ulaşabileceği en üst bilişsel gelişim evresidir bu dönemdir. Bu dönemle birlikte bireyler bilişsel ilişkiler kurarken sembollerden yararlanmaktadır:

“Çocuk; dil, mantık, matematik, müzik vb. alanların sembollerini kullanarak iletişim kurabilir. Bireyin sembolik döneme ulaşması, zengin yaşantılar kazanmasını sağlamaktadır. Bu evrede çocuk az sembolle çok şey ifade edebildiği gibi, eylemlerle ve imgelerle açıklanamayan olay nesne ve durumları daha kolay ve etkili olarak ifade etmektedir.” (San

Bayhan ve Artan:2004; Senemoğlu:1997; akt, Uğurtay Üstünel, 2007:19)

Bilişsel anlamda sembollerin dilin de ötesinde kullanılması bireylerin üst bir zihinsel aktiviteye geçtiğini göstermektedir. Bu dönemle birlikte bireyler karşılaştıkları komplike durum veya olaylar hakkında semboller bağlamında daha kapsamlı düşünebilmektedirler. Piaget'nin bilişsel gelişimin soyut işlemler basamağına denk düşen (Ateş, 2020:86) bu evre, Bruner'e göre bireylerin ulaşabileceği en üst bilişsel gelişim basamağıdır.

1.3. ERGENLİKTE AHLAK GELİŞİMİ

Ahlak, genel tanım itibariyle toplumsal anlamda insanların yapması istenilen davranışları ve uyması gereken kuralları ifade etmektedir. Toplumlarda ahlaklı olmak veya ahlaka uygun davranmak bireylerden beklenen, istenen bir davranış biçimidir. Ahlaklı olanın ne olduğu konusu kültürler arasında farklılık göstermekle birlikte erdemli, dürüst, saygılı olmak gibi genel kavramlar bütün toplumlar arasında kabul gören davranışlar olarak değerlendirilir. Ahlaklı olanın ne olduğu sorusu veya ahlaki davranışların değerlendirilmesi pek çok bilim insanının da ilgilendiği konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda özellikle Lawrence Kohlberg ve Jean Piaget'nin görüşleri bizler için önemlidir. Çalışmamızın bu kısmında Kohlberg ve Piaget'nin ahlak gelişimi ile ilgili düşüncelerinin neler olduğuna yer vereceğiz.

1.3.1. Jean Piaget'nin Ahlak Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim bölümünde belirtildiği üzere Piaget, bireylerin zihinsel süreçlerinin işlediğini dönemlere ayırarak bir kuram oluşturmuştur. Ahlak gelişimi ile ilgili fikirlerinin temelinde de bu görüşler yatmaktadır. Piaget, bilişsel gelişim aşamalarından yola çıkarak ahlak gelişimi ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir.

Bireylerin bilişsel gelişimlerini izleyen Piaget, ahlaki olarak değerlendirilen davranışların da bu gelişime bağlı olarak ortaya çıktığını görmüştür. Çocuk gelişimi alanında çalışan Piaget çocukları gözlemleyerek bazı ortak neticelere ulaşmıştır. Bunun doğrultusunda da ahlak kuramı ortaya çıkmıştır (Aydın, 2010:159).

0-6 yaş aralığındaki çocuklarda ortak olarak benmerkezcilik gözlemleyen Piaget, bu yaş aralığındaki çocukların ahlak öncesi dönemde olduğunu vurgular. Yani bu dönemdeki bireyler bencildirler ve bilişsel olarak üst aşamalara geçemedikleri için dünyaya yalnızca kendi pencerelerinden bakarlar. Bu durumda da henüz bir ahlak yapısından söz edilemez. Bundan dolayı Piaget'nin ahlak gelişimi kuramı iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki 6-12 yaş aralığını kapsayan dış bağımlı ahlak dönemidir. Diğerisi ise 12 yaş ve üzerini kapsayan özerk ahlak dönemidir. Çalışmamız kapsamında ergenler olmasından dolayı biz ikinci kısmı anlatmaya çalışacağız.

Özerk ahlak dönemi, bireylerin 12 yaşından itibaren elde ettikleri bir ahlaki gelişim dönemini ifade eder. Piaget'nin bilişsel gelişim kuramıyla ilişkilendirildiğinde soyut işlemler döneminin getirisi diyebiliriz. Özerk ahlak dönemi, bireylerin elde ettikleri üst düşünme becerileriyle birleşerek kendini gösterir. Bu dönemde bireyler kendi yargılarının dışında toplumsal yargıların bilincinde olurlar. Özerk ahlak bilincinin elde edilmesiyle birlikte bireylerin ahlak anlayışı benmerkezcilikten çıkar. Verilen kararlarda, alınan yargılarda toplumsal ahlak yargıları dikkate alınır.

Piaget özerk ahlak dönemini açıklarken örneklendirme yöntemini kullanır:

“Birinci öykü: Küçük bir çocuk olan Emre kendi odasında iken annesi Emre'yi yemeğe çağırır. Emre'nin yemek yiyeceği odanın kapısının arkasında bir sandalye, sandalyenin üstünde de içinde 15 bardak olan bir tepsi vardır. Emre'nin kapısının arkasındaki sandalyeden, sandalyenin üstündeki tepsi ve bardaklardan haberi yoktur. Emre yemek yiyeceği odaya girerken kapı tepsiye çarpar, tepsideki bardaklar yere düşer ve hepsi kırılır.

İkinci öykü: Ozan adında küçük bir çocuk annesi evde yokken dolaptan biraz reçel almak ister. Bir sandalyenin üstüne çıkıp kolunu uzatır. Fakat kavanoz çok yüksekte olduğu için yetişemez. Kavanoza yetişmeye çalışırken bir bardağa çarpar, bardak düşer ve kırılır.” (Atıcı, Bilgin ve İnanç, 2013:222)

Bu iki örnek incelendiğinde dışa bağımlı ahlak dönemindeki bir çocuk Ozan'ın daha az bardak kırdığı için Emre'nin suçlu olduğunu savunur. Fakat özerk ahlak döneminde olan bir birey ise bu durumda Emre'nin daha çok bardak kırmasına karşın bu davranışı bilinçli yapmadığını söyleyerek onun suçlu olmadığını savunur. Burada karar verirken Emre ve Ozan'ın yaptıkları hata karşısındaki niyetlerini göz ardı etmeden bütüncül bir değerlendirme yapılmıştır. Görüldüğü üzere özerk ahlak dönemine erişen bireyler karşılaştıkları durumlar karşısında olayları bütün boyutlarıyla inceleyerek daha adil bir ahlaki tutum edinirler.

Ahlaksal gerçeklik evresinde katı kuralları benimseyen çocuklar bu dönemden sonra daha bilinçli bir ahlaki döneme girer:

“Bu yaşlarda çocuk, toplumsal kuralların ve bunlardan bir bölümünü oluşturan ahlaksal yargıların değişmez bir ilkeye dayanmayan, sorgulanıp değiştirilebilecek olan anlaşmalar olduğunu kavrar. Otoriteye uyma gerekli olmadığı gibi her zaman istenen bir şey de değildir. Kuralların dışına çıkmak her zaman yanlış bulunmaz ve kaçınılmaz biçimde cezayla da sonuçlanmaz. Çocuk, davranışlarını yargıladığı kişilerin duygularını ve bakış açılarını dikkate alır. Bu yaşlardaki çocuklara göre, ceza verilirken kurala uymayan kişinin niyeti ve kural dışı davranışın hangi koşullarda gerçekleştiği göz önünde bulundurulmalıdır.” (Atıcı, Bilgin ve İnanç, 2013:221)

Görüldüğü üzere bu dönemle birlikte bireyler kuralların değiştirilemez olduğu algısından çıkarak kuralların koşullara göre değişebileceğini fark etmeye başlarlar. Bu dönemle birlikte bireylerin adalet duygusu gelişir. Olayları, durumları ahlaki değerlerine göre sorgulamaya ve araştırmaya başlarlar. Bireylerin sorgulama yapması demek daha üst bir bilişsel ve ahlaki düşünce yapısına ulaştığını göstermektedir. Bireyler ödül ceza gibi kavramları değerlendirirken salt kurallardan çıkarak akılcı, özerk bir yargılamayla sonuca ulaşırlar. Ceza kavramı kişilerin niyetlerine ve davranışın hangi şartlar altında ortaya çıktığına göre değişmektedir. Bir insanın yapmış olduğu hatadaki niyeti ve bu hatayı yapma evresine nasıl geldiği gibi durumlar ceza kavramının değerlendirilmesinde

bu dönemle birlikte etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra cezalar uygulanırken kişilerin tekrar aynı hatayı yapma olasılığı gibi faktörler düşünülerek caydırıcı nitelikte olmalıdır anlayışı da özerk ahlaki düşüncenin bir yansımasıdır.

1.3.2. Lawrence Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı

Lawrence Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı Piaget'nin kuramına benzemekle birlikte Piaget'nin kuramının geliştirilmiş hâlidir. Kendinden önceki araştırmaları inceleyen Kohlberg, bu araştırmalar doğrultusunda bir kuram ortaya koymuştur. Kohlberg de tıpkı Piaget gibi insanlara belli başlı senaryolar söylemiş ve bu senaryolara verdikleri cevaplara göre bir ahlak gelişim kuramı meydana getirmiştir. Kohlberg incelemeleri sonucunda 3 aşama ve bu 3 aşamanın altlarında yer alan 6 evreden bahsetmektedir. Her bir evrenin ahlaki gelişimi birbirinden farklıdır. Aşamalar ve evreler şu şekildedir:

1. Gelenek Öncesi Aşama

Bağımlı Evre

Bireycilik ve Çıkara Dayalı Alışveriş Evresi

2. Geleneksel Aşama

Karşılıklı Kişilerarası Beklentiler, Bağlılık ve Kişilerarası Uyum Aşaması

Sosyal Sistem ve Vicdan Evresi

3. Geleneksel Ötesi Aşama

Sosyal Anlaşma, Yararlılık ve Bireysel Haklar Evresi

Evrensel Ahlaki Prensipler Evresi (Kulaksızoğlu,1998:89-90)

Kohlberg ahlak gelişiminde belli evreler olduğunu ve insanların bu evreleri aşama aşama geçtiğini söyler. Yani Kohlberg'in kuramına göre ilk evreden itibaren sıra bozulmadan bireyler ahlaki gelişim gösterir. Bir evrenin atlanıp da bir üst evreye geçilmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Ahlak gelişiminde evrelerdeki aşamalar bireyler tarafından içselleştirilip davranışa dönüşmediği sürece bir diğer evreye geçme durumu söz konusu değildir. Bunun yanı sıra evrelerde geri dönüş yoktur. Yani bireyler eriştikleri ahlaki evrenin üst evresine geçerler. Fakat erişilen ahlaki evrenin alt evresine inmezler. Edinilen ahlaki gelişim benimsenmiş olduğundan onu tekrar kaybetme gibi bir durumdan söz edilemez. (Ozan, 2020:186)

Ahlak gelişiminde diğer gelişim süreçlerinden farklı olarak bir yaş kriteri yoktur. “Yaş her zaman gelişimin belirleyicisi değildir. Bazı gençler yetişkinlerden daha yüksek düzeye çıkabilir.” (Ozan, 2020:186). Kohlberg bazı evrelerde yaş aralıkları vermiş olsa da aynı yaştaki bireylerin farklı ahlaki gelişim aşamalarında olabileceğini de vurgulamıştır. Yani aynı yaştaki bireyler farklı gelişim evrelerinde olabilirler. Bununla birlikte her bireyin ahlak gelişim evrelerinde ulaşabileceği bir sınır vardır. Her bireyin varacağı ahlak gelişim evresi kendine özel olmakla birlikte mutlaka bir yerde duracaktır. Bu evreden sonra gelişemeyeceği gibi yukarı da belirtildiği üzere bu evreden geriye de gitmeyecektir.

Çalışmamız ergenleri kapsadığından dolayı bu evrelerden ergenlerin bulunduğu aralığı incelemeyi uygun gördük. Kohlberg bireylerin çeşitli dönemlerde bu aşamalardan geçtiğini belirtir. Ahlak gelişiminde çevre, kalıtım, cinsiyet, bilişsel düzey gibi pek çok unsurun etkisi bulunmaktadır. Bu yüzden bütün bireylerin aynı yaşlarda aynı evrelerde olması beklenmez. Bununla birlikte Kohlberg genel hatları dikkate alarak bir sınıflandırma yapmıştır. Kohlberg'in yaptığı sınıflandırmadan yola çıkarak ergenlik döneminin geleneksel ve gelenek ötesi aşamalarının evrelerinden karşılıklı kişilerarası

beklentiler, bağıllık ve kişilerarası uyum evresi, sosyal sistem ve vicdan evresi, sosyal anlaşma, yararlılık ve bireysel haklar evresi içerisinde yer aldığını söylemek mümkündür.

Geleneksel aşamanın evrelerinden olan karşılıklı kişilerarası beklentiler, bağıllık ve kişilerarası uyum evrede bireyler bütün ilişkilerinde uyumlu olmak istemektedir. Bulunduğu sosyal normlar içerisinde aykırı davranışlardan kaçınarak grubun dinamiğine uygun hareket ederler. Bu evrenin ahlaki gelişiminde doğruluk, sadakat, iyi olmak gibi temel ahlak davranışları bulunur. Bireylerin bu davranış biçimini benimsemesinde ise bulunduğu gruba ait olma düşüncesi yatmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998:89). Farklı görüş ve fikirlerde bulunmayan bireyler grup içerisinde kendinden beklenen davranışlar doğrultusunda hareket ederler ve grupla uyum hâlinde bulunurlar. Bu evrede bireyler ait oldukları grup içerisinde onaylanmak ve sevilme isterler. Yine bu evrede alınan kararlarda insanların davranışlarının sonuçları değil, niyetleri göz önünde bulundurulur. Burada Kohlberg'in Piaget'nin ahlak gelişimindeki tutumuyla benzer bir tutum sergilediğini söylememiz mümkündür. Zaten Kohlberg kuramını oluştururken ondan önceki diğer öncü çalışmalardan faydalanmıştır.

Ergenlik döneminin en tipik özelliklerinden birisi olan onaylanma kavramı bu aşamada kendini gösterir. Toplumsal uyum sağlamak, ait olduğu gruba göre hareket etmek pek çok ergenin yaşadığı şeylerdir. Ergenlik dönemi fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal dalgalanmaların yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemdeki bireyler kendilerini pek çok açıdan yetersiz hissedebilmekte ve özgüven problemleriyle karşılaşmaktadır. Böyle bir durum karşısında ergen, bulunduğu toplum içerisinde göze batmaktan kaçınır. Aksine çevresindeki insanlar tarafından sevilme ve onaylanmak ister. Bunun için de genellikle ait oldukları toplumda uyumlu bir şekilde hareket ederler. Toplumun beklentileri ve kuralları ergen için mutlak olması gereken olgular hâline gelir. Toplumun onayını almak, kabul görmek gibi kavramlar ergenin yaşadığı dalgalanmaların bir nebze de olsa dinmesine neden olur. Kohlberg'in karşılıklı kişilerarası beklentiler, bağıllık ve kişilerarası uyum adını verdiği aşama da ergenin yaşadığı bu durumun ahlak gelişimindeki karşılığıdır. Henüz bir kimlik dahi oluşturamamış, benlik kavramını edinememiş ergen için en azından yaşadığı toplumun, ait olduğu grubun onayını almak bir konfor alanının oluşmasına neden olur.

Sosyal sistem ve vicdan aşaması da yine geleneksel evrenin aşamalarındandır:

“Bu evrede birey, toplumdan gelen görev ve kuralları kabul eder, toplumun haklarını korumayı amaçlar. Doğru davranma toplumun ve grubun refahı doğrultusunda davranmaktır. Başkalarının beklentilerine saygı duymak, bağlı olduğu kurum, grup veya topluma katkıda bulunmak bu ahlaki seviyedeki bireyin doğru davranma ölçütüdür.” (Kulaksızoğlu, 1998:90)

Bu aşamada bireyler toplumsal bir uyum içerisinde olurlar. Ait olduğu toplumun kurallarını benimserler ve bu kurallara uygun bir şekilde yaşamaya çalışırlar. Toplumsal kurallar, görevler, ödevler önem arz ederek bireyler kendi paylarına düşeni yapmaya çalışırlar. Burada toplumun kendilerinden bekledikleri davranışlar önem kazanmaktadır. Bu aşamaya gelen bireyler toplumsal normlara uygun hareket ederler vesorumluluklarını yerine getirmeye çalışırlar. Burada bir otorite kavramı da karşımıza çıkar. Bireyler otoritenin varlığını kabul ederler. Otoritenin farkına varan bireyler, onun varlığını kabul ederler ve ona saygı duyarlar. Otoritenin kurallarını benimseyen bireyler, otoritenin vereceği cezadan kaçınmak için bu kurallar doğrultusunda hareket ederler. Bu aşamadaki bireyler toplumsal adalet ve hak kavramlarını benimserler. Toplumsal görevler benimsenirken toplumun hakları ve refahı düşünülür. Bu aşamada toplumsal bilinç anlayışının benimsendiği otoriter bir ahlaki gelişim vardır.

Geleneksel evrede yer alan bu iki aşama için 9-15 yaşları arasındaki bireylerde görüldüğü söylenir. Ergenlik döneminin başlangıcı olarak 10-12 yaş aralığı benimsendiğinden dolayı ergenlik döneminin ahlak gelişiminin genel anlamda bu evrede yer aldığını söylemekteyiz. Ergenler toplumsal olgularla kimi zaman çatışmalar da genel itibariyle toplum içerisinde benimsenmek isterler. Toplumsal normlarla uyum hâlinde olmak isteyen, aykırılıktan ve göze batmaktan kaçınan ergen, toplumun ondan beklediği gibi davranma eğilimi gösterir. Bunun yanı sıra ergenlerde görev ve sorumluluk bilinci de özellikle ortaöğretim döneminde artmaktadır. Toplumun kendinden beklediklerinin farkında olan ergen, üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirir.

Sosyal anlaşma, yararlılık ve bireysel haklar aşaması ise gelenek ötesi evrede yer alır. “Bu evredeki bireyin toplumun üstünde bir bakış açısı vardır. Kanunlara, sosyal bir anlaşma olarak çoğunluğun haklarını koruyacağı için uyulur.” (Kulaksızoğlu, 1998:90). Önceki aşamalarda otoriteden dolayı kanunlara uyan bireyler bu aşamayla birlikte otorite kavramından bağımsız olarak kanunlara insanların haklarını koruyacağı düşüncesinden dolayı uyarlar. Yani buradaki ahlak anlayışı bireyin kendine karşı olan sorumluluklarından bağımsız olarak bireyin sosyal sorumluluk anlayışından doğar. Bireyler yaptıkları davranışlar ve görevleri ceza kavramından korktukları için değil aksine doğru olan şeyin bu olduğunu düşündükleri için yaparlar. Kanun, düzen işleyişinin benimseyen bu bireyler, gereken durumlarda kanunun değişebileceğini veya esnetilebileceğinin de bilincine varırlar. Hak, hukuk, adalet gibi kavramlar benimsenerek kendi çıkarlarından ziyade toplumun çıkarları gözetilir. Bu aşamaya gelen bireyler ait oldukları grubun veya kendi kurallarının sosyal kurallarla çelişmesi durumunda toplumun hak ve değerlerinin ön planda tutarak sosyal kuralları benimserler. Herkese karşı adil olunan bir ahlak anlayışı bu aşamada ön plana çıkar.

Sosyal anlaşma, yararlılık ve bireysel haklar aşaması, ahlak gelişiminde önemli bir basamaktır. Bu aşamada bireyler kendi çıkarlarından bağımsız olarak sosyal adaleti benimserler. Kohlberg, geleneksel ahlak anlayışının üstünde yer alan bu ahlak anlayışına herkesin ulaşamayacağını söyler. Çünkü bu düşünüş biçimi kişinin yalnızca kendi haklarını korumasını değil ait olduğu toplumdaki her bir bireyin de hakkını korumasıdır. Bu kadar erdemli bir yaklaşım herkesin kabul edebileceği bir şey değildir. Çünkü insanların sosyal adaletle kendi çıkarları çeliştiğinde sosyal adaleti yok sayma eğilimleri vardır. İşte bundan dolayı da Kohlberg herkesin bu aşamaya erişemeyeceğini söyler. Bu aşamaya gelen bireylerin de genellikle 20 yaş civarında olduklarını söyler. Ergenlik dönemi 10-21 yaşları aralığını kapsadığından dolayı ergenlerin ahlak gelişiminde bu aşama da sayılabilir. Fakat bütün ergenlerin bu aşamaya gelebildiğini söyleyemeyiz. Kohlberg insanların az bir kısmının gelenek ötesi evreye ulaştığını söylediğine göre ergenlerin tamamının da bu aşamaya ulaşması beklenemez. Yani diyebiliriz ki sosyal anlaşma, yararlılık ve bireysel haklar aşaması ergenlik döneminin ahlak gelişimi içerisinde olmakla birlikte ergenlerin çok az bir kısmı bu aşamaya ulaşabilmektedir.

Kohlberg kuramını Heinz hikâyesine verilen cevaplar doğrultusunda ortaya koymuştur. Kuramda ifade edilen evre ve düzeyler bu şekilde ortaya çıkmıştır. Kohlberg aynı dönemlerde olan bireylerin Heinz'in hikâyesine olumlu ve olumsuz olacak şekilde benzer yorumlar yaptığını görmüştür. Bu yorumlar şu şekildedir:

Tablo 2: Heinz ikilemi verilen cevapların düzeylere göre dağılımı (Selçuk:2009, akt. Ozan:2020)

	Tanımı	Heinz'in davranışı doğru	Heinz'in davranışı yanlış
Gelenek Öncesi Düzey	Cezadan kaçınan her türlü davranış ahlaki davranıştır.	Eşinin ölümüne izin verirken suçlanırsın. Ayrıca eşini kurtarmak için gerekli olan parayı bulamadığın için de suçlanırsın.	İlacı çalmaman gerekir. Çünkü yakalanırsan hapse girersin. Eğer kaçarsan, bu kez vicdanın seni rahat bırakmaz.
	Ahlaki davranış ödüle ulaştırandır. Bir insanın sorununu çözen herhangi bir davranış iyidir.	Eğer yakalanırsan ilacı geri verirsın ve fazla ceza almaktan kurtulursun. Hapisten çıktığında eşinle tekrar birlikte olursun.	İlacı çalarsan, fazla para cezası almazsın ama eşin sen hapisten çıkmadan ölür. Dolayısıyla, ilacı çalman bir işe yaramaz. Ayrıca, eşin ölürse bu senin hatan değil, çünkü o kanser.

Geleneksel Düzey	Ahlaki davranış, başkalarını mutlu eder. Başkalarının onayı niyete bağlıdır.	İlacı çaldığın için, hiç kimse senin kötü biri olduğunu düşünmez. Ama çalmazsan, eşinin ölümüne izin vermiş olursun. Bu nedenle, başta ailen olmak üzere kimsenin yüzüne bakamazsın.	Çaldığın için sadece eczacı tarafından değil, herkes tarafından suçlanırsın, ailen ve kendi onurunu incittiğin için üzülür, kimsenin yüzüne bakamazsın.
	Ahlaki davranış, toplumsal düzen, kural ve kanuna uygun davranıştır.	Eğer eşinin ölmesini engellemek için gerekeni yapmazsan, o öldükten sonra suçluluk duyarsın.	İlacı çaldığında, yanlış bir şey yaptığını bilmeyebilirsin. Ancak, hapse girdikten sonra hatanı anlar, dürüst biri olmadığını düşünür ve yaşam boyu suçluluk duyarsın.
	Ahlaki davranış, toplumun ortak mutluluk ve iyiliğini gözetken ilkelere dayanır.	Eğer ilacı çalmazsan, diğer insanların gözünde saygı değer biri olarak kalamazsın.	Eğer ilacı çalarsan, hem başkalarının hem de kendi gözünde saygınlığını yitirirsin.

Gelenek Sonrası Düzey	Bir davranışın doğru ya da yanlış olması, sadece kanuna göre belirlenmez. Allah'ın kurallarına göre insanın yaşama hakkı vardır.	Allah'ın yasalarına göre herkesin yaşama hakkı vardır. Eşine yaşama şansı vermezsen mutsuz olur ve kendine saygını yitirirsin.	Çalmak zorunda bile olsan, hırsızlık yaptığın için toplumsal değerlere aykırı davranmış olursun.
	Ahlaki davranış, bütün insanlara güven, saygı ve sevgi duymaya dayanır. Başkalarının sana nasıl davranmasını istiyorsan sen de onlara öyle davran.	İlacı çalmayarak eşinin ölmesine izin verirken, kendine saygını yitirirsin. Çünkü en temel insan hakkı olan yaşam hakkının korunması için üzerine düşeni yapmış olursun.	İlacı çalarsan, diğer insanlar tarafından suçlanmazsın. Ancak, kendi onuruna ve kişisel değerlerine bağlı davranmadığın için üzüntü duyarsın.

1.4. ERGENLİKTE KİŞİLİK GELİŞİMİ

Kişilik, insanları birbirinden ayıran özellikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2012:567). Bu özellikler doğuştan gelmekle birlikte sonradan kazanılanlar da kişiliği oluşturmaktadır. Kişiliğin ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı sorusu pek çok araştırmacının dikkatini çekmiş bir konudur. Kişilik tanımlaması oldukça basit gibi görünse de aslında bundan daha karmaşıktır. Çünkü bireylerin kişiliğini oluşturan şeyler bilinçaltı gibi daha farklı etmenlere dayanmaktadır.

Ergenlik, bireylerin hayatları boyunca yaşadığı en karmaşık dönemlerden birisidir. Bundan dolayı da ergenlik döneminde kişilik gelişimi olduğundan daha farklı seyredebilmektedir. Çünkü ergenlik döneminde bireyler kendilerini çok farklı durumları sorgularken bulmaktadırlar. Bundan dolayı da ergenlerin kişilik yapısı bu dönemde daha

değişkendir. Çalışmamız kapsamında ergenlik döneminin kişilik gelişimini kuramlar ekseninde incelemeye çalışacağız. Bu bağlamda Sigmund Freud'un psikoseksüel gelişim kuramı ve Erik Erikson'un psikososyal gelişim kuramı bizim için öncü çalışmalar olacaktır.

1.4.1. Sigmund Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Kişilik üzerine düşünen ve bu doğrultuda kuramlar ortaya koyan Freud, kişiliğin yapısını id, ego ve süperegö adını verdiği üç olguya dayandırmıştır (Taşgın, 2020:140). Kişiliğin yapısını açıklarken bir buzdağı metaforu oluşturmuştur. İd, ego ve süperegö kavramlarını içeren bu metafor, bilinçdışının kişilik üzerindeki etkisini ifade etmektedir. İnsanların davranışlarında etkili olan ve kişiliğin yapısını oluşturan en önemli etken olan bilinçdışının ilk defa ifade edilmesi bu metafor bağlamında olmuştur. Bir nörolog olan Freud, uzun yıllar yaptığı araştırmalar sonucunda insanın davranışlarını ve dolayısıyla da kişiliğini etkileyen, insanların farkında bile olmadıkları bir yapıdan söz eder. Bilinçdışı olarak adlandırdığı bu yapı bireyin kendisinin dahi farkında olmadığı en giz noktalarını ifade etmektedir.

İnsanın bilinç yapısını, bilinç, ön bilinç ve bilinçdışı şeklinde adlandıran Freud, kişiliğin bu üç yapının kombinasyonu sonucunda olduğunu söylemektedir. Buzdağının görünen kısımları olan bilinç ve ön bilinç, insanların kontrolünde olan davranışlarını temsil etmektedir. Buzdağının görülmeyen kısmında ise bilinçdışı dediğimiz kısım yer almaktadır.

İd, ego ve süperegö adı verilen yapılar ise bireyin davranışlarını yönlendirmektedir. Kişiliği oluşturan bu yapıların kombinasyonu sonucunda insan davranışları şekillenmektedir. Burada yer alan üç kavramın da bilinç yapısı içerisinde tetiklediği bir nokta bulunmaktadır. Bunlardan id, bilincin bilinçdışı bölümünde yer almaktadır. İd olarak ifade ettiğimiz şey insanın haz mekanizmasıdır. İnsana haz veren bütün duygular ve arzular burada yer almaktadır. İd, insanların cinsellik, saldırganlık gibi en çıplak ve vahşi düşüncelerinin yer aldığı bilinçdışında yer alan davranışlardır. Süperegö ise idin tam tersi olarak bireyin içerisinde yer alan en katı toplumsal kuralları tetikleyen

davranışlardır. Ahlaki yönden sosyal standartları körü körüne benimseyen süperego, bireyin davranışlarının bu ahlaki standartlar ekseninde olması gerektiği düşüncesini bünyesinde barındırır. “Süperego, vicdanımız olarak çalışır ve bize istediğimiz her şeyi neden elde edemediğimizi açıklar.” (Taşgın, 2020:141). Ego ise id ve süperego arasındaki denge unsurudur. Ego, insanın ne körü körüne dürtülerine ne de kurallara bağlı kalmasını engelleyen mekanizmadır. İnsanın arzularıyla kurallar arasında dengeyi sağlayan ego, davranışlarımızın ne bize ne de ait olduğumuz zarar verecek şekilde olmamasını sağlar. Bireyin gerçekçi yönünü ifade eden ego, insanın kimi zaman arzularından feragat edecek olmasını kabul ettiren mekanizmadır.

Kişilik gelişimini en temel şekilde açıklayan Freud, bu tanımlamaların tüm insanlar için geçerli olduğunu söylemektedir. Cinsiyet, yaş, kalıtım gibi hiçbir faktörün bu gelişimde etkili olmadığını savunmaktadır. Bunlara ek olarak ise psikoseksüel gelişim evreleri ismini verdiği bir dönemden bahsetmektedir. Freud, hastalarını uzun yıllar gözlemleyerek psikolojik problemlerin temelinde çocuklukta yatan travmalar olduğunu söylemiştir. Psikoseksüel gelişim kuramını da bu fikrine dayandırmaktadır.

Freud nevrozlu ve sapık hastalarını incelediğinde bu insanların yalnızca toplumsal uyum özelliklerinin bozuk olduğunu değil cinsel açıdan da bozukluklar yaşadığını görmüştür. Cinsel açıdan normal dışı davranan bu insanların cinsel hazzı genital bölgelerden başka şekillerde yaşadıklarını dile getirmiştir. Freud bu durumları incelediğinde hastaların çocukluk dönemlerine kadar gitmiştir. Çocukluk dönemlerinde oluşan cinsel takıntılar ve ebeveyn tutumlar bireylerin cinsel hazzı ulaşma yöntemlerini etkilemektedir. Bu noktada da bireylerin yetişkinlik dönemlerinde çeşitli kişilik problemleri ortaya çıktığı düşünülmektedir. Freud bundan yola çıkarak bireylerin çocukluk dönemlerinde libidoyu farklı bölgelerde daha yoğun olarak hissettiklerini ifade etmiştir. Bu bölgelerin neler olduğunu da açıklayan Freud, belirli dönemler olduğunu söylemiştir. Bu dönemlerde libido enerjisi yoğun olarak bir noktada toplanmaktadır. Fakat bu dönemlerde engellenme veya doyuma ulaşmaya bağlı olarak dönemsel kaymalar veya libido enerjisinin yoğun olmasından kaynaklı saplantılar olabilmektedir. İşte bu durumlara “psikopatolojik belirtiler, bir bireyin saplandığı ya da gerilediği psikoseksüel gelişim evresini yansıtır.” (Deutsch ve Krauss, 2019:225).

İnsanın dünyaya libido adı verilen cinsel dürtüleriyle geldiğini savunan Freud, bu

dürtülerin yaşamının özellikle ilk altı yılında kişiliğinin oluşmasında çok önemli bir etken olduğunu söylemektedir. Bu cinsel dürtüler belli gelişim dönemlerinde farklı bölgelerde ağırlık kazanarak ortaya çıkar. Freud bu dönemlerin ve haz noktalarının neler olduğunu belirleyerek psikoseksüel gelişim kuramını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda 5 dönemle karşılaşırız:

1. *Oral Dönem*(0-1,5)

2. *Anal Dönem* (1,5-3)

3. *Fallik Dönem*(3-6)

4. *Gizil (Latent) Dönem*(6-12)

5. *Genital Dönem* (12-18) (Aydın, 2010:8-9)

Belirtilen dönemlerin her birinde belirli bir haz noktası vardır. Bireylerin yaşına bağlı olarak haz noktası değişiklik göstermektedir. Bireyin doğumundan 1,5 yaşına kadar olan süre oral dönem olarak adlandırılır. Burada haz noktası ağız ve çevresidir. Bebeklik dönemine denk gelen bu dönemde bebekler her şeyi ağızlarına götürerek haza ulaşırlar.

Bundan sonraki evre olan anal dönem ise 1,5 yaşından 3 yaşa kadar devam eder. Anal dönemdeki haz bölgesi anüstür. Çocuklar anüs ve çevresindeki uyarılara açık hâle gelir ve haz noktası buralar olur. Tuvalet eğitiminin verildiği bu dönemde çocuklar dışkılarına karşı merak duyarlar.

Fallik dönem ise anal dönemden sonraki evredir. 3 yaşından 6 yaşa kadar devam etmektedir. Bu dönemde haz bölgesi cinsel bölgesine yönelir. Cinsel organlarını keşfeden çocukla, cinsel organına dokunmanın haz unsuru olduğunu öğrenir. Bu dönemde adını Antik Yunan'dan alan erkek çocuklar için Oidipus karmaşası, kız

çocuklar için ise Elektra karmaşası denilen bir durum yaşanmaktadır. Bu karmaşa her ne kadar erkeklerde ve kızlarda farklı olarak isimlendirilse de aynı durum için kullanılmaktadır. Erkek çocuklarında anneye, kız çocuklarında ise babaya karşı cinsel çekim olması ve bu durumun hemcins ebeveyn tarafından hoş karşılanmayacağını düşünerek bir karmaşa hâline gelmesidir. Bu dönemde çocuk ilk kez cinsellik fikriyle tanışmaktadır. Bu dönemden sonra ise gizil dönem vardır. Gizil dönemde çocuğun 6 yaşından ergenlik dönemine kadar olan süreyi ifade eder. Bu sürede okul çağına gelen çocuklar cinselliğe karşı olan ilgilerini kaybederek bilişsel ve sosyal durumlara ağırlık vermeye başlarlar. Bu dönemde herhangi bir haz noktası yoktur.

Ergenlik dönemiyle birlikte yeni bir dönem başlar. Genital dönem adı verilen bu dönem ergenlik dönemiyle birlikte başlayıp bütün yetişkinlik dönemi boyunca devam eder. Bu dönemle birlikte ergenlerde tıpkı fallik dönemde olduğu gibi cinsel bir farkındalık oluşur. Fakat bu dönemle birlikte cinsel çekim ebeveynler dışında karşı cinse yönelik olur. Cinsel istekler karşı cins bağlamında olur. Fallik dönemi başarıyla atlatamayan ergenlerde genital döneme girilmesiyle birlikte ebeveyn karmaşası tekrardan gün yüzüne çıkabilir. (Aydın, 2010:9)

Ergenlik dönemi bireylerin fizyolojik, psikolojik, sosyolojik olarak zorluklar yaşadığı bir dönem olarak bilinmektedir. Ergenlik döneminin bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etkisi bulunmaktadır. Bu dönemle birlikte bireyler kendilerini nasıl ve ne şekilde tanımlayacağı gibi birçok sorunla karşılaşır. Bu dönemde yaşanan en büyük gelişmelerden birisi de birincil cinsiyet özelliklerinin gelişmesidir. Fizyolojik gelişme bölümünde de bahsettiğimiz üzere birincil cinsiyet özellikleri bireylerin üreme organlarının gelişmesidir. Üreme organları gelişen ve cinsellik kavramıyla tanışan ergenler, cinselliği keşfetmeye başlarlar. Ergenlik dönemiyle birlikte yaşanan fiziksel gelişim, bireylerin cinsel haz noktalarının genital bölgeye doğru kaymasına neden olur.

Ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte Freud'un psikoseksüel kuramının genital dönem aşaması da başlamaktadır. Genital dönemle birlikte haz noktası cinsel organlarına kayan bireyler cinsellikleriyle alakalı birtakım dürtüler hissedebilirler. "Bu yoğunlaşma önceki gelişim dönemlerindeki çatışmaların yeniden canlanmasına neden olmaktadır." (Gençtan, 1998:41). Bireyler bu aşamaya kadar fiziksel, bilişsel, ahlaki yönden de gelişme gösterdiklerinden dolayı genital dönemle birlikte bu çatışmalarla

mücadele eden ergenler, bu çatışmalara çözümler üreterek bir kimlik kazanmaktadırlar.

Genital döneme girilmesiyle birlikte gizil dönemde bastırılan duygular tekrar gün yüzüne çıkmaktadır. Gizil dönemde bireyler libido enerjisinden uzaklaşma eğiliminde olurken bu dönemle birlikte libido tekrardan baskın hâle gelmektedir. Psikoseksüel aşamaların her döneminde farklı zorluklarla mücadele eden bireyler, genital dönemde hem ergenliğin getirdiği kimlik karmaşalarıyla hem de libidonun yarattığı baskıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır. Özellikle fallik dönemde oluşan ebeveyne yönelik duygular, genital dönemde ebeveynlerden çıkarak karşı cinse doğru yönelmektedir. Genital dönemde yaşanan karşı cins ilgisi bu dönemin istendik bir özelliği olmaktadır. Çünkü “bu dönemin amacı, ergenin ebeveynine olan bağımlılığından koparak aile dışındaki karşı cinsten kişilerle olgun ilişkiler kurabilmeyi öğrenmesine yöneliktir.” (Gençtan, 1998:41).

Genital dönemdeki ergenin kimliğinin oluşması noktasında bu yönüyle ebeveynlerinden kopması kişilik gelişimi açısından olumlu bir durumdur. Bununla birlikte genital dönemdeki bireyler yalnızca cinsellikleriyle alakalı değil toplumsal anlamda da bir gelişim yaşamaktadırlar. Bu dönemle birlikte bireylerin sosyalleşme, meslek seçimi, aile kurma gibi birtakım istekleri ve yönelimleri de bulunmaktadır. Genital dönemdeki bireyler cinsel anlamda kendilerini tanıyıp kişilik gelişimini gerçekleştirmekle birlikte toplumsal olarak da gelişmekte ve kişilik gelişimini tamamlamaya çalışmaktadırlar.

Çocukluk ve yetişkinlik arasında kalan ergenlik döneminde bireylerin istediği doğru bir kişilik gelişiminin yaşanmasıdır. Ergenlik dönemiyle birlikte yaşanan fiziksel ve ruhsal değişiklikler çocukluk döneminin sonlanıp yetişkinlik döneminin başlayacağını göstermektedir. Bu dönemin önemli bir özelliği de bireylerin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamasıdır. Ergenlik döneminin bağımsızlık anlayışı ebeveyn ilişkilerine de bir noktada bağlıdır:

“Bu yalın bir bağımsızlık dürtüsünden öte bir anlam taşır ve çocuğun davranışlarına o güne değin rehberlik etmiş olan dayanakların önemli ölçüde değiştirilmesi gerektiğini de içerir. Çocuğun güven duygusu, ana-babasının her şeyi bilen, her şeyi yapabilen kişiler oldukları inancından

kaynaklanır. Eğer çocuğun yaşantıları ana-babayı bu kavramlarla birlikte algılamasının engeller nitelikteyse güvensizlik duyguları belirir.” (Gençtan, 1998:42)

Genital dönemle birlikte ebeveynlerinden kopmaya başlayan bireyler, onların yerine başka güçlü figürler koymaya çalışırlar. Bu figür akran ilişkilerinin önemli olduğu ergenlik döneminde genellikle akranlar olur:

“Ne var ki, bir süre sonra aradığını bu yoldan bulamayacağını fark ederek, yetişkinliğe ulaşmak için gerekli olan gücü ve bilgeliği kendi içinde yaratma zorunluluğunu kabul eder. Bu dönemde ana-baba, ergenin gözünde geçici bir süre için değerlerini yitirebilir ve yalancı önderlerin güç gösterilerine kolayca kapılabilir. Davranışlarını diğer kişilerin denetiminden çıkarabilmek ve otorite etkisinden sıyrılabilmek için, ergenin çok çaba göstermesi ve tekrarlı denemeler yapması gerekir. Bu denemelerin başarıyla sonuçlanmasıyla yetişkin yaşamın temeli atılmış olur.” (Gençtan, 1998:42)

Ergenlik dönemi kişilik gelişiminin en önemli aşamalarından biri de toplumsallıktır. Freud’un psikoseksüel kuramında ele aldığı cinsel çatışmalar ergenlerin toplumsal hayatlarını da etkilemektedir. Karşı cinse yönelen cinsel arzular ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirginleşmesi bu dönemin toplumsal kaygılarının başlarında yer almaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyler henüz bir kimlik oluşturma aşamasındayken yüzleştikleri toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte toplumsal hayatta bulunacakları konum arasında ilişki kurmaya ve bu doğrultuda bir kimlik inşasına gayret ederler. Onlardan beklenen davranışlar, libido enerjisinin getirdiği çatışmalar ve toplumsal hayatta olmak istedikleri konum gibi etmenler ergenlerin genital dönemde oluşturacağı kimlik için önemlidir.

Ergenlik dönemi getirdiği pek çok karmaşaya rağmen insan hayatının en önemli çağlarından birisidir. Bu dönem bireylerin kişiliklerinin ortaya çıktığı dönem olması

dolayısıyla oldukça kritiktir. Bu dönemde Freud'un psikoseksüel kuramına göre yukarıda belirtilen çatışmalar yer almaktadır. Bu çatışmalar çözülmediği takdirde bireyler yetişkinlik dönemine geldiklerinde kimlik krizleriyle karşılaşır. Genital dönemde çözülmesi gereken bu kimlik krizlerinin yetişkinlik dönemine yansması durumunda bireyler oluşan kimlik boşluğu dolayısıyla sapmalar yaşayabilirler (Gençtan, 1998:43). Genital dönemin çatışmaları çözüldüğü takdirde ise bireyler olumlu bir kişilik gelişimi yaşamış demektir. Olumlu kişilik gelişimi oluşturan bireylerin yetişkinlikleri onlar için başarılı olmaktadır. Genital dönemi başarıyla atlatan bireyler "... doyurucu cinsel etkinlikler ve tutarlı bir kimlikle belirlenen olgun bir kişilik" (Gençtan, 1998:43) oluştururlar. Bu şekilde bir kişilik oluşması kimlik bunalımı yaşamadan, sağlıklı, kendinden emin ve yaratıcı bireylerin toplum hayatında yer alması bakımından önemlidir.

1.4.2. Erik Erikson'un Kişilik Gelişim Kuramı

Sigmund Freud'un öğrencisi olan Erik Erikson, insanın kişiliğinin nasıl oluştuğu konusunda düşünmüş bilim insanları arasındadır. Freud'un aksine Erikson kişilik gelişiminde libido enerjisinden ziyade bireylerin sosyal çevrelerinin etkili olduğu görüşünü savunmuştur. "Freud'a göre; insan davranışının asıl güdüsü, cinsel doğada iken Erikson'a göre sosyal doğadadır ve diğer insanlarla birlikte olma isteğini yansıtır." (Taşkın, 2020:145-146). Bu düşünceden yola çıkan Erikson, psikososyal kişilik gelişim kuramını ortaya koymuştur.

Erikson kişilik oluşumunda insanın bütün hayat tecrübelerinin etkili olduğunu öne sürmüştür. Freud'un psikoseksüel kuramında ilk 5-6 yaş aralığının kişilik için önemli olduğu görüşü bulunurken Erikson bunu reddeder. Erikson insanın her yaşında kişiliğini etkileyen deneyimler olabileceğini söylemektedir. Erikson'un uzun yıllar süren araştırmaları ve gözlemleri sonucunda 8 evreye ayırarak oluşturduğu psikososyal kuramı bireylerin tüm yaşantılarının etkisine odaklanan bir kuramdır. Erikson'un psikososyal kişilik gelişiminde dile getirdiği 8 evre ise şu şekildedir:

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-1 Yaş)

2. *Özerkliğe Karşı Utanç ve Kuşku (1-3Yaş)*
3. *Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 Yaş)*
4. *Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu (6-12 Yaş)*
5. *Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası (12- 18Yaş)*
6. *Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Genç Yetişkinlik)*
7. *Üretkenliğe Karşı Durgunluk (Orta Yetişkinlik)*
8. *Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (Geç Yetişkinlik-Yaşlılık) (Aydın,2010:10)*

Erikson'un uzun yıllar yaptığı araştırmalar sonucunda elde ettiği verilere göre yukarıda belirtilen 8 psikososyal evre ortaya çıkmıştır. Bireylerin yalnızca hayatlarının belli bir dönemine değil her dönemine vurgu yapan psikososyal kuram, sosyal çevrenin ve ilişkilerin etkisi üzerine odaklanır. Erikson'un belirlediği evrelerin her birinden bireyler sosyal olarak farklı durumlarla karşılaşır ve bu durumları herhangi bir çatışma yaşamadan aşmaya çalışırlar. Psikososyal kuram bireylerin yaşamın her döneminde sosyal anlamda bir görevle karşılaştıklarını ifade eder. Bu görev karşısında bireyler ya başarılı olur ya da bu görev başaramadığı için bir çatışma yaşanır. Buradaki çatışma mantığı Freud'un psikoseksüel kuramıyla benzerlik göstermektedir. İki kuram da bireylerin dönemler içerisinde yer alan durumlara karşı başarılı veya başarısız olacaklarını söylemektedir.

Erikson'un psikososyal kuram bağlamında belirlediği 8 evre içerisinde her yaşın belirli sosyal görevleri bulunmaktadır. Bunlar bireylerin yaşlarına göre karşılaşılabilecekleri sosyal durumlarla alakalıdır. Psikososyal kişilik gelişiminin ilk evresi olan temel güvene karşı güvensizlik evresinde yeni doğmuş olan bebeğin 1 yaşına kadar ona bakan –genel itibarıyla anne-baba olarak ele alınır-kişilere karşı hissettiği güven duygusu, bebeğin dünyanın güvenli bir yer olduğu bilincini edinmesine neden olur. Bunun karşısında ebeveynlerinden ilgi görmeyen bebekler ise dünyaya ve bunun özelinde diğer insanlara karşı güvensizlik duygusu içerisinde olur. İkinci evre olan özerkliğe karşı kuşku ve utanç evresi ise bebeğin yürümeye, konuşmaya, etrafındaki nesneleri keşfetmeye başladığı 1-3 yaş arasında görülmektedir. Bu dönemde hareketlenmeye başlayan, özerkliği tanıyan

bebek için ebeveyn tutumları çok önemlidir. Eğer ebeveynler bebeğin yapmaya çalıştığı her şeye müdahale ederek onun yerine davranışı gerçekleştirirlerse bebek özerklik bilincini yitirecek ve bunun yerine yaptıklarından utanıp çekinme duygusu yaşayacaktır.

Bir diğer evre olan girişimciliğe karşı suçluluk evresi bir önceki evre ile benzer özellikler göstermektedir. Okul öncesi çağa denk gelen bu evrede çocukların psikomotor becerileri iyice gelişmiştir. Burada da yine ebeveyn tutumuna bağlı olarak çocuklar ya girişimcilik duygusu edinecekler ya da yaptığı davranışlara karşı suçluluk hissedeceklerdir. Bu evrede çocuğun yapacağı motor davranışlar ebeveynleri tarafından kısıtlanmayıp özgür bırakılırsa girişimcilik duygusu elde edecektir. Fakat aksi bir tutum sergilenirse çocuk yaptığı davranışlara karşı suçluluk hissetmeye başlayacaktır.

Dördüncü evre olan başarıya karşı aşağılık duygusu ise çocuğun okul çağlarına denk gelir. Bu evrede konfor alanından çıkıp sosyal çevresi genişleyen çocuklar hem ev hem de okul sorumluluklarıyla karşılaşır. Bu dönemde başarı elde eden, sorumluluklarının üstesinden gelebilen çocuklar başarı duygusunu tadarken başarı elde edemeyen çocuklar kendilerini yetersiz hissedecek ve aşağılık duygusu yaşayacaklardır.

Psikososyal kişilik gelişiminin beşinci evresi ise ergenlik döneminde görülen kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası isimli evredir. Bu evrede kimlik bunalımı yaşayan ergen kim olduğuna karar vermeye çalışmaktadır. Bu evre çalışmamız için önemli olduğundan daha sonra üzerinde durulacaktır. Bundan sonra yer alan bir diğer evre yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresidir. Bu evre Erikson'un sınıflandırmasında genç yetişkinlik dönemi olarak yer almaktadır. Altıncı evrede bireyler sosyal çevreleriyle yakın ilişkiler kurmaya çalışır. Bunu gerçekleştiremezler ise yalnızlık hissine kapılırlar. Yedinci evre üretkenliğe karşı durgunluk evresidir. Orta yetişkinlik dönemini kapsayan bu evrede hayatını belirli bir düzene oturtan yetişkinler yer alır. Bu evrede monotonluğa düşerek durgun bir hayat yaşamaya başlayan orta yaş yetişkinler üretken hissetmek için etrafındaki gençler için rehber rol üstlenmeye çalışır.

Erikson'un psikososyal kuramının son evresi olan benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk evresi ise yaşlılık döneminin kişilik gelişimidir. İlerleyen yaşla birlikte durgun bir hayata geçiş yapan bireyler bu dönemde daha çok kendi benliklerine yönelerek huzur bulmaya çalışır. Bunun tam karşısında ise umutsuzluk yer alır. Burada meydana gelen

umutsuzluk ileri yaşın etkisiyle hayatın son demlerinde olunduğu ve artık bir sonla karşılaşılacağı gerçeğinden dolayı oluşmaktadır.

Erikson'un psikososyal kişilik gelişim kuramı içerisinde çalışmamız kapsamında yer alan evre kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası evresidir. Freud psikoseksüel kuramında bireylerin libidoya bağlı olarak yaşadıkları fizyolojik durumlara dikkat çeker. Freud'un ergenlik donemi için yaptığı tanımlamada bireylerin cinsel arzularının karşı cins ebeveyninden çekilerek akranlarına yonnelmesi ifadesi yer almaktadır. Erikson bu durumu kabul etmekle birlikte ergenlik doneminin yalnızca fizyolojik anlamda ele alınmasına karşı çıkar. "Ergen fizyolojik olduğu kadar ruhsal olarak da olgunlaşır ve bedenindeki değişmeler sonucu yaşadığı yeni duygu, duyum ve isteklere ek olarak dunyaya bakışında, dunyaya ilişkin düşünüşünde yeni birçok yollar geliştirir."(Elkind, ev.2019: 34). Ergenlik doneminin yalnızca fizyolojik değişmelerden ibaret sayılmasını doğru bulmayan ve insanın duyguları, düşünceleriyle birlikte bir sosyal çevreye ait olduğu görüşünü savunan Erikson'un kişilik gelişim kuramında bütün bu etkenler önemsenmiştir.

Ergenlik donemi içerisinde barındırdığı yeni durumlardan dolayı gençler için zaman zaman zorlayıcı olabilmektedir. Bu donemde yaşanan fizyolojik, bilişsel, ahlaki, sosyal pek çok değişim ergenin kişiliği üzerinde etkili olmaktadır. Bir yandan önlenemez bedensel değişimler ve cinsel dürtülerle mücadele etmeye çalışan ergenler bir yandan da bilişsel anlamda eriştikleri üç düzey becerilerle birlikte çok yönlü düşünmeye başlarlar. Bilişsel anlamda yaşanan bu değişimler ergenin toplum, aile, din, felsefe vs. gibi çeşitli alanlarda bütüncül bir düşünce tarzı elde etmesine neden olur. Çok yönlü düşünmeye başlayan ergenin üzerinde en çok durduğu konu ise elbette kendisidir. Ergen bu donemde kim olduğu, ne konumda bulunduğu, gelecekte neler yapacağı gibi çeşitli sorulara cevap aramaya başlar. Ergenliğin en önemli sorusu olan "Ben kimim?" Erikson'un kişilik gelişim kuramında da dikkatle ele alınmıştır. Bunun yanı sıra ergenin sosyal çevresinde yaşanan değişimler kimlik kazanma aşamasında önemli bir konuma sahiptir. Sosyal bir varlık olan insan, sürekli olarak çevresiyle etkileşim hlindedir. Fakat hayatın akışı içerisinde sosyal çevremizin değişebildiği durumlarla karşılaşırız. İnsanlar ya bu durumlara ayak uydururlar ya da ikileme düşerler. Erikson'un psikososyal kişilik gelişim kuramının ergenlik aşamasında bu durum üzerinde önemle durulmuştur:

“Erikson, bu dönemde ortaya çıkan kişiler arası ilişkiler boyutunun olumlu ucunda *kimlik duygusunun*, olumsuz ucunda ise *rol karışıklığı* duygusunun yer aldığı savında bulunur. Bu demek oluyor ki, yeni bulunmuş bütünleyici yetilerinin ışığında ergene düşen, bir oğul, bir öğrenci, bir atlet, bir arkadaş, bir izci, bir gazete satıcısı vb. Olarak kendi hakkında öğrendiklerinin tümünü bir araya getirmek ve geleceğe hazırlanırken, kendisinin bu farklı imgelerini geçmişle bağlantılı ve anlamlı bir bütün içinde örgütlemektir.” (Elkind, çev.2019:35)

Psikososyal kişilik gelişim kuramının insanın hayatında ergenlik dönemine denk gelen kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası evresinde görülen gelişim bir nevi önceki evrelerin bir sonucudur. Bu evrenin kimlik karmaşası yaşanmadan atlatılabilmesi için önceki dört evrenin başarıyla atlatılması gerekmektedir. Bireylerin ebeveynlerinden koparak kendi benliklerini bulma çabası olarak da değerlendirilen bu evrede ebeveyn etkisi diğer evrelere göre minimum düzeydedir. Fakat bu durum ancak görünüşte böyledir diyebilmek mümkündür. Çünkü bu evreye gelene kadar bireylerin kişilik gelişimlerinin ana merkezinde olan ebeveynler, bu dönemle birlikte etkileri azalmış gibi görünmelerine rağmen önceki evrelerdeki etkileri ergenin bu evredeki tutumu üzerinde etkilidir. Önceki dört evrede ebeveynleriyle olumlu ilişkiler kuran ergenler, olumlu bir kişilik inşa etmede daha başarılı olacaklardır.

Kimlik kazanmanın karşısındaki olumsuz gelişim olan rol karmaşası ise ilk evreler olan çocukluk döneminin getirdiği olumsuzluklar veya sosyal çevrenin ergeni zorlamasına bağlı olarak gelişmektedir. Önceki evrelerde tamamlanamayan bireyler, ait oldukları sosyal çevreler tarafından kabul gören bir kimlik oluşturmak istedikleri hâlde bunu nasıl yapacaklarını bilemezler. Bu durum hayat karşısında tecrübesiz olan ergenin rol karmaşası yaşamasına neden olur. Ergenin yaşadığı bu rol karmaşası benlik oluşturamamasına yol açmaktadır. Bir benlik oluşturamayan ergen ise hayat karşısında ne yapacağını bilemez ve bu durum olumsuz çevresel faktörleri de beraberinde getirir. Olumsuz cinsel deneyimler, madde kullanımı, sosyal ilişkilerde zayıflık gibi pek çok etken de yaşanan bu rol karmaşasına bağlı olarak görülür. (Elkind, çev. 2019:35)

2. BÖLÜM

ROMANLARDA ERGENLİK DÖNEMİNDE OLAN KARAKTERLER

2.1. ROMANLARIN KISA TANITIMI

2.1.1. Adım Adım Hayata

Çocuk ve gençlik edebiyatının önemli isimlerinden olan İpek Ongun, *Bir Genç Kızın Gizli Defteri* isimli seri romanlarıyla büyük başarı sağlamıştır. Toplam 12 kitaptan oluşan bu seride lisenin ilk yıllarından ilerleyen yaşlarına kadar Serra'nın maceralarını okumaktayız. Çalışmamız kapsamında 2000 sonrasında yazılmış ergen psikolojisine yönelik kitapları inceleyecek olmamız dolayısıyla yalnızca serinin 4.kitabı olan 413 sayfadan oluşan *Adım Adım Hayata* isimli eseri ele aldık.

Eserde serinin başkahramanı olan Serra'nın üniversite sınavını kazanarak Ankara'ya taşınması ele alınmaktadır. Günlük roman şeklinde kaleme alınan eserde Serra'nın yeni okuluna, arkadaşlarına ve çevresine karşı olan tutumlarını görmekteyiz. Eserde Serra üzerinden üniversite öğrencisi gençlerin yaşadığı temel problemlere değinilmektedir. Bu problemler arkadaş ve aile ilişkileri, 18 yaşına girilmesiyle birlikte artan sorumluluklar ve gelecek kaygıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde Serra'nın yaklaşık bir buçuk yıllık bir sürede yaşadıklarını onun bakış açısından görmekteyiz.

2.1.2. Dost Kuzenler 1-2

Filiz Tosyalı'nın kaleme aldığı Dost Kuzenler 1-İlk Aşk isimli eser 2000 yılında yayımlanmıştır. Serinin devamı olan Dost Kuzenler 2-İki Sevda isimli eser ise 2001 yılında yayımlanmıştır. Seride Kutay, Umur, Simla, Taylan ve Yaşar isimli beş kuzenin iki yaz tatili süresince yaşadıkları olaylar anlatılmaktadır.

Serinin ilk kitabında eserin ana karakteri olan Kutay'ın teyzesinin yazlığında geçirdikleri tatil ve tekrar okula dönüşleri anlatılmaktadır. İkinci kitapta ise Kutay'ın ailesinin denize

kıyısı olan bir köyde aldıkları evde geçirdikleri yaz tatili anlatılmaktadır. Eserin ana çatışması ergenliğe yeni girmiş olan Kutay, kuzenleri ve arkadaşlarıyla olan çatışmalarıdır. Eserde ana karakter olan Kutay'ın yaşadığı kimlik bunalımı, çocukluk ile yetişkinlik arasında bocalaması ele alınmıştır.

2.1.3. Gerçekle Büyüme Düşlerle Yürümek

Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınan eser 2000 yılında Tudem Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Çocuk ve gençlik edebiyatının önemli isimlerinden olan Miyase Sertbarut'un bu eserinin beşinci baskısı 2018 yılında yayımlanmıştır. 181 sayfadan oluşan eserde Özlem ve Taylan'ın iki gencin birbirine duydukları aşk ekseninde yaşadıkları ele alınmıştır.

Eserde Özlem ve Taylan'ın gelecek planları üzerinden yaşadıkları ele alınmaktadır. Ergenliği son dönemlerinde olan bu iki genç hayatlarının dönüm noktalarından birindedirler. Üniversiteye hazırlanan bu iki genç kendilerine bir yol haritası çizmeye çalışırlar. Bu yol haritasını çizerken de aileleri ve diğer sosyal çevreleriyle çatışma yaşamaktadırlar. Bu çatışmalar eserin kurgusu içerisinde önemli bir yer tutar. Eser ergen okura hayallerine ulaşmanın her zaman kolay yoldan olmadığı, insanların çalışıp çabalayarak bir yerlere ulaşabildiği mesajını vermesi bakımından gençlik edebiyatı açısından oldukça önemlidir.

2.1.4. İçimde Çiçekler Açınca

Türk edebiyatının en önemli isimlerinden olan Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan eser 2000 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız 183 sayfadan oluşan *İçimde Çiçekler Açınca* isimli eserde baskıcı bir ailesi olan Sevda'nın ilk aşk macerası ele alınmıştır.

Eserde tek çocuk olan Sevda'nın Atila isimli yeni sınıf arkadaşına karşı romantik hisler hissetmesi ele alınmaktadır. On yedi yaşında hayatı boyunca hiç erkek arkadaşı olmamış Sevda'nın ilk aşkı Atila'dır. Fakat oldukça katı kuralları olan bir ailenin çocuğu olan Sevda bu aşkından dolayı ailesi tarafından yasaklara maruz kalmaktadır. Eser Sevda'nın ailesi ve Atila arasında yaşadığı çatışmalar üzerine kurulmuştur.

2.1.5. Dönemeç

Nur İçözü tarafından kaleme alınan eser 2001 yılında Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Gazeteci olan yazarın bu eseri dört baskı yapmıştır. 220 sayfadan oluşan Dönemeç isimli eserde Van'dan İstanbul gelen Melih, Zeynep ve Serdar'ın aile ve arkadaş ilişkileri ele alınmıştır.

Eser Melih'e odaklanarak başlamasına rağmen roman ilerledikçe Zeynep ve Serdar karakterlerinin de hayatları ele alınmaya başlanır. Eser Melih'in Zeynep'in peşinden İstanbul'dan Van'a gelmesi ve burada çalışarak hayatını kazanmaya başlamasıyla başlar. Bunun üzerinden Melih ve Zeynep'in tekrar birbirleriyle görüşmeye başlaması ve Serdar'ın hayatında yaptıkları değişiklikler ele alınmıştır. Farklı sosyal çevrelerde olan bu gençlerin kendi hayatları için verdikleri farklı mücadeleler ele alınmıştır. Eserin gençlik edebiyatı açısından önemi gençlere hayatta hangi durumlarla karşılaşılırsa karşılaşsınlar her daim mücadele etmeye devam etmeleri gerektiği mesajını vermesidir. Bu bağlamda bakıldığında eser ergenler için öğretici niteliktedir.

2.1.6. Söyleyemediğim Sözcükler

Pakize Özcan tarafından kaleme alınan eser 2001 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Öğretmen olan yazar çocuk ve gençlik edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Sanatçının çalışmamız kapsamında ele aldığımız 228 sayfadan oluşan *Söyleyemediğim Sözcükler* isimli eser Sıla isimli bir lise öğrencisinin aile ve arkadaş ilişkileri üzerinde durmaktadır.

Eserde annesinin edebiyat öğretmenliği yaptığı okulda öğrenim gören Sıla, aykırı bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıla'nın özellikle annesiyle, erkek arkadaşıyla ve akranlarıyla yaşadığı çatışmalar eserde Sıla'nın ruh hâlini göstermesi açısından önemlidir. Sıla'nın annesiyle yaşadığı çatışmalar onun diğer sosyal çevresiyle yaşadığı ilişkileri de etkilemektedir. Eserde Sıla'nın ergenlik bocalamaları ve bir kimlik yaratma çabaları işlenerek ergen okura sunulmaktadır.

2.1.7. Aramızda

Şule İbiş tarafından kaleme alınan eserin ilk baskısı 2003 yılında Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 176 sayfadan oluşan günlük tekniğiyle kaleme alınan eserde kahraman

anlatıcı olan Eylül'ün aile, arkadaş ve aşk ilişkilerini görmekteyiz.

Günlük roman şeklinde kaleme alınan eserde eserin ana karakteri olan Eylül'ün bakış açısından yaşadığı olayları görmekteyiz. Üniversite sınavına hazırlanan Eylül'ün sınav stresi yaşadığı dönemlerde ailesiyle olan ilişkisi ve hayatına yeni gire Raşit'in onun üzerindeki etkisi eserin çatışma unsurlarını oluşturmaktadır. Eserde Eylül'ün aile ve arkadaş ilişkileri, başarı duygusu, disiplin gibi pek çok konuda yaşadığı zorlukları görmekteyiz. Gençlik edebiyatı içerisinde önemli bir yere sahip olan bu etkenler eserde başarılı bir şekilde ele alınarak okura sunulmaktadır.

2.1.8. Bütün Sabahlarım Senin Olsun

Türk edebiyatının en önemli isimlerinden olan Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan eser 2003 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Öğretmen olan yazar Türk edebiyatına sayısı onlarca eserler bırakmış ve ödüller kazanmıştır. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız 185 sayfadan oluşan Bütün Sabahlarım Senin Olsun isimli Çiçek isimli bir genç kızın ilk aşk macerası ve aile ilişkileri ele alınmıştır.

Eserde Çiçek'in tatil için teyzesinin yazlığı gitmesi ve burada sevgilisi Furkan ve eniştesiyle birlikte bir insan kaçakçılığı olayına tanık olması anlatılmaktadır. Bu olay esere farklı bir heyecan katmakla birlikte eser içerisinde oldukça ufak bir yere sahiptir. Eserin gençlik edebiyatı açısından önemi Çiçek'in içinde bulunduğu sosyal çevre ile ilişkisidir.

2.1.9. Gece Defteri

Aydoğan Yavaşlı tarafından kaleme alınan eser 2003 yılında Bulut Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Öğretmen olan yazar çocuk ve gençlik edebiyatının önemli isimleri arasındadır. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız 74 sayfadan oluşan *Gece Defteri* isimli eser günlük tekniği ile kaleme alınmıştır. Eserde Canan isimli bir lise öğrencisinin aile, arkadaş ve öğretmen ilişkileri ele alınmıştır.

2.1.10. Derinlerde Fırtına

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan eser 2005 yılında Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Sanatçının çok okunan eserlerinden olan Derinlerde Fırtına, altı baskı yapmıştır. Ayrıca eser Bu Yayınevi 2004 yılı roman ödülleri birincilik ödülü almıştır. 240 sayfadan oluşan eser Ezgi ve Ece isimli iki kız kardeşin aile ve arkadaş ilişkileri

üzerinde durmaktadır.

Eserde abla kardeş olan iki kız kardeş Ezgi ve Ece'nin aile ve arkadaş ilişkileri ele alınmaktadır. Ezgi ve Ece anne babaları ayrılmış ve babalarıyla oldukça az iletişime geçen iki kız kardeşdir. Eserde çatışma unsuru Ezgi ve Ece'nin ailede yaşadıkları sorunların sosyal çevreleriyle olan iletişimlerini ve psikolojilerini nasıl etkilediği üzerine kurulmuştur. Ezgi ve Ece özellikle babalarıyla olan kötü iletişimlerinden dolayı sosyal çevrelerinde de sorunlar yaşamaktadırlar. Bu noktada eser gençlik edebiyatı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

2.1.11. Lise Aşkım

Dilâra Akıncı tarafından kaleme alınan eser 2005 yılında Altın Kitaplar Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 158 sayfadan oluşan eserde Zeynep ve Jülide isimli iki genç kızın aşk ve aile ilişkilerini konu edinmiştir.

Eser Zeynep ve Jülide'nin zaman geçtikçe güçlenen dostluğunu anlatmaktadır. Zeynep'in bir yıl sınıfta kalmasından dolayı Jülide'nin sınıfında okumaya başlaması onun hayatını olumlu anlamda bir değişikliğe uğratmaktadır. Jülide ve Zeynep bu noktadan sonra birbirlerinin hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olmuşlardır. Jülide'nin yaşadığı olumsuz ilişki, Zeynep'in aile sorunları içerisinde bu iki genç kız birbirlerine sürekli destek olmuşlardır. Lisenin son senesinde önlerinde uzun bir gelecek olan bu kızlar kurdukları dostluk sayesinde bütün zorlukları birlikte aşarak geleceklerine odaklanmaktadırlar. Eserin gençlik edebiyatı açısından önemi de buradan gelmektedir. Eserde gençlerin birbirlerine destek oldukları takdirde bütün zorlukları aşabilecekleri mesajı verilmektedir.

2.1.12. Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda

Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda isimli eser Mehmet Güler tarafından 2005 yılında yayımlanmıştır. Edebiyatımızda öyküleri ve romanlarıyla yer alan sanatçının pek çok eseri bulunmaktadır. 173 sayfadan oluşan bu eserinde köyden İstanbul'a göç etmiş olan Hasan'ın kentte güvercinlerinin istenmemesi üzerine arkadaşı Oya ile verdiği mücadeleler ele alınmıştır.

2.1.13. Ayrı Dünyalar

Hüsnan Şeker tarafından kaleme alınmış “Ayrı Dünyalar” isimli eser 2006 yılında Tudem Edebiyat Ödülü kazanmıştır. 300 sayfadan oluşan eser gençlik romanları arasında önemli bir yere sahiptir. Eser Dilşan ve Sinem isimli iki lise öğrencisi genç kızın farklı hayatlar yaşarken ortak bir paydada buluşmalarını ele almaktadır.

Eser Dilşan ve Sinem’in yaşadıkları üzerine odaklanmaktadır. Eserde bir bölüm Dilşan’ın bakış açısından anlatılırken diğer bölüm ise Sinem’in bakış açısından anlatılmaktadır. Dilşan ve Sinem farklı sosyal çevrelerde yetişmiş iki genç kızdır. Sinem’in ailesinin sevgilisinden uzaklaştırmak için onu teyzesinin yanına yollamalarından sonra Dilşan ve Sinem’in hayatları kesişmiştir. Lise öğrencisi olan bu iki genç kız akademik başarı, aile, arkadaş ve ilişki olmak üzere farklı konularda ergenlerin genel olarak yaşadıkları birtakım sorunlarla mücadele etmektedirler. Eserde bu iki genç kızın içinde bulundukları gelişimsel dönem göz önüne alınarak sosyal çevreleriyle olan ilişkileri ele alınmıştır.

2.1.14. Efsaneden Gerçeğe

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan eser 2006 yılında Galata Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. 213 sayfadan oluşan *Efsaneden Gerçeğe* isimli eserde lise öğrencisi Defne’nin aile, aşk ve arkadaşlık ilişkileri ele alınmıştır.

Eserde kardeşini trafik kazasında kaybetmiş olan Defne’nin annesinin çalıştığı Olimpos’ta yaşadığı maceralar ele alınmaktadır. Eser ismini de bu maceradan almaktadır. Kardeşinin ölümünden sonra ruhsal çöküntü yaşayan annesinin bu durumdan uzaklaşmak için Olimpos’ta yaptığı kazı çalışmalarında yanında bulunan Defne’nin Okan ve tatilde tanıştığı Ali ile birlikte giriştikleri macera ele alınmaktadır. Eserin ana çatışma noktası bu olsa da Defne’nin akran çevresinde yaşadığı çatışmalar da eserde önemli bir yere sahiptir. Ergen bir karakter olan Defne’nin özellikle yaşlılarıyla olan çatışmaları eseri gençlik edebiyatı açısından önemli bir konuma getirmektedir.

2.1.15. Düşlerin Ötesi

Ayşe Yamaç tarafından 2007 yılında kaleme alınan eser Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Çocuk ve gençlik edebiyatının önemli isimlerinden olan Ayşe Yamaç, bu alanda pek çok ödül kazanmış bir sanatçımızdır. 160 sayfadan oluşan *Düşlerin Ötesi* isimli eseri de çok sevilmiştir ve eserin üç baskısı yapılmıştır. Eserde Umut isimli bir lise

öğrencisinin ilk aşkı Selin ve babası ile yaşadıkları ve bunların karşısında kurduğu düşler ele alınmaktadır.

2.1.16. Kolaysa Ağlama

Suzan Geridönmez tarafından kaleme alınan eser 2007 yılında Güneş Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. 197 sayfadan oluşan eserde Mert isimli liseye hazırlanan bir öğrencinin derslerinde yaşadığı zorluk, aile ve okul baskısı ekseninde ele alınmıştır.

Eserde Mert'in sınavı ekseninde sosyal çevresiyle olan sorunları aktarılmaktadır. Babası vefat etmiş olan ve annesi tarafından yetiştirilen Mert, lise sınavına hazırlanmaktadır. Liseye hazırlanma sürecinde oldukça stres olan Mert'i annesi zorla psikoloğa götürmektedir. Mert'in yaptığı psikolog görüşmeleri o her ne kadar inkâr etse de onun için faydalıdır. Psikoloğun yanı sıra sınıf arkadaşı Celile ile kurmuş olduğu romantik ilişki ve dostluk onun stresini yenmesinde ve kendisine uygun yolu bulmasında etkili olmuştur.

2.1.17. Kent Düşleri

Hamdullah Köseoğlu tarafından kaleme alınan eser 2009 yılında Tudem Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Edebiyat öğretmeni olan yazar çocuk ve gençlik edebiyatında önemli bir isimdir. Bu alanda pek çok ödülü bulunmaktadır. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız 238 sayfadan oluşan Kent Düşleri isimli eser kırsal kesimden büyükşehre gelen Engin'in yaşadığı uyum sorunundan dolayı sığındığı düşlerini konu almaktadır.

Eserde Engin'in yeni taşındıkları büyükşehirde okuldan eve gitmek için otobüs beklemektedir. Engin otobüs beklerken eski hayatına, arkadaşlarına dair düşler kurmaktadır. Eserde geriye dönüş teknikleri oldukça fazladır. Bir bölümde otobüs beklerken büyükşehirin insanlarını incelerken diğer bölümde ise geriye dönüş tekniğiyle eski yaşantısını düşler. Eserde Engin'in eski, küçük yaşantısına dönmek istemesi ve büyükşehirde yaşadığı uyum sorunu eserin ana çatışmasını oluşturmaktadır.

2.1.18. Üçünü de Sevdim

Ömer Polat tarafından 2010 yılında kaleme alınan eser Evrensel Basım Yayın tarafından yayımlanmıştır. Öğretmen olan yazar edebiyatımızda ödülleri bulunan önemli bir isimdir. Otobiyografik özellikler gösteren 128 sayfadan oluşan *Üçünü de Sevdim* isimli eserde Murat isimli ortaokula başlayan bir çocuğun Ağrı'nın küçük bir ilçesinde yaşadığı sınıfsal

çatışma ele alınmaktadır.

2.1.19. Mine Kızlar Yurdunda

Fatma Pekşen tarafından 2011 yılında kaleme alınan eser Timaş Yayınları tarafından yayımlanmıştır. 160 sayfadan oluşan eser, yazarın önemli eserleri arasındandır. Eserde liseye başlayacak olan Mine isimli bir genç kızın ailesinden uzakta yurt hayatında yaşadıkları ele alınmıştır.

Lise öğrenimi için ailesinden uzakta bir yurda yerleşen Mine, hayatında ilk kez ailesinden ayrılmıştır. Aile ilişkileri kuvvetli olan Mine için bu durum kolay olmamıştır. Eserin ana çatışmasını da bu oluşturmaktadır. Mine'nin ailesinden ilk uzaklaşmasında yaşadığı yalnızlık yurttaki kalan diğer kızlara karşı tutumlarını etkileyerek uyum sorunu yaşamasına neden olmaktadır. Eser içerisinde Mine'nin yurttaki akranlarıyla yaşadığı çatışmalar okura aktarılmaktadır.

2.1.20. Aynada Görmediklerin

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan eser 2013 yılında Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 232 sayfadan oluşan eserde Baran, Ceylin ve Pelin isimli üç kardeşin aile ve arkadaş ilişkileri ele alınmıştır. Hâkim anlatıcı tarafından okura anlatılan eserde bu üç kardeş ve sosyal ilişkileri önemli bir yere sahiptir.

Aynada Görmediklerin isimli eserde üç kardeşin hayatları, farklılıkları ve benzer özellikleri üzerinden yaşadıkları problemler ele alınmaktadır. Eserde Baran'ın babasıyla yaşadığı çatışmalar, Pelin ve Ceylin'in ikiz olmalarına rağmen birbirlerinden oldukça farklı özelliklere ve bakış açılarına sahip olmaları gibi özellikler ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte eserde üç kardeşin arkadaş ilişkileri ve arkadaşlarının yaşadıkları sorunlar da ele alınmaktadır. Bu bağlamda eserin çok boyutlu olduğunu görmekteyiz. Eserde yalnızca ana karakterlerin gelişimleri değil diğer karakterlerin yaşadığı gelişimlere de yer verilmesi eserde farklı ergen tiplerini görmemizi sağlamaktadır.

2. 2. ROMANLARDA ERGENLİK TEMSİLLERİ

Ergenlik dönemi bireylerin bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimleri açısından önemli bir

dönemdir. Bu dönemde kazanılan özellikler, edinilen tutumlar bireylerin ruhsal durumları hakkında bilgi almamızı sağlamaktadır. Çalışmamızın bu aşamasında tespit ettiğimiz eserlerde yer alan ergenlerin gösterdiği davranışlara bakarak onların ruhsal durumları hakkında bilgi sahibi olmaya çalışacağız.

2.2.1. Ergenlerin Kendileriyle Olan İlişkileri

2.2.1.1. Olgun Ergenler

Ergenlik dönemi bireylerin duygularının sık sık değiştiği dönemlerden birisidir. Bu dönemle birlikte ergenler aynı anda birden fazla duygu değişimi yaşayabilmektedirler. Buna bağlı olarak da günlük hayatlarında yaşadıkları olaylara verecekleri tepkiler de değişmektedir. Bu değişiklik ergenlerin bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimleriyle doğrudan ilgilidir. Biliş düzeyi yüksek, soyut düşünme sistemini oturtmuş, kişilik ve ahlaki gelişimlerini bireysel, sosyal anlamlarda olumlu bir şekilde kurmayı başarmış ergenler olgun bir özellik göstermektedir. Çalışmamızın bu bölümünde tespit ettiğimiz eserlerde yer alan olgun karakterlere değineceğiz.

Çalışmamız kapsamında olgun olarak değerlendirilmiş ergen karakterleri belirlerken karakterlerin yaşadıkları belli olaylar karşısındaki tutumları ele alınmaya çalışılmıştır. Karakterlerin eserlerin içeriklerine göre değişen ilişki ağları içerisinde karşılaştıkları sorunlar ve engeller karşısında gösterdikleri tepkiler ölçülmeye çalışılmıştır. Ergen karakterin içerisinde bulunduğu gelişimsel dönemin özellikleri gözetildiğinde henüz yetişkinlerin bilişsel düşünme becerilerine tam olarak erişememelerinden dolayı zaman zaman iniş çıkışlar yaşaması oldukça olağandır. İncelediğimiz eserler içerisinde ergen olmasına rağmen bilişsel anlamda üst becerilere erişmiş ergen karakterler bulunmaktadır. Eserler içerisinde bu karakterlerin yaşadıkları zor durumlar karşısında bilişsel olgunluğa erişmiş olmalarından dolayı gösterdikleri tutum veya tepkilerinin ergenlik dönemi içerisinde olgun davranışlar olmalarına neden olmaktadır. Çalışmamız kapsamında da üst bilişsel düşünmeye erişmiş karakterlerin gösterdikleri olgun tutum ve davranışlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

İpek Ongun tarafından kaleme alınan *Adım Adım Hayata* isimli eserin ana karakteri olan Serra, üniversiteyi yeni kazanmış bir genç kızdır. Anne ve babasının o çocukken ayrılması

üzerine annesi ile birlikte yaşamaktadır. Annesi ile olumlu bir ilişki kuran Serra babasına karşı daha uzaktır. Annesi tarafından yetiştirilen bir kız çocuğu olması dolayısıyla daha çok annesi ile benzer özellikler göstermektedir. Eserde Serra'nın sorumluluk bilinci yüksek, insan ilişkileri kuvvetli, zaman zaman romantik bir genç kız olduğunu görmekteyiz. Kahraman anlatıcı tarafından okura aktarılan eserde Serra'nın kişilik ve ahlaki gelişiminin kuvvetli bir genç kız olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda bakıldığında kahraman anlatıcının Serra'nın yaşlılar yardım etme üzerine olan düşüncelerini okura aktarması okurun Serra'nın toplumsal çevreye karşı da sorumluluk geliştirmiş bir birey olduğunu görmesini sağlamaktadır:

“Bir yaşlıya bakarken onu artık iyice yaşlanmaya başlayan babaannemle özdeşleştiriyorum ve yanına gidip yardımcı olmak geliyor içimden. Gerekliyorsa yardım da ediyorum. Herhangi bir yerde çalışan bir kadın gördüğümde aklıma annem ve beni hiçbir şeyden mahrum etmemek için nasıl bir özveriyle didindiği aklıma geliyor.” (Ongun, 2000:29)

Eserin ana karakteri Serra'nın kişilik gelişiminin eser boyunca yaşadığı olaylar ekseninde devamlı olarak bir gelişim hâlinde olduğunu görmekteyiz. Bu gelişim olumlu bir ekseninde devam etmektedir. Eserde olumlu aile ve arkadaş ilişkileri geliştirmiş olan Serra'nın karakter özelliklerinde de bu uyumun etkisi görülmektedir. Ergenlik döneminin son aşamalarında olan Serra'nın karakterinin oturduğunu ve olaylara beklendik ve durağan tepkiler verdiğini görmekteyiz.

Eserin yan karakterlerinden olan Dilek Serra'nın hem lise hem de üniversite ev arkadaşıdır. Serra'nın ev arkadaşı olmasından dolayı eser içerisinde Dilek'i sık sık görmekteyiz. Karakter olarak Serra ile ayrılan yönleri olsa da Dilek de tıpkı Serra gibi sorumluluk bilinci yüksek, sosyal çevresiyle uyumlu bir genç kızdır. Dilek'in Serra'dan farkı ona göre realist olmasıdır. Serra karşılaştıkları olaylarda duygularını ön plana çıkarsa da Dilek öyle değildir. Dilek daha çok mantık çerçevesinde hareket etmektedir. Dilek'in bu özellikleri kahraman anlatıcı tarafından okura bilişsel düzlemde aktarılmaktadır. Dilek'in karakter özellikleri anlatılarak bu sonuca okurun kendisinin varması beklenmektedir. Eserde Dilek'in güçlü karakter özellikleri sayesinde eserin ana karakteri olan Serra'ya yol göstermesi kurgu açısından önemlidir. Serra'nın gönül

ilişkilerinde yaşadığı problemler karşısında Dilek'in yorumları bu duruma örnektir:

“Bak hayatım, bunları bu kadar büyütme. Büyü artık, Serra. Seni iki genç beğeniyor, bunun keyfini yaşa, tadını çıkar. Sen de beğeniyorsan karşılık ver. Beğenmiyorsan, arkadaşlığını devam ettir.” (Ongun, 2000:103)

Bu eserde yer alan Serra ve Dilek karakterlerini olgun karakter olarak değerlendirmemizin nedeni bu iki karakterin yetişkin düşünme düzeyine erişmiş olmalarıdır. Eserde iki karakterin bilişsel düzlemde mantıksal düşünme, hipotetik düşünme gibi üst basamağa geçtiklerini görmekteyiz. Bu durum karakterlerin yetişkin düşünme becerisine eriştiklerini göstermektedir. Karakterlerin ergenliğin son dönemlerinde olmalarının da bunda bir etkisi olduğunu söylememiz mümkündür.

Şule İbiş tarafından kaleme alınan *Aramızda* isimli eserin baş kahramanı olan Eylül olgun bir genç kız olarak dikkat çekmektedir. On sekiz yaşında olan ve üniversite sınavına hazırlanan Eylül aile, sınav, arkadaş ve aşk ilişkilerinde genel anlamda olgun tavırlar göstermektedir. Yaşadığı olumsuz durumlarla yüzleşebilen, zaman zaman hatalar yapsa da bunları fark edebilen bir kızdır. Karşılaştığı sorunlarla baş edemediği noktada kendi isteğiyle psikolog desteği almaya karar vermesi Eylül'ün olgun bir karakter olduğunu kahraman anlatıcı tarafından okura sunmaktadır:

“Aylar geçtikçe daha çok hissedilmeye başlayan ÖSS stresi ve bu son aylarda iyice bozulan ve herkesi paylamama neden olan sinirlerim için bir uzmanla görüşmeye karar verdim. Bunu yapmam lâzım. Aslında benim yaşadıklarımıyaşayan tüm gençlerinbunuyapması lâzım.” (İbiş, 2014:111-112)

Eser boyunca Eylül'ün özellikle erkek arkadaşı Raşit ile yaşadığı sorunlar ve sınav stresinden dolayı yaşadığı iniş-çıkışlar onun karakterini görmemiz açısından önemlidir. Ergenliğin oldukça kritik bir döneminde olan Eylül'ün aile desteği

görmediğini düşündüğü için kendini yalnız hissetmesine rağmen yaşadığı sorunlarla başa çıkma yöntemleri oldukça olgundur. Ben anlatıcı eser boyunca karakterin karşılaştığı çatışmalarla mücadele etme yöntemlerini aktararak karakterin eser boyunca olan gelişimini görmemizi sağlamaktadır.

Eylül'ün akademik ve duygusal anlamda yaşadığı zorluklar onun mücadeleci bir karakter olmasını sağlamıştır. Gerek aile dinamikleri gerek akran ilişkileri açısından zorluklar yaşaması Eylül'ün bilişsel anlamda daha mantıklı düşünmesine neden olmuştur. Ergenlik dönemi bilişsel gelişiminde beklenen soyut düşünme basamakları bireylerin kalıtsal ve çevresel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu eserde de Eylül'ün hem bireysel farklılıklarına hem de çevresel faktörlerine bağlı olarak bilişsel gelişimi olması istenen yönde olmuş ve bu da onun yetişkin düşünme becerisine sahip, olgun bir karakter olmasına neden olmuştur.

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan *Aynada Görmediklerin* isimli eserin ana karakterlerinden olan lise ikinci sınıf öğrencisi Ceylin eserde olgun bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. İkiz kardeşi Pelin'in tutumları, ağabeyi Baran ile babası arasında yaşanan çatışmalar gibi kendisinin dışındaki pek çok konuda gösterdiği olgun tavırlarla dikkat çekmektedir. Eserde Ceylin'in karşılaştıkları olaylar karşısındaki sakin, ılımlı ve erdemli tavrı onun kişilik ve ahlak gelişimi hakkında okura bilgi vermektedir. Ceylin'in ikiz kardeşi Pelin ile oldukça zıt karakterlerde olması zaman zaman Pelin'e karşı korumacı bir tavır geliştirmesine neden olmaktadır. Bu durum Ceylin'in olgun bir kişiliği olduğunu göstermektedir. Hâkim anlatıcı Ceylin'in Pelin ile arasındaki bu ilişki dinamiğinde Ceylin'in tutumunu okura aktararak okurun Ceylin'in karakteri hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır:

“Ceylin ikiz kardeşinin çocuksu yönlerini iyi biliyor, mümkün olduğunca onu doğru yönlendirmeye çalışıyordu. Annesi de bunu farkındaydı. Ve hep Ceylin'e şöyle derdi, ‘Sen onun ablası değilsin. Aynı yaştasınız...Kendini onu korumak, kollamak zorunda hissetmemelisin...’ Annesi haklıydı ama çocukluktan beri yerleşmiş alışkanlıkları değiştirmek kolay değildi.” (Oktuğ, 2013:44-45)

Ceylin aile dinamikleri içerisinde ara bulucu bir görev görmesi onun ahlak gelişiminin

yüksek olduğunu göstermektedir. Babasının ve ağabeyinin arasındaki çatışmalarda kendi çıkarlarının da üstünde bir yaklaşımı onların mutlulukları için çabalaması, empati yeteneğinin gelişmiş olması onun Kohlberg'in ahlak gelişim kuramına göre sosyal sistem ve vicdan evresinde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Ceylin'in ev içindeki çatışmalardaki, akran ilişkilerinde veya Pelin'in yaptığı basit gençlik hatalarında bile mantıksal düşünme çerçevesinde hareket etmesi onun yetişkin biliş düzeyine eriştiğini göstermektedir.

Eserin bir diğer baş kahramanı olan Baran da genel anlamda olgun bir karakterdir. Ergenlik döneminin son zamanlarında olan Baran'ın eserde babasıyla girdiği tartışmalardaki tutumu onun ruh hâlini ve karakterini anlamamızı sağlamaktadır. Hâkim anlatıcı Baran'ın babasıyla çatışmasına rağmen bazı konularda babasına çok benzediğini de okura aktarmaktadır. Eser içerisinde Baran'ın özellikle kız arkadaşı Eylül ile ilgili konularda tıpkı babası gibi ataerkil bir tutumu olsa da olgun bir kişilik gelişimi olan Baran aradaki dengeyi korumayı başarmaktadır:

“Baran bazı konularda babasıyla çok çatıştığı halde, pek çok konuda ona benzerdi. Eylül'ün bu işi yapmasından rahatsızlık duyabilirdi. Ama ne olursa olsun, Eylül para kazanmak zorundaydı.” (Okтуğ, 2013:59)

Eserin yan karakterlerinden birisi olan Eylül de tutarlı ve olgun bir kişiliğe sahiptir. Baran'ın sevgilisi ve sınıf arkadaşı olan Eylül, eserdeki diğer karakterlerden sosyoekonomik anlamda farklıdır. Eylül maddi olanaksızlıkların getirdiği bilinçle yaşlılarına göre daha sorumluluk sahibi bir genç kızdır. Ergenlik döneminin son zamanlarında bireylerde artan sorumluluk bilinci Eylül'de çok daha erken oluşmuştur. Bunun sebebi hem ailesinin ona karşı olan sevgi dolu tutumu, hem de maddi imkansızlıklarıdır. Bireylerin kişilik gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için gerekli olan ilgili ebeveyn tutumlarından mahrum olmadığını gördüğümüz Eylül'ün kişiliğinde bu durum etkili olmuştur. Ailesinin tek çocuğu olması bütün ilgi ve şefkatin onda toplanmasına neden olmuştur. Ergenliğinin son zamanlarında sorumluluk bilinci yüksek, insan ilişkileri saygılı olan Eylül Baran ile yaşadığı ufak bir tartışmada bu tavrından farklı bir tepki vermiştir. Hâkim anlatıcı ise bu durumu Eylül'ün normaldeki tutumlarının böyle

olmadığını okura aktararak Eylül'ün karakterini anlamamızı sağlamaktadır:

“Eylül cevap vermedi. Kararlı bir tavırla gözlerini Baran’a dikmişti. Baran onu daha önce hiç böyle görmemişti. Genelde sakin, olgun ve ılımlı bir kızdı. Ama şu an karşısında inatçı, küçük bir kız çocuğu duruyordu sanki...”
(Oktuğ, 2013:171)

Eserin bir diğer yan karakteri olan Umut'ta genel olarak olgun bir karakterdir. Ergenliğin karmaşık ruh hâllerleriyle zaman zaman olduğundan fevri tavırları olmakla birlikte genel anlamda sakin yapılıdır. Baran'ın çocukluktan beri arkadaşı olan Umut tıpkı Baran gibi kendi ayakları üstünde durmak istemektedir. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Umut'un üvey babasıyla yaşadığı çatışmalar onun yaşitlarından daha erken olgunlaşmasına neden olmuştur. Ebeveyn desteğini kritik bir dönemde hissetmemesi Umut'un sorumluluk bilinciyle erken tanışmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra Umut'un ahlak gelişimin oldukça yüksek olduğunu söylememiz mümkündür. Adalet anlayışı ve sorumluluk bilinci gelişmiş Umut uğradığı haksızlıklar karşısında boyun eğmeyen bir yapıdadır. Hâkim anlatıcı Umut'un iş yerindeki arkadaşlarıyla yaşadığı bir tartışmada verdiği tepkiyi okura aktararak Umut'un karakterinin anlamamızı sağlamaktadır:

““Müşterileri zapt edemiyoruz... Bize kızıyorlar...”

“O sizin sorunuz.. Siz şık kıyafetlerinizle içeride salınırken, biz burada yüz derecede pişiyoruz...”

Umut bir andan atıldı. “Ne diyorsun sen be? Ne salınması? Ayaklarımızakara sular indi bizim de!” (Oktuğ, 2013:68)

Ayrı Dünyalar isimli eserin ana karakterlerinden Dilşan da olgun bir karakter olarak eserde yer almaktadır. Babası vefat etmiş, annesi de bebeklik ve çocukluk dönemlerinde yanında olmayan Dilşan anneannesi tarafından yetiştirilmiştir. Ergenlik dönemine kadar olan süreçte annesinin hayatında olmaması Dilşan'ın kişilik ve ahlaki gelişimlerinde oldukça etkili olmuştur. Eserde Dilşan'ın annesi dışında insan ilişkileri olumlu,

sorumluluk bilinci yüksek bir genç kız olduğunu görmekteyiz. Dilşan'ın kişilik gelişimine baktığımızda empati ve merhamet duyguları yüksek, realist bir genç kız olduğunu görmekteyiz. Kahraman anlatıcı Dilşan'ın olaylar karşısında verdiği tepkileri ve iç monolog tekniğiyle Dilşan'ın hislerini okura aktararak onun kişilik ve ahlaki gelişim hakkında bilgi almamızı sağlamaktadır. Akranı olan Sinem'e hayatındaki zorluklar hakkında akıl vermesi, rasyonel ve realist olması Dilşan'ın olgun bir kişilik gelişimi olduğunu göstermektedir. Dilşan'ın olgun kişiliği oldukça tepkili olduğu annesiyle yaşadığı tartışma sonrası evi dağıtması üzerine hissettiklerini kahraman anlatıcının iç monolog tekniğiyle aktarmasından görmekteyiz:

“Bursa’da bir hafta kalacağını söyleyen annem eve erken dönmüştü. Onu karşımda gördüğümde, yer yarılrsa da içine girsem, diye düşündüm. Her zaman evin içinde çıkardığım ayakkabılarımı bu kez, kapının önünde çıkarıp elime aldım.” (Şeker, 2012:116)

Dilşan karakteri babasının ölümü ve annesinden ayrı büyümesiyle yalnız bir karakterdir. Fakat bu yalnızlık onun kişilik özelliklerini güçlendirmiştir. Ergenlik döneminde ebeveyn desteği görmeyen gençler için bu durum zorlayıcı olabilmektedir. Fakat eserde Dilşan karakterinin ne kadar yalnız kalsa da verdiği kararlarda güçlü bir duruş sergilediğini görmekteyiz. Bununla birlikte yine de annesiyle olan tartışmaları veya Sinem'i kıskanması gibi birtakım olaylar sayesinde Dilşan'ın tamamen bir yetişkinin düşünme biçimine sahip olmadığını da görmekteyiz. Dilşan'ın annesine çok yüklenmesi veya Sinem'i bir yanlış anlaşılma yüzünden kıskanması gibi özellikler onun içinde bulunduğu gelişimsel döneme uygun olarak yansıtılmıştır. Bu açıdan bakıldığında eser ergenliği yansıtmaya biçimiyle realist bir durumdadır.

Muzaffer İzgü'nün kaleme aldığı *Bütün Sabahlarım Senin Olsun* isimli eserde eserin ana karakteri olan Çiçek'in teyzesinin yazlığında yapacağı Kuşadası tatili ele alınmaktadır. Gelecek yıl üniversiteye hazırlanacak olan Çiçek o yaz teyzesinin yazlığında güzel bir dinlenme yapmayı planlamaktadır. Çiçek'in karakter olarak ergenliğin getirdiği uçarılıkları genel tutumuna baktığımızda olgun ve durağan bir ergen olduğunu söylememiz mümkündür. Sevgi dolu bir ailede büyüyen, arkadaş ilişkileri kuvvetli olan,

derslerinde de oldukça başarılı olan Çiçek için hayat oldukça güzeldir. Bu bakımdan Çiçek'in düzenli bir hayatının olmasının kişiliğinin de bu doğrultuda gelişmesine neden olduğunu söylememiz mümkündür. Eserde Çiçek'in olgun tutumunu en çok hissettiğimiz bölüm eniştesi ve sevgilisi Furkan ile birlikte Iraklılar tarafından denizin ortasında tutsak edilmesidir. Bu bölümde Çiçek'in sakin yaklaşımı ve mültecilere olan insancıl tutumu kahraman anlatıcı tarafından okura sunularak Çiçek'in kişilik gelişimi üzerine yorum yapmamızı sağlamaktadır:

“Gazeteler duyguyu yazmıyordu ki, salt haberi yazıyorlardı.

“Bir gemide üç yüz kaçak insan yakalandı” diye. Hep sayıyı veriyorlardı, televizyonlar bu haberleri bir insan kalabalığı gibi veriyordu. Gözleri göstermiyordu televizyonlar, hasta yüzler yoktu orada, inleyen, ağlayan insanlar yoktu. Olay haber yapılmış ve bitmişti.” (İzgü, 2004:165)

Nur İçöz'ün kaleme aldığı *Dönemeç* isimli eserde eserin ana karakteri olan Melih isimli Vanlı bir gencin İstanbul'a gelmesiyle yaşadıkları anlatılmaktadır. Van'da sevdiği kız olan Zeynep'in peşinden İstanbul'a gelen lise öğrencisi Melih, burada hayatta kalabilmek için çeşitli işlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Eğitimini de devam ettirmek isteyen Melih bir vakfın burs programına kaydolarak liseye yeniden başlamıştır. Eserde Melih karakteri sonrasını hiç düşünmeden Zeynep'in ardından İstanbul'a gelmesine karşın çalışıp çabalayarak ayakta kalmaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra eğitimi için de mücadele vermesi Melih'in kişilik gelişiminin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Eserde çalışma disiplini, sosyal çevresiyle olan uyumu, olaylar karşısındaki tutumu gibi pek çok etken Melih'in olgun bir karakteri hakkında bilgi vermektedir. Arkadaşı Serdar'ın madde kullandığını öğrendiğinde olan düşüncelerini aktaran hâkim anlatıcı Melih'in yaşının üstündeki olgunluğunu okurun görmesini sağlamaktadır:

“Melih allak bullak olmuştu. Kadına hem acıyor, hem de kızıyordu. Bir anne nasıl olur da çocuğundan böylesine uzak olabilirdi? Ya Serdar'a ne demeli? Evse ev, paraysa para. Daha ne istiyordu yaşamdan? Sonra kendi düşüncesinden utanır gibi oldu. Kimseyi yargılamaya hakkı yoktu. Herkesin yaşamında bir hata vardı.” (İçöz, 2008:103)

Eser boyunca Melih'in çevresindeki insanlarla olan etkileşimlerine ve kendisiyle ilgili aldığı kararlarda mantıklı ve erdemli kararlar aldığını görmekteyiz. Bu durum bize Melih'in bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimlerinin yüksek bir birey olduğunu göstermektedir. Melih karakteri hem kendi hayatını devam ettirmeye çalışması hem de çevresinde yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüğü akranlarına yaklaşım biçimiyle yetişkin bir biliş düzeyinde olduğunu göstermektedir. Mantıksal düşünme, hipotetik düşünme gibi üst bilişsel basamaklara sahip bir karakter olan Melih, yetişkin olgunluğu gösteren bir karakter olarak okura aktarılmıştır.

Eserin en önemli yan karakteri olan Zeynep'in de tıpkı Melih gibi olgun bir karakteri vardır. Van'dan ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etmesiyle birlikte Zeynep'in hayatı bütünüyle değişmiştir. Yeni ve büyük bir sosyal çevreyle karşılaşan Zeynep ilk başlarda oldukça sıkıntı yaşamıştır. Buna rağmen mücadeleci bir ruhu olan Zeynep asla vazgeçmemiştir. Kendi idealleri ve ailesinin refahı arasında sıkışsa da ailesinin desteğiyle bu durumların üstesinden gelmeyi başarmıştır. Eserde Zeynep'in halasının aile bütçesinin olumsuz etkilendiğini söyleyerek Zeynep'e okulu bırakıp çalışmasını öğüt vermesi önemli bir olaydır. Oldukça metanetli ve olgun bir genç kız olan Zeynep büyük bir fedakârlıkla bunu yapabileceğini söylemiştir. Eserde hâkim anlatıcı tarafından ele alınan bu bölümlerde Zeynep'in karakteri hakkında okur bilgi sahibi olmaktadır:

“Zeynep gözlerine dolan yaşları göstermemek için başını eğiyor. “Tabii ki çalışırım.” diyordu. “Olmazsa liseyi dışarıdan bitirme sınavlarına girerek bitiririm. Hele şu zor günleri atlatalım.”” (İçözü, 2008:72-72)

Eserde bu iki karakterin sosyoekonomik düzeylerinin ve büyüdükları çevrenin ortak olduğunu görmekteyiz. Bu durum karakterlerin kişilikleri üzerinde etkili olmuştur. İki karakter de hayatta çeşitli zorluklar yaşamışlar ve hep kendileri için en iyi yolu bulmaya çalışmışlardır. Bu da karakterlerin mücadeleci ve olgun olmalarına neden olmaktadır. Eserde bu iki karakter ergen okur açısından örnek oluşturabilecek karakterlerdir.

Zeynep Oktuğ'un kaleme aldığı bir diğer eser de *Efsaneden Gerçeğe* isimli eserdir. Bu

eserde eserin ana karakteri olan Defne'nin olgun bir karakterinin olduğunu görmekteyiz. Eserde vaka zamanının 1 yıl öncesinde Defne'nin kardeşi Cem'in bir trafik kazasında vefat ettiğini hâkim anlatıcı geriye dönüş tekniği kullanarak okura aktarmaktadır. Bu olay Defne ve ailesi için oldukça travmatiktir. Bu olaydan sonra Defne'nin annesi Yasemin'in yas sürecinde kendi iç dünyasına yönelmesi Defne'nin üzerindeki sorumlulukların artmasına neden olmaktadır. Fakat Defne bu durumdan hiç şikâyet etmez, aksine annesine destek olmaktadır. Defne'nin annesine en çok ihtiyaç duyduğu zamanlarda onunla ilgilenemiyor olmasının ardında yatan nedeni anlayışla karşılaması ve annesine destek olması onun anlayışlı, realist ve empati duygusu yüksek kişiliğini göstermektedir. Hâkim anlatıcı Defne ve annesi arasında geçen bir konuşmayı diyalog tekniğiyle okura aktararak Defne'nin kişilik ve ahlaki gelişimin yüksek olduğunu görmemizi sağlamaktadır:

“ “Üzülme anne. Seni anlıyorum ben... Babamda anlıyor, hiç merak etme. Ama ne olursa, iyi ol artık. Bu evde senin sesini artık hiç duymamak ne kadar kötü biliyor musun?”” (Oktuğ, 2006:11)

Eserde Defne'nin olgun bir karakter olmasını çevresindekilerle olan ilişkiler bağlamında değerlendiriyoruz. Yaşadıkları acı kayıptan sonra aile ilişkilerinin eski dinamiğinin koruyamaması ve akranlarının gönül ilişkilerinin karmaşıklığı gibi durumlarda Defne'nin tutumları ergen bireylerden farklıdır. Her ne kadar zaman zaman babası ve akranlarıyla çatışmalar yaşasa da yine bu durumların üstesinden gelme biçimi Defne'nin bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimlerinin yüksek bir ergen birey olduğunu göstermektedir.

Aydoğan Yavaşlı tarafından kaleme alınan *Gece Defteri* isimli eserin ana karakteri olan Canan, oldukça sakin yapılı bir genç kız olarak tasvir edilmiştir. Kahraman anlatıcının Canan'ın düşünce ve duygu durumunu yansıtmaları okurun bu çıkarıma bilişsel düzeyde erişmesini sağlamaktadır. Canan kimi zaman kendini büyük bir yalnızlığın içinde hissetse de arkadaşı Alper ile olan ilişkisi kuvvetlendikçe daha sakin ve durağan bir yapıya bürünmüştür.

Gerçeklerle Büyümek *Düşlerle Yürümek* isimli eserde Özlem, babasını kaybetmiş, annesi ve kız kardeşiyle yaşayan bir genç kızdır. Üniversite sınavını kazanamayan Özlem, hem

bir işte çalışmakta hem de sınava tekrar hazırlanmaktadır. Eserde Özlem'in davranışlarına, hislerine ve düşüncelerine baktığımızda onun genel itibarıyla olgun bir karakter olduğunu söylememiz mümkündür. Ergenlik döneminin doğası gereği zaman zaman duygusal iniş çıkışlar yaşasa da bu durum içinde bulunduğu gelişimsel dönem içerisinde oldukça olağandır. Eserde Özlem'in sorumluluk bilinci yüksek, azimli, insan ilişkileri oldukça başarılı bir genç kız olduğunu görmekteyiz. İçinde bulunduğu koşullar ne olursa olsun vazgeçmeyen, kararlı ve realist bir karakteri vardır. Eserde kahraman anlatıcı Özlem'in kendi hakkında düşüncelerini iç monolog tekniği ile aktarırken okurun Özlem'in kişiliğini bilişsel düzlemde anlamalarını sağlamaktadır:

“... Sanırım ben çok değiştim, artık ayna karşısında saatlerce durup şu kaşlarım biraz daha ince olsaydı, göğüslerim biraz daha büyük olsaydı, belim kalın galiba diye kendi kendime dertler yaratmıyorum. Kendimle barıştım, annemle kardeşimle daha sıcak, içten bir ilişki kurmayı başardım. Her şeye öfkelenmiyorum. Hayır, eskisi gibi değilim, sanırım büyüdüm ve olgunlaştım.” (Sertbarut, 2017:59)

Eserin diğer baş kahramanı Taylan da olgun bir karakterdir. Eserin başlarında kahraman anlatıcı tarafından Taylan oldukça ılımlı ve sakin bir genç olarak yansıtılmıştır. Ailesiyle olan ilişkisinde oldukça yapıcı olan, Özlem'e karşı oldukça anlayışlı ve kibar yaklaşan Taylan'ın zaman zaman inişli çıkışlı bir ruh hâli vardır. Özellikle babasıyla meslek seçimi konusunda yaşadığı tartışmalar eserde Taylan'ı öfkeli görmemize neden olmaktadır. Fakat kişilik gelişimi kuvvetli, erdemli bir karakter olan Taylan evi terk ettikten aylar sonra yaptığı hatalar üzerine düşünmüştür. Kahraman anlatıcının iç monolog tekniğiyle aktardığı bu bölümde Taylan'ın yaşadığı iç çatışmaların kendi içinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Taylan'ın ergenlik döneminde olduğu düşünüldüğünde hatalarını kabullenmek gibi üst ahlaki özellik göstermesi onun olgun kişiliğini göstermektedir:

“...İnsan bazen ne kadar acımasız olabiliyor. Bu baskının ortadan kalkması için onun ölmesini istemek, şimdi bana öyle insanlık dışı bir duygu olarak geliyor ki... Babam ölse biliyorum annem benden çok üzülecek. Birlikte koca bir yaşamı paylaşmışlar. Ben dünyadaki varlığımı onlara borçluyum.

En azından maddi varlığını... Sanırım babamdan özür dilemem gerekiyor.”
(Sertbarut, 2017:159)

Eserde yer alan bu iki karakter de hayatın çeşitli zorluklarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Özlem maddi sıkıntılarla boğuşurken Taylan ise babasıyla yaşadığı çatışmalarla uğraşmaktadır. Karakterlerin yaşamış oldukları bu engeller onların özellikle kişilik ve ahlak gelişimlerinin kuvvetlenmesine neden olmaktadır. Özlem ve Taylan karakterleri karşılaştıkları engeller karşısında kimi zaman hatalar yapsalar da genel anlamda hayatları adına mantıklı kararlar almaktadırlar. Bu karakterlerin bilişsel düşünme becerileri içinde bulundukları dönemden istedik olan soyut işlem basamaklarının bir yansımasıdır. Bu da karakterlerin yüksek bilişsel seviyelerde olduğunu göstermektedir. Yetişkin düşünme becerilerine erişmiş olan bu iki karakteri bu bağlamlar dâhilinde olgun karakterler olarak adlandırmamız mümkündür.

Muzaffer İzgü’nün kaleme aldığı *İçimde Çiçekler Açınca* isimli eserin ana karakteri olan Sevda da olgun bir karakterdir. Aile ve akran ilişkileri oldukça iyi, derslerinde başarılı olan Sevda ideal bir genç profili çizmektedir. Ailesine hiç karşı gelmeyen Sevda’nın Atila isimli sınıf arkadaşıyla sevgili olması aile içinde sorunların olmasına yol açmaktadır. Tutucu bir ailenin çocuğu olması dolayısıyla Sevda ilişkisini ailesine kabul ettirememiştir. Fakat buna karşın Sevda ailesine veya öğretmenlerine karşı herhangi bir yanlış davranışta bulunmamıştır. Sosyal ahlak bilinci oldukça yüksek olan Sevda toplumsal normların dışına çıkmaz. Toplum tarafından anne babaya saygısızlık veya karşı gelme gibi onaylanmayan davranışlardan kaçındığını görmekteyiz. Bununla birlikte mücadeleci bir kişiliği olması dolayısıyla Atila’dan da vazgeçmemiştir. Hâkim anlatıcı Sevda ve Atila arasında geçen bir diyalog ile Sevda’nın mücadeleci kişiliğini okura aktarmaktadır:

“ “Yo yo” dedi Sevda, gözlerini Atila’nın gözlerinden hiç ayırmadan, “biz hem okuyacağız, hem de başaracağız... Baskılara karşı savaşıcağım Atila, yenilmeyeceğim...”” (İzgü, 2015:115)

Hamdullah Köseoğlu tarafından kaleme alınan *Kent Düşleri* isimli eserin ana karakteri

olan Engin kırsaldan kente göç etmiş erken ergenlik döneminde bir çocuktur. Eserde otobüs durağında eve gideceği servisi beklemesi esnasında Engin'in kurduğu düşler ele alınmaktadır. Küçük bir ilçeden büyükşehre taşınan Engin'in kurduğu düşler etrafında onun ruhsal durumu ve karakteri hakkında bilgi edinmekteyiz. Engin'in düşlerinden ve duraktaki insanlarla kurduğu diyaloglardan yola çıkarak onun olgun bir kişilik geliştirdiğini anlamaktayız. Hâkim anlatıcı Engin'in kurduğu düşler ve kurduğu diyaloglar üzerinden okurun Engin'in kişilik gelişimine dair yorum yapmasına imkân tanımaktadır. Ergenlik dönemi itibarıyla okuldan kaçma gibi küçük kaçamaklar gençlerin hoşuna giden ve onları heyecanlandıran olaylarken Engin'in Ezgi ile okuldan kaçtığı anda hissettiği sorumluluk bilinci onun olgun kişiliğini ortaya koymaktadır. Hâkim anlatıcı Engin'in bu kaçamak hakkında hissettiklerini okura sunulmuştur:

“Yalancıkta gülümsüyor Engin. Başıyla onaylıyor arkadaşını. Mutlu görünmeye çalışıyor. Oysa içi gidiyor, içi eriyor. Derslerden geri kaldım diye üzülüyor. Okuldan kaçtığı için suçluluk duyuyor. O, öğretmenlerine göre uslu, ahlaklı, çalışkan bir öğrenci; arkadaşlarına göre, yaşamaktan anlamayan bir inek.” (Köseoglu, 2010:91)

Dilâra Akıncı'nın kaleme almış olduğu *Lise Aşkım* isimli eserde iki ana karakter bulunmaktadır. Eserde yer alan iki karakter de olgun kişilik özelliği göstermektedirler. Bunlardan ilki Jülide'dir. Annesiyle babası ayrılmış olan Jülide, annesiyle yaşamaya başladıktan sonra maddi sıkıntılarla boğuşmuş bunun üzerine bir de babasını kaybetmiştir. Hayatında yaşadığı acı tecrübeler Jülide'nin erken olgunlaşmasına ve sorumluluk bilinci yüksek bir genç kız olmasına neden olmuştur. Ergenlik dönemindeki bireylerin pek çoğu yaşadıkları zorluklar karşısında isyankâr bir tutum içerisine girebilmektedir. Fakat öz benliği yüksek, kişilik gelişimi kuvvetli olan bireyler için durum böyle değildir. Eserde Jülide karakteri de bu şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır. Yaşadığı kötü olaylar karşısında rasyonel olmayı başarmış Jülide ergenlik gibi kritik bir dönemde mantıksal düşünmeye erişmiş, bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimleri kuvvetli bir genç kızdır.

Eserde Jülide'nin olaylara olan tutumundan olgun kişiliği göze çarpmaktadır. Söz gelimi

kahraman anlatıcı tarafından Jülide'nin evinde yaşanan arı faciası okura aktarılmıştır. Zor koşullarda küçük bir evde yaşayan Jülide ve annesinin evini sebebi bilinmeden arılar basmıştır. Bu durum karşısında sakinliğini koruyabilmiştir. Hatta eserde bu durumu arkadaşlarına diyalog tekniğiyle gülerek anlatması Jülide'nin sorunlarına olan sakin tutumunu göstermesi bakımından önemlidir:

““Ay çok merak ettim. Şu haline bak. Her yerin şişmiş. Ağlanacak haline gülüyorsun. Ne biçim iş bu?”

“Eee, gülmeyeyim de ne yapayım? Durumu değiştirecek bir şey gelmez ki elimden.” (Akıncı, 2005:34-35)

Eser boyunca Jülide'nin karşılaştıkları her olay karşısında bu minvalde verdiği sakin ve yatıştırıcı tepkiler olduğunu görmekteyiz. Bu durumu Jülide'nin gelişimsel özellikleri ile ilişkilendirmemiz mümkündür. Ergenlik dönemiyle birlikte yaşanan birtakım krizler vardır. Ergenlerin bu krizleri düzgün atlatamamaları çeşitli davranış bozukluklarına yol açmaktadır. Eserde Jülide karakterinin bu denli olgun tavırlar göstermesi onun bu krizlerle baş edebildiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Erikson'un psikososyal kuramında bahsettiği kimlik krizi aşamasının Jülide açısından başarılı geçtiğinin söylememiz mümkündür.

Eserin diğer ana karakteri ise Zeynep'tir. Jülide ile benzer bir hayat hikâyesine sahip olan Zeynep de tıpkı Jülide gibi olgun bir karakterdir. Fakat Zeynep'in bu olgun kişiliğe bürünmesinde Jülide'nin etkisi büyüktür. Annesi ve babası ayrılmış olan Zeynep'in, Jülide'nin aksine maddi hiçbir sorunu yoktur. Bununla birlikte ailesinin ayrılmasının yarattığı üzüntü ve yalnızlık hisleriyle baş edemeyen Zeynep'in akademik başarısı bu durumdan etkilenmiş ve sigara gibi kötü bir madde kullanmaya başlamıştır. Zeynep'in karakterinin yaşadığı kırılma noktası ise Jülide'nin okula gelişi olmuştur. Jülide'nin hayatına girmesiyle birlikte Zeynep'in kişiliği de olumlu yönde değişmiştir. Sorunlarına karşı realist yaklaşmayı öğrenen Zeynep, rasyonel bir düşünme sistemi kurmayı başarmıştır.

Eserde Zeynep'in olgun tutumunu Jülide'nin yaptığı yanlış sevgili seçimine karşı verdiği tutumdan görmemiz mümkündür. Zeynep'in Jülide'nin sevgilisi Cengiz'in gerçek niyetini anlayabilmesi onun rasyonel bir düşünmeyi yakaladığını göstermektedir.

Arkadaşının iyiliği düşünmesi ve onun üzülmemesi için çaba göstermesi Zeynep'in empati düzeyi yüksek ve anlayışlı bir genç kız olduğunu göstermektedir. Jülide ile aralarında geçen bir diyalogda Cengiz'e karşı olmasına rağmen Jülide'nin hislerini anladığını ifade etmesi Zeynep'in olgun kişiliğini göstermektedir:

“ “Jülide bunun için benden izin alacak değilsin. Ben, senin arkadaşınım. Haklı da olsan, haksız da olsan, yanlış karar versen de, senin için her zaman aynı Zeynep olacağım. Ben sadece üzülmeyi istemiyorum, o kadar,” dedim elini, elimin içine alarak.” (Akıncı, 2005:92)

Ömer Polat tarafından kaleme alınan *Üçünü de Sevdim* isimli eserde Murat isimli bir çocuğun ortaokul için köyünden ilçeye gitme serüveni ele alınmıştır. Erken ergenlik döneminde olan Murat ergenliğin getirdiği özelliklerle henüz tam anlamıyla tanışmamıştır. Eserde Murat'ın bedensel ve ruhsal durumlarından ziyade Ağrı'nın köyünden ilçeye gelmesiyle yaşadığı kültürel çatışma üzerinde durulur. Kahraman anlatıcı Murat'ın ilçede yaşadığı kültürel çatışmaya yaklaşımının masumane olduğunu okura sunmaktadır. Dil konusunda dahi zorluk çeken Murat, yaşadığı kültürel çatışma karşısında olgun tutumu asla kaybetmemiştir. Yeni çevresinde görünüşü, kıyafetleri, dili ile bir alay nesnesi konumuna düşse de bu durumlarla baş edebilmeyi başarmıştır. Yeni arkadaşları Berkan ve Orkan onun ağzıyla Selen'e mektup yazıp Selen'in savcı babası tarafından azarlandığında dahi olgun tutumunu elinden bırakmamıştır. Kahraman anlatıcı tarafından okura sunulan bu kısımlarda erken ergenlik döneminde olan Murat'ın bir çocuk masumluğunda olduğu görülmektedir:

“Şaşıyorum. Donup kalıyorum. Ne mektubu, ne imzası. Şaşkınlıkla bir müdüre, bir Selen'le babasına bakıyorum.

“Ben kimseye mektup yazmadım,” diyorum, ama nerdeyse de ağlayacağım.” (Güler, 2013: 77)

Mehmet Güler tarafından kaleme alınan *Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda* isimli eserde ana karakter olan Hasan'ın köyden İstanbul'a gelmesiyle birlikte güvercinlerini barındırma

sorunu yaşaması ele alınmaktadır. Eserde Hasan'ın güvercinlerinin barınması, kırsal kesimden şehre gelmenin getirdiği uyum sorunu gibi sorunlarla karşılaştığını görmekteyiz. Burada ortaokul öğrencisi olan Hasan'ın tutumları yaşının üzerinde bir olgunluktur. Erken ergenlik dönemindeki bireyler bedenlerinde ve psikolojilerinde meydana gelen hızlı değişimler karşısında bocalamaktadır. Eserde Hasan'ın böyle bir tutumu olmadığını görmekteyiz. Hâkim anlatıcı mahallelinin Hasan'ın güvercinlerini şikâyet etmesi üzerine Hasan'ın düşüncelerini bilişsel düzlemde okura aktararak onun karakteri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır:

“İstanbul'un göğünden yağan kiri, pisi görmüyorlardı da apak iki güvercine kafalarını takıyorlardı. Bacalar, arabalar, atölyeler, fabrikalar gün boyu kir, zehir kusarken susuyorlardı da iki kuşun kanat vuruşundan rahatsız oluyorlardı.” (Güler, 2011:78)

Hasan'ı olgun bir karakter olarak değerlendirme sebebimiz Hasan'ın eser boyunca yaşadığı uyum sorunu karşısındaki tutumudur. Ergenliğin başlangıcında olmasına rağmen yaşadığı uyum sorunu karşısında Hasan yetişkin bilişsel düzeyine uygun bir düşünme yapısı göstermektedir. İçinde bulunduğu koşulların zorluğunun bilincinde olmasına karşılık bu durumun gerekliliğini anlayabilmekte ve uyum sağlamaya çalışmaktadır. Zaten eserde Hasan'ın yaşamış olduğu uyum sorununun nedeni çevresinden destekleyici bir tutum görememiş olmasıdır. Eser içerisinde yeni çevresinde tarafından yalnız bırakılan Hasan her şeye rağmen güçlü bir kimlik inşası içerisinde.

İncelediğimiz eserlerde yer alan karakterlerin büyük çoğunluğu olgun karakterler olarak ele alınmıştır. Bunun sebebini gençlik edebiyatının okur için mesaj verici olması çabasına bağlamamız mümkündür. Eserlerde yer alan karakterlerin yaşadıkları olumsuzluklar karşısında mücadeleci, yetişkin düzeyince bir tavır takınmaları ergen okur açısından öğretici mesajlar içermektedir. Bu durum gençlik edebiyatının geneli itibarıyla mevcut olan bir durumdur.

2.2.1.2. Tutarsız Ergenler

Ergenlik bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal, ahlaki pek çok değişimi aynı anda ve hızlı bir şekilde yaşadıkları dönemdir. Bu dönemde bazı bireyler ergenliğin getirdiği ani

değişimlere ayak uydurmakta zorluk çekebilmektedir. Bu durumda ise bireylerin ruhsal durumlarında yaşanan dalgalanma davranışlarına yansımakta ve bireylerin davranışlarında tutarsızlıklar görülebilmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde eserlerde yer alan tutarsız ergenleri tespit ederek onları bu davranış biçimine iten davranışları ve psikolojilerini ele alacağız.

İncelediğimiz eserlerde yer alan bazı karakterleri tutarsız olarak değerlendirme nedenimiz karakterlerin yaşadıkları olaylar karşısında değişken tutumlar vermeleridir. Karakterler kimi zaman sakin bir ruh hâlindeyken kimi zaman ise daha hiddetli bir ruh hâline bürünebilmektedirler. Eserlerde yer alan olaylar karşısında tutarsız olarak değerlendirdiğimiz karakterler okurun merak duygusunu tetiklemektedir. Çünkü okur bu karakterlerin nerede hangi tepkiyi verebileceğini bilmediği için eseri takip ederken merak duymaktadırlar.

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan *Aynada Görmediklerin* isimli eserin ana karakterlerinden olan Pelin ikiz kardeşi Ceylin'den çok farklıdır. Ceylin ne kadar sakin ve olgunsa Pelin de bir o kadar tutarsız bir karakterdir. Eserde bu tezat hâkim anlatıcı tarafından dile getirilmektedir. Birbirine böylesi benzeyen ikiz kardeşlerin kişiliklerinin birbirinden bu kadar ayrı olması durumda eserde bir leitmotiv olmuştur. Pek çok karakter sık sık bu durumu dile getirmektedir. Aynı evde ve koşullarda büyüyen bu iki kız kardeşin farklılıkları ise kişiliklerine dayanmaktadır. Çevresel faktörler ve kalıtım bireylerin gelişimlerinde oldukça önemli olmakla birlikte bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimi gibi gelişim alanlarında tek başlarına etkili değildirler. Bireylerin kendi karakter özellikleri de onların kişilik gelişiminde etkilidir. Hâkim anlatıcı eserde Pelin ve Ceylin'in arkadaşı Deren'in Ceylin'e diyalog tekniğiyle söyledikleri okura sunarak Pelin'in karakterini anlamasını sağlamaktadır:

“Görüntüler aynı, ama geri kalan her şey farklı...”

Ceylin gülümsedi. “Biliyorum. Bazen bana da tuhaf geliyor.”

“Yani, ne bileyim... Sen çok sakınsın, o çok hareketli... Sen çok olgunsun, o çocuksu... Ne biçim ikizsiniz siz?” (Oktuğ, 2013:31)

Görüldüğü üzere ikiz kardeşler arasındaki bu fark eser içerisinde okurun dikkatini

çekmek için özellikle verilmiştir. Burada anlatıcı ikizler arasındaki karakter değişimini okura gösterebilmek adına Ceylin'i yaşının üstünde bilişsel düşünme yetisine sahip bir genç kız olarak aktarırken Pelin'i ise onun tam zıttı tutarsız, ne yapacağı belli olmayan bir karakter olarak çizmiştir.

Zeynep Oktuğ tarafından kaleme alınan *Derinlerde Fırtına* isimli eserin ana karakterlerinden olan Ezgi, eserin başlarında mantıklı ve olgun bir genç kız olarak tasvir edilmektedir. Bununla birlikte anne babasının ayrı olması ve Ezgi ile kız kardeşi Ece'yi ihmal etmeleri Ezgi'nin zamanla dengesini kaybetmesine neden olmuştur. Ergenlik döneminde ebeveyn desteğinin ne denli önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda Ezgi'nin ebeveynlerinin ilgisizliği karşısında zamanla depresyona girerek davranış değişikliği yaşamasına neden olmuştur. Hâkim anlatıcı, bu durumu Ezgi'nin de fark ettiğini fakat ne yapacağı konusunda çaresiz olduğunu aktarmaktadır:

“Neyi birlikte aşacaklarını düşündü Ezgi. Sorunun ne olduğunu kendisi de tam olarak bilmiyordu. Sadece hiçbir şey yapamayacağını biliyordu, o kadar...” (Oktuğ, 2018:116)

Eserin diğer ana karakteri olan Ece'de tutarsız bir karakterdir. Bunun nedeni Ezgi'de olanlarla benzer nedenlerdir. Ebeveynleri tarafından yalnız bırakılmaları abla kardeşin ruh hâllerinin de dengesiz olmasına yol açmaktadır. Ece'nin yaş olarak Ezgi'den küçük olması da onun bu durumu atlatmakta daha zorlanmasına neden olmaktadır. Ergenliğin ilk döneminde olan Ece, ebeveynleri ve gönül işleri arasında sıkışmıştır.

Eserde iki genç kızın ailelerinde yaşadıkları sorunların onların kişilik gelişimleri üzerindeki etkisi görülmektedir. Okur parçalanmış dahası ilgisiz bir aileye mensup olmanın verdiği yalnızlıkla hatalar yapan ve tutarsız hareketler sergileyen iki genç kızla karşı karşıyadır. Ezgi ve Ece kendileri için kritik olan ergenlik döneminde hissettikleri bu yalnızlık hissine bağlı olarak eser içerisinde sabit olmayan bir ruh hâli sergilemektedirler. Ergenler için yalnızlık kavramı oldukça kritik olmakla birlikte iki genç kızın özellikle en çok ihtiyaç duydukları anda aile üyeleri tarafından yalnız bırakılmaları onların psikolojik açıdan tutarsız olmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda eserde aile ilişkilerine bağlı olarak gençlerin karakterlerinin ve psikolojilerinin nasıl etkilendiği realist bir anlayışla okura aktarılmıştır.

Filiz Tosyalı'nın kaleme aldığı *Dost Kuzenler* isimli eserin baş kahramanı olan Kutay'da tutarsız karakterler arasında yer almaktadır. Eserde ergenlik döneminin başında olduğu kahraman anlatıcı tarafından ifade edilen Kutay, ergenliğin yarattığı dengesiz ruh hâli ile henüz baş edememektedir. Bu durum Kutay'ın sosyal ilişkilerini, olaylara karşı olan tutumu gibi durumları etkilemekte ve Kutay'ın iç dünyasında yaşadığı tutarsız ruh hâlini meydana getirmektedir. Bir seri olan eserin birinci kitabı *Dost Kuzenler 1- İlk Aşk* isimli eserde anne babasından uzakta kuzenleri ve teyzesiyle geçirdiği yaz tatilinde olan davranışlarında çocukluk ve yetişkinlik arasında sıkışmış olan Kutay'ı görmekteyiz. Kahraman anlatıcı Kutay'ın etrafındaki insanlar tarafından çocuk gibi görmesinden rahatsız olduğunu okura aktarırken, bir yandan da Kutay'ın davranışlarının hâlâ çocuksu olduğunu aktarmaktadır. Eserin en büyük çatışma unsurunu oluşturan bu durum Kutay'ın dengesiz psikolojisini okurun görmesi açısından önemlidir. Bir kimlik bunalımı yaşayan Kutay'ın bir an evvel büyüüp bu karışık durumdan kurtulmak istediğini kahraman anlatıcının yaşını gizlediği bir bölümde iç monolog tekniği ile okur bilişsel düzlemde hissetmektedir:

“Bir anda rengim değişti. Bu soruya asla “on üç” diye cevap veremezdim. Biraz soluklandım. Gizlemek ister gibi bir tavır içinde olmak istemiyordum. Çok iyi tanıdıklarımızdan çapkın bir adam vardı. Tavlamak istediği kadınlardan birisi, yaşını sorduğunda; önce göğsünü ileri doğru şişirmiş, sonra dimdik durup, boynunu dikleştirerek: “Kaç yaşında gösteriyorum?” diye sormuştu. Nedenini bilmiyorum, ama onun bu hâlini gören kadın eriyip bitmiş, o amcaya tam beklediği cevabı vermişti...” (Tosyalı, 2003:96)

Eser bu noktada bizim için önemlidir. Ergen okura hitap eden bu eserde karakterin yaşadığı tutarsızlıkların ve dengesizliklerin sebebi karakterin bilinci dâhilinde okura aktarılmaktadır. Bu durum ergen okurun kendisinin de hâlihazırda yaşadığı ruhsal, duygusal ve fiziksel değişimler karşısında hissettiği dalgalanmanın normal olduğunu hissetmesine neden olmaktadır. Ergenlik dönemi geçirdiği pek çok değişimle birlikte bireyler açısından zorlayıcı olabilmektedir. Bu dönemde yaşanan pek çok değişimle birlikte ergenin kim olduğunu henüz idrak edememesine bağlı olarak geçirdiği kimlik krizleri oldukça normaldir. Ergenlikte yaşanan bu kimlik krizleri onların dengesiz ve tutarsız davranışlar göstermelerine neden olmaktadır. Kişilik gelişimi açısından

oldukça önemli bir yere sahip olan kimlik krizi problemi özellikle Kutay gibi ergenliğin başında yer alan ergen karakterler için oldukça doğaldır. Bu dönem henüz bir arayış dönemidir. Eserde ergenliğin başında, henüz bir kimlik oluşturmamış Kutay'ın bu durumu yaşaması eserin realist bir çizgide olduğunu göstermektedir.

Dönemeç isimli eserin bir diğer önemli yan karakteri Serdar'dır. Melih'in İstanbul'daki liseden sıra arkadaşı olan Serdar parçalanmış bir ailenin çocuğudur. Anne ve babasının işlerinin yoğun olması, babasının yeni yaptığı evlilik gibi aile içi etkenlerden dolayı içine kapanan Serdar'ın genel ilişkilerinde tutarsız ve soğuk olduğunu görmekteyiz. Ergenlik döneminde ebeveyn desteği göremeyen Serdar'ın kişiliğinin şekillenmesinde bu durum oldukça etkili olmuştur. Serdar'ın annesiyle olan ilişkisi, arkadaş ilişkileri ve uyuşturucu madde kullanması gibi pek çok etkene bakıldığında Serdar'ın ergenliğin getirdiği ruhsal dalgalanmalar ile aile içi çatışmanın yarattığı ruh hâlinin üstesinden gelemeyip tutarsız bir karakter olduğunu söylememiz mümkündür.

Ergenliğin son aşamalarında olan Serdar içinde bulunduğu dönemin özellikleri ve yaşı göz önünde bulundurulduğunda olgun bir karakter olmalıdır. Fakat burada Serdar karakteri yaşadığı çevresel etkenlere ve madde kullanımına bağlı olarak dengesiz ve tutarsız bir ruh hâline bürünmüştür. Hissettiği yalnızlık duygusu ve kullandığı maddeler onun bilişsel dengesini bozmakta ve tutarsız bir karakter olmasına neden olmaktadır.

Efsaneden Gerçeğe isimli eserde Burak karakterinin de tutarsız bir ergen olarak ele alındığını görmekteyiz. Eserde hâkim bakış açısı tarafından Burak'ın yaşadığı iç çatışmalar okura sunulur. Eserin baş kahramanı olan Defne'nin kuzeni olan Burak, Defne'nin arkadaşı Buket ile sevgili olur. Fakat annesinin bu durumu onaylamamasından dolayı ilişkisi ve Defne ile ilgili yalanlar söyleme başlar. Eserde hâkim bakış açısının ifade ettiği üzere Burak genel anlamda yalan söyleyen ve olumsuzluk ilişkiler kuran biri değildir. Buna rağmen yaşadığı bu durum ergenlik döneminin getirdiği iç çatışmalara bağlanabilir. Ergenlik döneminin kişilik gelişimi olan genital dönemde olan Burak, hem karşı cins arkadaşı olan Buket'i kaybetmek istemez hem de annesi ile çatışma yaşamak istemez. Bu durumun yarattığı çatışmayı çözemeyen Burak tutarsız davranışlar sergilemektedir.

Fatma Pekşen tarafından kaleme alınan *Mine Kızlar Yurdunda* isimli eserin ana karakteri

olan Mine'nin tutarsız olmasının nedeni iki şeye bağlanabilir. İlki Mine'nin ergenliğinin başında olmasından dolayı ergenliğin getirdiği iç çatışmalarla baş edememesidir. Diğer neden ise ilk kez ailesinden uzakta bir yerde yaşayacak olmasıdır. Kahraman anlatıcının aktarmasıyla Mine'nin bir iç hesaplaşma yaşadığı görülmektedir. Büyükşehirde lise kazanması Mine'yi çok mutlu etmesine karşılık ailesinden ayrılması onun için büyük bir hüsrandır. Ergenlik dönemine yeni adım atmış bir genç kızın ailesinden bu kadar erken bir kopuş yaşaması onun bu ikilemi yaşamasına neden olmaktadır. Bundan dolayı da Mine'nin ilk zamanlarda yurttaki tutarsız davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Bu durumun Mine'nin de farkında olduğu iç monolog tekniğiyle aktarılmıştır:

“Biraz huysuzlanıyor muyum neyim? Her şey gözüme kötü görünüyor. Kime çatacağımı bilemiyorum? Keşke ilk günden ders verselerdi. (Gerçi o zaman da “niye ilk andan bizi yıldırıyorlar ki” diye somurturdum.)” (Pekşen, 2014:32)

Eserde Mine'nin yaşadığı tutarsızlıkların iki nedeni vardır. Bunlardan ilki ergenliğin başında olmasının getirdiği değişiklikler karşısında ne yapacağını bilememesine bağlı olan kimlik krizi, diğeri ise ailesinden uzakta olmasından kaynaklanan uyum sorunudur. Bu iki durum Mine gibi ailesine çok düşkün olan bir ergen için zorlayıcı olabilmektedir. Eser içerisinde Mine karakterinin çok nadir zamanlarda olsa da özellikle hissettiği yalnızlık duygusundan dolayı dengesiz bir ruh hâli içerisinde görmemiz mümkündür.

Pakize Özcan'ın kaleme aldığı *Söyleyemediğim Sözcükler* isimli eserin ana karakteri olan Sıla tutarsız bir karakterdir. Ergenlik dönemiyle birlikte dalgalı bir ruh hâline bürünen Sıla annesiyle, okul idaresiyle, akranlarıyla zaman zaman çatışmalara girmektedir. Özellikle annesiyle olan tartışmalarından Sıla'nın tutarsız kimliği dikkat çekmektedir. Annesinin nasihatlerini her ne kadar mantıklı bulsa da yine de onunla tartışmaktadır. Ergenlik döneminde girilen kimlik krizi Sıla'da bu şekilde göstermektedir. Aykırı davranışlar sergileyerek bir kimlik yaratmaya çalışması eserde sıkça işlenmiştir. Okulun ilk günü aykırı kıyafetler giymek onu korkutsa da annesinin bunu onaylamamasına karşın yine de giymeyi tercih etmiştir. Yaptığı bu tutarsız davranış karşısındaki hislerini okura

aktaran hâkim anlatıcı Sıla'nın bulunduğu karmaşık ruh hâlini anlamamızı sağlamaktadır:

“Fakat, okul bahçesine yaklaştıkça ezgileri duyamaz oldu kulakları. İcini sarmış olan coşku uçup gitti bir anda... Ayakları birbirine dolaşmaya başladı. Yüreğindeki coşkulu gümbürtü ani bir patırtıyla, korku müziğine dönüştü...” (Özcan, 2001:33)

Eserde Sıla'nın tutarsız olmasının sebebi ise kimlik inşasından kaynaklanmaktadır. Annesiyle yaşadığı çatışmaların temelinde yer alan bu sorun Sıla'nın ruh hâlinin dalgalı olmasına neden olmaktadır. Ergenlik dönemiyle birlikte kendisinin ne olduğuna karar vermeye çalışan bireyler için bu süreç kolay olmaz. Sıla'da da aynı durum söz konusudur. Bir tarafta öğretmen olan annesinin otoritesi diğer taraftan da kendi sesini bulma ihtiyacı Sıla'nın sürekli bir ikili ruh hâlinde olmasına neden olmaktadır. Okulun ilk günü dönemin rock modasına uygun giyinen Sıla, müdürün buna kızacağını bildiği hâlde yine de bunu gerçekleştirir. Burada Sıla okul karşısında azarlanmaktan mahcup olmasına rağmen kendi kimliğini ifade ettiği giyim tarzından da ödün vermez. Eserde bu gibi ikilemlerin yer alması Sıla'nın ruh hâlini göstermesi açısından önemlidir.

İncelediğimiz eserlerde gördüğümüz bu karakterlerin ergenlikle birlikte gelen değişimlere ayak uyduramadıkları görülmektedir. Ergenlikte yaşanan fiziksel ve ruhsal değişimler ergenler için zorlayıcı olabilmektedir. Bu eserlerde görüldüğü üzere karakterler yaşadıkları değişikliklere ayak uydurmakta zorlanmaktadır. Bu da onların tutarsız, asi davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır.

Eserlerde dikkatimizi çeken nokta genel olarak yan karakterlerin tutarsız olarak okura aktarılmasıdır. Bunun sebebi ise ana karakterlerin olumlu özelliklerinin ön plana çıkarılmasını sağlamaktır. Ana karakteri oldukça olumlu, olgun, yetişkin düzeyinde kaleme alan yazar, bu tarz tutarsız karakterlerle ana karakterin eser içerisindeki ve kur üzerindeki etkisini artırmayı hedeflemektedir.

2.2.1.3. Beden Algısı Açısından Ergenler

Ergenlik döneminde yaşanan hızlı fiziksel değişimler ergenlerin birtakım sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bedenlerinde meydana gelen ani değişimler karşısında hazırlıksız olan ergenler, bu değişimlerin nedenini anlayamazlar. Kilo artışı, orantısız el ayak büyümesi, ses kalınlaşması, vücudun çeşitli bölgelerinde tüylenmeler yaşanması, genital bölgelerin ve kızlarda memelerin belirginleşmesi vs. gibi pek çok hızlı değişim yaşayan ergenler bu değişimler karşısında kimi zaman olumsuz etkiler yaşamaktadırlar. Sosyal çevrenin belirlediği güzellik normları, karşı cins tarafından beğenilme arzusu gibi pek çok neden ergenlerin bedenleriyle ilgili sorgulamalar yapmalarına neden olmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde eserlerde yer alan ergenlerin geliştirdiği beden algıları ve bu durumun onların üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışacağız.

Adım Adım Hayata isimli eserde Serra'nın bedeninin şu anki hâlini benimseyemediğini görmekteyiz Erken ergenlik dönemlerinde yaşanan ani fiziksel değişimlerin getirdiği ruhsal dalgalanmalara ayak uyduramayan bireyler buna bağlı bir kişilik gelişimi yaşarlar. Ergenliğin son dönemlerinde ve yetişkinliklerinde ise önceki travmalarına bağlı olarak olumsuz beden algıları devam edebilmektedir. Eserde Serra'nın da benzer bir problem yaşadığını görülmektedir. Kahraman anlatıcı Serra'nın dış görünüşünün zamanla değiştiğinin ifade etse de Serra için eski görüntüsü etkisini korumaktadır. Eserde kahraman anlatıcı Serra'nın Dilek ile arasında geçen diyalogda Serra için ergenlik döneminde yaşadığı olumsuz beden algısının hâlâ devam ettiğini okura aktarmaktadır:

“Ne garip! İnsanın kendiyle ilgili bir imaj genç yaşlarında zihnine yerleşiyor. Ve daha sonraki yıllarda ne yaparsan yap, kendinle ilgili o görüntü değişmiyor.

Ben kendimi hâlâ gözlüklü, sivilceli, şişman, dişlerinde bir süre teller taşımış bir kız olarak görüyorum. Oysa değiştim. Teller çıktı, gözlük çıktı. Kilo verdim, sivilcelerim bunalımlı dönemler dışında epey azaldı. Giyinip saçlarımı fönleyince, hafif bir allık sürünce insan bayağı değişiyor.

Ama anlaşılan ben hâlâ o yıllara takılı olduğumdan biri bir iltifat yaptığında, güzel bir söz söylediğinde kendine güvenen, kibar bir edayla “Teşekkür ederim,” diyemiyorum. O laf yalanmış, yalan olduğu için de sanki bana

hakaret ediliyormuş gibi mahcup oluyor, nereye bakacağımı bilemiyor, o anı geçiştirmeye çalışıyorum.” (Ongun, 2000:354)

Eserde Serra hâlihazırda eski görüntüsüne sahip olmasa da özellikle ergenliğin başlarında yaşadığı bu travma onun yetişkinliğe adım atmaya hazırlandığı dönemlerinde bile etkisini sürdürmektedir. Eserde Serra her ne kadar ergen okur için örnek bir karakter olarak tasvir edilse de Serra’nın dış görünüşü ile ilgili olan bu olumsuz düşünceleri de karakterin gerçekçi bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır. Serra neredeyse kusursuz bir karakter olarak yazılırken kendisiyle ilgili düştüğü bu yanılgı onun kompleksleri de olan bir genç olabileceğini göstermesi açısından ergen okur açısından önemlidir. Eserde bu durum aynı hisleri paylaşan okura da yol göstermektedir.

Aramızda’da ise karakter kendi bedeninden ziyade başka birisinin bedeni üzerinde olumsuz bir beden algısı geliştirmiştir. Eserde Eylül kendisini oldukça beğenen bir genç kızdır. Dış görünüşüne oldukça önem veren Eylül, yediklerine içtiklerine dikkat ederek kilo almamaya özen göstermektedir. Ergenlik dönemindeki kilo takıntısı özellikle kızlarda oldukça fazla görülmektedir. Bu durum ergenlerin zaman zaman birbirlerine bu bağlamda zorbalık yapmasına da neden olmaktadır. Eserde benzer bir durum Eylül’ün eski sevgili İsmet’in yeni sevgilisi hakkında yaptığı yorumda görülmektedir. Kahraman anlatıcı İsmet’in yeni sevgilisinin yüzünün çok güzel olmasına karşın fiziğinin güzel olmadığını dile getirmektedir. Bu durumu ifade edişinde ‘fil’ benzetmesinin kullanılması Eylül’ün bütün insancıl özelliklerine tezat oluşturmaktadır. Eylül’ün İsmet’e olan kını ve kıskançlığının bu yorumu yapmasında etkili olduğunu okur bilişsel düzeyde anlamaktadır:

“Haa... Bu arada İsmet enine üç Eylül çapında bir fil bulmuş. Arkadaşları sanırım ona “Nur” diyorlar ama biz ona kısaca “Fil” diyoruz. Aslında yüzü çok da çirkin değil, ama en güzel fil ne kadar güzel olabilir ki? Topu topu şişko bir gövde, bir hortum, bir de kuyruk □”(İbiş, 2014:108)

Ergenlikte görülen akran zorbalığının çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunlar genellikle dış görünüş, sosyoekonomik faktörler gibi durumlar üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Burada da Eylül başka bir ergen genç kızın bedenine akran zorbalığı uygulamaktadır. Eylül'ün başka birisi üzerinden olumsuz bir beden algısı geliştirmiş olması onun kişilik ve ahlak gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Başka insanlar hakkında kötü bir düşünce yapısına sahip olması onun henüz bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimleri anlamlarında eksik noktaları olduğunu göstermektedir.

Ayrı Dünyalar isimli eserin ana karakterlerinden olan Dilşan olumsuz beden algısına sahip genç kızlardandır. Ergenlik döneminde deri altı yağ miktarının artmasıyla birlikte ergenlerin büyük çoğunluğunda yaşanan kilo artışı özellikle kızlarda bu tip sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Dilşan'ın da yaşadığı bu doğal durum annesi ve akranları tarafından bir baskı unsuru hâline getirilmektedir. Bundan dolayı da Dilşan özgüvensiz hissetmektedir. Eserde özellikle annesi tarafından bu bağlamda zorbalığa maruz kalmasını kahraman anlatıcı okura sunarak hislerini anlamamızı sağlamaktadır:

“-Karnım acıktı. Yemek hazır mı? Ne zaman yeriz?

Duyduğum sesle irkildim. Annemin masaya vurmak için kaldırdığı eli küllüğe çarptı; yere düşen küllük, masaya inen yumruktan daha fazla ses çıkardı.

-İnanamıyorum! Ben sana moralimin ne kadar bozuk olduğunu anlatıyorum, sen bana yemek hazır mı diyorsun!

Küllükteki izmaritler yerlere saçılmış, pis kokusu da havaya karışmıştır. Bu kadarı fazlaydı.

-Senin mutlu olduğun bir zaman yok ki, hep moralin bozuk! Sen her üzgün olduğunda yemek yemeseydim şu an iğne iplik olurdum.

-Keşke yemeseydin de iğne ipliğe dönseydin. Şu haline bak! Fıçı gibi oldun.

Çılgın bir öfkeyle bağırıyor, sesi kulaklarımı tırmalıyordu. Sözleri beni çok incitmişti. Kabuk bağlayan yaralarım tekrar açılmış, kanamaya başlamıştı.”
(Şeker, 2012:194-195)

Bu eserde ergenlerin beden algıları üzerinde ebeveyn tutumunun önemini görmekteyiz.

Dilşan ergenliğin getirdiği fiziksel değişimlere bağlı olarak kilo problemi yaşamaktadır. Bu durum içinde bulunduğu gelişimsel dönem için normaldir. Fakat burada özellikle annesinin ona olan bu olumsuz yaklaşımı Dilşan'ın kendisi mutsuz, özgüvensiz ve çirkin hissetmesine neden olmaktadır. Ergenlik döneminde akranlar ergen için birincil öncelik konumuna gelmeye başlasa da aile içerisinde olan bu gibi olumsuz durumlar da ergenlerin ruhsal durumlarını etkileyebilmektedir. Eserde Dilşan'ın annesinin ona olan bu tutumu ve Dilşan'ın bundan dolayı hissettikleri okura aktarılarak ergenlikte ailenin ergenlerin özgüvenli olmasında ne denli etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Derinlerde Fırtına isimli eserde Ezgi, erkek arkadaşı Doruk'u düşündüğü bir anda aynada kendisini inceler. Bu bölümde hâkim anlatıcı Ezgi'nin vücudunu beğenmediğini aktarır. Bunu yaparken de Ezgi'nin kendisini 2 yaş küçük olan kız kardeşi Ece ile kıyasladığını aktarır. Doruk tarafından beğenilmeme korkusu daha güzel bulduğu kız kardeşi ile kendisi arasında bir kıyaslama yapmasına neden olmaktadır. Ergenlikteki akranlar ve karşı cins tarafından beğenilme arzusu burada Ezgi'de de görülmektedir:

“Aynaya iyice yaklaşıp kendi kendine söylendi: “Beni güzel buluyor mu acaba?” Sonra odasındaki dolabın kapısına monte ettikleri boy aynasının önüne geçti. Sağa sola dönerek kendini inceledi. Vücudunu beğenmiyordu. Kalçaları geniş, belini de kalın buluyordu. Ece'nin vücudu, iki yaş küçük olmasına rağmen, onunkinden daha düzgün ve şekilli idi.” (Okтуğ,2018:13)

Ezgi'nin kendisini kız kardeşiyle kıyaslaması ergenlik döneminde dış görünüşün ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Özellikle de karşı cinsle olan özel ilişkisine dair düşüncelere daldığı bir anda böyle bir kıyaslama yapması ergenlikte genital döneme girildiğinin açık bir belirtisidir. Freud'un kişilik gelişim kuramında belirttiği üzere ergenlik dönemiyle birlikte haz duygusu genital bölgeye yönelmektedir. Burada da genital dönemde olan Ezgi kendi vücuduna baktığında hissettiği bu duygulardan dolayı vücudundan memnun olmaz. Eserde bu durumun ergenlikte görülmesi olağan bir durum olarak ergen okura aktarılması okurun yaşadığı bu tarz düşüncelere de ışık olması açısından önemlidir.

Dönemeç isimli eserde Serdar'ın bedenine karşı yabancılaştığını hâkim anlatıcı okura aktarmaktadır. Serdar ebeveynlerinden uzaklaşmasıyla birlikte yalnızlaşmaya

başlamıştır. Bu yalnızlık ve yabancılaşma zamanla kendi bedenine yönelmiştir. Ergenlik dönemiyle birlikte bireylerin vücudunda yaşanan değişimler onlar için kafa karıştırıcı olabilmektedir. Böyle zamanlarda ebeveyn veya bir rehber desteği alarak bu dönemi daha sağlıklı ve bilinçli atlatabilmektedirler. Eserde ise hâkim anlatıcı Serdar'ın bedenine yabancılaşmasını açıklarken onun yalnız olduğu belirterek yaşadığı ruhsal durumu anlamamızı sağlamaktadır:

“... Çevresindeki her şey onu dışlar gibiydi. Üstelik bedeni bile kendisine yabancı geliyordu artık. Sesi iyiden iyiye kalınlaşmış, bıyıkları terlemeye başlamıştı. Zaman zaman bedensel gelişimiyle ilgili sorunlarını paylaşacak bir ağabey, bir baba eksikliği duyumsuyordu.” (İçözü, 2008:122)

Düşlerin Ötesi'nde on yedi yaşında lise onuncu sınıf öğrencisi olan Umut'un hâkim anlatıcı tarafında iç monolog tekniğiyle ifade ettiği üzere kendisini çok beğendiğini ve reddedilemeyecek derece yakışıklı olduğunu görmekteyiz. Ergenlik dönemindeki bireylerde genel anlamda olumsuz bir beden algısı oluşması ve özgüven problemleri yaşamalarına karşın Umut'un kendisini beğenmesi önemlidir. Bu durum Umut'un kişilik gelişimini destekleyerek yetişkin hayatında da kendine güvenen bir birey olabileceğini göstermektedir:

“Bu olasılığı, aklına bile getirmek istemiyordu. Ama gelmişti işte! Niye beyniyle yüreği aynı paralelde çalışmıyorlardı ki? “Beni kabul etmeyecek kız henüz anasından doğmadı,” diye mırıldandı.” (Yamaç, 2011:13)

Eserde Umut'un kendisini bu denli beğenmesi ergenlikte görülen kişisel efsanelere bir örnektir. Umut kendisini öyle bir noktaya koymaktadır ki karşı konulmaz olduğunu düşünmektedir. Bütün dünyanın da bu düşüncede olduğunu düşünmektedir. Umut'a göre o çok yakışıklıdır ve elbette ki herkes de onu bu şekilde görmektedir. Eser içerisinde bu durumun verilmesi karakterin içinde bulunduğu dönemin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda ergenlik için doğru bir yaklaşımdır. Ergenlik döneminde olan bu düşünce biçiminin yansıtılması eserin gerçekçiliğini artırmaktadır.

İçimde Çiçekler Açınca isimli eserde Sevda'nın beden algısı okura hâkim anlatıcı tarafından sunulur. Güzel ve alımlı bir genç kız olarak tasvir edilen Sevda, ergenliğin

getirdiği genital gelişime bağlı olarak arzu nesnesi hâline gelmiştir. Genital dönemde olan Sevda hâkim anlatıcının ifade ettiği üzere türkülerde anlatılan bir bedene sahipti ve bu durum Sevda'nın yeni hoşlanmaya başladığı Atila'yı düşünmesine neden oluyordu. Hâkim bakış açısıyla okura sunulan bu bölümde, Sevda vücudunu incelemeye başlarken bir anda yanı başında Atila'nın tahayyülünü görmektedir:

“Aynaya biraz daha yaklaştı. Saçlarını başında topladı. Güldü. Saçlarını saldı. Güldü. Bir baş belirdi başının yanında, Atila'nın başı... Başını onun başına yaklaştırdı, sonra birden ciddileşti, başını çekiverdi. Bilinçsizce güldü, bu davranışına. Geriye çekildi. Bluzunu çıkarıp geceliğini giyerken hep bedenine baktı.” (İzgü, 2015:38)

Eserin bu bölümünde Sevda'nın kendi bedenine olan yabancılığı dikkat çekmektedir. Ailesi tarafından özellikle karşı cins ilişkilerinde kısıtlanan Sevda yeni tanıştığı Atila'yı görene kadar genç bir kız olarak kimliğinin farkında değildir. Vücudunun geçirmiş olduğu değişimler Sevda'nın dikkatini Atila'nın varlığıyla çekebilmiştir. Bu durum Sevda'nın yaşadığı aile baskısından kaynaklanmaktadır. Ailesinin onun üzerinde kurmuş olduğu hâkimiyetten dolayı Sevda'nın yetişkinliğe adım atmakta olan bir kadın olarak kimliğini oturtamadığını görmekteyiz.

İncelediğimiz eserlerde görüldüğü üzere ergenlik döneminde bireyler yaşadıkları fiziksel değişimlere bağlı olarak kendi bedenlerine yabancılık çekebilmektedirler. Ergenlikle birlikte yaşanan bu değişim ve dönüşümler ergen için kafa karıştırıcı ve zorlayıcı olabilmektedir. Vücutları yetişkin hâlini almaya başlarken hâlâ çocukluk özellikleri göstermeleri, özellikle kızlarda görülen toplumsal dayatmalar gibi nedenler ergenlerin kendi bedenlerine karşı olumsuz duygular geliştirmelerine neden olmaktadır. Görüldüğü üzere eserlerde kızların vücutlarına olan yaklaşımlarıyla erkeklerinki aynı değildir. Kızlar geçirdikleri değişim karşısında yabancılık hissi yaşarken erkek ergenler bu durumu daha rahat kabullenebilmektedir.

2.2.1.4. Duygusal Problemler Yaşayan Ergenler

Ergenlik dönemi en hızlı gelişim dönemlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde bireyler yaşanan hızlı fiziksel, bilişsel, sosyal değişimler karşısında boşluğa düşebilmektedirler. Bu durum ergenlerin depresyon, anksiyete ve stres

gibi birtakım duygusal ve ruhsal problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Yaşadıkları gelişimsel değişimlerin yanı sıra sosyal çevreleriyle olan iletişimleri de ergenlerin bu rahatsızlıklarla mücadele etmelerine neden olmaktadır. Çalışmamızda eserlerde yer alan ergenlerin yaşadığı depresyon, anksiyete, yalnızlık, mutsuzluk gibi duygusal problemler tespit edilerek ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Derinlerde Fırtına'da Ezgi depresyon geçiren bir karakter olarak yer alır. Okul rehber öğretmeni Bahar Hanım tarafından bu durum fark edilerek profesyonel bir destek alması gerektiği ele alınmıştır. Ezgi, ailesiyle yaşadığı çatışmalar, akran çatışmaları ve ergenliğin kendi doğasındaki iç çatışmalar arasında sıkışıp kalmıştır. Yaşadığı iç sıkıntıları ne ailesi ne de arkadaşları fark edebilmiştir. Ergenlik döneminde bireylerin yaşadıkları zorluklar karşısında depresyon, anksiyete gibi sorunların olması oldukça doğaldır. Eserde bu durum Bahar Hanım ve Ezgi'nin annesi arasında geçen diyalog ile aktarılmıştır:

“-Gençlerde, hatta çocuklarda bile depresyon olabilir... Bu durum geçici bir bunalımdan farklıdır... Ama bu farklılıkları tespit etmek uzmanın işidir.”
(Oktuğ, 2018:113)

Eserde Ezgi'nin yaşadığı bu durumun rehber öğretmeni tarafından fark edilip de ailesi tarafından fark edilememesi önemlidir. Bu durum Ezgi'nin depresyona girme nedenleriyle bağdaşmaktadır. Ezgi'nin yaşadığı depresyonun nedeni kendisini yalnız hissetmesidir. Anne ve babasından beklediği ilgiyi görememesi onu bu duruma itmiştir. Öyle ki aynı evde yaşadığı annesi kızının depresyona girdiğini fark etmezken öğretmeni bunu fark etmiştir. Ezgi içinde bulunduğu yalnızlık hissiyle birlikte ergenlikte oldukça yaygın görülen depresyon rahatsızlığına düşmüştür.

Dost Kuzenler isimli serinin baş kahramanı olan Kutay erken ergenlik döneminde olması bakımından ergenliğin ne olduğunu henüz kavrayamamıştır. Bu durum Kutay'ın kimlik karmaşası yaşamasına neden olmaktadır. Çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğu konusunda kafa karışıklığı yaşamaktadır. Eserde Kutay'ın kimlik karmaşası üzerinden yaşadığı duygusal ve psikolojik çatışmalar eserin ana çatışmasıdır. Eser boyunca Kutay'ın ergenliğe uyma sürecinde yaşadığı karmaşa anlatılmaktadır. Kahraman anlatıcısı tarafından

iç monolog tekniği ile aktarılan bölümlerde Kutay'ın yaşadığı iç çatışmaları okur görmektedir:

“Biz gençlerle çocuklar arasında inanılmaz bir ruh benzerliği var. Tam birbirimizden uzaklaştık deyip, büyük küçük ayrımı yapılırken; aynı şeylerden hoşlandığımızı görerek bir ürperti duyuyorum. Yoksa dünyada çocukluk diye bir kavram mı yok... Ya da gençlik diye bir kavram hiç mi olmadı?

Duygularımın altüst olduğu bir yaz geçirdim. Ne yapacağıma, neyin güzel olduğuna kara veremeyişim beni çok zor durumda bıraktı.” (Tosyalı, 2003:120)

Dönemeç isimli eserde Serdar'ın duygusal problemlerle mücadele eden bir genç olduğunu görmekteyiz. Ebeveynlerinin ayrı olması çocukluğundan ergenlik dönemine kadar olan süreç içerisinde Serdar'ın aşamalı olarak yalnızlaşmasına ve içine kapanık biri hâline gelmesine neden olmuştur. Ergenlik dönemiyle birlikte ise Serdar'ın yaşadığı duygusal problemler artış göstermiştir. Ergenlik döneminde pek çok duygusal problemle karşılaşan bireyler geçmişe dayanan travmaları da varsa bu dönemin daha çok zorluk çekebilmektedirler. Eserde Serdar'ın hissettiği bu olumsuz duyguları hâkim anlatıcı okura aktarmaktadır:

“... Kendini parçaları kaybolmuş bir puzzle gibi, işe yaramaz, eksik hissediyordu. Bir türlü yaşamla bütünleşemiyordu. Tıpkı bir robot gibi okula gidip geliyordu yalnızca.” (İçözü, 2008:123)

Serdar'ın yalnızlığı ve yabancılaşması eserde çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Serdar'ın yaşadığı bu sorunlar onun madde kullanımı gibi kendisine zarar veren alışkanlıklar edinmesine neden olmuştur. Ergenlik döneminde ebeveynlerinden ve akranlarından uzaklaşan Serdar ailesine, yaşadığı çevreye ve en önemlisi kendisine yabancılaşmıştır. Ergenliğin başından itibaren aile içi çatışmalara maruz kalması onun bu ruhsal sorunlarla boğuşmasına neden olmuştur. Eserde işlenen bu konu ergenlerin genel

olarak maruz kaldıkları durumları realist bir açıyla yansıtmaktadır. Çünkü bu dönemde ergenler aile içi çatışmalardan başlayarak yalnızlaşmaya başlamaktadırlar. Eser içerisinde de bu durum Serdar karakteri üzerinden okura aktarılmaktadır.

Gece Defteri isimli eserin baş kahramanı olan Canan'ın yaşadığı problem yalnızlık hissidir. Bu durum kahraman anlatıcı tarafından eserde sık sık tekrarlanan bir leitmotiv durumundadır. Edebiyat öğretmeni Tayfun Bey'e duyduğu gizli hayranlık, ağabeyi ve ablası ile arasında yaş farkının olması, kendini diğer gençlerden farklı hissetmesi Canan'ın yalnızlık hissine kapılmasına neden olmaktadır. Çevreyle uyumun ve onaylanmanın en çok önemsendiği ergenlik döneminde Canan'ın yaşadığı bu yalnızlık hissi beraberinde mutsuzluk da getirmektedir:

“Normal değilim ben. Zeliş gibi, Funda gibi, Esra gibi, Aslıhan gibi değilim. Onlar mutlu. Ben mutsuzum. Üstelik neden mutsuz olduğumu bilmiyorum.”
(Yavaşlı, 2003:26)

Gerçekle Büyümek *Düşlerle Yürümek*'te Taylan babasının doktor olması yönündeki baskılarından dolayı birtakım problemler yaşamaktadır. Ergenliğin son döneminde olan Taylan'ın önündeki bir diğer aşama yetişkinliktir. Yetişkinlik dönemine girmeden geleceğine dair ne yapması gerektiğinin kararlaştırması ergenliğin son aşamasındaki bireylerin kimlik bunalımı yaşamadan bu dönemi atlatabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Taylan ise burada babasının istekleri ve kendi idealleri arasında sıkışmanın ağırlığında kalmaktadır. Bu durumu diyalog tekniğiyle Özlem'in arkadaşlarıyla çıktığı bir gece gezmesinde açıklamaktadır:

“-Ne dersen de umurumda değil, dedi Taylan. Hatta daha da hızlanabilirsin, git şu kamyonu da çarp istersen, yaşam umurumda değil.”
(Sertbarut, 2017:90)

Hayatı boyunca babasının otoritesine boyun eğmemiş olan Taylan tiyatrocu olmak istediği babasıyla yaşadığı çatışmadan dolayı kendisini hayat karşısında yalnız ve bunalmış hissetmektedir. Bu hislerle bocalayan Taylan için yaşamak bile anlamsız bir hâle bürünür. İçinde bulunduğu gelişimsel dönem dikkate alındığında Taylan'ın

psikolojik olarak yaşadığı çöküntü normaldir. Ergenlik döneminde kimlik krizi yaşayan bireyler bir de aile tarafından baskılanınca bu gibi tepkiler gösterebilmektedirler. Eser içerisinde Taylan da tam hayat karşısında ne yapacağına karar verdiği bir evrede babası tarafından kısıtlanınca yalnızlaşmış ve kendisini büyük bir boşlukta bulmuştur. Eserin kurgusu açısından bu durum önemli çatışma unsurlarından olması bakımından bizim için önemlidir.

Lise Aşkım isimli eserde eserin ana karakterlerinden olan Zeynep'in duygusal sorunlarla mücadele etmeye çalışan bir ergen olduğunu görmekteyiz. Ebeveynlerinin ayrılmasının üzerine yaşadığı duygusal boşluk sebebiyle Zeynep'in suçluluk duygusu yaşaması bu durumun yalnızlık ve mutsuzluk hislerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eserde hâkim anlatıcı tarafından okura aktarılan bu durumda görülüyor ki ergenler yaşadıkları olaylar karşısında hissettikleri duyguların yoğunluğundan dolayı yalnızlık, mutsuzluk, depresyon gibi çeşitli psikolojik rahatsızlıklarla karşılaşabilmektedirler. Ergenlik döneminin karmaşık bilişsel yapısı göz önüne alındığında ergenlerin kolayca bu gibi durumlardan etkilenmesi durumu kaçınılmazdır. Eserde hâkim anlatıcı Zeynep'in yaşadığı bu hislerden dolayı akademik başarısının da düştüğünü aktararak ergenlerin yaşadığı problemleri daha iyi anlamamızı sağlamaktadır:

“Annemle babamı boşandıktan sonra yaşadığım yalnızlık ve mutsuzluk, beni derslerimden iyice uzaklaştırmıştı.” (Âkınıcı, 2005:7)

Eserlerde ergenlerin yaşadığı depresyon, anksiyete gibi rahatsızlıklara baktığımız zaman bunların genel anlamda yalnızlık hissiyle orantılı olduğunu söylememiz mümkündür. Genel olarak aile ilişkilerinde sorunlar yaşayan karakterler bununla bağlantılı olarak depresyon ve anksiyete gibi çeşitli rahatsızlıklarla boğuşmaktadırlar. Bu durum eserlerde realist bir açıyla okura aktarılmaktadır. Çünkü ergenlik döneminde aile içi çatışmalar veya akran çatışmaları yaşayan ergenler değişken bir ruh hâlinde olabilmektedirler. Bu değişkenlik ergenlerde incelediğimiz kitaplarda olduğu gibi sorunların görülmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında eserler benzer durumlar yaşayan okur için mesaj verici bir yapıya da sahiptir.

2.2.1.5. Gelecek Planı Kuran Ergenler

Ergenlik dönemi bireylerin geleceğe dair planlar kurduğu bir dönemdir. Bu dönemde artık yetişkinliğe doğru yol alan gençlerin hayatlarının ilerleyen bölümlerinde ne yapacaklarını düşünmektedirler. Ergenlikte kişilik gelişim kuramlarında gördüğümüz üzere bireyler kendilerine bir kimlik inşa etmektedirler. Bu kimlik inşasının önemli bir basamağını da gelecek planları oluşturmaktadır. Meslek seçimi, eğitim düzeyine karar verilmesi, evlilik gibi konular artık ergenlerin gündemine girmektedir. Genel olarak bakıldığında kişilik gelişimi olumlu olan ergenlerin gelecekleriyle ilgili daha sağlam temelli planlar kurduğunu görmekteyiz. Çalışmamızın bu bölümünde incelediğimiz eserlerde geleceğe yönelik plan kuran ergenleri ele alacağız.

Aramızda isimli eserin baş kahramanı Eylül büyük bir senarist olmak istemektedir. Günlük şeklinde kaleme alınan eserde kahraman anlatıcı Eylül'ün hayal gücünün ne kadar geniş olduğuna vurgu yaparak bunu profesyonel anlamda da geliştirebileceğini okura sunmaktadır. Ergenlik döneminde hayaller kurma ve bu hayallere inanma olağan bir durumken Eylül bu durumu gelecek planlarına dâhil ederek dikkat çekmektedir:

“En büyük müzik ve sinema. Senarist olmak da diğer en büyük hayalim. Bu normal bir ‘en büyük hayal’ olmadığı için insanlara çok tuhaf geliyor.

Ama bir gün gerçekten çok büyük bir senarist olacağıma inanıyorum. Benim gibi paranoyak be gerçek hayata bile olur olmaz senaryolar yazan bir insan herhâlde bunları gerçek hayata geçirebilirse büyük bir senarist olabilir.” (İbiş, 2014:13-14)

Aynada Görmediklerin isimli eserde Baran, Umut ve Eylül'ün geleceğe dair birlikte planlarının olduğu görülmektedir. Üniversite sınavından sonra bir araya gelen arkadaşlar geleceklerine dair planlar kurmaktadır. Üçü de kendi ayakları üstünde durmaya çalışan gençlerdir. Ebeveynlerinden koparak kendi bağımsızlıklarını kazanmak istemektedirler. Ergenlik dönemindeki bireylerde ebeveynden kopma isteği ve kendi

hayatını kurma ihtiyacı oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Burada Baran, Umut ve Eylül de kendi hayatlarını eline almak isteyen, geleceğe dair büyük umutları olan gençlerdir. Eserde Baran, Umut ve Eylül'ün bu şekilde bilinçli olup kendi hayatlarını kurmaya çalışmaları bu gençlerin sorumluluk bilinci yüksek, kişilik ve ahlaki gelişimlerinin de kuvvetli olduğunu göstermektedir. Hâkim anlatıcı Baran, Umut ve Eylül'ün yaptığı bu planları diyalog tekniği kullanarak okura aktarmaktadır:

“”Görürsünüz... İleride üçümüz de çok başarılı olacağız.” Gülüştüler. Baran kasılma numarası yaptı.

“geleceğin bir numaralı mimarı duruyor karşınızda.”

Umut hemen ardından abartılı bir tavırla parmağını kendine doğrulttu. “Ve inşaat mühendisi...”

“Beraber mükemmel işler yapacağız...”

Eylül güldü. “Eh, bende geleceğin bir numaralı işletmecisi olayım bari...”
(Okтуğ, 2013:36)

Eserde üç arkadaşın geleceğe dair farklı durumlar üzerinden planlar yaptığını görmekteyiz. Ergenlik döneminin en önemli sorunsallarından olan kimlik inşası açısından bu durum oldukça önemlidir. Karakterlerin kendilerini tanımaları ve bu doğrultuda bir kimlik oluşturmaya çalışmaları psikososyal kuramın kimlik krizi aşamasının başarıyla geçildiğini göstermektedir. Söz gelimi Baran ve Umut aileleriyle yaşadıkları sorunlardan kaçış yöntemi olarak geleceğe dair hayaller kurarken Eylül içinde bulunduğu sosyoekonomik koşulları değiştirebilmek için gelecek üzerine yoğunlaşmıştır. Eserde ergenlerin farklı koşullar karşısında hayatta her zaman kendileri için çalışıp çaba göstermeleri öğretisi bu yolla ergen okura aktarılmaktadır. Eser içerisinde bu gençlerin içinde bulundukları farklı hayat serüvenlerine karşılık ortak bir noktada birleşerek birbirlerine destek olmaları ergen okur açısından öğretici niteliktedir.

Dönemeç'te Zeynep'in geleceğe dair hayaller kurduğunu görmekteyiz. Ailesi tarafından eğitimi desteklenen ve parlak bir öğrenci olan Zeynep'ten çevresinin beklentisi yüksek maaşlı bir meslek edinebileceği bir üniversiteye gitmesidir. Fakat Zeynep'in hayalinde tiyatrocu olmak vardır. Maddi sıkıntılar yaşayan Zeynep'in ailesi para getirisi olmadığını

düşündükleri tiyatroculuğu yapmasına karşıdır. Zeynep her ne kadar bu konuda ailesiyle çatışmak istemese de bir yandan tiyatrocu olmak için çeşitli yollar denemektedir. Öğretmeni Doğan Bey ile arasında geçen bir diyalogda öğretmenin de onu yüreklendirmesi dikkat çekmektedir:

“ ...

- Sorun şu ki, onlar bir an önce çalışmaya başlayacağım, iyi para getiren bir meslek seçmemi bekliyor.

- Ne var bunda? Tüm anne babalar aynı şeyi ister.

- Ancak ben tiyatrocu olmak istiyorum.

- Üzüldüğün şeye bak. Tiyatro sanatçıları da az para kazanmıyor ki! Hele reklâmdı, yarışma sunuculuğuydu derken...

- İyi de, ailem bunu meslek olarak kabul etmez ki!

- İşte bence esas sorun burada. Sen konservatuvara gitmeyi çok istiyorsan, aileni bu konuda ikna etmen şart. İnan bana, insanlar gerçekten istedikleri şeyi mutlaka başarırlar.” (İçözü, 2008:183)

Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek isimli eserin iki ana karakterinin de geleceğe yönelik planları vardı. Eserde maddi olanaksızlıktan dolayı dershaneye gidemeyen Özlem üniversite sınavını kazanamamıştır. Ergenliğin son dönemlerinde olan Özlem, artık hayatını ne şekilde idame ettireceğine karar verme aşamasındadır. Eserin diğer baş kahramanı olan Taylan ile arasında geçen bir diyalogda hukuk fakültesine gitmek istediğini ifade etmektedir. Özlem’in bütün imkansızlıklarına rağmen üniversite planı kurması onun geleceğe dair olan umudunu ifade etmektedir:

“... Eğer senin gibi hazırlanma şansım olsaydı mutlaka kazanırdım hukuk fakültesini. Ama yılmayacağım, bu benim idealim, yine deneyeceğim, olmazsa bir daha... İnsan bir şeyi isterse, gerçekten isterse yapabilir. Ben de gerçekten istiyorum.” (Sertbarut, 2017:48-49)

Eserin diğ er ana karakteri olan Taylan da   zlem gibi geleceğ e dair planlar kurmaktadır.   niversiteye hazırlanan Taylan ise geleceğ i hakkında babasıyla çatışma h alindedir. Babası onun doktor olmasını isterken Taylan ise tiyatrocu olmak istemektedir. Tiyatrocu olmak i in ailesinden gizli gizli okumalar ve  alışmalar yapması onun geleceğ e y nelik olan planı hakkında ne kadar ciddi olduğ unu g stermesi bakımından  onemlidir.

Kent D şleri isimli eserde Engin'in geleceğ ine dair umutları ve hayalleri vardır. Hen  z ortaokulda olmasına rağ men   niversite hayalini kurmaktadır. Yoksul bir ailenin  ocuğ u olan Engin kendisini ve ailesini sefaletten kurtarmak i in   niversite okuyup iyi bir meslek sahibi olması gerektiğ inin farkındadır. Erken ergenlik d neminde olan Engin'in geleceğ e dair b yle hayallerinin olması ve sorumluluk bilinci y ksek olması onun kişilik ve ahlak gelişimlerinin olumlu olduğ unu g stermektedir. Eserde otob s durağ ında g rd ğ     niversiteli  ğrencilere bakıp onlara imrendiğ ini h kim anlatıcı okura aktarmaktadır:

“Durup bakıyor arkalarından.  mreniyor. Ben de bir g n   niversiteli olacağ ım, diyor. Onun i in  ok  alışmam gerekir. Zorluklara katlanmam gerekir.” (K seoğ lu, 2010:102)

Muzaffer  zg 'n n kaleme aldığ ı * iminde  i ekler A ınca* isimli eserde Sevda'nın geleceğ e dair d şleri o anlatıcı tarafından ifade edilmektedir. H kim bakış a ısının bilişsel d zlemde okura sunduğ u b l mde Sevda'nın kimyager olmak i in i inde bir tutku olduğ unu g rmekteyiz:

“Sevda, hi  gereğ i yokken kimya kitabını a tı, bazı konuları tekrar g zden ge irdi. Belki de i indeki kimyager olma tutkusu nedeniyle b yle yapıyordu. Annesi babası onun kimyager olmasını istemiyorlardı, başka mesleğ i se mesini istiyorlardı. Ama Sevda, diretiyordu, kimyayı  ok sevdiğ ini, kazandığ ı takdirde   niversitede kalacağ ını s yl yordu. Kimyanın gizi onu  ekiyor.” ( zg , 2015:35-36)

    n  de Sevdim isimli eserde Murat'ın geleceğ e dair b y k hayalleri ve umutları vardır. Daha doğ rusu Murat ailesinin ondan beklentisi olduğ unun bilincindedir.  ift i olan Murat ve ailesinin tek ge im kaynağ ı harmandır. Harman zamanı iyi ge mezse b t n kış

sefalet çekeceklerdir. Bu durumun bilincinde olan Murat babasının da teşviğiyle büyük adam olmak ister. Büyük adam olup ailesini yoksulluktan kurtarmak Murat'ın en büyük isteğidir. Erken ergenlik döneminde olan Murat'ın küçük yaşına rağmen ailesine karşı sorumluluk duyması ve geleceği hakkında düşünmesi onun kuvvetli bir kişilik geliştirdiğini göstermektedir. Hayatın acı yüzünün farkında olması onun ergenlik dönemiyle birlikte geleceğe yönelik plan yapmasına neden olmaktadır. Kahraman anlatıcı eserin en başında Murat'ın bu ideallerini okura bilişsel düzlemde aktarmaktadır:

“...Umudumuz son harman da yağmurun altında. Harman sonu kasabada dükkâncılar veresiye de vermezler. Ne yapar babam? Babamın tek umudu harmandan çok, ben. Okuyacağım, büyük adam olacağım. Büyük adam nedir bilmiyorum, ama olacağım. O zaman babamın yüzü harman yerine dönmeyecek. Anamın elleri dua yerine bize yağlı yufka yapacak.” (Polat, 2013:10)

Ergenlik döneminin yetişkinlik dönemine adım atma evresi olduğunu düşündüğümüzde eserlerde karakterlerin bu şekilde geleceğe dair planlar kurmaları oldukça doğaldır. Bu karakterlerin gelecek üzerine düşünceleri kimlik inşasında önemli bir noktada olduklarını gösterir. Ergenlik dönemi kimlik inşasında oldukça önemli bir yere sahip olan kimlik kazanma durumunun en önemli etkenlerinden birisi olan meslek edinme eserler içerisinde işlenerek karakterlerin kendi hayatlarına dair bir yol çizmeye çalıştıkları okura aktarılmaktadır.

2.2.1.6. Madde Kullanan Ergenler

Günümüzün en büyük problemlerinden olan madde kullanımı genellikle çocukluk döneminin sonu ve ergenlik döneminde ortaya çıkmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998:180). Ergenlik döneminde kimlik arayışında olan ergenler, akran ortamında kabul görmek, ailede madde kullanılması, akademik başarısızlık, duygusal dengesizlik vs. gibi pek çok etkiye bağlı olarak madde kullanabilmektedirler (Kardaş ve Kardaş, 2023:175). Çeşitli sebeplerle kullanılan maddeler ergenlerin yaşadıkları sorunlardan kurtulmaları için bir kaçış mekanizmasıdır. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız eserlerde yer alan madde kullanımını ve ergenleri maddeye iten duygusal süreçleri inceleyeceğiz.

Derinlerde Fırtına’da Ezgi sınıf arkadaşı Kaan’ın doğum günü partisinde bira içer. Hayatında ilk kez bu deneyimi yaşayan Ezgi, hâkim anlatıcının ifadesiyle bunun en kötü deneyimlerden biri olduğunu düşünmektedir:

“Ezgi klozetin kapağını açıp, eğildi. Yaşadığı en kötü deneyimlerden biriydi. İçinden sürekli aynı şeyi tekrar ediyordu. “Bir daha asla içmeyeceğim... Bir daha asla içmeyeceğim...”” (Okтуğ, 2018:52)

Lise çağında olan Ezgi’nin alkol kullanması akran çevresi tarafından kabullenilmek istemesidir. Aynı zamanda arkadaşının ağabeyine karşı hissettiği duygular da onu yetişkin gibi davranmaya iterek alkol kullanmasında etkili olmuştur. Burada Ezgi’nin alkol kullanmasının iki boyutu da ergen okura aktarılmaktadır. Bu sayede eserde alkol gibi çeşitli maddeleri kullanırken çevresel etkilerin önemli olduğu ve bunun doğru olmadığı mesajı verilmektedir.

Dost Kuzenler isimli seride yan karakter olarak yer alan Kutay’ın kuzeni Umur sigara kullanmaktadır. Eserde Kutay ve Umur arasında büyük-küçük çatışması kurulmuştur. Umur Kutay’dan birkaç yaş büyük olmasından dolayı Kutay ve diğer kuzenlerini çocuk olarak görmektedir. Bu durum ise ergenliğin başında olan Kutay için olumsuz bir durumdur. Eserde Umur’un sigara gibi kötü fakat yetişkinlere özgü olması da bu bağlamda verilmektedir. Aralarında yaş farkı az olmasına rağmen Umur sigara kullanacak kadar yetişkin sayılmaktadır. Eserde bu durumun kuzenler arasında yarattığı çatışma diyalog tekniği ile okura aktarılmaktadır:

“-Olmaz, kendinden başkasına dayanma gücü yok adamın? dedi Simla.

Yaşar bu kez,

-Adamın mı? Bunun neresi adam?

-Beğenemedin mi adamı yavrum? Bal gibi de adam.

-Sigara içtiğin için mi adam diyorlar sana? Ne dersin teyze ondan mı?

Biz hepimiz cıngar kopuyor dedik. Bilmeyenlerde böylece Umur’un sigara içtiğini öğrenmişti.” (Tosyalı, 2003:132)

Eserde ana karakterin kuzeni olarak yer alan Umur'un sigara alışkanlığı edinmesi bizim için önemlidir. Eserde Kutay'ın bakış açısından gördüğümüz üzere Umur babasını kaybetmiş, annesi ve kız kardeşi ile birlikte hayatını sürdürmektedir. Ergenlik dönemindeki gençler için özellikle hem cins ebeveyn rol model alınmaktadır. Umur ise bundan mahrumdur. Bununla birlikte yaşadığı evde erkek figür olmaması onun ailesi adına kendisini sorumlu hissetmesine neden olmaktadır. Bundan dolayı Umur yetişkin rollerine erken bürünmüştür. Sigara alışkanlığı edinmesi de kuzenlerinden kendisini üstün görmesi de bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Dönemeç isimli eserde Serdar'ın uyuşturucu kullandığını görmekteyiz. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Serdar kendisini çok yalnız hissetmektedir. İçinde bulunduğu olumsuz ruh hâli kendi içinde yaşadığı çatışmaların dağ gibi büyümesine neden olmuştur. Yalnızlaşan ve toplumdan soyutlanan Serdar için uyuşturucu bir kaçıştır. Uyuşturucu kullanarak renklerin, şekillerin dünyasına kendini bırakarak gerçek hayattaki sorunları perdelenmektedir. Bu geçici ve ölümcül çözüm ergenlik dönemindeki Serdar için yapılabilecek en doğru şey gibi görünmektedir. Hâkim anlatıcı Serdar'ın uyuşturucunun kendisi için ifade ettiği anlamı okura anlattığı bölümde onun da uyuşturucunun geçiciliğinin farkında olduğunu fakat kendisini bundan alıkoyamadığını da okura aktarmaktadır:

“... Renkler, şekiller, sesler dünyasına yolculuk için birkaç hap yutması yetiyordu. İttiği her hap, içindeki boşluğu daha da derinleştiriyordu aslında. Bu küçük renk renk düş boncuklarının sorunlarına çare olmadığının farkındaydı, ama Nedim'i gördüğü anda onun peşine takılmaktan da kendini alamıyordu yine de.” (İçözü, 2008:125)

Serdar'ın uyuşturucu kullanması eserde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü bu durum üzerinden Serdar'ın ve aynı zamanda Melih'in karakterleri hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Serdar, içinde bulunduğu yalnızlık hissinden kurtulmak için bu maddeye bağımlı hâle gelmiştir. Ergenlik döneminin oldukça kritik bir evresinde edindiği bu alışkanlık Serdar'ın sosyal çevresinden kopmasına neden olmuştur. Bu durum ise onu daha da yalnızlaştırarak uyuşturucuya daha çok ihtiyaç

duymasına neden olmuştur. Serdar'ın edindiği bu kötü alışkanlıktan kurtulmasında ise Melih önemli bir yere sahiptir. Aynı yaşta olmalarına rağmen Serdar'dan daha fazla hayat tecrübesi olan Melih bu süreçte ona destek olarak bu kötü alışkanlıktan kurtulmasına neden olmuştur. Eserin bu noktasında akranların birbirleri üzerindeki etkisi üzerinde önemle durulmuştur. Madde kullanımına başlamak da akran ortamında gerçekleşebileceği gibi doğru arkadaş seçimleriyle bu maddelerden kurtulmanın da mümkün olduğu mesajı ergen okura aktarılmaktadır.

Düşlerin Ötesi'nde yalnızca ufak bir bölümde Umut'un arkadaşlarıyla birlikte ilk kez bira içmesi yer alır. Gözlemci bir bakış açısıyla okura sunulan bu bölümde Umut'un Selin'e olan duygularının yoğunluğu nedeniyle alkol aldığını görmekteyiz. Umut'un bütün ilgisine karşın Selin'in kayıtsız kalması, pek de hoşlanmadığı alkolü denemesine neden olmuştur. Burada önemli olan bir diğer nokta da ergenler üzerindeki akran etkisidir. Akran ilişkilerinin en önemsendiği dönem olan ergenlikte gençler birbirilerini olumsuz maddeler açısında da kolayca etkileyebilmektedirler:

“İsrarlara dayanamayan Umut, bir tane de kendisi için ısmarladı. İlk bardağı zorlanarak içti. Sonra da ikincisi, üçüncüsü geldi arkadan. “Seviyorum lan! Var mı ötesi?” diye bağırmaya başladı.” (Yamaç, 2011:29)

Lise Aşkım isimli eserde yer alan Zeynep karakterinin eserin başında sigara kullandığını görmekteyiz. Ebeveynlerinin ayrılmasıyla birlikte hissettiği yalnızlık duygusunu sigara gibi zararlı bir alışkanlıkla doldurmaya çalışmaktadır. Eserde sigara maddesi Zeynep için bir kaçış nesnesidir. Sigara sayesinde hissettiği yalnızlık duygusuyla baş etmeye çalışmaktadır. Bu süreçte arkadaşı Jülide'nin destekleyici tutumu onu belki de bu maddenin bağımlılığından kurtarmıştır. Eserde kahraman anlatıcı Zeynep'in hayatına Jülide'nin girmesiyle birlikte yaşadığı yalnızlık hissini yerine Jülide'nin dostluğunun girdiğini okura bilişsel düzlemde hissettirmektedir. Bundan dolayı Zeynep henüz bir bağımlılığa dönüşmeden sigaradan kurtulmayı başarmıştır. Jülide'nin onu onkoloji servisine götürerek babasının kanserden öldüğünü diyalog tekniği ile anlatması, Zeynep'in bu alışkanlığı bırakmasında etkili olmuştur:

““Jülide affet beni,” dedim koluna dokunarak.

“Affedecek bir şey yok. Bir daha içme yeter. Babam böyle bir ölümü hiç hak etmemişti. Tek yaptığı sigara içmekti, hepsi bu! Çok küçük bir ayrıntı gibi duruyor ama koskoca bir hayatı alıp sürükleye sürükleye götürüyor işte.” (Akıncı, 2005:29)

Bu eserin bizim için önemi diğerlerinden farklı olarak olumlu akran etkisini göstermesidir. Diğer eserlerde madde kullanımı genel olarak arkadaş çevresinin etkisine bağlı olarak gelişmektedir. Bu eserde ise hâlihazırda sigara kullanan Zeynep’i bu alışkanlıktan kurtaran kişi ondan bir yaş küçük olan Jülide’dir. Jülide karakterinin Zeynep karakteri üzerindeki olumlu etkisi sayesinde uzun yıllar sürebilecek bir kötü alışkanlıktan kurtulduğunu görmekteyiz.

Madde kullanımı ergenlik döneminin en yaygın sorunlarından birisidir. İncelediğimiz bu eserlerde de bu noktaya dikkat çekilmesi ergen okur açısından önemlidir. Maddenin beden üzerindeki olumsuz etkisi, şuur kaybettirme özelliği gibi durumları okura aktararak ergen okurun kendisini bunlardan koruması gerektiği mesajı verilmektedir.

2.2.2. Ergenlerin İkili İlişkileri

2.2.2.1. Aile İçi Çatışma Yaşayan Ergenler

Ergenlik dönemi bireylerin ailelerinden koparak kendilerine özgü bir kimlik oluşturmaya çalıştıkları bir dönemdir. Bu dönemde bireyler ebeveyn etkisinden çıkarak bağımsızlıklarını ilan etmek istemektedirler. Bununla birlikte çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında olmaları bakımından bir yandan da ebeveyn ihtiyaçları hâlâ devam etmektedir. Ebeveyn ihtiyacının daha çok rehberlik olarak görüldüğü ergenlik döneminde, bireyler bağımsızlıklarını kazanmak isterken bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişim özellikleri itibarıyla ebeveynlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum ergenlerin zaman zaman kendileriyle zaman zaman da ebeveynleriyle çatışma yaşamalarına neden olmaktadır. Çalışmamızda eserlerde yer alan ebeveyn çatışmalarını ele alarak bu durumun ergenlerin üzerindeki etkisini tespit etmeye çalıştık.

Adım Adım Hayata isimli eserde parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Serra annesi tarafından yetiştirilmiştir. Bundan dolayı çocukluğundan ergenliğine kadar olan süreçte yanında babasından ziyade annesi olmuştur. Bir serinin dördüncü kitabı olan eserde

Serra'nın aile ilişkileri üzerinde çok fazla durulmaz. Fakat kahraman anlatıcı Serra'nın babasıyla yaptığı telefon görüşmelerinde aralarındaki soğukluğu okurun hissetmesine olanak tanımıştır. Serra'nın babasının onun için kritik olan ergenlik döneminde yanında bulunmaması ilerleyen dönemlerinde Serra'nın ona karşı tavır almasına neden olmuştur. Ergenlik döneminde özellikle karşı cins ebeveynle yaşanan ilişki bireylerin kişilik gelişimlerini doğrudan etkilemektedir. Serra'nın da babası tarafından yalnız bırakılması bu durumu ortaya çıkarmıştır. Annesinin her daim yanında olup ona destek olması Serra'nın bu etkiyi çok fazla hissetmemesine neden olmuştur.

Aramızda isimli eserde Eylül ve ailesi arasında belirgin bir çatışma okura verilmez. Ancak kahraman anlatıcı Eylül'ün aile içindeki yalnızlığına sık sık vurgu yapmaktadır. Akademisyen bir ailenin kızı olan Eylül ile ailesi arasında görünmez bir duvar vardır. Bu duvar Eylül'ün kendini yalnız hissetmesine ve sınav senesinde yaşadığı sorunları dahi onlarla paylaşmaktan çekinmesine yol açmaktadır. Ergenlik döneminde yalnızlık, bunalım, depresyon gibi pek çok sorunla karşılaşan bireyler için bu dönemde aile desteği oldukça önemlidir. Eserde ise Eylül bundan mahrum kalmış bir genç kız olarak okura sunulmaktadır. Eylül öylesine yalnızdır ki günlük şeklinde kaleme alınmış eserde bu durumdan şikâyet etmektedir:

“Arada sırada bizim kızlardan biri geliyor, ama ben aslında ailemi istiyorum. Onlarla aramdaki sorunları bir gün aşacağım, ama sanki onlara yakınlaşmam için bir olayın olması lâzım. Yani bizi birbirimize yakınlaştıracak bir şeyler. Meselâ sınavım çok iyi geçerse güzel bir tatil gibi. Onlarla birlikte geçirilecek birkaç gün gibi. Normalde yetişkinler çocuklarına yaklaştırmaya çalışırlar, ama bizde tam tersi. Ben yaklaştırmaya çalışıyorum, onlar kaçıyorlar.” (İbiş, 2014:134)

Eserde Eylül'ün hissettiği bu yalnızlığın aldığı kararlar üzerinde etkisinin olduğunu görmekteyiz. Eserin en önemli çatışma unsurlarından olan erkek arkadaşı Raşit ve onun annesi ekseninde gelişen sorunların bu yalnızlığın bir dışı vurumu olduğunu söylememiz mümkündür. Eylül ailesinden göremediği ilgiyi ve beklentiyi Raşit'ten beklemektedir. Eserin kurgusu içerisinde önemli bir yere sahip olan Raşit ve arkadaş ilişkilerinin ana nedeni Eylül'ün aile içindeki yalnızlığından kaynaklanmaktadır.

Aynada Görmediklerin isimli eserde Baran'ın babasıyla sürekli bir çatıma hâlinde olduğunu görmekteyiz. Ergenlik dönemiyle birlikte gençlerin geleceğe yönelik planlar yapmaları ve kendi ayakları üstünde durmak istemeleri onların kişilik gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Eserde Baran ve babası arasındaki çatışmanın sebebi de budur. Hâkim anlatıcı eserde geriye dönüş tekniğiyle Baran'ın babasının çocukluk dönemlerinde çocuklarına olan şefkatli davranışlarını okura sunmaktadır. Baran'ın büyüüp kendi yoluna bakmak istemesiyle birlikte çatışmalar yaşanmaya başlamıştır. Maddi imkanları yüksek olan Metin Bey, oğlunun garsonluk yapmasını istemez. Baran ise kendi başına bir şeyler başarmanın onu hayata daha iyi hazırlayacağını düşünmektedir. Baran'ın ergenlikle birlikte ebeveyn kanatları altından çıkıp kendi yolunu bulmak istemesi normaldir. Fakat babasının bu durumu kabullenmemesi eserde çatışma yaratmaktadır. Hâkim anlatıcı Baran'ın babasıyla yaşadığı bir tartışmada diyalog tekniği kullanarak Baran'ın babasına olan hislerini okura aktarmaktadır:

“Baran'ın gözlerinden ateş fışkırıyordu. “Anneme bağırma!... O her zaman bizim yanımızdaydı... Peki ya sen? Kaç yıldır bir gün gelip sordun mu bana, iyi misin, mutlu musun diye? Keyfim yerinde mi, üzgün müyüm, kırgın mıyım diye? Şimdi seninle ne paylaşmamı istiyorsun? Paranı mı? Aldığın gitarı mı, yoksa kayak takımını mı? Paylaşabileceklerimizin hepsi bu kadar işte! Sadece bu kadar, başka bir şey yok, anlıyor musun!...” (Oktuğ, 2013:150)

Eserde aile içi çatışma yaşayan bir diğer karakter de Umut'tur. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Umut'un babası Amerika'dadır. Bundan dolayı da Umut annesi ve onun eşi Orhan ile yaşamaktadır. Ebeveynlerinin ayrılmış olması ergenlik dönemindeki Umut için oldukça yaralayıcı olmuştur. Hâkim anlatıcı Umut'un Baran ve ailesini gördüğünden hissettiklerini ifade ederek Umut'un ailesinin eski günlerini özlediğini okurun görmesini sağlamaktadır.

Eserde iki yakın arkadaş olan Baran ve Umut aileleriyle çatışma yaşamaktadırlar. Bu durum eserin kurgusu açısından önemlidir. Ortak bir paydada buluşan bu iki arkadaş ergenlikleri boyunca birbirlerine destek olmuşlardır. Baran ve Umut'un yaşadığı aile

sorunları birbirinden farklı olmakla birlikte ergenlerin genel anlamda yaşayabilecekleri problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda eser ergenlik dönemindeki aile ilişkilerinin çok boyutluluğunu göstermesi açısından önemlidir. Eserin kurgusunda aile ilişkileri hem maddi hem de manevi anlamda okura aktarılmıştır. Bununla birlikte eserde Baran ve Umut karakterlerinin yaşadıkları ailevi sorunlar karşısındaki çözüm odaklı tutumları onların kişilik gelişimlerinin kuvvetli olarak yansıtıldığını göstermektedir.

Ayrı Dünyalar isimli eserin iki ana karakterinden biri olan Dilşan, annesi ile çatışma hâlinindedir. Annesinin kendisini bebekliğinden itibaren yalnız bırakmasından dolayı onu suçlamaktadır. Öte yandan onu büyüten anneannesinden ayrılmasının suçlusu olarak da annesini görmekte ve annesine karşı daha çok öfkelenmektedir. Gelişim çağlarında bir genç kızın ebeveynlerine çok fazla ihtiyacı vardır. Özellikle annelerle kurulan ilişkiler ergenlerin bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimlerinin etkilemektedir. Onun için kritik olan bu dönemde annesi tarafından yalnız bırakılması annesiyle arasında duygusal anlamda büyük bir boşluk oluşmasına neden olmuştur. Hayatında ebeveyn figürü olarak yer alan anneannesinden ayrılması kahraman anlatıcının ifade ettiği üzere yıkıcı olmuştur. Eserde bu durumu kahraman anlatıcı iç monolog tekniği kullanarak okura aktarmaktadır:

“... ”

Bir narın içinde, yüzlerce, binlerce nar tanesi... Tıpkı büyükannem gibi... Görenler, onu sadece büyükannem sanıyordu. Ama yanılıyorlardı. O benim her şeyimdi. Annemdi, babamdı. Kardeşim, arkadaşım. Masalcı ninem, bazen de oyun arkadaşım. Dert ortağım, sırdaşım...

Eski günleri düşününce burnuma sanki narın kokusu, damağıma da tadı geldi.

Ah anne ah!.. Nar tanemden ayrılmamın tek suçlusu sensin. Öyle dırdırcı, öyle otoritersin ki büyükannem bizimle yaşayacağına, özel bir huzurevine gitti. Yaşım tutsa beni de yetiştirme yurduna yerleştirir, rahat ederdin. Ne yapalım, şansına küs.” (Şeker, 2012:38)

Eserin bir diğer ana karakteri olan Sinem de ailesiyle çatışma yaşamaktadır. Sinem’in ailesine yönelik tutumu Günay ile ilişkisini öğrenmeden önce ve sonra şeklinde

ayrılmaktadır. Sinem, kendinden yaşça büyük olan ve maddi imkanlarından faydalanmak isteyen Günay’a vazgeçemeyecek kadar âşık olmuştur. Sinem’in Günay’a karşı hissettiği bu aşk, mantığının da önüne geçmiştir. Ailesi ise hem tutucu olmaları hem de Günay’ın asıl niyetinin farkında olmaları dolayısıyla Sinem’i cezalandırmışlardır. Sinem’in bundan önce aile ilişkileri oldukça güçlüdür. Annesi, babası, babaannesi ve dedesiyle aynı evde yaşamaktadır. Bu durum onu zaman zaman zorlasa da ailesiyle ilişkisi genel anlamda normaldir. Fakat Günay ile olan ilişkisini öğrenmelerinden sonra özellikle babası ile olan ilişkisi oldukça zedelenmiştir.

Sinem’in babası tutucu ve sert bir adamdır. Kızının yaşça büyük ve kendi deyimiyle “serseri” birisiyle olmasına oldukça karşıdır. Sinem’i Günay’dan uzak tutmak için onu İzmir’e teyzesinin yanına yollamaya karar verir. Babasının Sinem’i Söke’den ayırmaya çalışması onun için bir yıkım olmuştur. Eserde Sinem’in babasıyla olan ilişkisi üzerinde bu noktaya kadar fazla durulmaz. Çünkü baba daha çok çalışan ve evden uzak biri olarak tasvir edilmiştir. Bundan dolayı da Sinem ile ilişkileri hakkında detaylı bir yorum yapamamaktayız. Fakat Sinem ile babası arasında bir çatışma görülmez. Sinem’in Günay ile ilişkisini öğrendikten sonra ise baba kızın sürekli bir çatışma hâlinde olduğu görülür. Günay’ı yaş, statü ve görgü olarak kızına yakıştırmayan ve kızının yaşının da oldukça küçük olduğunu savunan baba, kızından aksi tepkiler almaktadır.

Sinem hem ergenlik döneminin getirdiği iç çatışmalar hem de karşı cinsle ilk yakın ilişkisine başlamıştır. Onun için kritik olan bu dönemde babasının ilk aşkına engel olması babasına karşı tepkili olmasına neden olmuştur. Babasını mutluluğu ile arasında bir engel olarak gören Sinem, ona karşı inanılmaz bir öfke duymaktadır. Yine ilk aşkı olması ve ergenlik döneminin getirdiği karmaşık düşünce yapısından dolayı babasının onun iyiliğinin düşündüğünü görememektedir. Sinem babasını yalnızca onun mutlu olmasındaki bir engel olarak görmektedir.

Derinlerde Fırtına isimli eserde Eserin iki kahramanı olan Ezgi ve Ece abla kardeş olmaları dolayısıyla aynı sorunları yaşamaktadırlar. Anne ve babası boşanmış ve başkalarıyla evlenmiş olan bu iki genç kız ebeveynleri tarafından yalnız bırakıldıklarını ve sevilmediklerini düşünmektedir. Hâkim anlatıcı özellikle Ece’nin sevgi konusunda kimsesi olmadığını düşündüğü eser içerisinde sık sık ifade etmektedir:

“Ece ne zaman çok öfkelenirse, kimsenin onu sevmediğini söylerdi.” (Okтуğ,

2018:20)

Eserde kızların aileleri ile çatışma yaşamalarının nedeni ilgisizliğin yanı sıra kızların kendi isteklerini yapmak istemeleridir. Ece'nin arkadaş çevresini kısıtlamak istemeleri ve Ezgi'nin dansçı olmak istemesine karşı çıkmaları bu çatışmanın temel nedenlerindendir. Ergenlikte kimlik kazanmaya başlayan gençler için akran ilişkilerinin ebeveynler tarafından engellemesi ve geleceğe yönelik karar verirken baskılanmaları ciddi sorunlardır. Eserdeki iki kahraman da aileleri tarafından bu yönlerden baskılandıkları için onlarla çatışma hâlinde dirler.

Dost Kuzenler isimli eserde Kutay'ın ebeveynleriyle olan ilişkisine baktığımızda annesine ve babasına karşı olan tutumlarının farklı olduğunu görmekteyiz. Kutay'ın anne ve babası birlikte çalışan ve birbirlerini çok seven bir çift olarak tasvir edilmektedir. Yani aile içi herhangi bir çatışmadan söz edilmez. Sevgi dolu bir ailesi olan Kutay, babasını kendisine rol model almıştır. Babasının yanında olması ve onunla vakit geçirmesi Kutay için büyük bir mutluluk kaynağıdır. Babasının annesinden daha neşeli ve hoşgörülü olduğunu düşünen Kutay (Tosyalı, 2003:53), babasıyla olumlu bir ilişki içerisinde dir.

Kutay'ın annesi ile olan ilişkisi ise ergenlik dönemine girmesiyle birlikte değişmiştir. Bunun sebebi ergenlik döneminde karşı cins ebeveyne karşı yaşanan çatışmadır. Genital döneme girilmesiyle birlikte akran ilişkilerinin ergenler için en önemli olgu konumuna gelmesinden dolayı ebeveynlerden kopuş olması olağan bir durumdur. Eserde Kutay'da bu durumu yaşamaktadır. Hemcins ebeveyni babasına karşı olumlu bir tutumu varken, karşı cins ebeveyni olan annesi ile olan ilişkisi zayıflamaktadır. Annesine olan sevgisinin daim olduğunu söylese de ona karşı tutumu oldukça olumsuzdur. Kutay'ın annesiyle yaşadığı bu durum üzerine hissettikleri kahraman anlatıcı tarafından iç monolog tekniğiyle okura aktarılmaktadır:

“... Ne kadar acı ki anneme eskisi gibi hayran değildim. Biraz daha düşününce söylediği her sözden, yaptığı her hareketten rahatsız olduğumu hissettim. İçimde fırtınalar dolaşıyor, iklim değişiyordu. On üç yaşıma girerken anne hayranlığımı bitirmiştin. İç dünyam bir hareket hâlindeydi. Anneme eskisi gibi hayran olmadığımı kabul ettikçe kendimi suçlu

hissettim. Kendimi suçlu hissetmem benim hırçınlaşmama neden oldu. Ağlamaklıydım.” (Tosyalı, 2003:56)

Dönemeç isimli eserde Serdar’ın aile içi çatışma yaşadığını görmekteyiz. Boşanmış bir ailenin çocuğu olan Serdar, bu durumun etkilerini çocukluğundan beri hissetmiştir. Anne babasını hep ayrı gören veya bir arada olsalar bile mutsuz gören Serdar için bu durum oldukça yaralayıcı olmuştur. Eserde Serdar’ın ailesiyle yaşadığı belirgin bir tartışma yoktur. Fakat aralarındaki iletişimsizlik okura yansıtılmıştır. Çatışma unsuru da bunun üzerinden kurulmuştur. Ebeveyne ihtiyacı olduğu bir dönemde yalnız kalması Serdar’ın ergenliğinde aldığı kararları etkileyerek hata yapmasına neden olmuştur. Hâkim anlatıcı Serdar’ın aile yapısının çocukluğundan itibaren onun için kafa karıştırıcı olduğunu okura sunarak eserdeki çatışmayı okura aktarmaktadır:

“Aslında derin bir boşluk taşıyordu içinden küçük yaşından beri. İyi bir arkadaş, neşeli kardeşler, sevecen bir anne. Hatta otoriter bir baba. Öylesine genişti ki bu boşluk, hepsini aynı anda sığdırabilirdi, kucaklayabilirdi. Ama bunun için ellerini uzatmalı, kollarını açmalıydı. Gücü yoktu. İsteği kalmamıştı.” (İçözü, 2008:117)

Düşlerin Ötesi isimli eserde Umut’un yaşadığı çatışma daha çok kendi içindedir. Annesi onu doğururken vefat etmiş ve babasından da uzak bir şekilde büyümüş olan Umut, kendisini yalnız hissetmektedir. Ergenlik döneminde ebeveynden kopuş yaşanmasına bağlı olarak aile içi çatışmaların olması doğal bir durumdur. Fakat Umut’un yaşadığı çatışma bilişseldir. Bilişsel düşünme becerisi gelişen Umut, babasıyla arasındaki soğukluğu bütün yönleriyle düşünmeye, tartmaya başlar. Bu durumun yarattığı bunalımlar Umut’un kendi içinde babasına karşı cephe almasına neden olur. Hâkim anlatıcı tarafından bilinç akışı tekniğiyle okura sunulan bu kısımlar Umut’un bilişsel düşünmesini yansıtmaktadır:

“Babası bari yanında olsaydı, belki o kadar üzülmezdi. Gereksinim duyduğunda hiçbir zaman onu yanında bulamamıştı ki! Annesi, kendini

doğururken öldüğü için, içten içe bir suçluluk bile duymuştu. Yoksa babası da mı onu suçluyordu? Bu yüzden mi hep ondan uzak durmuştu? Ama dünyaya gelmeyi o istememişti ki! Onun ne suçu olabilirdi? Annesizlik yeterince güçlü zaten. Bir de babası olduğu hâlde babasızlığı yaşamak, onun içinde hep bir yara olarak kalmıştı.” (Yamaç, 2011:40)

Efsaneden Gerçeğe isimli eserin ana karakteri olan Defne’nin babası ile çatışma hâlinde olduğunu görmekteyiz. Hâkim anlatıcı annesi ve babası akademisyen olan Defne’nin büyüüp bir genç kız olmasıyla birlikte babasıyla arasındaki mesafenin arttığını okura aktarmıştır. Defne’nin babası Kenan Bey’in işlerinin hep çok yoğun olması zaman içinde kızıyla uzaklaşmasına neden olmuştur. Ergenlik dönemiyle birlikte hayatında yeni bir aşamaya geçen Defne’nin ihtiyaçlarının değişmesine babası karşılık verememiştir. Ergenlikte Defne’nin annesiyle olan rehber ebeveyn iletişimin yanında babasıyla bir iletişimsizlik olması sorunu ortaya çıkmıştır. Defne’nin arkeolog olan annesinin Olimpos’ta bir kazıya katılması sonucu evden gitmesiyle Defne ve babası yalnız kalmış ve aralarındaki ilişki dinamiği de buna bağlı olarak değişmiştir. Hâkim anlatıcı Defne’nin annesinin yokluğu ile yaşadığı yalnızlık hissiyle baş edemediğini babasının ise Defne’nin iç dünyasına ulaşabilmek için çaba gösterdiğini okura aktarmaktadır. Bu dönemde Defne ve babası arasında inişli çıkışlı bir ilişki olduğunu görmekteyiz. Hâkim anlatıcı Defne ile babası arasındaki bu durum karşısında Defne’nin istese de annesi kadar babasıyla bir yakınlık kuramadığını iç monolog yöntemiyle okura aktarmaktadır:

“Kenan bir süre Yasemin’le konuştuktan sonra telefonu kapattı. Şaşkınlıkla Defne’ye döndü; “Annene telefonda anlattıklarını bana da anlatabilirdin. Yemekte bir sürü vaktimiz vardı...” diye serzeniştebulundu.

Defne babasına baktı. Onu üzmemek istemiyordu. Ama ne yazık ki, annesiyle paylaştığı şeyleri onunla paylaşamıyordu. Belki de paylaşmak istemiyordu.”(Oktuğ, 2006:38)

Defne'nin ailesinde yaşadığı bir diğer çatışma da teyzesiyle olmaktadır. Eserde Defne'nin teyzesi Esin hâkim anlatıcı tarafından deli, dolu bir kadın olarak aktarılmıştır. Defne'nin Esin ile yaşadığı çatışmanın nedenini ise hâkim anlatıcı geriye dönüş tekniği ile okura sunmuştur. Eserde Defne kardeşi Cem'i bir trafik kazasında kaybetmiştir. Hâkim anlatıcı kaza anını anlatırken Esin'in Cem'i karşı kaldırımdan çağırdığını ve Cem'in teyzesine koşarken kaza geçirdiğini söylemektedir. Kazanın bu şekilde yaşanmasından dolayı Defne içten içe teyzesini suçlamaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin bilişsel anlamda edindiği beceriler onların neden-sonuç bağlamında düşüncelerine neden olmaktadır. Eserde yer alan bu durumda hâkim anlatıcı Defne'nin kaza anını her düşündüğünde teyzesinin Cem'i çağırması ve Cem'in koşması arasında bir neden-sonuç ilişkisi kurarak bu durum karşısında teyzesinin suçlu olduğunu düşündüğünün okura göstermektedir. Bu düşünme tarzı yanlış da olsa kardeşine duyduğu özlem ve sevgi Defne'nin bu şekilde düşünmesine neden olmaktadır. Hâkim anlatıcı Defne'nin teyzesinin kardeşinin ölümünün neden olduğunu neden-sonuç bağlamında düşündüğünü iç monolog tekniğiyle okura bilişsel düzlemde aktarmaktadır:

“Defne içini çekti. Bunu kimseye, hatta Burak'a bile itiraf edemiyordu ama içten içe teyzesini suçluyordu. Nasıl söyleyebilirdi ki, Esin Burak'ın annesiydi. Üstelik düşüncelerinin saçma olduğunun o da farkındaydı. Ama bazen engel olamıyordu işte... Kazanın olduğu gün, Esin karşı kaldırımdan seslenmemiş olsa, Cem karşıya koşmayacak ve geçen araba da ona çarpmayacaktı.” (Okтуğ, 2006:14)

Eserde Defne'nin kuzeni olarak yer alan Burak da annesi Esin ile çatışma yaşamaktadır. Burak'ın Esin ile yaşadığı çatışmalar çok boyutludur. Esin'in sorumsuz tavırları, Burak'ın arkadaş ilişkilerine müdahale etmesi gibi nedenler Burak'ın annesiyle çatışma yaşamasına neden olmaktadır. Zeynep ile Burak'ın arasında geçen bir diyalogda hâkim anlatıcı Burak'ın annesinin kontrolcü olduğunu okura aktarmaktadır. Oğlunun hayatındaki her şeye müdahale etmeye çalışması Burak'ın ona karşı olan tutumunu olumsuz etkilemektedir. Burak'ın kız arkadaşı olmasına dahi karışması annesiyle Burak arasındaki mesafenin gittikçe artmasına neden olmaktadır. Ergenlik döneminde ebeveynlerin çocuklarına karşı bu denli korumacı ve kısıtlayıcı yaklaşımı doğru değildir. Bu dönemde kimlik oluşturmaya çalışan bireylerin ebeveynleri tarafından

kısıtlanmaları doğrudan onların kişilik ve ahlaki gelişimlerini etkilemektedir. Bu sebeple eserde Burak'ın da bu durumdan etkilenip hatalar yapmaya başladığını görmekteyiz. Hâkim anlatıcı Burak'ın annesiyle ilgili bu hissettiklerini kuzeni Zeynep'e diyalog tekniği ile açıklamasını okura aktararak onu anlamamızı sağlamaktadır:

“ “ Anneme çok kızıyorum... Her yaptığımı karışıyor. Beni sürekli sorumsuzlukla suçluyor. Ama kendisi de yapması gereken hiçbir şeyi yapmıyor ki... Babamın bile sabrı taşmak üzere artık...” (Okтуğ, 2006:42)

Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek isimli eserin ana karakterlerinden olan Taylan ailesiyle meslek seçimi yüzünden çatışma yaşamaktadır. Kendi hayalleri ve babasının istekleri arasında sıkışan Taylan'ın yaşadığı bu çatışma eserde önemli bir yere sahiptir. Taylan tiyatro sanatçısı olmak istemesine rağmen babası onun doktor olmasını istemekte ve bu konuda Taylan'a baskı yapmaktadır. Bu durum karşısında kendisini çaresiz ve mutsuz hissetmektedir. Ergenlik döneminde ailelerin gençlerin geleceği üzerinde bu gibi baskılar kurmaları ergenlerin geleceklerine dair karamsar olmalarına neden olmaktadır. Eserde Taylan'ın ailesiyle yaşadığı bu durum karşısında hissettikleri kahraman anlatıcı tarafından iç monolog tekniğiyle okura aktarılmaktadır:

“Anlamıyorlardı... Yalvarmam yakarmam, kendimi savunmam boşunaydı. Hiç duymamışlar, hiç okumamışlar bir yerlerde sanki. İnsan yeteneği doğrultusunda bir meslek edinmeli, yoksa mutlu olamaz, dememişti kimse onlara. Mutlu olmamı istemiyorlardı. Daha kendi yolumu çizebilecek yaşa gelmemişim! Benim kötülüğümü isterler miymiş hiç, tabii iyiliğimi istiyorlarmış. Beni mutsuz bir doktor yapmak istiyorlardı. Hastalarıyla gönülsüz ilgilenen bir doktor... Kısa bir süre sonra on sekizime gireceğim, ama hâlâ çocukmuşum gibi davranıyorlar bana. Bütün anneler, çocuklarını öyle görür, diyor annem. Bütün anneler böyle görüyorsa bütün çocuklar mutsuz demek ki...” (Sertbarut, 2017:56-57)

İçimde Çiçekler Açınca isimli eserde Sevda ve ailesi Sevda'nın erkek arkadaşı olmasına karşı çıktıkları için çatışma yaşamaktadırlar. Ergenlik dönemindeki bireylerin birbirlerine karşı romantik duygular hissetmeleri oldukça olağan bir durumken Sevda'nın ailesi bu

duruma kesinlikle karşıdırlar. Bu durum her zaman ailesine karşı saygılı olan Sevda'nın onlara karşı gelmelerine neden olmaktadır. Atila ile olan ilişkisini her zaman savunan ve ilişkisine sahip çıkan Sevda'yı hâkim anlatıcı burada okura kararlı bir kişilik olarak sunmaktadır. Fakat ne kadar kararlı olsa da ergenlik döneminde tecrübesiz bir genç kız olması onun ailesiyle sevdiği insan arasında yaşadığı bu çıkmaz karşısında çaresiz hissetmesine neden olmaktadır. Eserde bu durum hâkim anlatıcı tarafından karanlık metaforu üzerinden okura aktarılmıştır. Pembe renkli bir odası olan Sevda, ailesiyle tartışıkça hâkim anlatıcı odanın karanlık bir tona döndüğünü söylemektedir:

“Bu oda kendi pembe odası mıydı?

Pencere perdesi pembeydi. Karyolası pembeye boyanmıştı. Çalışma masası, kitap dolabı, şifonyeri pembeydi. İpekkardeş bile pembeydi.

Odası kan çanağına dönüyordu, babası kapıda bağırdıkça. Ve Sevda bu kan çanağının içinde boğuluyordu. Akşam bir kara örtü gibi çökmüştü kentin üzerine, Sevda'nın dört köşe ışıklı dünyası gece mavisinin kurşunisiyle alacalanmıştı pencerede. Bu rengin hüznü, akşamın hüznüne karışıyordu.”
(İzgü, 2015:27)

İlk aşk macerasında ailesi tarafından desteklenmeyen Sevda kendisini yalnız hissetmektedir. Bu yalnızlık hissi Sevda'nın kendi evine ve odasına yabancılaşmasına neden olmaktadır. Burada karanlık üzerinden ifade edilen durum budur. Karanlık metaforu üzerinden Sevda'nın yaşadığı ruhsal çöküntü ve ailesinden uzaklaşması aktarılmaktadır. Ailesine oldukça bağlı olan Sevda'nın genital dönemde olmasından dolayı onun için birincil öncelik hâline gelen Atila'ya ailesinin karşı çıkması onlardan uzaklaşmasına neden olmuştur.

Kolaysa Ağlama'da eserin ana karakteri olan Mert annesi ile derslerine olan ilgisizliği ve okul içinde olan davranışlarından dolayı çatışmaktadır. Annenin Mert'in ortaokulun son senesinde olmasından dolayı SINAVda başarılı olabilmesi adına derslerini ihmal etmemesini istemesi çatışmanın ana unsurudur. Burada ‘SINAV’ kelimesi bizim için önemlidir. Ergenlik dönemindeki gençlerden beklenen hayata ve geleceğe adım atmaları durumu eserde ‘SINAV’ leitmotivi üzerinden ele alınmaktadır. Kahraman anlatıcı

tarafından SINAV kelimesinin bu şekilde eserde tekrarlanması Mert'in üzerinde oluşan baskıyı ve annesiyle olan çatışmanın onda yarattığı içsel zedelenmeyi ifade etmesi bakımından önemlidir.

Aile içi çatışma yaşayan bir diğer karakter de *Lise Aşkım*'da yer alan Zeynep'tir. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan Zeynep'in eserde ailesiyle arasında belirgin bir çatışma yoktur. Fakat ailesinin ayrılmış olması Zeynep'in kendi içinde bir çatışma yaşamasına neden olmuştur. Ergenlik dönemindeki bireyler için ebeveynlerinin bir arada bulunması önemlidir. Ebeveynlerinin ayrılması ergenin bu konuda kendisini suçlamasına neden olabilmektedir. Kahraman anlatıcı Zeynep'in yaşadığı bu travmanın onda büyük bir yalnızlık duygusunun oluştuğunu söyleyerek akademik başarısının da buna bağlı olarak düştüğünü okura aktarması Zeynep'in ailesinin dağılmasının onda bıraktığı etkiyi görmemiz açısından önemlidir. Buna bağlı olarak kahraman anlatıcı Zeynep'i yaşadığı utanç duygusunu aktararak onun yaşadıkları karşısında hissettiği suçluluğu okurun görmesini sağlamaktadır:

“Başıma gelenlerden kimi suçlayabilirdim ki; annemi mi, babamı mı? Kabul etmeliydim ki; tek suçlu bendim. Ve bunun bedelini bütün bir yıl çatır çatır ödeyecektim.” (Akıncı, 2005:8)

Söyleyemediğim Sözcükler isimli eserde Sıla'nın annesiyle çatışma hâlinde olduğu görülmektedir. Kimlik arayışında olan Sıla'nın öğretmen olan annesi anlayışlı fakat otoriter bir kadındır. Sıla ile arasındaki nesil farkının olan annesi kızının dinlediği müzikleri, giydiği kıyafetleri onaylamasa da Sıla'ya herhangi bir yasak uygulamaz. Buna rağmen Sıla annesinin otoriter ve baskıcı bir anne olduğunu söylemektedir. Sıla ve annesi arasındaki bu ilişki eserin en önemli çatışmalarındadır. Ergenlik dönemiyle birlikte kimlik arayışında olan gençlerin ebeveynleriyle olan bu tarz çatışmalar oldukça olağandır. Eserde kahraman anlatıcı Sıla'nın yalan söyleyerek arkadaşı Zeynep'in dağ evinde bir gece geçirmesi olayı üzerine annesiyle yaşadığı tartışmada ona karşı düşüncelerini okura aktararak Sıla ve annesi arasındaki çatışmayı onun gözünden anlayabilmemizi sağlamaktadır:

“... Diyelim ki, babam evde ve ondan izin almaya kalkıştım, o durumda da yine son karar senden çıkar anne; çünkü bu evin mutlak hâkimi, diktatörü, sensin anne, anladın mı?... Çünkü bu evde yalnızca senin borun öter. Çünkü sen kültürlüsündür, çünkü sen aydınsındır, çünkü sen eğitimcisindir; çünkü sen ilgili annesindir, çünkü sen, her şeyin en iyisini bilensindir!” (Özcan, 2001:141)

Eserde aile içi çatışma yaşayan diğer karakter de Cem’dir. Eserin kötü karakteri olan Cem’in ailesinde anne babası arasında ve kendisiyle ablasıyla arasında çatışmalar vardır. Varlıklı fakat sevgisiz bir ailenin çocuğudur. Bu durum Cem’in saldırgan ve umursamaz biri olmasına neden olmuştur. Babasının annesine yönelik kötü davranışlarının aynısı kendisi de ablasına karşı uygulamaktadır. Ergenlikle birlikte ebeveynlerin çocuklarının hayatında bir rehber olarak yer almaları görülmektedir. Burada Cem’in babası da onun için rehberdir. Fakat bu olumlu bir rehberlik değildir. Kahraman anlatıcı babası ve Cem arasındaki ilişkiyi yaşadıkları bir tartışmada ablası diyalog tekniğiyle vurgulayarak bu ilişkinin Cem’in kişilik gelişimine olan olumsuz etkisini okura aktarmaktadır:

“- Bak kardeşim, dedi, sen bir kuklasın. İplerin de babamın elinde. Eğer bir an önce aklını başına toplamazsan, şu beynini kullanmayı öğrenmezsen hep bir kukla olarak kalacaksın.” (Özcan, 2001:110)

Eserde yan karakter olarak birkaç bölümde yer alan Zeynep de aile içi çatışma yaşamaktadır. Ebeveynleri boşanma aşamasında olan Zeynep’in anne veya babasıyla olan belli bir çatışma eserde yer almaz. Fakat parçalanmak üzere olan ailesine yönelik duyduğu hüznün Zeynep’in ruh hâlini ve diğer insanlarla arasında olan iletişimini etkilemektedir. Eserde aile içi çatışmaların ergenlerin sosyal çevreleriyle olan ilişkilerini etkilemesi durumu Zeynep üzerinden verilerek okura aktarılmıştır. Zeynep’in Sıla ile birlikte dağ evinde aralarında yaşanan ufak tartışma buna örnektir. Burada okur Zeynep’in Sıla’ya karşı öfkeli olduğunu görmektedir. Bunun sebebi kendi ailesi dağılıyorken Sıla’nın böyle bir durum yaşamamasıdır. Ailesinde yaşanan olumsuz durumun diğer ailelerde olmadığını görmesi Zeynep’in kıskançlık hissiyle dolmasına ve diğer akranlarının yaşadığı problemleri küçümsemesine neden olmaktadır. Ergenlik döneminde görülen

benmerkezcilik burada Zeynep'i etkisi altına almıştır. Zeynep'in Sıla'ya olan bu çıkışı diyalog tekniğiyle okura aktarılmıştır:

“- Neden bana, sanki beni ilk kez görüyormuş gibi bakıyorsun? Sen anne-babanla, benim yaşadığım sorunları yaşamadığın için şanslısın, dedi hırçınca. Benim neler yaşadığımı asla anlayamazsın!.. Soru bile sormayan, ara sıra kısa yanıtlar veren bir dinleyicisin sadece.” (Özcan, 2001:127)

Eserin bir diğer yan karakteri olan Aysun'un aile içi çatışması eserde gösterilmez. Fakat hâkim anlatıcı Aysun'un aile yapısından bahsederek Aysun'un yaşatlarından daha erken büyümek zorunda kaldığını okura bilişsel düzlemde aktarmıştır. Annesinin evli bir erkekle evi terk etmesinin üzerine Aysun, babası ve kardeşleri yapayalnız kalmıştır. Kardeşlerinin yaşça Aysun'dan küçük olmaları onların sorumluluğunu da Aysun'un yüklenmesine neden olmuştur. Hâkim anlatıcı Aysun'un başında annesinin olmamasını özgürlük olarak ele alsa da Aysun akranlarından farklı sorumlulukla boğuşmaktadır. Ergenlik dönemi gençlerin gençliklerini tüm yönleriyle doruklarda yaşadıkları bir dönemdir. Eserde Aysun'un gezip tozması, sürekli sevgili değiştirmesi onun için bir kaçıştır. Ergenliğini diğer yaşlıları gibi yaşayamayan Aysun bu tarz metotlarla hislerinden kaçmaktadır. Hâkim anlatıcı eserde Aysun'u bu şekilde aktararak okurun bu çıkarımı yapmasını beklemektedir:

“Aysun koskoca evi, tek başına çevirir, bunun yanı sıra günde kırk kapı dolaşmayı da başarırdı. Aynı gün içinde hem Zeynep'te, hem Sıla'da, hem Korkmaz'da, hem de Murat'ta olabilir, sokakları arşınlamaktan geri kalmazdı.” (Özcan, 2001:71-72)

Aile içi çatışmalar zaman zaman her ailede görülebilen durumlardır. Fakat bu çatışmalar sürekli olarak tekrarlanması çocuk gelişimi açısından olumsuz bir noktadadır. Özellikle ergenlik gibi kritik bir dönemde bu gibi çatışmaların yaşanması ergenleri etkilemektedirler. Görüldüğü üzere tespit ettiğimiz eserlerde de bu durum belirtilmektedir. Aile içi çatışma yaşayan ergenlerin genel itibarıyla olumsuz bir ruh hâline bürünmesine, diğer sosyal ilişkilerinin zayıflamansa neden olmaktadır. Eserlerde bu durum belirtilerek ergenlikte aile ilişkilerinin ne denli önemli olduğu ortaya

koyulmaktadır.

2.2.2.2. Akran İlişkileri Açısından Ergenler

Ergenlik döneminde akran ilişkilerinin bireyleri bilişsel, ahlaki ve kişilik gelişimi açısından doğrudan etkilemektedir. Akranlarıyla sağlıklı iletişim kurabilen bireylerin bilişsel, ahlaki ve kişilik gelişimleri de bu doğrultuda desteklenmektedir. Akran ilişkilerinin ve onayının en önemli olduğu dönem olan ergenlikte akran ilişkilerinin olumlu olması bireylerin daha sağlıklı bir ahlak ve dolayısıyla da kişilik geliştirmelerine neden olmaktadır.

Adım Adım Hayata isimli eserde Serra'nın akran ilişkileri iki yönlüdür. Birincisi lise arkadaşlarıyla olan ilişkileri, diğeri ise üniversite arkadaşlarıyla olan ilişkileridir. Serra'nın lise arkadaşlarıyla çıkarsız, saf sevgi temelinde bir ilişkisi vardır. Lise çağları ergenlik döneminin etkililerinin en çok hissedildiği dönemdir. Bu dönemde akranların birbirlerini desteklemeleri ergenlerin olumlu bir kişilik ve ahlak gelişimi geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Akranların aralarındaki olumlu iletişim yetişkinliklerinde de bu tarz iletişim kurabileceklerini göstermektedir. Kahraman anlatıcı Serra'nın lise arkadaşlarının yanında kendini mutlu ve güvende hissettiğini okura sık sık ifade etmektedir. Kahraman anlatıcı Serra'nın lise arkadaşlarıyla yaptığı bir görüşmede onların Serra için ne kadar önemli olduğunu okurun bilişsel düzlemde hissetmesini sağlamaktadır:

“Bugün sevgili arkadaşarımla buluştuk.

Melis de burada değil miymiş Bir sevindim ki, bu kadar olur. Sıla, Melis, Esin, Toprak, Burak, Suphi geldiler. Ve tabii Dilek'çiğim vardı. Aslında onların okulunun tarihleriyle bizimki farklı ama toplantıyı biraz geriye aldık, böylece yine hep birlikteydik. Tam takım.

Birbirimizi ne biçim özlemişiz. Evet baştan başlayıp anlatmalıyım. Bu toplantının unutulmasını istemiyorum, anısı bu sayfaların arasında yer almalı.” (Ongun, 2000:155)

Serra'nın lise arkadaşlarıyla kurduğu bu samimi arkadaşlığın yanı sıra üniversite arkadaşlarıyla olan ilişkisi de bizim için önemlidir. Üniversite arkadaşlarıyla ilk başlarda oldukça iyi ilişkiler kuran Serra zamanla Alev ve Betül isimli iki kız arkadaşından uzaklaşmıştır. Bu durumun sebebi ise eserin ilerleyen bölümlerinde Serra'nın erkek arkadaşı olacak olan Oktay'a bağlı olarak gelişmiştir. Betül'ün Oktay'ın eski sevgili olması Serra'ya karşın bir gard almasına neden olmuştur. Her ne kadar Serra arkadaş ilişkilerini korumak istese de kızlar ondan uzaklaşmıştır. Ergenlikte genital dönemin etkilerinden dolayı romantik ilişkiler oldukça önemli bir hâl almaktadır. Bundan dolayı da akranlar aynı kişiye ilgi duydukları durumlarda rekabet duygusu geliştirebilmektedirler. Eserde Serra ve Betül arasında belirgin bir rekabet olmamakla birlikte kahraman anlatıcı Betül'ün bilişsel düzlemde böyle hissettiğini gözlem yoluyla okur aktarmaktadır.

Bu bağlamda bakıldığında eserde arkadaşlıkların iki yönlü olabileceği durumunun aktarıldığını söylememiz mümkündür. Ergenlik döneminde akran ilişkileri her ne kadar çok önemli bir yere sahip olsa da burada da gördüğümüz üzere akranlarımızla bazen olumlu ilişkiler kurarken bazen de olumsuz noktalarda buluşabiliriz. Bu durum oldukça normaldir. Eserde bu iki ilişki dinamiği ergen okura aktarılacak sosyal ilişkilerin çok boyutlu olabileceği gösterilmektedir.

Aramızda isimli eserde Eylül'ün akran ilişkilerinin oldukça kuvvetli olduğunu görmekteyiz. Kahraman anlatıcı Eylül'ün can dostum dediği Nalan, Sıla ve Deniz dışında pek fazla yakın arkadaşı olmadığını okura aktarmıştır. Bununla birlikte bu arkadaşlarıyla arasında gerçek ve kuvvetli bir bağ vardır. Fakat eserin son kısımlarında Eylül'ün akran ilişkilerinde çok büyük bir kırılma yaşanır. Eylül'ün can dostu Nalan ve eski sevgili Raşitani bir şekilde nişanlanır. Kahraman anlatıcı Eylül'ün hissettiklerini günlük şeklinde içmonolog tekniğiyle okura sunmuştur:

“Nalan nişanlanıyor... yani evleniyor. ‘Kiminle’ diye soracaksın büyük ihtimalle... Nalan, Raşit’le evleniyor. Sakın yanlış duyduğunu sanma. Can dostum, kardeşim, her şeyim; tek aşkımla, hâlâ deli gibi sevdiğim çocukla evleniyor.

Şu an içimde çağıldayan, acı dolu, kan dolu bir nehir var. Tatilden döndüm ve

her şey ortaya döküldü.” (İbiş, 2014:159)

Eserde Eylül’ün en yakın arkadaşı tarafından uğradığı ihanet gösterilmektedir. Ergenlik döneminde akran ilişkin atfedildiği önem ve Eylül’ün ailesinden göremediğini düşündüğü sevgiyi Nalan’dan gördüğünü düşünmesi gibi durumlar bu ihanetin Eylül açısından ne kadar yıkıcı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu durum ergen okur açısından mesaj niteliği taşımaktadır. Akran ilişkilerinin her zaman umulduğu gibi gitmediğini ergen okura göstermesi açısından önemlidir.

Derinlerde Fırtına’da Ezgi’nin arkadaş ilişkileri önemlidir. Ergenlik döneminde akranlar tarafından onaylanma ihtiyacı hissedilir. Bu durum da kimi zaman akranların birbirileri ile çatışmalarına yol açmaktadır. Eserde Ezgi’nin de akranlarıyla başlarda olumlu bir ilişkisi olsa da aşamalı olarak bu ilişki bozulmuştur. Hâkim anlatıcı Ezgi’nin yaşıtlarına göre olgun bir kişilik gelişimi geliştirmesinden dolayı akranlarıyla arasının açıldığını ifade etmektedir:

“En azından Nazlı vardı, Eren vardı... Başka kim olabilir diye düşündüğünde aklına kimsenin ismi gelmedi. “Bu kadar kişi mi kaldı etrafımda güvenebileceğim?...” Arkadaşlıkları da yavaş yavaş tükeniyordu. Sınıfta Nazlı’dan başka kimseye güvenmiyordu. Okul dışında da bir tek Eren vardı. Yaşıtları ondan çok farklıydı. Tek önem verdikleri şey, giyim-kuşam ve gösterişli sevgililerdi...” (Oktuğ, 20128:102)

Eserde Ezgi’nin akranlarıyla yaşadığı sorunların eserin genel olay örgüsüne uygun olarak gelişmiştir. Çünkü biz Ezgi karakterinin ruh hâlinin aile içi çatışmalarına bağlı olarak dengesiz bir hâle büründüğünü görmekteyiz. Bu durumun doğal bir yansıması olarak akran ilişkileri de aynı şekli almıştır. Eserde Ezgi’nin yaşadığı ruhsal çöküşe uygun olarak akran ilişkileri de bozulmaya başlamıştır. Bu yönüyle baktığımızda eserde ergenlerin yaşadıkları bir probleme bağlı olarak psikolojilerinin olumsuz etkilenmesinin diğer problemleri de doğurabileceği realist bir biçimde okura aktarılmıştır.

Dönemeç isimli eserde Melih’in akran ilişkileri değişik açılarla ele alınmıştır. Melih’in Zeynep ile olan ilişkisi, yurt arkadaşlarıyla olan ilişkisi ve okul arkadaşlarıyla olan ilişkisi

ayrı bağlamlarda incelenmelidir. Zeynep ile olan arkadaşlığı daha çok gönül ilişkisi boyutundadır. Eserde Melih ve Zeynep arasında bir ilişki olmasa da Melih'in İstanbul'a gelme nedeninin bile Zeynep olması ona karşı duyduğu özel ilginin bir yansımasıdır.

Melih'in yurt arkadaşlarıyla olan ilişkisi ise oldukça kuvvetlidir. Benzer yaşantılara sahip çocuklarla kaldığı yurttaki İbrahim hem yurt hem sınıf arkadaşı olması bakımından önemlidir. Eserde bu iki karakterin birlikte okula gidip gelerek ortak bir sosyal çevre kurdukları görülmektedir. Özellikle sıra arkadaşı Serdar ile kurduğu arkadaşlık okurun Melih'in kişilik ve ahlak gelişimini görmesi açısından önemlidir. Serdar'ın uyuşturucu kullandığını öğrenmesiyle birlikte arkadaşının yanında olup ona destek vermesi Melih'in kuvvetli bir kişilik ve ahlak gelişimi geliştirdiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında eserde geçen bu olay okurun Melih'in akran ilişkilerindeki fedakâr karakterini göstermesi bakımından önemlidir. Hâkim anlatıcı Serdar'ın uyuşturucu krizine girmesinden sonra gerçekleşen ilk karşılaşmalarındaki diyalogu okura sunmaktadır:

“Melih, Serdar'a sarılıp,

- Seni gördüğüme sevindim ortak, dedi. Zimba gibi görünüyorsun. Artık kötü günleri geride bıraktık değil mi?

Serdar da gülümsedi. Gözleri ilk kez böylesine duru ve rahat bakıyordu dünyaya.

- Hem de nasıl dostum. Yeniden doğmuş gibiyim.” (İçözü,2008:150)

Eserde Zeynep'in akran ilişkileri konusunda zorluk yaşadığı görülmektedir. Ergenlik döneminin en büyük problemlerinden olan zorbalıkla karşılaşan Zeynep, okulun ilk zamanlarında derin bir yalnızlıkla mücadele etmiştir. Vanlı olmasından dolayı zorbalığa maruz kalması Zeynep'in hiç beklemediği bir şeydir. Van'dan İstanbul'a yeni gelmesinden dolayı birtakım sorunlar yaşamayı doğal bulmasına rağmen arkadaşlarının ona bu denli bir yaklaşımda bulunmaları Zeynep'i çok şaşırtmıştır. Buna karşın Zeynep arkadaşlarına ılımlı tavrını sürdürmeye devam etmiştir. Zeynep'in karşılaştığı bu tavır karşısındaki hislerini okura aktaran hâkim anlatıcı Zeynep'in güçlü kişiliği karşısında kırılgan bir yapısı olduğunu da göstermektedir:

“Zeynep büyük bir savaşın içindeymiş gibi hissediyordu kendisini. Yeni bir ortamda, yeni arkadaşlara uyum sağlamakta zorlanacağını biliyordu, ama böylesini hiç beklemiyordu.” (İçözü, 2008:77)

Eserde Serdar’ın Melih ile olan ilişkisi önemlidir. Melih’in sınıfa ilk geldiğinde Serdar’ın yanı boş olduğu için onunla oturması Serdar’ın hayatının olumlu anlamda değişmesine neden olmuştur. Melih’ten önce uyuşturucu kullanan ve akranlarına karşı kendisini kapatan Serdar, Melih’in hayatına girip onu uyuşturucudan uzaklaştırmasıyla birlikte daha olumlu bir tutum içerisinde olmuştur. Eserde Serdar’ın Melih ile olan arkadaşlığında akranların birbirlerinin hayatları üzerindeki olumlu etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Ergenlik döneminde rehber konumuna geçen akranlar bu eserde olduğu gibi gençlerin hatalarından ders çıkarmalarına yol açabilmektedir. Bu durum eserde yer alması oldukça kıymetlidir. Melih’in Serdar için önemini hâkim anlatıcı okura bilişsel düzlemde aktarmıştır:

“Serdar’ın yaşamında yeni bir pencere açılmıştı. Aylardır yan yana oturduğu bu Vanlı çocuk; Melih, ona dünyaya farklı bir açıdan bakmasını öğretilmişti birden. Ne zamandır unutmaya çalıştığı dostluk, sevgi, arkadaşlık kavramlarını yeniden anımsatmıştı. Dünyasını oluşturan renk tablosunda siyah ve beyazdan başka renkleri de görmeye başlamıştı.”(İçözü, 2008:129)

Eserde Melih akran ilişkileri açısından önemli bir dinamiktir. Serdar ve Zeynep ile olan arkadaşlığı ikisi için de olumlu bir arkadaşlıktır. Zeynep’i hissettiği yalnızlık ve ait olmama hissi karşısında desteklerken Serdar’ın ise edindiği kötü alışkanlıktan kurtarmıştır. Eser içerisinde Melih’in bu denli iyi bir arkadaşlık örneği göstermesi okur açısından önemlidir. Hayatta karşımıza çıkan bazı arkadaşlıkların ne denli önemli bir rolü olabileceğini ergen okura göstererek onlara mesaj verilmektedir.

Düşlerin Ötesi’nde Umut’un akranlarıyla arasında olan ilişki oldukça iyidir. Çevresindeki insanlar tarafından sevilen ve beğenilen biri Umut, babasını kaybettiği zamanda da akranlarının desteğini üzerinde hissetmiştir. O anlatıcı tarafından okura aktarılan

bölümlerde yalnızca bir gözlem vardı. Umut'un arkadaşlarından gördüğü bu desteğe karşı hissettikleri yansıtılmaz:

“Umut her zamanki saatinde okula gitti. Arkadaşları onu burun bir neşeyle karşıladı. Evlerine dek gelemeyenler, okulda karşılayıp üzüntülerinin bildirdi.” (Yamaç, 2011:121-122)

Efsaneden Gerçeğe isimli eserde Defne'nin akran ilişkileri de önemli bir yere sahiptir. Arkadaşlarıyla olumlu bir ilişki içerisinde olmasına rağmen kuzeni Burak'ın Buket ile ilişki yaşaması Defne'nin arkadaş ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur. Buket'e âşık olan Emre'nin yanında olan Sıla Defne'ye cephe alarak onun yalnız kalmasına neden olmuştur. Yalnızlaşan Defne akran ilişkilerinin olumsuz yüzüyle karşılaşmıştır. Eserde ergenlerin aralarında yaşanan romantik ilişkilerin akran ilişkilerine olan etkisi yansıtılmaktadır. Bu durumun Defne'nin üzerinde yarattığı sorunlar üzerinde durularak Defne'nin yalnız bir genç kız olarak akran ilişkileri ile yüzleşmesi eserde önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda bakıldığında eser içerisinde ergenlerin akranlarıyla yaşadığı karmaşık ilişkiler ve çatışmalar okura aktarılarak bu anlamda okurun bir bilinç edinmesi amaçlanmaktadır. Arkadaşlık ilişkilerinin zaman zaman geçtiği bu sınavların önemini okura kavratması açısından da eser öğretici olmaktadır. Defne'nin arkadaşlarıyla yaşadığı bu durum karşısında hissettikleri hâkim anlatıcı tarafından Okan ve Defne arasında diyalog tekniği üzerinden okur aktarılmaktadır:

“Bana çok haksızlık ettiklerini düşünüyorum. Umarım İstanbul'a döndüğümde her şey yoluna girer. Yok yere onların dostluğunu kaybetmek istemiyorum.”

Okan durdu. “Eğer aramızda gerçek bir dostluk varsa, bu tür ufak tefek kırgınlıklar bizi birbirimizden ayıramaz. Ayırırsa, zaten dostluk yokmuş demektir...”

Aslında Defne de Okan gibi düşünüyordu. Gerçek dostluklar, kırgınlıkları aşabilirlerdi. (Oktuğ, 2006:145-146)

Eserde Defne'nin değişken arkadaşlık ilişkisi onun ruh hâli üzerinde etkili olmuştur. Kendisinin elinde olmayan bir nedenden dolayı arkadaşlarıyla arasının bozulması karşısında haksızlığa uğradığını düşünen Defne hem öfkelenmekte hem de arkadaşlarıyla arasının bozulmasına oldukça fazla üzölmektedir. Bu durum Defne'nin akran ilişkilerine verdiği önemi göstermesi açısından önemlidir. Ergenlik döneminde akranların birbirlerine verdikleri önem düşünöldüğünde bu durumun oldukça normal olduğunu söylememiz mümkündür.

Gece Defteri isimli eserde Canan'ın Alper ile kurduğu arkadaşlık ilişkisi önemlidir. Kahraman anlatıcı günlük sayfalarına Alper'den hiç bahsetmediğini anlatır. Bu anlatımda aslında Alper'i çok önceden tanımış olması gerektiği hissi okura hissettirilir. Alper'in yaşitlarındaki farklı olarak költür, sanat ve edebiyata olan ilgisi Canan'ın ilgisi çekmiştir. Canan, hissettiklerini Alper ile arasında geçen bir diyalog üzerinden ona da ifade etmiştir:

““ Çok iyi bir insan olduğunu tahmin ediyordum. Şimdi görüyorum ki, tahminimde yanılmamışım. Çok teşekkür ederim sana. Ben daima böyle düzeyli arkadaşlıklar istemişimdir.”” (Yavaşlı, 2003:35)

Kent Düşleri isimli eserde Engin'in akran ilişkileri kırsal kesimdeki ve şehirdeki şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Engin'in yaşadığı küçük ilçede Ezgi, Doğan, Özge ve Öztürk isimlerinde çok sevdiği ve iyi anlaştığı arkadaşları varken şehirde yapayalnızdır. Şehirdeki sınıf arkadaşları tarafından kırsal kesimden geldiği için dışlanmakta ve küçük görölmektedir. Engin'in yeni yaşam alanında arkadaş edinememesi ilçedeki arkadaşlarıyla geçirdiği güzel günleri düşlemesine neden olmaktadır. Bu sebeple eserde geriye dönüş tekniği sıkça kullanılarak Engin'in arkadaşlarıyla geçirdiği mutlu zamanları okur sunulmuştur. Ergenlik döneminde akran zorbalığı en sık karşılaşılan durumlardan birisidir. Engin'in burada yaşadığı zorbalık sosyoekonomik bağlamında olmuştur. Kahraman anlatıcı Engin'in yaşadığı bu durumu okura doğrudan aktarmıştır:

“Okulda arkadaşım yok. Şimdilik uzak duruyorlar. Daha doğrusu küçömsüyorlar. Omuz vuruyorlar, çelme takıyorlar. Sataşıyorlar, alay ediyorlar.” (Köseoğlu, 2010:123)

Kırsaldan kente göç eden Engin burada yaşadığı yalnızlık hissini eski anılarına tutunarak bastırmaktadır. Yaşadığı uyum sorunu dolayısıyla yeni yaşam alanında arkadaş edinemeyen Engin geriye dönüş teknikleriyle eski arkadaşlarıyla olan hatıralarını anımsamaktadır. Bu durum yeni ortama uyum sağlayamayan bir ergen için oldukça normaldir. Bireyler konfor alanlarının dışına çıktıklarında birtakım uyum sorunları yaşayabilirler. Özellikle ergenlik dönemi gibi akran ilişkilerinin en önemli olduğu bu dönemde ergenlerin yaşadıkları bu sorunlar onlar için zorlayıcı olabilmektedir.

Kolaysa Ağlama'da Mert'in akran ilişkileri açısından zorluk yaşayan bir ergen olduğu görülmektedir. Yeni başladığı okulda uyum sorunu yaşayan Mert, yalnız kalmaktadır. Akran ilişkilerinin en çok önemsendiği ergenlik döneminde Mert'in arkadaşsız kalması Mert'in derin bir yalnızlık hissine bürünmesine neden olmaktadır. Psikoloğuyla olan seansında aralarında geçen diyalogda bunu kendisine de itiraf etmektedir:

“Hiç arkadaşım yok! Bir tane bile. Oysa, kimsenin hoşlanmadığı, sevimsiz, kaba saba tiplerden biri değilimdir aslında. Ne olduysa, okula yeni başladığım o ilk birkaç haftada oldu.” (Geridönmez, 2007:61)

Lise sınavına hazırlanan Mert'in akranlarıyla yaşadığı çatışmalar onun sınav senesinde hissettiği önemli bir stres unsuru olması bakımından dikkat çekmektedir. Ergenliğin başlarında olan Mert bir arkadaş grubunun üyesi olarak kabul görmek istemektedir. Bulunduğu gelişimsel özellik dikkate alındığında bu durum oldukça normaldir. Fakat arkadaşları tarafından dışlanmak onda olumsuz ruh hâlinin oluşmasına neden olmaktadır. Mert'in yaşadığı bu durum hemen her ergenin başına gelebilecek bir durumdur. Ergenlik içerisinde görülen bu akran çatışmalar bireyler için zorlayıcı olabilmektedir. Mert'in akranlarıyla yaşadığı çatışmalar onun stres seviyesini artırmasıyla sınava odaklanmasını zorlaştırmaktadır. Bu durumlar göz önüne alındığında diyebiliriz ki eserde Mert'in yaşadığı akran çatışmaları kurgunun güçlenmesine ve gerçekçi olmasına katkı sağlamaktadır.

Mine Kızlar Yurdunda isimli eserde küçük bir ilçeden büyükşehir lise eğitimi için gelen

Mine, ilk zamanlarda yurt arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kuramaz. Mine'nin yurt arkadaşları hakkında düşünceleri iç monolog tekniği ile okura sunulmaktadır. Mine, kızların dış görünüşlerinden çıkarım yaparak onların 'arsız' (Pekşen, 2014:34) olarak nitelendirmektedir. Burada Mine'nin bilişsel düşünce yapısını da görmekteyiz. Ergenliğin ilk aşamalarında küçük bir kız olan Mine, arkadaşları hakkında yorum yaparken tek yönlü bir bilişsel düşünme göstermiştir.

Mine'nin yurt arkadaşları ile olan ilişkisinin aşamalı olarak iyileştiğinin görürüz. İlk kez ailesinden uzakta kalmak zorunda olan Mine'nin yurttaki diğer kızlara olan tavrı da yabancı ortama alışmasıyla birlikte iyileşme göstermiştir. Yurt arkadaşları Yasemin, Ceren Abla, Mehtap Abla gibi isimler Mine'nin olumlu ilişki kurmayı başardığı yurt arkadaşları olarak eserde yer almaktadırlar.

Söyleyemediğim Sözcükler'de Sıla, Zeynep ve Aysun'un birbirleriyle olan ilişkisi dikkat çekmektedir. Eserin ana karakteri Sıla'nın iki yakın arkadaşı Zeynep ve Aysun'dur. Bu üç genç kızın aralarındaki ilişki ise dalgalıdır. Kimi zaman çok iyi anlaşılan bu kızlar kimi zaman da çatışma yaşarlar. Bunun sebebi ise ergenlik döneminin getirdiği karışık ruh hâlidir. Yaşıt olan bu kızlar hayatlarında benzer sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bundan dolayı da birbirlerini anlamakla birlikte bir yandan da bu sorunların yarattığı stres nedeniyle çatışmalar yaşayabilmektedirler. Bu durum ergenlik dönemi için oldukça olağandır. Dolayısıyla bu üç genç kızın arkadaş ilişkileri içinde bulundukları gelişimsel dönem göz önüne alındığında olması gerektiği gibidir. Hâkim anlatıcı eserde kızların arasındaki çatışmaları okura aktararak okurun bu çıkarımı yapmasını beklemektedir.

Üçünü de Sevdim isimli eserde Murat'ın akran ilişkilerindeki tutumunun olumlu olduğunu görmekteyiz. Murat'ın köydeki arkadaşları Koço ve Şilan ile ilçedeki arkadaşı Selen ile oldukça iyi anlaştığı görülür. Bununla birlikte ilçede Berkan ve Orkan isimlerinde iki arkadaşı Murat sevmiş olsa da çocuklar Murat'tan habersiz onun adına Selen'e mektup yazarlar. Bu durum Murat'ın Selen ve babasına karşı mahcup olmasına neden olur. Fakat Murat o kadar iyi bir çocuktur ki onları adını vermez. Eserde Murat'ın kurduğu en önemli akran ilişkisi ise Koço ile olandır. Kahraman anlatıcı Murat'ın Koço ile olan ilişkisini okura sunmaktadır:

“Komşumuzun oğlu Koço bu. Benim her şeyimdir o. tek arkadaşımıdır. Beni kıskanır; bu yıl okula gideceğimi, sınıfın en iyisi olmamı, anamın ördüğü alacalı kazağımı, her şeyimi. Kıskandığını da açık açık söyler. Ama gene de iyi çocuktur.” (Polat, 2013:25)

Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda isimli eserde Hasan’ın akran ilişkileri iki yönlü incelenebilir. Bunlardan ilki mahalledeki çocuklarla olan ilişkisidir. Bir gecekondu mahallesinde yaşayan Hasan ve güvercinleri mahallenin çocukları tarafından sevilmezler. Eserde Hasan ve çocuklar arasında geçen bir diyalogda çocukların Hasan’ın şehir hayatına uygun olmadığı yönünde ifadeler yer almaktadır. Ergenlik dönemindeki sosyoekonomik zorluklar bireylerin öz denetim ve yaşam becerileri gibi konularda zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır (Tercanlı Metin, Harma ve Gökçay, 2017:2). Hâkim anlatıcı sosyoekonomik açıdan farklı olmasından dolayı akran zorbalığına maruz kalan Hasan’ın bu duruma öfkelenişinin okura aktarmaktadır:

“Hasan, fena hâlde öfkeleni. Kendisiyle dalga geçen, üzerine gülen bu çocuklara ne söyleyeceğini bilemedi. Şehirdekilere hayat dersi vereceğine, hayat dersini almaya başlamıştı bile.” (Güler, 2011:28)

Hasan’ın içinde bulunduğu bir diğer akran ilişkisi de okul arkadaşlarıyla olandır. Hasan’ın güvercinlerinin mahalleli tarafından belediyeye verilmek istemesi karşısında başta Oya ve Umut olmak üzere diğer okul arkadaşları ona destek olmuştur. Büyükşehirde kendisini ait hissetmeyen ve yalnızlık yaşayan Hasan’ın yoldaşları olan güvercinleriyle olan bu durumu karşısında okul arkadaşlarından destek görmesi eserde Hasan’ın şehre karşı diğer bölümlerde daha ılımlı olmasına neden olmuştur.

İncelediğimiz eserlerde akran ilişkileri iki yönüyle ele alınmıştır. Eserlerde olumlu ve olumsuz akran ilişkilerinin çeşitli yönlerle ergen okura sunulduğu dikkat çekmektedir. Bu duruma göre söyleyebiliriz ki ergenlikteki akran ilişkileri bulunulan dönemin gelişim özelliklerine değişkenlik gösterebilmektedir. Bu dönemde olan ergenlerin hepsinin değişken bir ruh hâlinde olmaları onların zaman zaman birbirleriyle çatışmalar yaşamalarına neden olabilmektedir.

Bununla birlikte incelediğimiz eserlerde yer alan ergen karakterlerin özellikle toplumsal uyum sorunu bağlamında bir akran ilişkilerinin olduğunu söylememiz mümkündür. *Dönemeç, Kent Düşleri, Mine Kızlar Yurdunda, Üçünü de Sevdim ve Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda* isimli eserlerde yer alan karakterler yaşadıkları toplumsal uyum sorunları dolayısıyla yalnızlaşmaktadırlar. Bu durumun ortak bir konu olarak eserlerde işlenmesi önemlidir. İncelediğimiz eserlerin yıllarına baktığımızda köyden kente göçün arttığı bu zamanlarda ergenlerin hissettiği bu duyguların gerçekçi bir anlayışa okura sunulması önemlidir.

2.2.2.3 Âşık Olan Ergenler

İnsanın yaşadığı en temel duygulardan birisi aşktır. Sevme ve sevilme arzusuyla dünyaya gelen insanlar büyüüp olgunlaştıklarında karşı cinse karşı daha özel hisler besleyebilmektedirler. Ergenlik döneminde bireylerin sosyal çevreyle olan etkileşimi çerçevesinde karşı cinsle de yakın temaslarda bulunmaktadır. Bu durum ergenlerin kişilik gelişimlerini doğrudan etkilemektedir (Birsel Nemlioğlu, 2011:23-34). Çalışmamız kapsamında eserlerde yer alan âşık ergenleri tespit ederek hissettikleri bu duygunun onlarda bıraktığı psikolojik etkileri ele almaya çalışacağız.

Adım Adım Hayata'da Serra'nın hayatında erkek arkadaş olarak Oktay'ı görmekteyiz. Fakat eserin bazı bölümlerinde ilk ergenlik yıllarındaki eski erkek arkadaşı Cüneyt'ten de bahsedilmektedir. Hatta Cüneyt'i tekrar görmektedir. Fakat vaka zamanında gelişen ilişkisi Oktay ile olmuştur.

Serra'nın Oktay ile ilişkisi hızlı bir şekilde gelişmemiştir. Bunun nedeni ise Cüneyt ile olan ilişkisinde kalbinin çok kırılmış olmasıdır. Ergenliğinin ilk yıllarında yaşadığı başarısız bir deneyimden dolayı yeni duygulara karşı kendisini kapatmıştır. Serra'nın Oktay ile yaşadığı bu inişli çıkışlı ilişki eserin de ana unsuru olmuştur. Serra'nın geçmiş tecrübelerinde yaşadığı zorlukları sırtlanması ve yoluna devam etmesi eserdeki ana çatışmayı oluşturmaktadır. Bununla birlikte okur Serra'nın bu durumu atlatabilmesini olumlu bir kişilik gelişimi geçirdiğini bilişsel düzlemde anlamaktadır.

Aramızda isimli eserde Eylül'ün Raşit'e olan aşkı en başından itibaren adım adım işlenmiştir. Raşit ile ilk tanışması, sevgili olması, Raşit'in annesiyle çatışma yaşaması ve en sonunda en yakın arkadaşıyla aldatılması eserdeki romantik çatışmayı oluşturmaktadır.

Ergenlik döneminde romantik ilişkiler özellikle genç kızlar için oldukça önemlidir.

Eserde bu durum üzerinde oldukça fazla durulmuştur. Sınav senesinde olmasına rağmen kahraman anlatıcının okurla paylaştığı en büyük kaygı aşk hayatıdır. Bu durum ergenler için romantik ilişkilerin öneminin gözler önüne sermektedir. Eylül ile Raşit arasında masumane başlayan fakat sonradan oldukça kötü bir hâle bürünen aşk ilişkisi de bu bağlamda bizim için oldukça önemlidir.

Eylül'ün Raşit ile olan ilişkisi eserin en önemli çatışma noktasını oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde karşı cinsle olan yakınlaşmalar özellikle kızlar için zorlayıcı olabilmektedir. Eserde Eylül'ün de zaman zaman ilişkisiyle ilgili zorluklar yaşaması kurgunun gerçekçiliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Eylül'ün Raşit ile olan ilişkisinde yaşadığı iniş-çıkışlar ve devamında uğradığı ihanet onun karakter gelişimine katkıda bulunmuştur. Eserde Raşit ile yaşadığı her zorlukta Eylül'ün gelişim aşamasında olan benliğinin boyutunu görmekteyiz.

*Aynada Görmediklerin'*de Baran ve Eylül'ün birbirlerine âşık olduklarını görmekteyiz. Sınıf arkadaşı olan bu iki genç, aynı sosyal çevrelerde bulunmaktadır. Karakter olarak da benzer özellikler gösteren bu iki genç birbirlerini çok sevmektedirler. Eserde hâkim anlatıcı Baran ve Eylül arasındaki aşkı sık sık ifade etmektedir. Eserde masumane ve destekleyici bir birliktelik olarak yansıtılan bu ilişki, genital dönemin özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir. İkisi de aynı yaşta olan ve aynı ihtiyaçlarda olan bu iki gencin aralarındaki aşk ilişkisi eserde ergenlik döneminde karşı cinsin öneminin artmasını göstermektedir. Baran ve Eylül arasındaki ilişki yalnızca cinsel hazlara değil aynı zamanda dostluğa dayanmaktadır. Bu durum ergenlikteki akran ilişkilerinin ve romantik ilişkilerinin bir arada olabileceği durumlar olduğunu da göstermektedir. Eserde hâkim anlatıcı Baran ve Eylül'ün yaşadığı ufak bir tartışma sonrasında hemen tatlıya bağlayıp birbirlerine sevgilerini dile getirdiklerini diyalog tekniğiyle okura aktararak aralarındaki ilişkiyi görmemizi sağlamaktadır:

“Baran onu çenesinden tuttu ve yüzünü kendine çevirdi. “Seni seviyorum,” dedi fısıldayarak.

“Ben de seni...” (Okтуğ, 2013:172)

Eserde Umut ve Ceylin de âşık karakterler arasındadır. Umut ve Ceylin'in arasındaki aşk yasaklı bir aşktır. Bunun nedeni ise Umut ve Ceylin'in ağabeyi olan Baran'ın çok yakın arkadaş olmasıdır. Umut çocukluktan beri âşık olduğu Ceylin'e arkadaşını kaybetmemek için yaklaşmamıştır. Umut Ceylin'i çok sevmesine karşın arkadaşıyla olan ilişkisine zarar vermemek için ondan yıllarca uzak durmuştur. Umut'un yaptığı bu fedakârlık arkadaşına verdiği değeri ifade etmektedir. Umut'un arkadaşını kendi arzularının önünde tutması onun ahlaki olarak empati yeteneği yüksek bir ergen olduğunu göstermektedir. Ergenlik dönemindeki gençler genel itibariyle başkalarının hislerine karşı duyarsız olmakla birlikte ahlaki ve kişilik gelişimi kuvvetli olan Umut bu şekilde davranmamıştır. Eserde Umut'un Ceylin'e olan aşkı hâkim anlatıcı tarafından okura bilişsel düzlemde aktarılmıştır:

“...Kendisinin de çok hoşlandığı bir kız vardı. Ama bu öyle biriydi ki, kim olduğunu asla söyleyemezdi. Belki de âşıktı. Ama onunki umutsuz bir aşktı. Sadece âşık olduğu kıza değil, hiç kimseye aşkını açıklayamıyordu... Bu aşkın ortaya çıkması onun en eski ve en yakın dostunu kaybetmesine neden olabilirdi. Çünkü o, Ceylin'e âşıktı. Hem de yıllardan beri...” (Okтуğ, 2013:41)

Eser içerisinde ele alınan iki aşk öyküsü de kurgu açısından oldukça realisttir. Baran ve Eylül'ün akran ilişkisinden doğan aşkı ve Ceylin ve Umut'un aynı sosyal çevrede olmalarından doğan aşkları eser içerisinde ergenlerin yaşadığı veya yaşayabileceği ilişkileri göstermesi açısından önemlidir. Eserde kurulan aşk ilişkileri ergenliğin dönemsel özelliklerine uygun olarak ele alınmıştır. 16-18 yaş aralığında bu tarz ilişkilerin yaşanması oldukça olağandır. Eserde aşk ilişkilerinin dinamiği ergenliğin dönemsel özelliklerine uygun olarak verilmiştir.

Ayrı Dünyalar isimli eserde, eserin baş kahramanı Sinem Günay isimli bir gence âşıktır. Günay ergenlik dönemindeki Sinem'in ilk sevgilisidir. Bu yüzden de Sinem için oldukça önemlidir. Sinem Günay ile ilgili hiçbir olumsuz düşünce hissetmez. Ailesi, sınıf arkadaşları ve Dilşan Günay'ın Sinem için uygun birisi olmadığını ifade etseler de Sinem asla onları dinlemez. Ergenlik dönemi kişilik gelişiminde genital döneme denk gelmektedir. Sinem'in Günay ile olan ilişkisinde de genital dönemin özellikleri

görülmektedir. Sinem'in Günay'a karşı tutumunda bu dönemin özellikleri ağır basmaktadır. Ergenlik dönemiyle birlikte cinsel dürtülerin uyanmaktadır ve duygusal ilişkilerde bu dürtüler etkili olabilmektedir. Sinem'in de yaşadığı tam olarak budur. Günay ile olan yakınlaşmasında içinde bir yerde yanlış olduğunu hissetse de cinsel dürtüleri ona engel olmaktadır:

“Bir yarım, yanlış bu Sinem, kendine gel, diyordu. Diğer yarım ise söz dinlemiyor, bırak, bu anı yaşa, kimseye aldırma, diyordu. Sıcak nefesini yüzümde hissettiğimde olacakları bildiğim halde hiçbir şey yapamadım. Gözlerim kapalı, öylece durdum. Çünkü iki yarımın arasında kalmış, kendimim tamamlayamamıştım. Gerçek ben olmama ailem hiç izin vermemişti ki...” (Şeker, 2012:78)

Eserde Sinem'in yanlış bir ilişki içerisinde olduğunu görmemiz ergen edebiyatı açısından oldukça önemlidir. Çünkü bu dönemde gençler genital hislerle hareket ederek hata yapmaya müsait olmaktadır. Kendileri için doğru veya yanlışın ne olduğunu henüz ayırt edemezler. Bu dönemde aileden ziyade akran ilişkilerine önem verilmesi de ilişkilerinde ailelerinin etkilerini en düşük seviyeye düşürmektedir. Eserde de bu durumlara bir örnek verilmiştir. Sinem için olumsuzluk bir birlikteliğin yansıtılması bu dönemde ergenlerin en çok yaptıkları hatalardan biridir.

Bütün Sabahlarım Senin Olsun isimli eserde Çiçek'in okul arkadaşı Furkan'a âşık olduğunu görmekteyiz. Çiçek'in ilk aşkı olan Furkan onun için çok önemlidir. Tatile gittiğinde dahi sabah akşam Furkan'ı düşünen Çiçek'in aşkı ergenliğin ilk aşk heyecanını yansıtması açısından önemlidir. Aralarında sevimli ve masumane bir sevgi bulunmaktadır. Eserde Çiçek ve Furkan'ın yaptığı motor gezisi, Furkan'ın Çiçek için Kuşadası'na gelmesi gibi olaylar aralarındaki sevgi bağını göstermesi açısından önemlidir. Kahraman anlatıcı Furkan'ın Kuşadası'na gelmesiyle Çiçek'in yaşadığı özlem ve mutluluk duygusunu okura aktarmıştır:

“Furkan çayını unuttu. Motosikletini çalıştırdı. Arkasına bindim. Sıkıca sarıldım. Özlemişim; Furkan'ın kokusunu özlemişim, sırtına sarılmayı özlemişim, sesini, bakışını, gülüşünü özlemişim, ben Furkan'ı çok çok

özlemişim.” (İzgü, 2004:121)

Derinlerde Fırtına isimli eserde Ezgi’nin iki kişi arasında yaşadığı bocalama dikkat çekmektedir. Eserin başında Doruk ile ilişkisi olan Ezgi, ondan ayrıldıktan sonra arkadaşının ağabeyi Eren ile yakınlaşır. Ezgi yaşadığı depresyon ve aile sorunlarının da etkisiyle Doruk ve Eren arasında kalmaktadır. Doruk Ezgi için yaştığı olması, ortak alanlarının fazla olması bakımından çekici gelirken, Eren ise olgun ve üniversiteli olması bakımından çekici gelmektedir. Eserdeki romantik çatışma Ezgi’nin yaşadığı bu ikilem üzerinden kurulmaktadır.

Bu noktada eserde özellikle Eren’e karşı duyduğu bizim için önemlidir. Kendisinden yaşça büyük olan Eren, Ezgi’nin ailesindeki sorunların büyüdüğü bir noktada hayatına girmiştir. Eserde Ezgi’nin babası ikinci evliliğini yapmış, annesi ise evlenme aşamasındadır. Ebeveynlerinin yeni romantik ilişkiler kurması Ezgi’nin kendisini yalnız hissetmesine neden olmuştur. Tam bu dönemde arkadaşının ağabeyi olan Eren’in sıcak ve samimi tavırları ondaki bu yalnızlığı gidermiştir. Her ne kadar Eren’in Ezgi’ye yaklaşımında romantik bir ilişki olmasa da Ezgi hissettiği boşluğu doldurabilmek için babacan tavrılı, kendisinden yaşça büyük Eren’e ilgi duymaya başlamıştır. Eserde ele alınan bu durumu ergenlik döneminde pek çok genç yaşamaktadır. Yalnızlaşan ergenlerin konfor alanı olarak kendilerinden büyük birisine ilgi duymaları olağan bir durumdur. Bu durum eserde Ezgi’nin yaşadığı ruhsal çatışmalar ekseninde ele alınmıştır.

Dost Kuzenler serisinin ilk kitabı *Dost Kuzenler 1- İlk Aşk* isimli eserde yer alan Çağla güzelliğiyle dikkat çeken bir karakterdir. Bundan dolayı genital dönemde olan Kutay da Umur da ondan çok hoşlanmışlardır. Kuzeniyle aynı kıza karşı ilgi duyması ve Çağla’nın da Kutay’ı çocuk gibi görmesi Umur’a karşı hissettiği kıskançlığı perçinlemektedir. Çağla’nın sürekli Umur ile vakit geçirip eğlenirken Kutay’a karşı olan soğuk ve aşağılayıcı tavırları Umur’u rakip olarak görmesine neden olmaktadır:

“Kızı güldürmeli Umur’dan fazla etkilemeliydim. Oyuncak tabancamı suyla doldurdum, ben de kızın üstüne yürümeye başladım. Şaşkın bir hâlde kız, bana bakıyordu. Umur bir elinden kızını yakalamış, tek eliyle ıslatmaya devam ediyordu. Ben de kızın neresine gelirse su fışkırtmaya başladım. Bütün

suyun üstüne gelmesine dikkat ediyordum, ne kadar çok ıslatırsam o kadar çok eğlendirebileceğimden emindim.” (Tosyalı, 203:24)

Kutay’ın eserdeki bir diğer önemli ilişkisi de serinin ikinci kitabı *Dost Kuzenler 2- İki Sevda* isimli eserde yer alan Şükran karakteriyedir. İlk aşkı Çağla’dan yana yüzü gülmeyen Kutay, ebeveynlerinin onlar için satın aldığı yazlık köy evinde tanıştığı Şükran ile daha olumlu bir ilişki kurar. Köy kızı olan fakat ilçede eğitim gören Şükran’ın diğer köylü kızlardan farklı olarak cahil biri olmadığını düşünür. Şükran’ın da ona karşı olan ılımlı tutumu Kutay’ın gün geçtikçe Şükran’a ilgi duymasına neden olmaktadır.

Kutay’ın Şükran’a olan ilgisi Çağla’ya olan ilgisinden farklı gelişmiştir. Çağla’yı ilk gördüğü anda genital dönemin getirdiği hislerle beğenmesine rağmen Şükran ile arasında önce bir arkadaşlık bağı oluşmuştur. Seride Kutay’ın iki kıza duyduğu ilgilerin üzerinden bir yıl geçmiş olmasının da bu durum üzerinde etkisi bulunmaktadır. Çağla’ya henüz ergenliğin getirdiği çatışmaları çözemediği ilgi duyan Kutay, Şükran’ı tanıdığı anda bir yaş daha büyümüş ve bu büyümenin getirdiği olgunlaşmayı da göstermiştir. Bundan dolayı da Şükran’a olan tutumu aşamalılık göstermektedir. Bir anlık genital hislerle oluşan bağlanma değil daha derin bir bağlanma oluşmuştur.

Dönemeç isimli eserin başında Melih’in âşık olduğu Zeynep’in peşinden İstanbul’a gelmesi ele alınmaktadır. Melih’in ilk aşkı olan Zeynep onun için oldukça değerlidir. Öyle ki ailesinden habersiz İstanbul’a gelmiş ve gelir gelmez ilk iş Zeynep’i aramaya başlamıştır. Zeynep’e karşı çocukluğundan ilk gençlik çağlarına değin büyük bir bağlılık hissetmiştir. Ergenlik döneminde yaşanan ilk aşk bireylerin romantik ilişkileri keşfetmeleri ve duygularını tanımaları açısından önem taşımaktadır. Eserin son bölümünde hâkim anlatıcı zaman atlaması tekniği ile 10 yıl sonrasına gidilen eserde Melih’in Reyhan Hanım ile kurduğu diyalog üzerinden okura ilk aşkın çekiciliği hakkında bilgi verilmiştir:

“- Benimki yalnızca çocuksu bir düştü. Daha o yıl anlamıştım bir düşün peşinde koştuğumu... Onun yalnızca diğer kızlardan farklı yanını sevmiştim sanırım. İçinde gizlenmiş sanatçı kişiliği çekmişti belki de beni. Gençlik işte... Arkadaşlıkla aşkı birbirine karıştırmışım.” (İçözü, 2008:219)

Düşlerin Ötesi'nde Umut'un sınıf arkadaşı Selin'e duyduğu ilgi görülmektedir. Umut'un Selin'e duyduğu ilgi hem duygusal hem de fiziksel anlamda ele alınır. On yedi yaşında olan Umut, genital dönemin etkilerinin yoğun olarak hissedildiği bir yaştadır. Bundan dolayı Umut'un Selin'e karşı yalnızca duygusal yönlerle değil cinsel arzu yönünden de ilgi duyması anlatılır. Eserin başında hâkim anlatıcı tarafından aktarılan bölümlerde Umut'un Selin'e duyduğu cinsel arzusu yansıtılır:

“Başına sürdüğü şampuanın köpüğü sırtından aşağıya akarken, elleriyle köpüğü vücuduna yaymaya başladı. Bunu yaparken gördüğü düşü anımsadı birden. Selin'in elleri vücudunda dolaşıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. İvedilikle durulandı.” (Yamaç, 2011:5)

Burada Umut'un hisleri bizler için önemlidir. Freud'un kişilik gelişim kuramına göre genital dönemde olan Umut'un tamamen cinsel arzularla Selin'i düşlemesi içinde bulunduğu gelişimsel dönemin özelliğini doğrudan yansıtmaktadır. Bu dönemle birlikte değişen hormon seviyeleri ve haz unsurunun genital bölgeye yoğunlaşması ergenlerin cinsel arzuları doğrultusunda hareket etmelerine neden olmaktadır. Eserde bu durumun okura yansıtılması ergen okurun kendisini bu açıdan yalnız hissetmemesine olanak sağlamaktadır.

Efsaneden Gerçeğe isimli eserde ergenlerin aşk ilişkileri farklı boyutlarla ele alınmıştır. Eserde birbirine âşık ergenler olduğu gibi karşılıksız aşk içerisinde bulunan ergenler de vardır. Bu bakımdan bakıldığında eserde ergenleri yaşadığı çeşitli aşk ilişkilerinin verilmesi onların bu dönemde yaşadıkları ilişkileri okurun görebilmesi açısından önemlidir. Eserde yer alan ilk aşk ilişkisi eserin baş kahramanı olan Defne ile Okan arasında olan ilişkidir. Eserde yakın arkadaş olan Defne ve Okan'ın ilişkilerinin yavaş yavaş başladığını ve ilerleme gösterdiğini görmekteyiz. Hâkim anlatıcı tarafından okura aktarılan ilişkide Defne ve Okan'ın ergenlik döneminde yaşadığı masumane sevgi dönemin samimi duygularını göstermesi açısından önemlidir. Yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlikte genellikle ilk aşklar yaşanmaktadır. Ergenlikte genital döneme geçilmesiyle birlikte karşı cinse olan ilgileri romantik ve cinsel anlamda artan ergenlerin

bu

dönemde yaşadıkları ilişkiler önemlidir. Eserde de ilk ilişkilerinin yaşayan Defne ve Okan'ın aralarındaki bağın zaman içerisinde kuvvetlendiğini görmekteyiz. Hâkim anlatıcı Defne ve Okan'ın arasındaki aşk ilişkisinin samimiyetini en başından itibaren okura aktararak okurun Defne ve Okan'ın hislerinin gerçekliğinin farkına varmasını sağlamaktadır:

“Defne doğruca onun gözlerine baktı. Okan ela gözlerini onun iri, koyu kahve gözlerinden ayırmıyordu.

“Seni her gördüğümde kalbim yerinden fırlayacak sanıyordum” dedi.
“Ben... Ben galiba sana aşık oldum.”

Defne utangaç bir tavırla gülümsedi. “Şey... ben... ben duyduklarına çok sevindim.”

Okan onun gözlerine öyle sıcak bir ifadeyle baktı ki, Defne cesaretlenerek devam etti. “Çünkü benimde seni görünce kalbim yerinden fırlıyor...” dedi gülümseyerek.” (Oktağ, 2006:62)

Eserdeki bir diğer ilişki türü de karşılıksız aşktır. Ergenlik dönemindeki bireyler genellikle aşk duygusuyla yeni tanışmaktadır. Kimi zaman bu aşk karşılık bulurken kimi zaman da karşılıksız kalabilmektedir. Bu gibi durumlar ergenlerin yoğun duygular hissetmelerine neden olabilmektedir. Genital dönemle birlikte romantik ilişkilerin ergenler için öneminin artmasından dolayı ilgilerine karşılık bulamadıklarında büyük bir yıkım yaşamalarına neden olmaktadır. Eserde bu durum iki karakter üzerinden gösterilmiştir. Bunlardan ilki Defne'nin arkadaşı olan Emre'dir. Emre yine aynı arkadaş grubundan olan Buket'e ilgi duymasına karşın Buket ona karşı bir şey hissetmemektedir. Hatta Buket'in Burak ile ilişkiye başlaması onun için yıkıcı olmuştur. Eserde Emre'nin bu durum karşısında yaşadığı duygusal çöküş hâkim anlatıcı tarafından okura aktarılarak ergenlikte yaşanan karşılıksız aşkın doğurduğu psikolojik sanrıları göstermesi açısından önemlidir:

“ “Bilsen ne yapacaktın ki? Senden habersiz görüşmeye devam ederlerdi, o zaman... Birbirlerinden bu kadar hoşlandılarsa, yapacak bir şey yok. Burak çok şanslı. Buket ondan hoşlandı ve duyguları karşılıksız kalmadı. O da

benim yaşadıklarımı yaşayabilirdi. Onun adına sevindim...” (Oktuğ, 2006:53)

Eserde Emre’nin aşkına karşılık vermeyen Buket de aynı durumu yaşamaktadır. Buket ise kendisinden büyük üniversiteli bir genç olan Yiğit’e ilgi duymakta fakat ilgisine karşılık bulamamaktadır. Eserde Emre ve Buket arasında kurulan bu çatışma zinciri önemlidir. Ergenler arasındaki bu karışık aşk ilişkilerini yansıtmaları okur için dikkat çekicidir.

İçimde Çiçekler Açınca’da Eserin ana karakteri Sevda sınıfa yeni gelen Atila’ya âşık olmuştur. Hâkim anlatıcı Sevda’nın sert bir mizaca sahip olması dolayısıyla erkeklerin ona yaklaşmaya cesaret edemediğini okura aktarır. Bununla birlikte Sevda okula yeni gelen Atila’ya karşı aynı tutumda olmamıştır. Atila’yı ilk gördüğü andan itibaren oldukça beğenen Sevda zaman içerisinde ilişkilerini kuvvetlendirmiştir. Sevda ve Atila’nın arkadaşlıktan kendi aralarında takacakları yüzüklere kadar giden bu yol okura hâkim anlatıcı tarafından adım adım işlenerek sunulmuştur. Sevda ve Atila’nın tüm engellere karşı birlikte olmaları eserde yer alan romantik düğümü oluşturmaktadır:

“AHB... Aşkları Hiç Bitmeyecekti, Sevda’nın ve Atila’nın Beyinlerine de kazımışlardı bu sözcükleri.

Aşkımız Hiç Bitmeyecek...

Sevda, bir ağacın altındaki kedi yavrusunu eline aldı, ona yüzüğünün gösterdi.

“Bak pisi, aşkımız hiç bitmeyecek,” dedi. Kediyi bıraktı, Atila’nın elini tuttu.

Dünya ikisinindi” (İzgü,2015:183)

Kolaysa Ağlama isimli eserde ana karakter olan Mert’in Celile isimli bir kıza ilgi duyduğunu görmekteyiz. Günlük şeklinde kaleme alınan eserde kahraman anlatıcı tarafından anlatılan Celile, fiziksel olarak engelli bir birey olmasına karşın kahraman için kusursuz bir melek olarak tasvir edilir:

“Daha özel okula yeni başladığım günlerde, Celile’yi ilk fark ettiğimde içimden, “İşte masaldaki kız!”, diye geçirmiştım. O gün eğri duruşuyla tahtada dikilmiş, Atilla İlhan’ın bir şiirini okuyordu. Bense, kamburunda iki saydam kanat taşıdığından haberi olmayan o narin Fransız perisine en kadar benzediğinin farkında bile değil, diye düşünüyordum.” (Geridönmez, 2007:46-47)

Lise Aşkım isimli eserde Jülide karakterinin kendisinden yaşça büyük olan Cengiz isimli bir adama âşık olduğunu görmekteyiz. Eserde Cengiz ile sahilde tesadüfen tanışan Jülide onu görür görmez âşık olmuştur. Eserde Jülide’nin Cengiz’e duyduğu aşkın onun mantıklı düşündüğü yönünün körelmesine neden olduğunu görmekteyiz. Sorumluluk sahibi, akli başında olan Jülide Cengiz hayatına girdikten sonra özellikle gelecekle ilgili düşüncelerini değiştirmiştir. Cengiz’e bir bağımlılık derecesinde tutkun olması ergenlikte hissedilen duyguların yoğun olmasından kaynaklanmaktadır. Ergenlikte her duygunun en üst aşmada yaşanması bu duyguların bireylere zarar vermesine de neden olabilmektedir. Eserde Jülide’nin de bu durumu yaşadığını görmekteyiz. Cengiz ile yaşadığı ilişki onu günden güne mutsuzlaştırırsa bile ondan vazgeçmez. Eserde eğitime çok önem veren, burslu okuyan Jülide’nin Cengiz hayatına girdikten sonra gelecek hayallerinden bile vazgeçmesi kahraman anlatıcı tarafından Jülide ve Zeynep arasında diyalog tekniği ile okura aktarılmıştır:

““Hani ne oldu, Edebiyat Fakültesi’ne girme hayalin?” “Şimdi başka hayallerim var.”” (Akıncı, 2005:97)

Eserin bir diğer ana karakteri olan Zeynep de karda kayarken çarpıştığı Aycan isimli bir gence ilk görüşte âşık olmuştur. Eserin iki kahramanı da ilk görüşte âşık olma özelliği göstermektedir. Bu durum ergenlik döneminde olan iki genç kız için oldukça olağandır. Ergenlik dönemiyle birlikte genital döneme girilmesiyle birlikte karşı cinsin arzu nesnesi hâline gelmektedir. Bu sebeple ergenlerin genital haz hissettikleri birisinden çok çabuk etkilenebilmektedirler. Eserde bu durum iki karakter üzerinden de gösterilmeye çalışılmıştır. Jülide’nin yaşadığı ilişki ona zara verse de Zeynep’in içinde bulunduğu durum böyle değildir. Eserde kahraman anlatıcı Zeynep ve Aycan arasında bir ilişki

başladığını okura aktarmaz. Fakat Zeynep'in Aycan'a karşı olan hislerini iç monolog tekniğiyle bilişsel düzlemde okura aktararak duygularından haberdar olunmasını sağlamaktadır:

“Saklanması en zor olan duygu, aşktır. Yüreğinize ne kadar hapsederseniz hapsedin, o gözlerinizdeki çıkış yolunu daima bulur. Acaba anlamış mıydı, gözlerimden fışkıranları. İnsan sözlerini, davranışlarını kontrol edebilir ama gözlerindeki bakışları nasıl kontrol edebilir ki?” (Akıncı, 2005:121-122)

Söyleyemediğim Sözcükler isimli eserde Sıla'nın yaşadığı bir aşk ikilemi görülmektedir. Eserin başında Sıla'nın Murat isimindeki sınıf arkadaşıyla sevgili olduğu görülmektedir. Fakat okullar başlayıp da Murat'ı görünce ondan soğumuştur. Bunun sebebi ise Murat'ın ergenlik dönemine bağlı olarak dış görünüşünün değişmiş olmasıdır. Aynı dönemde 'Kurt Cobain'e benzettiği ve onun için hiç doğru bir tercih olmayan Cem ile tanışmış ve ona âşık olduğunu zannetmiştir. Hâkim anlatıcı Sıla'nın Cem'i görür görmez âşık olduğunu söylemektedir. Fakat okur Sıla'nın bu hislerinin aşktan ziyade bir beğeni olduğunu anlamaktadır. Çünkü Sıla'nın Murat'tan soğumasında etkili olan dış görünüş faktörü Cem'e ilgi duymasında da geçerli olmuştur. Sıla'nın Cem'e olan hislerinin gelip geçici bir beğeni olduğunu okur Murat örneğinden çıkarmaktadır.

Bununla birlikte Sıla Cem'e masumane duygularla yaklaşırken Cem'in Sıla'ya tecavüz girişiminde bulunması Sıla'nın gerçek duygularını fark etmesine neden olmuştur. Sıla'nın Cem'e hissettiği beğeni uğradığı bu büyük hayal kırıklığı sonucunda yok olmuştur. Bu olay Sıla'nın Murat hakkındaki duygularını yeniden düşünmesine neden olmuştur. Murat'a büyük bir haksızlık yaptığını fark ederek hatasını telafi etmeye çalışmıştır. Ergenlik döneminin bir getirisi olan genital haz Sıla'nın verdiği bu kararlarda etkili olmuştur. Cem'e karşı yalnızca genital bir çekim hissedenden Sıla yaşadığı kötü olayın üzerine gerçek aşkının Murat olduğunu fark etmiştir. Hâkim anlatıcı Sıla'nın bu farkındalığını “düş kırıklığı” (Özcan, 2001:205) olarak ifade ederek Murat'a yaptığı haksızlığın bilincinde olduğunu okura göstermektedir. Eserin son bölümünde Murat'tan özür dileyip barıştığını gördüğümüz Sıla'nın hislerini hâkim anlatıcı okura aktarmaktadır:

“Sıla, heyecandan al al olmuş yanakları, mutlulukla parlayan gözleriyle,

yüzünü güneşli gökyüzüne çevirdi. Çok yükseklerde bir çift kuş uçuyor, uzaklardan neşeli ezgiler geliyordu. Sanki, adı bilinmeyen bir çiçeğin kokusu yayılıyordu ortalığa, mutluluk verici, sarhoş edici bir koku...” (Özcan, 2001:228)

Üçünü de Sevdim’de erken ergenlik dönemindeki Murat’ın ilk aşkı olan Şilan’ı görmekteyiz. Murat’ın köyden sınıf arkadaşı olan Şilan’a utangaç ve masumane bir aşkı vardır. Şilan karakteri eserde çok ufak bir bölümde yer almakla birlikte Murat sürekli onu düşünmektedir. Kahraman anlatıcı Murat’ın Şilan’ı arkadaşı Koço ile konuşurken, ilçedeki ortaokulda yeni kızları görürken hep düşündüğünü okura aktarmaktadır. Murat’ın iç diyalog tekniğiyle Şilan’ı tanıttı bölümde okura Şilan’ın öneminden bahsetmektedir:

“Acaba Şilan da bakıyor mu diye daha ötelere bakamıyorum. Şilan kim mi? İşte, bir kız. Bizim sınıftan. Sınıfın birincisi. Ama onu babası okula gönderemiyor. Bana o da bakamıyor. Bakmak zorunda kalınca da hep kızarıyor nedense. Yanakları elma kırmızısına dönüyor. Benden niye mi utanıyor? Of be, anlayın işte.” (Polat, 2013:32)

Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda isimli eserde Hasan, sınıf arkadaşı olan Oya’ya âşık olmaktadır. Kırsal kesimden şehre göç eden Hasan’ın yaşadığı uyum sorununda ve güvercinlerinin konumlandırılması sorununda Hasan’a destek olan Oya zamanla onun ilgisini çekmiştir. Eserde Hasan’ın Oya’ya duyduğu aşk yaşantılarına bağlı olarak aşamalı bir şekilde işlenmiştir. Eserde köyden getirdiği güvercinlerine aşırı bağlı olan Hasan, Oya’nın adını yenidoğan güvercin yavrusuna koyarak ona verdiği değeri göstermektedir. Yavru güvercinlerin çirkin olduğunu söyleyen Oya ile arasında geçen diyalogda Hasan’ın Oya’ya duyduğu saf sevgiyi hissetmekteyiz:

“-İlk doğduğunda hiç kimse çok güzel değildir. Zamanla güzelleşirler. Mutlaka sen de öyle olmuşsundur. Şimdi dünyanın en güzel güvercinisin. Varsın kanatların olmasın, ne yazar.” (Güler, 2011:133)

Görüldüğü üzere ergenlikte aşk ilişkileri oldukça değişken bir yapıdadır. Karakterler değişen fiziki yapıları ve genital dönemde olmanın verdiği haz duygusuyla karşı cins ile ilişkilerine büyük önem atfetmektedirler. Bu dönemde bireylerin içinde bulundukları çevresel yapı da göz önüne alındığında farklı ilişki türleri içerisinde olabilecekleri tespit edilmiştir. Özellikle aile içi sorun yaşayan ergenlerin kendilerinden yaşça büyük veya ailelerin onaylamayacağı insanlarla bir gönül bağı kurmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu durum ergenliğin getirdiği isyankâr ve asi ruh hâli ile uyumludur. Bununla birlikte ergenlerin kendi akranlarıyla kurdukları ilişkiler ve bu ilişkileri yapılarının çeşitliliği ergen okura hayatın farklı yüzlerini göstermesi açısından önemlidir.

2.2.2.4. İstismara Uğrayan Ergenler

Bireylerin hayatlarında yaşayabilecekleri en kötü deneyimlerden biri olan istismar, oldukça önemli ve hassas bir konudur. Çocukların ve ergenlerin maruz bırakıldıkları istismar üçe ayrılmaktadır: 1. Fiziksel istismar, 2. Cinsel istismar, 3. Duygusal istismar ve ihmal (Erükçü Akbaş, 2014:78-81). Bireylerin fiziksel, cinsel ve duygusal yönden sömürülmesi olarak tanımlayabileceğimiz istismarın travmatik etkileri kişilik ve ahlak gelişimlerinin doğrudan etkilemektedir. Bireyler yaşadıkları istismarın yarattığı travmalarla baş edememekte ve bu durum onların geri kalan hayatlarını da doğrudan etkilemektedir. Çalışmamız kapsamında incelediğimiz eserlerde de fiziksel ve cinsel istismar örnekleri tespit edilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde tespit ettiğimiz istismar türlerini ve bu istismarların karakterlerin psikolojilerini nasıl etkilediğini ele alacağız.

Derinlerde Fırtına isimli eserde başkahraman Ezgi'nin ondan 2 yaş küçük kız kardeşi olan Ece, iki defa şiddete uğrar. Bunlardan ilkinde üvey annesi ile yaşadığı tartışmadan dolayı babasının ona tokat atmasıdır. İkincisi ise sevgilisi Cem'in onu pizzacıda herkesin içinde hırpalamasıdır. Ece'nin bu iki durum karşısında tepkisi ise oldukça farklıdır.

Hâkim anlatıcı Ece'nin babasına öfkelenerek durmadan ağladığını aktarır. Ece, babasına üvey annesini koruduğunu düşündüğü için kızmaktadır. Bu durum on dört yaşında olan bir genç kıza ağır gelmektedir. Ergenlik döneminde karşı cins ebeveynle kurulan ilişkinin bireylerin gelişimi açısından önemi de göz önüne alındığında bu durum Ece için oldukça yaralayıcı olmuştur. Öte yandan Cem'e karşı ise aynı tepkiyi vermez. Sevgilisinin onu toplum içinde küçük düşürücü bir şekilde hırpalamasına ses çıkarmaz. Bu durumu hâkim

anlatıcı Ezgi'nin rehberlik servisi ile yaptığı görüşmesi sonrasında Ece'nin sevilme ihtiyacına dayandırmaktadır. Parçalanmış bir aile içinde olan Ece, ailesi tarafından sevilmediğini düşündüğü için kendinden iki yaş büyük Cem'in bütün davranışlarını tolere etmektedir:

“Ece'nin öfkeli hâlinin altında yatan, belki de sevildiğine olan inançsızlığıydı. Bunu sadece Cem'le olan ilişkisinde değil, anne-babasıyla olan ilişkisinde de hissediyor olabilirdi.” (Oktuğ, 2018:37)

Eserde Ece'nin iki defa şiddete maruz kalması önemlidir. Çünkü ilki çok anlaşılamadığı babası tarafından gelirken diğeri bir kaçış olarak gördüğü erkek arkadaşı tarafından gelmektedir. Ece'nin yaşadığı bu kötü deneyime verdiği karşılıkların da kişilerle olan ilişkileriyle doğru orantılı olduğunu söylememiz mümkündür. Babasıyla olan ilişkisi hâlihazırda bozuk olan Ece ondan gelen kötü yaklaşıma tahammül edememektedir. Babasının Ece'ye değil de üvey annesi itimat etmesi Ece için onur kırıcı bir durumdur. Bununla birlikte erkek arkadaşı tarafından gelen şiddete ise sesini çıkartmaz. Çünkü Ece için erkek arkadaşına duyduğu hayatındaki aile sevgisinin boşluğunun yerine geçmiştir. Bundan dolayı da Cem'e karşı herhangi bir tavır almaz. Ece'nin babası ve Cem arasında bu kadar tutarsız davranmasının sebebi onlarla olan ilişkilerinin Ece'nin ruhunda bıraktığı izlerdir. Cem'i bir kaçış olarak görmesi ergenlik döneminde kendisini istismara açık bir konuma düşürmesine neden olmaktadır. Bu tehlikeli sevginin eserde yer alması ergen okur açısından öğretici niteliktedir.

Dönemeç'te ise Zeynep'in yeni mahallesinde tacize uğradığını görmekteyiz. Okul dönüşü yüzlerini görmediği iki adam Zeynep'i sıkıştırarak taciz etmeye çalışmışlardır. Yine yüzünü görmediği bir kişinin saldırganları fark etmesi üzerine kurtulmayı başarmıştır. Zeynep'in yaşadığı olayda kendisinin ve ailesinin tutumu bizim için önemlidir. Ergenlik döneminde yaşanan bu gibi durumlar bireyler suçluluk duygusu hissedebilmekte ve olayları gizleyebilmektedirler. Zeynep ise bu durum karşısında ailesine haber vererek polise şikâyetle bulunmuştur. Ailesinin de Zeynep'e olan olumlu tutumu bu krizi sağlıklı bir şekilde atlatmalarına neden olmuştur. Hâkim anlatıcı Zeynep'in olay anında hissettiklerini okura aktararak böyle bir durumun ne kadar korkutucu olabileceğini belirtmiştir:

“Tam evlerinin sokağına dönmüştü ki, arkasından hızla yaklaşan ayak sesleri duydu. Ve derken kuvvetli bir kol beline sarıldı. Bir başkası ise omuzlarını kavradı. Saldırganların sigara kokan nefslerini yüzünde hissediyordu. Genç kız korku içinde çırpınıyordu.” (İçözü, 2008:82)

Zeynep yaşadığı bu kötü tecrübe üzerine kendisini tedirgin ve suçlu hissetmektedir. Ergenlik dönemi gibi kritik bir dönemde böyle kötü bir tecrübe yaşaması yeni geldiği İstanbul’da kendisini güvende hissedememesine neden olmuştur. Zeynep yaşadığı bu kötü olay üzerine etrafındaki herkese şüpheyle yaklaşmış ve bu durum erkek arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Fakat Zeynep’in bu durumda ailesinden gördüğü destek onun bu dönemi atlatmasında önemli bir etki olmuştur. Eserde Zeynep’in yaşadığı bu kötü olayı gizlemeden ailesine derhal açması ve ailesinin olumlu tavrı ergen okur için önem taşımaktadır. Bu ve benzeri herhangi bir olay karşısında izlenilmesi gereken yol ergen okura bu örnek üzerinden aktarılmaktadır.

Söyleyemediğim Sözcükler isimli eserde de bir taciz vakası yaşanmaktadır. Eserde Sıla Cem tarafından istismara uğramaktadır. Cem’e samimi duygularla bağlanan Sıla’ya karşılık Cem onu yalnızca cinsel bir obje olarak görmektedir. Cem’in ailesinde yaşadığı sorunlar ve babasının annesine davranış biçimi onun kişilik gelişimini etkileyerek kadınları yalnızca bir meta olarak gören biri hâline gelmesine neden olmuştur. Eserde de kendisine masum bir beğeniyle bağlanmış olan Sıla’yı küçümseyerek onu yalnızca cinsel yönüyle görmektedir. Bu durumun Sıla üzerindeki etkisi ise sarsıcı olmuştur. Beğendiği erkek tarafından bu şekilde kullanılmaya çalışılan Sıla büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Bu durumu ailesiyle dâhil kimseyle paylaşmamış ve yaşadığı ruhsal sıkıntıyı tek başına göğüslemiştir. Hâkim anlatıcı olayın üzerine Sıla’nın hislerini okura aktararak böyle bir durumun genital gelişme aşamasında olan bir genç kız için ne kadar yaralayıcı olabileceğini okurun bilişsel düzlemde anlamasını sağlamaktadır:

“Yaşadığı korkunç olay gözlerinin önüne geldi. İrkildi; yeniden kaygıyla doldu içi. Olayın şokunu henüz üzerinde atabilmiş değildi. Böyle bir ruh durumundayken, annesiyle yüz yüze gelmesi gerektiğini düşündü; çünkü o, her zamanki güçlü önsezileriyle, duruşundan ve yüzünün şeklinden kötü bir

olay yaşadığını anlayabilir; zaten kaygılı olan kadının, sırf bu yüzden kaygıları daha da artabilirdi... O üzülün istemiyordu.” (Özcan, 2001:193)

Hayatının oldukça erken bir döneminde böylesi kötü bir tecrübesi yaşaması Sıla'nın içine kapanık bir karakter olmasına neden olmaktadır. Eserde bu taciz olayından sonra Sıla'nın yaşadığı ruhsal çöküntü okura hâkim anlatıcı tarafından aktarılmıştır. Genital döneme denk gelen ergenlikte ilk cinsel deneyimler bireyler için oldukça kritiktir. Bu dönemde yaşanabilecek acı bir tecrübe bireyin yetişkinliğini de etkileyebilmektedir. Eserde Sıla'nın da henüz kendi cinselliğini yeni keşfetmeye başladığı yaşlarında yine yaşıtı olan bir genç tarafından tacize uğramak onun kendisini suçlu ve yalnız hissetmesine neden olmaktadır. Eserde Sıla'nın uğradığı bu taciz olayı Sıla'nın sosyal çevresiyle olan ilişkisini değiştirmesine neden olmuştur. Sıla'nın yaşadığı bu kötü deneyim sonucunda içine kapanması çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkisini gözden geçirmeye başlaması onun karakter gelişimi açısından önemlidir.

İncelediğimiz eserlerde istismar olayı *Derinlerde Fırtına*, *Dönemeç* ve *Söyleyemediğim Sözcükler* isimli üç eserde karşımıza çıkmaktadır. Eserlerde istismar konusuna değinilmesi önemlidir. Ergenlerin yalnızca bu dönemde değil hayatlarının her anında karşılaşabilecekleri bu olumsuz durumları bir edebi eser üzerinde görmeleri ve ne yapılması gerektiğini öğrenmeleri önemli bir durumdur. Eserlerde bu durumlar okura aktararak önemli bir mesaj verilmektedir. Bireyler hayatlarının hangi döneminde olursa olsun veya ne türde bir istismara maruz kalırlarsa kalsınlar bu durum karşısında susmayarak, utanmayarak tepkilerinin göstermelilerdir. Bu mesajın ergen okura verilmesi eserler açısından önemli bir durumdur.

2.2.3. Ergenlerin Birey-Toplum İlişkileri

2.2.3.1. Toplumsal Uyum Sorunu Yaşayan Ergenler

Her insan bir toplumun üyesidir ve ait olduğu toplumda kendini güvende hissetmek ister. Ergenlik döneminde sosyal çevrenin önemi düşünüldüğünde ergenlerin yaşadıkları toplumun da onlar üzerinde ciddi etkisi bulunmaktadır. Sosyal çevresinin etkisine açık olan ergenlerin “farklı gruplara uyum gösterebilme, toplumca istenen tutum ve davranışları sergileyebilme ve toplumda kurulan ilişkilerden yeterince doyum

sağlayabilme gibi ölçütler, çocuğun ya da gencin toplumsal uyum düzeyini anlamada yardımcı olabilir.” (Avcı, 2010:46). Bu ölçütlerin sağlanamadığı durumlarda henüz bir kimlik oluşturma aşamasında olan ergenler, toplumsal uyum sorunlarıyla karşılaşarak yabancılaşabilmektedir. Çalışmamız kapsamında ele aldığımız eserlerde yer alan toplumsal uyum sorunları yaşayan ergenleri ve onların psikolojilerini inceleyeceğiz.

Ergenlerin yaşadığı toplumsal uyum sorununu en iyi anlatan eserlerden birisi *Dönemeç*’tir. Eserde yer alan üç karakter de bu sorunla boğuşmaktadır. Eserde Van’dan gelen Melih’in İstanbul karşısında yaşadığı uyum sorunu ele alınmaktadır. Sevdği kızın peşinden bir başına İstanbul’a gelen Melih burasının Van’dan çok da büyük olmadığını düşünmektedir. Fakat İstanbul’un büyüklüğü karşısında yapayalnız olan Melih neye uğradığını şaşırmıştır. Burs aldığı vakfin sahibi Reyhan Hanım ile olan tanışmasında diyalog tekniğiyle yeni çevresi hakkında düşündüklerini aktarmaktadır:

“... Bir an memleketimin gevreği geldi aklıma... Anamın tandırda pişirdiği ekmek buram buram tüttü burnumda... Burası başka bir yerd... Bambaşka bir yer... Burada kimse birbirini tanımıyordu.” (İçözü, 2008:12)

Eserde Zeynep’in de tıpkı Melih gibi İstanbul’a geldiğinde yaşadığı uyum sorunu ele alınmaktadır. Hayatı boyunca Van’dan çıkmamış olan genç kız geldiği büyük kent karşısında âdeta büyülenmiştir. İstanbul’un büyüklüğü karşısında şoka uğramış ve kendisini bu şehirde küçücük hissetmiştir. Bu şehirde nasıl yaşayacağı karşısında büyük bir endişe duyan Zeynep, eski günlerin hayalini kurmuştur. Zeynep’in İstanbul’a geldiğinde hissettikleri hâkim anlatıcı tarafından okura bilişsel düzlemde aktarılmıştır:

“Her şey o kadar farklıydı ki... Daha trenden indikleri an, ilk şaşkınlığı yaşamıştı genç kız. Haydarpaşa Garı’nın büyüklüğü, peronda koşuşan insan kalabalığı nasıl da ürkütmüştü onu. Elinde her an daha da ağırlaşan koca bavuluyla, anne babasının peşinden koşarken, bir yandan da kardeşleri kalabalığın arasında yitip gidecek diye ödü patlamıştı.” (İçözü, 2008:69)

Eserde bir diğer toplumsal uyum sorunu yaşayan karakter de Serdar’dır. Babasının

yanından annesinin yanına taşındığında yeni ortamına ayak uydurmakta zorlandığını görmekteyiz. Ebeveyn ilişkileri zayıf olan Serdar'ın yaşadığı uyum sorununun temelinde de bu yatmaktadır. Ebeveynlerini bir arada göremeyen Serdar bu durumun yarattığı ruhsal karışıklıktan dolayı kendisini toplumdan soyutlamıştır. Hâkim anlatıcı Serdar'ın kendisini içinde bulunduğu çevreye ait hissetmediğini okura aktararak Serdar'ın hissettiği yalnızlığı okurun görmesini sağlamaktadır:

“...Zaman zamanda, annesinin bazı telefon konuşmalarında “Bağışla. Gelemem. Serdar'ı yalnız bırakamam,” dediğini işitiyordu. Böyle zamanlarda, varlığıyla annesini de babasını da zor durumda bıraktığını düşünmekten kendini alamıyordu. Bu dünyada fazlalıktı. Herkesin başına dert olmuştu.” (İçözü, 2008:122)

Kolaysa Ağlama'da Mert'in yaşadığı toplumsal uyum okula ve aile dinamiği arasında gerçekleşir. Mert'in tuttuğu günlüklerde kahraman anlatıcının ifadeleriyle bu durum okura yansıtılır. Ergenlik döneminde gençlerin okul başarısı, akran ilişkileri, aile içi çatışmalar gibi sorunlarla boğuşmaları onları ait oldukları topluma karşı yabancılaştırabilmektedir. Yeni okulunda uyum sorunu yaşayan Mert, annesinin kıt kanaat taksitlerinin ödeyebildiği okulda kendini yalnız hissetmektedir. Akranlarıyla ilişki kuramadığı gibi öğretmeninden de olumsuz yorum alması Mert'in bir anlık öfke ile okul panosuna zarar vermesine sebep olmuştur. Bu durum rehberlik servisine gitmesine neden olmuş ve okul kurallarına aykırı davranışlar sergilemesinden dolayı sık sık ziyaret etmiştir. Kahraman anlatıcı ortaokul son sınıf öğrencisi olan Mert'in yeni okulunda yaşadığı uyum sorununu ve çatışmaları iç monolog tekniğiyle okura sunmaktadır:

“Ne yazık ki, iki buçuk yıldır bu duygularımda en ufak bir değişiklik olmadı. Ne zaman okulda adımın karıştığı bir olay patlak verse, rehberlik servisine çağrılıyorum. Başlangıçta, meselenin iç yüzünü açıklamak, neyi niçin yaptığımı anlatmak için epeyce çaba harcıyordum. Ama sonra, ben ne söylersem söyleyeyim, “Ama, evladım...” diye başlayan konuşmanın içeriğinin hiç değişmediğini fark ettim.” (Geridönmez, 2007:28-29)

Mine Kızlar Yurdunda isimli eserde Mine'nin yeni geldiği yurda ilk zamanlar uyum sağlayamadığı görülmektedir. Kahraman bakış açısıyla iç monolog tarzında verilen bölümlerde Mine'nin bulunduğu yeni ortama ve yeni tanıştığı insanlara karşı agresif olduğunu görmekteyiz. Kendisi de bu durumun farkında olan Mine, on dört buçuk yaşında ailesinden uzakta kalmanın getirdiği yalnızlık hissiyle baş etmeye çalışmaktadır. Ergenlik dönemi ile birlikte yaşadığı topluma yabancılaşma gibi sorunların görülmesi durumu burada yeni mekân ve insanlar bağlamında olmuştur:

“Yasemin’in annesi bugün de gitmemiş. Bu geceyi de beraber geçireceklermiş. Oh ne âlâ ne âlâ... Diğer iki kızın da geldiğinin ama diğer odalardaki eski arkadaşlarını görmeye gittiklerini söyledi Yasemin. Sanki çok meraklıyım da nerede oldukları hakkında cevap veriyor. Adları da Zülâl’le Nurdan imiş. Bana ne ise. Nasıl olsa onun tuzu kuru. İki yıldır aynı sınıfı paylaşıyorlarmış. Birbirlerinin karakterlerini iyi kötü bilirler. İçlerinde en garibanı benim bu durumda.” (Pekşen, 2014:31)

Kent Düşleri’nde kırsal kesimden kente göç eden Engin’in değişen çevresi karşısında yaşadığı uyum sorunu ele alınmaktadır. Yaşadığı ilçede ailesiyle ve arkadaşlarıyla mutlu bir şekilde yaşayan, dersleri oldukça iyi olan çalışkan bir öğrenci olan Engin, sosyal çevresinin değişmesiyle kendisini boşlukta bulmuştur. Ne yapacağını bilemeyen Engin karşılaştığı yeni çevrede kendisini yapayalnız hissetmektedir. Servisini beklediği otobüs durağının kalabalığı ve telaşı Engin’in ilçedeki sakin hayatına özlem duymasına neden olmaktadır. Engin’in durakta beklediği esnada hâkim anlatıcı büyükşehirlerin kırsal kesimlerden gelenler için ifade ettiği anlamı okurla paylaşmıştır:

“Büyük kentler düş kırıklığıdır taşralıların. Büyük umutlar, düşler, beklentilerle gelirler. Üç beş gün sonra yanıldıklarını anlarlar. Bir bölümü döner, bir bölümü sürünmek pahasına kalır, direnirler. Çırpınır dururlar kıyıya varmak için.” (Köseoğlu, 2010:159)

Engin ergenliğinin başlarında olan henüz yaşı küçük olan bir karakterdir. Bundan dolayı da hayata ve insanlara karşı herhangi bir tecrübesi yoktur. Hayatı boyunca yaşadığı küçük

yerden dışarı çıkmamışken ve orada çok mutluyken kendisini tamamen farklı bir ortamda bulması onun küçük yaşına ağır gelmektedir. Ait olduğu sosyal çevreden ayrılıp yabancı olduğu bir ortama girmesi onun yalnızlık hissetmesine neden olmaktadır. Eserde Engin sık sık eski hayatına dair anılarını hatırlaması da bu sebeptir. Engin için o anılar bir kaçıdır. Yeni hayatında yalnız ve yabancı olan Engin, anılarına tutunmaktadır.

Üçünü de Sevdim isimli eserde Murat'ın köyden ilçeye gelmesiyle birlikte yaşadığı uyum sorunu üzerinde durulmuştur. Ailesinden uzakta annesinin uzak akrabasının yanına gelerek ortaokul okumaya çalışan Murat hayatında ilk kez geldiği ilçede ne yapacağını bilememiştir. Murat'ın hayatının çok erken bir döneminde ailesinden ayrılarak yeni bir sosyal çevre ile karşılaşması onun bulunduğu ortama uyum sağlamasını güçleştirmiştir. Bununla birlikte Türkçeyi zar zor konuşabilmesinden ve köylü olmasından dolayı öğretmenleri tarafından da zorbalığa uğraması Murat'ın yaşadığı uyumsuzluk ve yalnızlığı iyice artmaktadır. Eserde atı kaybaldığı için devamsızlık yapmasından dolayı öğretmeninden azar işitmesi kahraman anlatıcının iç monolog tekniğiyle oraya ait olmadığını düşünmesine neden olmuştur:

“Müdür muavini haklı. Benim burada ne işim var! Dersleri anlamaya gücüm yetmiyor. Bu gidişle sınıfta kalırım. İnsanların yüzüne nasıl bakarım? Koço haklı. En iyisi çoban olmak. Koyunlar, keçiler beni anlar.” (Polat, 2013:96)

Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda isimli eserde kırsal bölgeden İstanbul'a gelen Hasan'ın büyükşehre gelmesiyle birlikte yaşadığı uyum sorunu ele alınmıştır. Ergenlik döneminde bireyler kimlik inşa etmeye çalışırken bulundukları çevre onlar açısından önemlidir. Büyükşehre kendisini ait hissetmeyen Hasan'ı ise bu durum zorlamaktadır. Hâkim anlatıcı Hasan'ın güvercinlerinin şehre ait olmadığı metaforu üzerinden aslında kendisi için de aynı hisler içerisinde olduğunu ifade eder. Uçmak gibi sınırsız bir özgürlüğe sahip olan güvercinlerin büyükşehirde kapana kısılmaları Hasan'ın yaşadığı iç sıkıntısını ve toplumsal uyum sorununu temsil etmesi açısından önemlidir:

“Hasan, içindeki sesi sürekli dinledi. Uçmayı unutan bir güvercin de kendisiydi. Onların tıklandığı kafesin benzeri kendi evleri, çevresiydi. Onların kanatlarına bağladığı bantların bir görünmezi de kendi ellerinde,

ayaklarındaydı. Değil göçten bu yana geçen süre, bir ömür geçse de tam olarak alışmaya yetmeyecekti.” (Güler, 2011:13)

Toplumsal uyum sorunu yaşayan ergenlerin genel olarak göç etmiş ergen karakterler olduğunu görmekteyiz. Karakterlerin hemen hepsinde küçük yerden büyükşehre gelmelerine bağlı olarak yaşadıkları uyum sorunu ele alınmaktadır. Küçük şehirdeki karakterlerin yeni ortama yabancı kalmaları onların yabancılaşmasına ve kendilerini içinde bulundukları topluma ait hissetmemelerine neden olmaktadır. Eserlerin kaleme alındığı yıllar göz önünde bulundurulduğunda bu durum göçün etkilerini gerçekçi bir biçimde ele alındığını göstermektedir. 2000’li yıllarda yaşanan göç durumuyla birlikte yetişkin bireylerde dahi görünen toplumsal uyum sorunun ergenleri etkileme biçimi okura gerçekçi bir yaklaşımla aktarılmaktadır.

2.2.3.2. Sosyoekonomik Açıdan Ergenler

Sosyoekonomik unsurlar bireylerin yaşantılarını etkileyen önemli bir parçadır. Ait olduğu toplumsal yapı içerisinde sosyoekonomik düzeyleri ergenler için oldukça önemlidir. Yaşadığımız toplum içerisinde farklı ekonomik düzeylerde olan bireyler iç içe yaşamaktadırlar. Bu durum özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerin kendi içlerinde bir çatışma yaşamalarına neden olmaktadır. Çevre etkisinin en yüksek olduğu ergenlik döneminde ergenlerin farklı refah düzeylerindeki insanlarla bir arada yaşamaları onların belli başlı çatışmalarla mücadele etmesine neden olmaktadır. Çalışmamızda incelediğimiz eserlerde yer alan sosyoekonomik sorun yaşayan ergenler ve bu durumun onlar üzerinde bıraktığı etki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Aynada Görmediklerin isimli eserde Eylül’ün maddi sorunları olduğunu görmekteyiz. Emekli bir ailesinin kızı olan Eylül, diğer arkadaşlarından farklı olarak kısıtlı imkanlara sahiptir. Üniversite sınavının kötü geçmesi üzerine büyük bir hayal kırıklığına uğradığını hâkim anlatıcı okura aktarmaktadır. Burada Eylül’ün hayal kırıklığına uğramasındaki en önemli nedenlerden birisi sosyoekonomik koşullarıdır. Ailesinin kendisini tekrar bir kursa yollayamayacaklarını bilen Eylül, ailesini sokacağı durumu düşünüp üzülmemektedir. Burada Eylül’ün ailesine karşı hissettiği sorumluluk duygusunu görmekteyiz. Ergenlik dönemindeki gençler daha bencil bir yapıya bürünürken burada Eylül’ün kendisinden ziyade ailesini düşünmesi onun ahlaki anlamda erdemli bir genç kız olduğunu

göstermektedir. Eylül'ün yaşadığı bu duygusal durumu hâkim anlatıcı bilişsel düzlemde okura aktarmaktadır:

“Eylül'ün babası emekli memurdu. Eylül'ü en iyi şartlarda okutabilmek için, emekli olduktan sonra yeniden işe girmişti. Eylül onun ilerleyen yaşına rağmen, kendisi için çalışmaya devam etmesine çok üzülüyor, ancak elinden bir şey gelmiyordu.” (Oktuğ, 2013:32)

Eserde yan karakter olan Eylül'ün hayat hikâyesi anlatıcı tarafından çok fazla dile getirilmez. Bununla birlikte okuduğumuz ufak kesitten ailesinin durumu hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Ergenliğin son dönemlerinde olan Eylül'ün eserin genelinde görülen olgun ve sorumluluk sahibi tavrı yaşadığı sosyoekonomik sıkıntılarda da kendini belli etmektedir. Eylül ailesinin içinde bulunduğu durumu anlayabilen ve içinde bulunduğu koşullara göre hareket edebilen bir genç kız profili olarak yansıtılmaktadır. Bu durum eserin genelinde anlatıcı tarafından aktarılan Eylül karakteriyle uyum göstermesi bakımından bizim için önemlidir. Bununla birlikte eserde ergenlerin içinde bulundukları sosyoekonomik koşullar karşısında Eylül karakteri gibi sorumluluk bilinci yüksek bir şekilde baş edebileceklerinin mümkün olduğunu göstermesi de ergenler açısından dikkate değerdir.

Dönemeç'te Melih'in sosyoekonomik anlamda oldukça zorlandığını görmekteyiz. Ergenlik dönemiyle birlikte maddi durum ve refah üzerine düşünülmesi oldukça olağan bir durumdur. Fakat eserde Melih'in bu tarz bir bilişsel düşünce geliştirmesi farklı bir neden dayanmaktadır. Van'daki ailesinden habersiz sevdiği kızın peşinden İstanbul'a gelen Melih, burada yaşamını idame ettirebilmesi için çalışıp para kazanmak zorunda kalmıştır. Çok erken bir yaşta kendi kendine büyük bir sorumluluk yüklemesi onun zorlu hayat koşulları karşısında mücadele etmesine neden olmuştur. Öyle ki çok sevdiği okulundan bile uzak durmak zorunda kalmıştır. Burs başvurusu için Reyhan Hanım ile arasında geçen diyalogda hayatı boyunca yoksullukla mücadele ettiğinin dile getirmiştir:

“...Liseyi dışarıdan bitirip bir üniversite kursuna yazılmayı düşünüyorum. Tabii biraz zorlanırım, ama yaptığım hatayı düzeltmek için başka şansım yok. Ayrıca o soruya verdiğim yanıt bir yere kadar da doğru sayılır. Çünkü

liseyi bitirseydim bile, ailemin ekonomik durumu üniversiteye devam etmem için yeterli değildi. Yine büyük kente gelip çalışmak zorundaydım. Yalnızca kendim için değil, aileme katkıda bulunmak için de buna mecburdum.” (İçözü, 2008:26)

Düşlerin Ötesi'nde on yedi yaşında olan Umut, hoşlandığı sınıf arkadaşının evini gördüğü zaman sosyoekonomik anlamda ondan kötü bir durumda olmasına karşın içerlenir. Eserde bu durum hâkim bakış açısının anlatımından okura sunulur. Hâkim anlatıcı, bilinç akışı tekniğiyle okura Umut'un Selin ile sevgili olsalar dahi sosyoekonomik anlamda kendini onun karşısında yetersiz göreceğini bilişsel düzeyde hissettirmektedir:

“...Oturdıkları üçüncü kattaki daire anneannesinindi. Babasının durumu oldukça iyiydi oysa. Neden böyle güzel bir semtten ev almayı düşünmemişti ki? Yoksa düşündüğü kadar iyi kazanmıyor muydu babası? Tüm kazancı yalnızca kendisine gönderilen para kadar mıydı? Bunu bugüne kadar hiç düşünmediğini ayrımsadı. Ya Selin arkadaşlığını kabul eder de onu anneannesiyile tanıştırması gerekirse ne yapacaktı? Böyle gösterişli bir evden sonra, onu kendi evlerine nasıl götürecekti?” (Yamaç, 2011:9)

Gece Defteri isimli eserde Canan'ın babasının emekli olmaya karar vermesi Canan'ın sosyoekonomik durumu hakkında düşünmesine neden olur. Kahraman anlatıcı, babasının aldığı bu kararın kendi geleceğine nasıl etki edeceğinin muhasebesini yapmaktadır. Canan'ın üniversite hazırlığında olması bu durumu etkilemektedir:

“Keşke düz lise yerine babamı dinleyip bir meslek lisesine gitseydim. Üniversiteyi kazanamamam bile bir mesleğim olurdu, babama yük olmaktan çabuk çıkardım.” (Yavaşlı, 2003:20)

Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek'te babasını kaybetmiş, annesinin yetiştirdiği Özlem'in annesiyle arasında geçen bir diyalog üzerine sosyoekonomik koşulları hakkında düşünerek çok da iyi bir durumda olmadıklarını kahraman anlatıcı aktarmaktadır. Babasının vefatından sonra annesi onun mesleği olan terziliği devam ettirerek geçimlerini

sağlamaya çalışmaktadır. Kahraman anlatıcı ise bunun yeterli olmadığını ifade etmektedir:

“Bizi o makine okutuyor okutmasına ama biz de onun geç saatlere dek süren gürültüsüne katlanıyoruz. Üstelik çok iyi koşullarda okuduğumuzu da söyleyemem. Hep kullanılmış kitaplarla geçti okul yıllarım. Kendimi ve çevremi kandıracağım diye o eski kitapların üzerindeki kurşun kalemle yazılmış yazıları silmek için saatlerce uğraşırdım.” (Sertbarut, 2017:7-8)

Eserde Özlem’in sosyoekonomik anlamda yaşadığı bu zorluklar onun kişilik gelişiminin kuvvetli olmasına neden olmaktadır. Ergenliğin son dönemlerinde olan bir genç kız açısından maddi zorluklar yaşamak kolay bir durum değildir. Bununla birlikte Özlem’in üniversiteye hazırlanırken de zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Babasının vefat etmesinden dolayı bir otorite olarak evde yer almaması ve annesinin tek başına hayatla mücadele etmesi Özlem’in karakterinin sağlam olmasına neden olmuştur. Annesinin yaptığı fedakârlıklara şahit olan Özlem, yaşadıkları maddi zorluklara rağmen annesine destek olarak sosyoekonomik olarak içinde bulundukları koşulları iyileştirmeye çalışmaktadır.

Kent Düşleri isimli eserde Engin ve ailesi sosyoekonomik anlamda oldukça zorlanmaktadırlar. Bundan dolayı ilçeden büyükşehre taşınma ihtiyacı duymuşlardır. Eserde Engin’in yoksullukları üzerine düşünüp bu durumu değiştirmek istemesi ele alınmıştır. Ergenlik dönemiyle birlikte yaşanan sosyoekonomik farkındalık Engin’i de etkisi altına almıştır. Engelli bir babanın çocuğu Engin içinde bulundukları yoksulluğu kabul etse de bunu değiştirebileceğinin inancını da kendisinde hissetmektedir. Engin’in içinde bulunduğu sosyoekonomik durum akranları tarafından da fark edilebilir düzeyde belirgindir. Eserde geriye dönüş tekniğiyle Engin’in eski arkadaşlarına içecek ısmarlamak istediği zaman arkadaşlarının onun sosyoekonomik durumu hakkında düşündükleri hâkim anlatıcı tarafından aktarılmıştır:

““Gelin size içecek bir şeyler söyleyeyim,” diyor.

Durup bakıyorlar. Parasız olduğunu biliyorlar. Babası tek aylıklı. Annesi çalışmıyor. Okuyan üç kardeşi var. Aybaşını zor getiriyorlar.” (Köseoglu,

2010:15)

Kolaysa Ağlama isimli eserde babasını kaybetmiş olan Mert'i annesi özel okulda okutmaktadır. Kahraman anlatıcı Mert'in annesinin ilk zamanlarda bu durumu Mert'e yansıtmamaya çalıştığını ifade eder. Fakat Mert'in derslerinin kötüye gitmesiyle birlikte annesi de parasının hakkını görmek isteme ve Mert'e bu konuda baskı kurmaktadır. Kahraman anlatıcının iç monolog tekniğiyle aktardığı kısımda Mert'in bir iç hesaplaşmasını görmekteyiz. İçinde bulunduğu zorlayıcı sosyoekonomik koşullar Mert'in böylesi bir iç hesaplaşma yapmasına neden olmaktadır:

“Aslında anneme hak vermiyorum değilim. Kim verdiği paranın karşılığını almak isteme. Mesela ben, film kötü çıktığında, cebimden çıkan yedi liralık bilet parasını bile hayıflanıyorum yeri geldiğinde.” (Geridönmez,2007:19-20)

Lise Aşkım’da yer alan Jülide karakteri sosyoekonomik anlamda zorluk yaşayan bir genç kızdır. Eserde ebeveynlerinin boşanması ve babasının vefat etmesinden sonra annesiyle hayat tutunmaya çalışan Jülide’nin arkadaşlarından daha farklı bir yaşantıya sahip olduğu görülmektedir. Özel okulda burslu öğrenim gören Jülide’nin annesiyle küçük bir evde yaşadığı ve mücadele dolu bir hayatı olduğunu görmekteyiz. Eserde Zeynep’in kahraman bakış açısıyla aktardığı bu bölümlerde okur Jülide’nin zorlu hayat şartları hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Ergenlik döneminde bireylerin yaşadığı sosyoekonomik zorluklar onların suça karışma, özgüven problemleri yaşama gibi ciddi sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Eserde Jülide’nin bu gibi bir yaklaşımı olmadığını görmekteyiz. Jülide yaşadığı zorluklara rağmen mutlu ve umutlu bir genç kızdır. Ergenlikte yaşanan sosyoekonomik imkansızlıklara ergenlerin bu denli olgun yaklaşımları kişilik ve ahlak gelişimlerinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Eserde Jülide de yaşadığı bütün imkansızlıklara rağmen emeğiyle ve çabasıyla bu durumları tersine çevirebilecek güçtedir. Eserde Jülide’nin bu tutumunun okura aktarılması ergenlikte bireylerin sosyoekonomik şartlar karşısında her zaman olumsuz tutum sergilemediklerini göstermesi bakımından önemlidir. Jülide’nin evlerinin arı basması sonucunda Zeynep ile eve gittiklerinde aralarında geçen diyalog Jülide’nin olgun tutumunu okurun görmesi açısından önemlidir:

“ “Tabi kalmam, sen de kızdırma beni. Sen benim zenginliğimle dalga geçersen, alırım o parayı sana veririm. Görürsün o zaman, çok para insanın başına ne dertler açıyor?”

“Aman aman, para insanın başına dert. O kadarını istemem. Hem insanın parası olunca; evini arılar da basmaz. O zamanda eğlenecek hiçbir şey kalmaz.” (Âkinci, 2005:37)

Mine Kızlar Yurdunda isimli eserde eserin ana karakteri olan Mine yurda gittiğinde ailesi ona cep telefonu alamaz. Zorlukla geçinen bir ailenin kızı olan Mine’nin İstanbul’da liseye başlaması ve yurda yerleşmesi durumlarını daha da zorlaştırmıştır. Mine aklı başında bir genç kız olmasına rağmen yurtda herkesin cep telefonun olması onun kendisini sosyoekonomik anlamda yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Ergenliğin başlarında olan Mine’nin akranlarının imkânlarına imrenmesi ve yetersiz hissiyle dolması dönemin özellikleri göz önüne alındığında olağandır. Bu dönemde bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimleri devam etmekte olan ergenler sosyoekonomik koşullar gibi durumlar üzerine daha tutarlı ve mantıklı düşünceler elde edememektedirler. Eserde kahraman anlatıcı Mine’nin telefonu olmamasına oldukça üzüldüğünü fakat ailesiyle de mutlaka bir telefon alınması üzerine anlaştığını iç monolog tekniği ile okura aktararak okurun Mine’nin sosyoekonomik koşulları karşısında yaşadığı ikilemi görmesini sağlamaktadır:

“Al sana yeni bir moral bozukluğu daha. Cep telefonu varmış. Ne yapalım yani, biz de alırız. Babamın eli bir rahatlasın, ikinci dönemde, en geç ikinci yılın ders yılı başlangıcında alır. Hem bana böyle söz vermişlerdi evden gelirken.” (Pekşen, 2014:32)

Üçünü de Sevdim’de yoksul bir köy çocuğu olan Murat bu durumun farkına ilçede ortaokula başladığında varmaktadır. Köyde de çok varlıklı bir aile olmasalar da hemen herkesin durumunun benzer olması Murat’ın bu durum üzerine düşünmesine neden olmamıştır. Ait olduğu sosyal çevrenin içerisinde sosyoekonomik düzeyinin nasıl olması gerektiği hakkında hiçbir fikri yoktur. Fakat ilçeye gittiğinde durum değişir. Hayatında ilk kez ilçeye giden Murat burasının köyünden çok farklı bir dünya olduğunu hemen fark eder. Evlerden, kadınların giyim kuşamına kadar farklılık olduğunu görmesi onun kendi

sosyoekonomik durumu hakkında düşünmesine neden olmuştur. Özellikle okulun ilk günü Selen'in Murat'ın ayakkabılarına olan bakışında hissettiklerini kahraman anlatıcının okura iç monolog tekniğiyle sunduğunu görmekteyiz:

“... Kısa etekli, beyaz bacaklı bir kız geliyor bana doğru. Önce yüzüme bakıyor, ama Şilan gibi bakmıyor. Gözleri kasketimden başlayarak aşağıya doğru tarıyor bana. Lastik ayakkabılarıma gelince gözleri irileşiyor, yüzüne bir gülümseme bulaşıyor, ben iyice utanıyorum, ama o hızla geri dönüyor, koşarak başka bir kızın yanına gidiyor, eliyle önce beni sonra da lastik ayakkabılarımı gösteriyor. Ellerini ağızlarına götürerek gülüyorlar. Geri dönüp köye kadar koşmak, sonra da anama sarılıp ağlamak geliyor içimden.” (Polat, 2013:32-33)

Sosyoekonomik koşullar özellikle ergenler açısından önemli bir yere sahiptir. Ergenlik döneminde bireyler bulundukları koşullar karşısında memnuniyetsizlik hissi yaşayabilmektedirler. Özellikle bu dönemde yaşanan sosyoekonomik değişiklikler bireylerin kendilerine karşı olumsuz hisler duymalarına neden olmaktadır. Akranlar arasında rekabet duygusuna kapılan ergenler yaşadıkları maddi zorluklar karşısında kendilerini yetersiz hissedebilmektedirler. Bu durum ergenlik döneminde yaşanan ruhsal dengesizliği tetikleyebilmektedirler. İncelediğimiz eserlerde ergenlerin sosyoekonomik anlamda yaşadıkları zorlukların okura aktarılması benzer durumlar yaşayan ergenlerin hislerini anlayabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir.

2.2.3.3. Mekân Karşısında Ergenler

Edebi eserin en temel unsurlarından birisi mekân kavramıdır. “Genel olarak mekân, vakanın varlık bulduğu yer, şahısların içinde yaşadıkları, kendi oluşlarını fark ettikleri alandır. Bununla birlikte şahısların içinde bulundukları çevreyi algılayış biçimlerini, ruhsal ekonomik durumlarını, karakterlerini açıklama yolunda imkânlar sunabilir.” (Narlı, 2002:98). Çalışmamızda da azı mekânların ergenler üzerinde derin etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Şimdi bunları ele alacağız.

Ayrı Dünyalar'da Sinem'in bulunduğu mekânlar Söke ve İzmir şeklindedir. Söke'de ve İzmir'de farklı iç mekânlar olsa da bunların ayrı değerlendirilmesinin Sinem'in

psikolojisi üzerinde herhangi bir çıkarım yapılmasını sağlamayacaktır. Çünkü eserde genel itibariyle Sinem'in Söke'de mutlu, İzmir'de ise mutsuz olduğu vurgusu yapılmaktadır. Bundan dolayı da eserde Sinem'i etkileyen mekânlar bunlar olarak ele alınmıştır.

Söke, Sinem'in ailesinin, arkadaşlarının ve Günay'ın olduğu mekândır. Bundan dolayı da Sinem için Söke oldukça önemlidir. Söke'yi Sinem'in nazarında mutluluk olarak görmekteyiz. Ailesinin ilişkisini öğrenmesinden sonra zor günler geçirse bile Sinem Söke'yi terk etmek istemez. Bunun en büyük sebebi ise sevgilisi Günay'dır.

Ergenlik döneminde karşı cinsle yaşanan arkadaşlık kimi zaman her şeyin önüne geçebilmektedir. Bu dönemdeki bireyler için karşı cinse duyulan cinsel arzu hayatın en temel noktası hâline gelmektedir. Bu durumu Freud'un kişilik gelişim kuramında görmekteyiz. Freud'a göre yaşamın bu döneminde libido enerjisi gücünü genital bölgeden almaktadır. Sinem'in yaşadığı durum da bunu göstermektedir. Ailesiyle sorunlar yaşamasına rağmen Söke Günay ile özdeşleştiği için Sinem için bağlayıcı olmuştur. Yani arzu nesnesine bağlı olarak onun bulunduğu mekânı da ter etmek istemez.

İzmir ise Söke'nin tam tersi olarak Günay'dan yani arzu nesnesinden uzak olması bakımından Sinem için olumsuz bir mekân olarak görülmektedir. İzmir'e ilk gittiğinde Günay'dan ayrılmış olmanın getirdiği yalnızlık duygusuyla kendisini çok mutsuz hissetmiştir. Bundan dolayı da yeni mekâna karşı objektif bir tutumu olmamıştır. Teyzesinin onun için hazırladığı odayı bile beğenmiş olsa da kendisini oraya ait hissetmemektedir:

“Odamdaki tüm eşyalar yeni ve güzel. Ama hepsi bana yabancı. Başucumda duran su bardağı bile bana tanıdık gelmiyor. Birden kendimi çok yalnız hissettim.” (Şeker, 2012:128)

Sinem için Söke Günay demekse İzmir de yalnızlık anlamına geliyordu. Sinem bu yeni mekânda kendini yalnız ve sıkışmış hissetmektedir. Üstelik yeni okulunda da Dilşan ile tanışmadan önce arkadaşlık ilişkileri kuramamış olması onun kendisini daha da yalnız ve mutsuz hissetmesine neden olmuştur. Okul kantininde Dilşan'a sarılıp ağlaması da bu yalnızlık duygusundan kaynaklanmaktadır. Yalnızlığının sebebi olarak ailesinin

kendisini Söke’den yani Günay’dan ayırmalarını görmesi İzmir’e karşı olumsuz bir tutum sergilemesine neden olmaktadır.

İçimde Çiçekler Açınca isimli eserin yan karakteri olan Atila’nın mekâna karşı tutumu önemlidir. O anlatıcının aktarmasından öğrendiğimiz üzere Atila, Ankara’dan İzmir’e taşınmıştır. Sevdâ ile olan diyalogunda ifade ettiği üzere Ankara’yı çok seven Atila, İzmir’i de seveceğine inanmaktadır. Burada Atila’nın İzmir’e karşı olumlu bir tutum sergilemesinin nedeni daha önce buraya geldiği olarak okura diyalog şeklinde sunulmaktadır. Fakat okur duygusal düzlemde Atila’nın Sevdâ’ya olan ilgisinden dolayı İzmir’e karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğunu hissetmektedir.

Eserin ilerleyen bölümlerinde Atila ile Sevdâ’nın yakın bir arkadaşlık ilişkisi kurmalarının üzerine aralarında geçen bir diyalogda okurun duygusal düzlemde hissettiği bu durumu hâkim anlatıcının da ifade ettiğinin görmekteyiz:

““Biliyor musun Sevdâ, dün eve gittiğimde ne diye bağırdım?”

Sevdâ iri iri açtı gözlerini. Merakla bekleyen yüzü bir çocuk yüzünü andırıyordu. Öyle ki, söylendiğinde çok mutlu olacağı bir sözün çocuk heyecanı vardı bakışlarında.

“İyi ki geldik İzmir’e diye bağırdım!..” Fısıldar gibi konuştu:

“İzmir’de Sevdâ var.”” İzgü,2015:71)

Kent Düşleri isimli eserde Engin’in önceden yaşadığı yer olan Tire’ye özlemi üzerinde durulmaktadır. Küçük, şirin bir ilçe olan Tire’den büyükşehre gelen Engin burada mutluluğu bulamamıştır. Engin için mutluluk arkadaşlarının, öğretmenlerinin olduğu, kalabalığın olmadığı, sakin ve huzurlu Tire’dedir. İç dünyasında Tire’yi güzel duygularla kodlayan Engin için büyükşehir yalnızlığın olduğu bir beton yığındır. Mekân açısından Engin’in Tire ve şehir arasında sıkıştığını görmekteyiz. Hâkim anlatıcı Engin’in girdiği bu iç çatışmayı Tire ve şehri karşılaştırarak aktarmıştır:

“Kim üretmiş bunca betonu, kim taşımış, kim tasarlamış, kim kurup yükseltmiş?

Dağ yok, koyak yok, ırmak yok. Kuş, çiçek, böcek yok. Yeşil yok, yeşillik

yok. Oysa onun doğduğu, büyüdüğü, karış karış bildiği, belleğine oya gibi işlediği o küçük ilçenin...” (Köseoğlu, 2010:7)

Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevdâ’da Hasan’ın mekâna yaklaşımı köy-kent bağlamında olmuştur. Köyden İstanbul’a göçen Hasan, burada yaşamak istemez. Kırsal hayatın samimiyetine karşılık İstanbul’un karmaşası Hasan için bunaltıcıdır. İstanbul’da komşuları tarafından güvercinlerinin de istenmemesi onun şehre karşı daha çok ön yargılı olmasına neden olmaktadır. Hâkim anlatıcı Hasan’ın yaşadığı köy-kent çatışmasında Hasan’ın köyün doğallık ve güzellik olduğunu şehrin ise yalnızlık olduğunu düşündüğünü bilişsel düzlemde okura sunmuştur:

“Köydeki bu yaşantı, büyük kentte tersine dönmüştü sanki. Kocaman kalabalığın içinde kocaman bir yalnızlıktı bunun adı. Bir büyük kent yalnızlığı.” (Güler, 2011:60)

İncelediğimiz eserlerde özellikle üstünde durulan mekânların gönül ilişkileri bağlamında ele alındığını görmekteyiz. Bu mekânların üstünde özellikle durulmasının sebebi orada yaşayan bir sevgilinin varlığıdır. Ergenlik döneminde gönül ilişkilerinin bireyler için attığı önem düşünüldüğünde bu durum oldukça normaldir. Sevgilinin bulunduğu mekân ergen için en güzel ve önemli mekândır. Eserde bu durum okura aktarılarak mekânın ergen üzerindeki etkisini göstermektedir.

SONUÇ

Ergenlik dönemi gelişimsel süreçler izlendiğinde insan hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir. Doğumundan itibaren sürekli bir gelişim hâlinde olan insanın yaşamında önemli bir pay da ergenliğe düşmektedir. Fiziksel, bilişsel, ahlaki ve sosyal başta olmak üzere pek çok gelişimsel süreçten geçen ergenler bunun getirdiği birtakım değişikliklerle yüzleşmek zorundadırlar.

Ergenliğin gelişimine baktığımızda dıştan içe doğru bir gelişimsel süreç olduğunu görmekteyiz. Birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin bireylerde görünür hâle gelmesiyle başlayan dönem, bireylerin yavaş yavaş bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimlerini tamamlamalarıyla sona ermektedir. Her aşamada yeni bir öğrenme ile karşılaşan ergenler sürecin sonunda mantıksal çerçevede düşünen, varsayımlar çıkaran, sosyal çevresi ile olumlu ilişkiler kuran ve kendine bir kimlik oluşturmuş bireyler hâline gelmektedirler.

Ergenlik döneminde yaşanan fiziksel, bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimlerin bireyler tarafından benimsenmesi ise kolay bir süreç değildir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişte bir ara dönem olan ergenlik bireyin çeşitli psikolojik anlamda krizler yaşamasına neden olmaktadır. Ait olduğu sosyal çevrede ve hatta kendi bedeninde kendisini konumlandırmakta zorluk yaşayan ergenler psikolojik olarak zorluklar yaşamaktadırlar. Bu dönemde ergenlerin yaşadıkları iç çatışmalar onların gelişimsel özelliklerini de etkileyerek özellikle kişilik ve ahlaki anlamda yetişkinlik dönemlerinin etkilenmesine neden olmaktadır. Özellikle ergenlerde yabancılaşma, depresyon, anksiyete gibi sorunlar bu duruma neden olabilmektedir.

Ergenlik dönemini önemi göz önüne alındığında insan hayatına yönelik olan edebiyatın da konusu olması kaçınılmaz olmuştur. Edebiyatımızda daha çok gençler için yazılmış popülist romanlar olarak değerlendirilen gençlik romanlarının önemli bir konu alanı da ergenlik dönemidir. Ergenlerin aile, akran, aşk, okul çevreleri bakımından yaşadıkları zorluklar ve kendi içi çatışmaları bu eserlerin ana konusu olmuştur.

2000 sonrasında kaleme alınmış ergen romanlarına baktığımızda eserlerde ergenlerin psikolojilerine dair verilere ulaşmamız mümkündür. Ergenlik döneminin getirdiği gelişimsel zorluklar ve çevresel faktörler birleşerek eserlerdeki karakterlerin ruhsal yapısını etkilemektedir. Eserlerde yer alan karakterler incelendiğinde karakterlerin bilişsel, kişilik ve ahlaki gelişimleri üzerine bir değerlendirme yapmak mümkündür.

İncelenen eserlerde yer alan karakterlere bakıldığında daha çok olgun karakterler olduğu görülmektedir. Karakterler zaman zaman gerek kendileriyle gerek çevreleriyle çatışma yaşasalar da çatışmalara olan yaklaşımları bilişsel gelişimlerine uygun olarak rasyonel bir şekilde olmaktadır. Eserlerin hedef kitlesinin ergenler olduğu düşünüldüğünde eserlerde olgun karakterlerin bilinçli bir seçim olduğunu söylememiz mümkündür. Ergenlere yönelik olan bu eserlerde anlatıcının karakterleri olgun bir şekilde okura anlatması okurun ergenliğe olan yaklaşımının olumlu olmasına neden olabilmektedir. Edebi eserlerde okurun kendisini karakter ile özdeşleştirmesi durumu göz önüne alındığında olgun karakterler ile okurun ergenlik algısının bu yönde olması sağlanmaktadır.

Aynı zamanda gençlik edebiyatı ürünlerinde görülen mesaj verme özelliği olgun karakterler bağlamında yapılmaktadır. Karakterlerin geçirdikleri değişimler karşısında eserin genelinde takındıkları olumlu tutumlar ergen okura örnek teşkil etmektedir. Eserlerde dikkatimizi çeken nokta olgun olarak değerlendirdiğimiz karakterlerin daha çok ergenliğin son aşamasında olan ve yaşı diğer karakterlere göre daha büyük ergenler olmasıdır. Karakterlerin yaşlarının büyümesiyle ilişkili olarak gelişimsel dönemin sonlarına gelinmesi dolayısıyla yaşanan kimlik bunalımlarının son evrelerinde olunması bu durumda etkili olmuştur.

Eserlerde tutarsız olarak ele alınan karakterler de olmakla birlikte oldukça azdır. Bu karakterleri tutarsız yapan özellikleri ergenlik döneminde yaşadıkları çatışmaları yönetememeleridir. Her ergenin yaşadığı bu çatışmalar bir kısım ergen tarafından çözümlenemez. Bu durum da tutarsız davranışların yaşanmasına neden olmaktadır. Eserlerin kurgularına baktığımızda tutarsız karakterler üzerinden ergenliğin dalgalı

dünyası okura aktarılmaya çalışılmaktadır yorumunu yapmaktayız Eserlerde bu tarz karakterlere yer verilmesi kurgunun inandırıcılığı açısından doğrudur. Çünkü ergenlik dönemi bireylerin tek düze yaşadıkları bir dönem değildir. Bu dönemde yaşanan çatışmaların anlatıcı tarafından okurla paylaşması muhtemelen ergenlik dönemlerinde olan okurun yaşayacağı gelişimlere hazırlıklı olmasını sağlamaktadır. Edebi eserin gözlemci ve öğretici özelliği düşünüldüğünde bu durum ergenliğin gerçekçi yönünü ortaya koyması bakımından önemlidir.

Eserlerde tutarsız olarak değerlendirdiğimiz karakterlerin yaş olarak daha ergenliğin başlarında olan karakterler olduğunu söyleyebiliriz. Ergenliğe yeni adım atan ve henüz bir kimlik inşa edememiş olan karakterlerin bu durum karşısındaki dengesiz ruh hâli eserlerde önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte *Dönemeç*'te yer alan Serdar karakteri gibi madde kullanımı, aile içi çatışmalar gibi durumların da ergenlerin tutarsız bir ruh hâline bürünmesinde etkili olduğunu söylememiz mümkündür.

İncelediğimiz eserlerde ergenlerin yaşadığı çatışmalar üzerinde durulmuştur. Bu çatışmalar aile içi çatışmalar, akran çatışmaları, duygusal çatışmalar gibi farklı başlıklar altında incelenmiştir. Eserlerde genel itibarıyla aile ve akran çatışmaları üzerinde durulmuştur. Ergenlerin geçirdikleri bilişsel, kişilik ve ahlak gelişimleri doğrultusunda yaşadıkları olaylar karşısındaki tutumları üzerinden eserlerde çatışma örgüleri kurulmuştur. Yeni ve karmaşık bir dönem yaşayan ergenlerin bu dönemde yaşadıkları uyum sorunlarına bağlı olarak aralarında nesil farkı olan ebeveynleriyle yaşadıkları problemler eserlerde önemli bir yere sahiptir.

Eserlerde genel olarak parçalanmış bir aileye mensup olan ergenlerin aileleriyle çatışma yaşadıklarını görmekteyiz. Ebeveyn ihtiyacının en çok hissedildiği bu dönemde ergenlerin yaşadığı aile içi çatışmaların onların gelişimsel özelliklerini etkilemektedir. Ergenlerin aileleriyle kurdukları iletişim çocukluk dönemlerinden ergenliklerine kadar olan süreçte etkili olmaktadır. İncelediğimiz eserlerde mutlu bir yuvaya yetişen, aile iletişimi kuvvetli olan ergenlerin karakter ve ruhsal gelişimlerinin de güçlü olduğunu görmekteyiz. Fakat aile içi huzursuzlukların olduğu evlerde yaşayan veya parçalanmış

ailelere mensup olan ergenlerin daha tutarsız olduklarını ve psikolojik olarak da yalnızlık, depresyon ve anksiyete gibi problemlere maruz kaldıklarını görmekteyiz. Eserlerin kurgularında vurgulanan en önemli şeylerden birisi olan aile içi ilişkilerin ergenlerin üzerindeki etkiyi göstermektedir. Eserlerden yola çıkarak görüyoruz ki ailesiyle olumlu ilişkiler kuran ergenlerin psikolojik gelişimleri de daha dengeli olmaktadır.

Aile içi ilişkilerin yanı sıra ergenlerin akran ilişkileri de onların ruhsal durumları üzerinde doğrudan etkilidir. İncelediğimiz eserlerde gördüğümüz üzere ergenlerin akran ilişkileri bu dönemde onlar için en önemli şeylerden birisidir. Ergenlikte akranların önemi diğer gelişim dönemlerine göre daha fazladır. Bu durum psikolojik olarak henüz bir istikrar yakalayamamış ergenlerin kendilerini daha kötü hissetmelerine neden olmaktadır. Eserlerde akran ilişkilerinin ergenler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde yer alan akran ilişkileri iki şekilde gelişmektedir. İlki ergenlerin birbirlerine sevgilerini ve desteklerini gösterdikleri arkadaşlık türüdür. Bu tarz bir akran ilişkisinin sunulduğu eserlerde yer alan ergenlerin sosyal ilişkilerinin olumlu olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bu eserlerde yer alan ergenlerin kişilik ve ahlak gelişimleri de kuvvetlidir. Ergenlerin akranlarıyla yaşadıkları sorunların doğrudan onların kişilik ve ahlak gelişimleri üzerinde etkili olduğu sonucuna eserler üzerinden varabilmemiz mümkündür. Bu dönemde akranların birbirleri üzerinde oynadıkları rehber rol onlar için oldukça önemlidir. Bu bağlamda *Lise Aşkım*, *Adım Adım Hayata*, *Dönemeç*, *Aynada Görmediklerin* gibi eserlerde yer alan akran ilişkilerinin olumlu ilişkiler okura aktardığını söylememiz mümkündür.

Eserlerde gördüğümüz bir diğer akran ilişkisi de olumsuz ve çatışmaların olduğu ilişkilerdir. Bu tarz akran ilişkilerinin yansıtıldığı eserlerde yer alan ergen karakterlerin olumsuz, depresif bir ruh hâlinde olduklarını görmekteyiz. Akran ilişkilerinin dönem için ifade ettiği değer göz önünde bulundurulduğunda ergenlerin akranlarıyla aralarında problemlerin olması doğal olarak onların psikolojilerini etkilemektedir. İncelediğimiz eserlerde olumsuz akran ilişkilerine sahip ergenlerin yaşadığı psikolojik buhranlar

başarıyla ele alınmıştır.

Akran ilişkilerinin benzer bir türü olan romantik ilişkiler de eserlerde yer almaktadır. Eserlerdeki ergenlerin yaşadığı romantik ilişkiler karşısında hissettikleri eserlerde önemli bir yere sahiptir. Genital dönemde önemi artan karşı cins ilişkileri ergenlerin hayatındaki en önemli olaylardandır. Ergenlikte yaşanan bu romantik ilişkiler ergenlerin psikolojileri üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmaktadır. Bu durum eserlerde çok önemsenmiştir. Eserlerdeki en dikkat çeken çatışmalardan birisini oluşturan romantik ilişkilerin ergenlerin psikolojileri üzerindeki etkileri bütün yönleriyle yansıtılmaya çalışılmıştır.

Gençlik edebiyatı için önemli olan aşk konusu eserlerin hemen hepsinde yer almaktadır. Bu dönemde ergenlerin karşı cinse olan ilgilerinin hat safhaya ulaşması bunda etkili olmuştur. Eserlerde dikkatimizi çeken ana konu ne olursa olsun ergenlerin aşk ilişkileri hep var olmuştur. Konunun bireysel veya toplumsal olmasına bakılmaksızın aşk konusu alttan bütün eserlerde yer almaktadır.

Ergenlerin yaşadığı bireysel ve toplumsal sorunlar üzerinden kurgu sağlanmaya çalışılmıştır. İncelediğimiz eserlerde ergenlerin bireysel anlamda yaşadığı çatışmalar da önemli bir yere sahiptir. Ergenlikteki beden algısı, depresyon, anksiyete gibi psikolojik problemler yaşamaları eserlerde yer edinmiştir. Ergenlik döneminde yaşanan fiziksel değişimler, bireylerin çevreleriyle yaşadıkları çatışmalar gibi nedenlere bağlı gelişen depresyonlar ergenler için ciddi problemlerdir. Eserlerde dikkatimizi çeken bu durumların her eserde olmasa da pek çoğunda dile getirilmesi durumudur.

Beden algısı açısından eserlerde dikkatimiz çeken nokta genel anlamda kız ergenlerin bedenleri hakkında daha olumsuz bir izlenim içerisinde olduğudur. Eserlerde yer alan erkek ergenlerin büyümekten ve irileşmekten hoşlanmalarının karşısında kız ergenler bu durumdan rahatsızlık duymaktadırlar. Ergenlik dönemine genel anlamda bakıldığında da kızların erkeklere göre daha çabuk büyümeleri, deri altı yağ dokularının daha yoğun gibi nedenlere bağlı gelişen kilo problemleri, sivilce problemleri gibi durumlar kızların psikolojileri üzerinde daha çok etki etmektedir. Eserlerde görülüyor ki ergenlik

döneminde geliştirilen olumsuz beden algısı bireylerin kişilik gelişimlerine etki ederek yetişkinlik dönemlerinde de bu durumun etkilerinin görülmesine neden olmaktadır. Erkek ergenler ise kızların aksi olarak bu durumları yaşamalarına rağmen daha özgüvenli bir tutum içerisinde dirler. Eserlerde genelde iç monolog tekniğiyle ergenlerin bedenleri üzerindeki düşüncelerini okuyarak onların bu durum karşısında hissettiklerini görmekteyiz.

Beden algısıyla da ilişkilendirilebilecek duygusal ve psikolojik problemler ise eserlerde diğer etkilere göre daha az yer almaktadır. Ergenlikte yaşanması oldukça olağan olan depresyon, anksiyete, stres gibi sorunları yaşayan çok fazla ergen olmasına rağmen eserler bu konuda zayıf kalmıştır. Özellikle bu sorunların kabul edilerek tedavi edilmeye uğraşılmaya çalışılması gibi doğru bir yaklaşım yalnızca bir eserde karşımıza çıkmaktadır. Gelişim kuramları incelendiğinde bu gibi durumların ergenlikte oldukça sık olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda bakıldığında eserler ergenlerin yaşadığı buhranları okura yansıtamamıştır.

Ergenlik döneminde yaşanan toplumsal ve ekonomik sorunlar da eserler içerisinde önemlidir. Özellikle kırsal kesimden kente göç eden karakterler üzerinden verilemeye çalışılan toplumsal uyum ve sosyoekonomik sorunlar eserlerde önemlidir. Ergenlik döneminde yaşanan kimlik karmaşalarında büyük etkiye sahip olan çevre faktörünün değişmesiyle birlikte ergenlerin yaşadığı psikolojik sıkıntılar üzerinde etkili olmaktadır. İncelediğimiz eserlerde gördüğümüz üzere yeni bir çevreye gelen ergenler özellikle de sosyoekonomik anlamda zorluklar yaşıyorsa bulunduğu ortama ayak uydurmakta zorlanmakta ve yaşadığı toplum içerisinde yalnızlaşmaktadır. Bu yalnızlaşma ergenlerin toplumdan kopmasına neden olmaktadır. Eserlerde bu durumun başarılı bir şekilde yansıtıldığını söylememiz mümkündür. Fakat toplumsal uyum sorununun yalnızca kırsaldan kente geçiş yaşayan ergenler üzerinden verilmesi diğer eserlerin bu konuda eksik olduğunu göstermektedir. Çünkü ergenler yalnızca göç üzerinden değil hâlihazırda yaşadıkları toplumda da uyum sorunları yaşayabilmektedirler. Bu durumun eserlerde yansıtılmaması eksik kalmıştır.

Sosyoekonomik gelişmeler de genel anlamda göç eden ergenler bağlamında verilmiştir. Bununla birlikte kentte yaşamasına rağmen yoksul yerlerde yaşayan veya ebeveyn kaybı yaşayan ergenlerde de sosyoekonomik sorunlar görülmektedir. Eserlerde ergenlerin yaşadığı sosyoekonomik sorunlara rağmen mücadele ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda bakıldığında eserlerin didaktik bir özellik gösterdiğini söylememiz mümkündür. Eserlerdeki ergenlerin yaşadığı maddi sıkıntılar karşısındaki olgun tutumları okur için öğretici olabilmektedir.

Eserlerde ergenlerin madde kullanımı gibi olumsuz davranışları da önemli bir yere sahiptir. Ergenlikte akran etkisi veya psikolojik buhranların yarattığı zorluklar gibi durumlara bağlı olarak ergenlerin maddeyi kaçış olarak görmeleri mümkündür. Eserlerde de bu durum okura aktarılmıştır. İncelediğimiz eserlerde genel olarak alkol maddesi olan bira kullanılırken sigara çok nadir verilmiş ve uyuşturucu kullanımı da yalnızca bir eserde geçmektedir. Eserlerdeki madde kullanan ergenlerin genel olarak parçalanmış ailelerin çocukları olduklarını görmekteyiz. Aile içi yaşanan çatışmaların ergenleri sürüklediği yanlışlar eserlerde bu şekilde verilerek ergenlerin psikolojik buhranlar sonucu izlediği yollar okura aktarılarak bu dönemde yapılan hatalar gösterilmiştir.

İncelediğimiz eserler içerisinde *Üçünü de Sevdim*, *Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda*, *Kent Düşleri*, *Kolaysa Ağlama* gibi eserler ergeni tek açıdan ele almasıyla okur açısından daha kısıtlayıcı olmuştur. Bununla birlikte özellikle İpek Ongun'un *Adım Adım Hayata*'sı, Zeynep Oktuğ'un *Aynada Görmediklerin*, *Derinlerde Fırtına*, *Efsaneden Gerçeğe* isimli eserleri, Nur İçözü'nün *Dönemeç* isimli eserleri gibi bazı eserlerde ergenlik döneminde olan hem ana hem de yan karakterler ele alınmıştır. Bu durum bu eserlerin gençlik edebiyatında ergenin olabildiğince çok yönlü temsillerinin ifade edilmesini sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında özellikle İpek Ongun, Zeynep Oktuğ, Nur İçözü, Hüsnan Şeker, Miyase Sertbarut gibi sanatçıların eserlerinin ergenlik temsillerini ifade etme kuvvetinin daha yüksek olduğunu söylememiz mümkündür.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, 2000 sonrası gençlik romanları popüler edebiyat sınırları çerçevesinde kalmaktadır. Dolayısıyla bu ürünler sanatsal açıdan birtakım eksikliklere

sahiptir. Genel itibariyle Türk gençlik edebiyatının henüz emekleme aşamasında olduğunu söylememiz mümkündür. Eserler genel olarak belirli çerçevelerin dışına çıkamamaktadır. Fakat bununla birlikte bu romanlarda yer alan ergen karakterler ergenlik döneminde yaşanan gelişimsel değişikliklere dair özellikleri taşımaktadır. Ergenliğin getirdiği fiziksel, bilişsel, sosyal ve ahlaki gelişmeler bu karakterler üzerinden yansıtılarak ergen psikolojileri üzerine bilgi almamızı sağlamaktadır. Çalışmamız belirttiğimiz amacına ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, D.(2005).*Lise Aşkım*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Akkuş Çutuk, Z. (2017). Ergenlik Döneminde Depresyon, Kaygı ve Stres. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 109-137.
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. Mart 2011;3(1):163-213.
- Avcı, M.(2010). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- Ayata, Y. ve Tonga, N. (2008). Psikolojik Roman, Romana Yansıyan Yazar ve Türk Edebiyatındaki Bazı Örnekleri Üzerine Bir İnceleme. *İlmi Araştırmalar*(25), 7-20.
- Aydın, B. (2010).Çocuk ve Ergen Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 33-44.
- Birsel Nemlioğlu, S. (2011). Ergenlikte Romantik İlişkiler. *Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara*.
- Cihangir Çankaya, Z., & Meydan, B. (2018). Ergenlik Döneminde Mutluluk ve Umut. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 207-222.
- Coşkunsever, A. (2022). Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Temel Problemleri. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*(5), 47-80.
- Çekirdekçi, S., ve Toptaş, V. (2017). Bruner'in Zihinsel Gelişim İlkelerine Göre İlkokul Matematik Ders ve Çalışma Kitaplarında Geometri. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 2(2), 72-86.
- Çinemre, S. (2013). Bir Ahlak Eğitimsi Olarak Lawrence Kohlberg. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 143-164.
- Çok, F. (2019). Gelişim Psikolojisi: Ergenlik ve Yetişkinlik. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 27(2), 905-935.
- Demos, J., ve Demos, V. (1989). Tarihsel Açıdan Ergenlik. *Ankara University Journal of*

Faculty of Educational Sciences (JFES), 22(2), 755-768.

Deutsch, H. ve Onur, B. (2019). Psikoseksüel Gelişim Evreleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 19(1), 225-237.

Elkind, D., ve Dönmez, A. (2019). Erik Erikson: İnsanda Gelişimin Sekiz Evresi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 12(1), 27-38.

Emre, İ. (2009). Yeni Türk Edebiyatının Psikoloji Kaynakları. *Turkish Studies*, 4 (1-1), 319-355.

Erdener, E. (2009). Vygotsky'nin Düşünce ve Dil Gelişim Üzerine Düşünceleri: Piaget'e Eleştirel Bir Bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 85-103.

Ertem, Ö. G. Ü., ve Yazıcı, Y. D. D. S. (2006). Ergenlik Döneminde Psiko-Sosyal Sorunlar ve Depresyon. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 7-12.

Erükçü Akbaş, G. (2014). Farklı Sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları: Ankara Altındağ ve Çankaya örneği. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 25(2), 75-96.

Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2015). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Çev: Dönmez, A. ve Çelen, N.H.). Ankara: İmge Kitabevi.

Gençtan, E. (1998). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Geridönmez, S. (2007). *Kolaysa Ağlama*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Gözcü, C. Ö. (2012). Orta ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum ve Davranış Farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 113-138.

Güler, M. (2011). *Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda*. İstanbul: Şimşek Yayınları.

İbiş, Ş. (2014). *Aramızda*. İstanbul: Bu Yayınevi.

İçözü, N. (2008). *Dönemeç*. İstanbul: Bu Yayınevi.

İzgü, M. (2004). *Bütün Sabahlarım Senin Olsun*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

İzgü, M. (2015). *İçimde Çiçekler Açınca*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Kardaş, Ö. ve Kardaş, B. (2023). Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine Başvuran Olguların Sosyodemografik ve Madde Kullanım Özelliklerinin İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 24(2), 174-185.

- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (Mayıs 2011), ss. 1-21.
- Köseoğlu, H. (2010). *Kent Düşleri*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Narlı, M. (2002). Romanda Zaman ve Mekan Kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Oktuğ, Z. (2006). *Efsaneden Gerçeğe*. İstanbul: Galata Yayıncılık.
- Oktuğ, Z. (2013). *Aynada Görmediklerin*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Oktuğ, Z. (2018). *Derinlerde Fırtına*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Ongun, İ. (2000). *Adım Adım Hayata*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Öncü, T. (1999). Lev S. Vygotsky'nin Gelişim Kuramı. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 39(1-2), 227-236.
- Özcan, P. (2001). *Söyleyemediğim Sözcükler*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Pekşen, F. (2014). *Mine Kızlar Yurdunda*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Polat, Ö. (2013). *Üçünü De Sevdim*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Seçer, İ. (Ed). (2020). Gelişim Psikolojisi. *Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını*.
- Sertbarut, M. (2017). *Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şahin, Ş., ve Çöven Özçelik, Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şeker, H. (2012). *Ayrı Dünyalar*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Şen, M. (2011). Türkiye'de Ergen Profili. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 27(27).
- Şık, F. (2020). Gençlik Romanları Üzerine Tematik Bir İnceleme. *Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum*.
- Tekin, M. (2017). *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tosyalı, F. (2003). *Dost Kuzenler 1-İlk Aşk*. İstanbul: Bu Yayınevi.

Tosyalı, F. (2003). *Dost Kuzenler 2-İki Sevda*. İstanbul: Bu Yayınevi.

Uğur, V. (2009). 1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman. *Yayımlanmış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.

Uğurtay Üstünel, A. (2007). Bracken Temel Kavram Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara*.

Yamaç, A. (2011). *Düşlerin Ötesi*. İstanbul: Bu Yayınevi.

Yavaşlı, A. (2003). *Gece Defteri*. İstanbul: Bulut Yayınları.

Yazgan İnanç, B., Bilgin M. ve Kılıç Atıcı, M. (2013). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak, B. (Ed.). (2021). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.

Wellek, R.ve Warren, A. (2019). *Edebiyat Teorisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

İnternet Kaynakları

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fatma-peksen> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/guler-mehmet> adresinden 12.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/icozu-nur> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/izgu-muzaffer> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/koseoglu-hamdullah> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/miyase-sertbarut> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ozcan-pakize> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/polat-omer> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seker-husnan> adresinden 28.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yavasli-aydogan> adresinden 20.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

EK 1 TEZDE İNCELENEN ROMANLARIN KRONOLOJİK LİSTESİ

2000

İpek Ogun - Adım Adım Hayata

Filiz Tosyalı - Dost Kuzenler 1

Miyase Sertbarut - Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek

Muzaffer İzgü - İçimde Çiçekler Açınca

2001

Filiz Tosyalı - Dost Kuzenler 2

Nur İçözü - Dönemeç

Pakize Özcan - Söyleyemediğim Sözcükler

2003

Şule İbiş -Aramızda

Muzaffer İzgü - Bütün Sabahlarım Senin Olsun

Aydoğan Yavaşlı -Gece Defteri

2005

Zeynep Oktuğ -Derinlerde Fırtına

Dilâra Akıncı -Lise Aşkım

Mehmet Güler - Yeryüzü Aşk Gökyüzü Seveda

2006

Hüsnan Şeker - Ayrı Dünyalar

Zeynep Oktuğ - Efsaneden Gerçeğe

2007

Ayşe Çekiç Yamaç - Düşlerin Ötesi

Suzan Geridönmez - Kolaysa Ağlama

2009

Hamdullah Köseoğlu - Kent Düşleri

2010

Ömer Polat - Üçünü de Sevdim

2011

Fatma Pekşen - Mine Kızlar Yurdunda

2013

Zeynep Oktuğ - Aynada Görmediklerin

EK 2 TEZDE İNCELENECEK ROMANLARIN YAZAR ADINA GÖRE ALFABETİK SIRASI

Aydoğan Yavaşlı - Gece Defteri

Ayşe Çekiç Yamaç - Düşlerin Ötesi

Dilâra Akıncı - Lise Aşkım

Fatma Pekşen - Mine Kızlar Yurdunda

Filiz Tosyalı - Dost Kuzenler 1

Filiz Tosyalı - Dost Kuzenler 2

Hamdullah Köseoğlu - Kent Düşleri

Hüsnan Şeker - Ayrı Dünyalar

İpek Ongun - Adım Adım Hayata

Mehmet Güler - Yeryüzü Aşk Gökyüzü Sevda

Miyase Sertbarut - Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek

Muzaffer İzgü - Bütün Sabahlarım Senin Olsun

Muzaffer İzgü - İçimde Çiçekler Açınca

Nur İçözü - Dönemeç

Ömer Polat - Üçünü de Sevdim

Pakize Özcan - Söyleyemediğim Sözcükler

Suzan Geridönmez - Kolaysa Ağlama

Şule İbiş - Aramızda

Zeynep Oktuğ - Aynada Görmediklerin

Zeynep Oktuğ - Derinlerde Fırtına

Zeynep Oktuğ - Efsaneden Gerçeğe

EK 3 ORJİNALLİK FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu <i>Form No.</i>	FRM-YL-15
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Yayın Tarihi <i>Date of Pub.</i>	04.12.2023
		Revizyon No <i>Rev. No.</i>	02
		Revizyon Tarihi <i>Rev.Date</i>	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
Tarih: 11/11/2024
Tez Başlığı: <i>2000 Sonrası Türk Gençlik Edebiyatında Ergenlik Temsilleri</i> Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:
Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 193sayfalık kısmına ilişkin, 05/11/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'dır.
Uygulanan filtrelemeler*: 1. ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2. ☒ Kaynakça hariç 3. ☒ Alıntılar hariç 4. ☐ Alıntılar dâhil 5. ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.
İlkur KOYUNCU

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	İlkur KOYUNCU
	Öğrenci No	N21135488
	Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yeni Türk Edebiyatı

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

* Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallık Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE Date: 11/11/2024 Thesis Title (In English): <i>Representations of Adolescence in Post-2000 Turkish Youth Literature</i> According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 11/11/2024 for the total of 193pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 6 %. Filtering options applied**: ☐ Approval and Declaration sections excluded ☒ References cited excluded ☒ Quotes excluded ☐ Quotes included ☒ Match size up to 5 words excluded I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. Kindly submitted for the necessary actions. İlknur KOYUNCU

Student Information	Name-Surname	İlknur KOYUNCU
	Student Number	N21135488
	Department	Turkish Language and Literature
	Programme	Modern Turkish Literature

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
(Title, Name and Surname, Signature)

**As mentioned in the second part [article (4)/3] of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 4 ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09	Revizyon No Rev. No.	02
	Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI DALI BAŞKANLIĞINA
Tarih: 11/11/2024
Tez Başlığı (Türkçe): <i>2000 Sonrası Türk Gençlik Edebiyatında Ergenlik Temsilleri</i>
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmamasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir.
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.
İlknur KOYUNCU

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	İlknur KOYUNCU
	Öğrenci No	N21135488
	Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yeni Türk Edebiyatı

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

* Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09	Revizyon No Rev. No.	02
	Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE Date: 11/11/2024 ThesisTitle (In English): <i>Representations of Adolescence in Post-2000 Turkish Youth Literature</i> My thesis work with the title given above: - Does not perform experimentation on people or animals. - Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.). - Does not involve any interference of the body's integrity. - Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview. - Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions. I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct. I respectfully submit this for approval. İlknur KOYUNCU
--

Student Information	Name-Surname	İlknur KOYUNCU
	Student Number	N21135488
	Department	Turkish Language and Literature
	Programme	Modern Turkish Literature

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
(Title, Name Surname, Signature)

FRM-YL-09 Rev.No/Tarih: 02/25.01.2024

2